JAARSTUKKEN 2023

GEMEENTE BERGEN OP ZOOM

Locatie: Vijverberg Noord

BIJLAGE BIJ RAADSVOORSTEL
RVB24-0033 D.D. 16 APRIL 2024

Gemeente Bergen op Zoom

VOORWOORD

De Jaarstukken 2023 zijn opgesteld onder verantwoordelijkheid van het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Bergen op Zoom. Hiermee legt het college verantwoording af over het boekjaar 2023. Het college van burgemeester en wethouders verklaart dat de Jaarstukken 2023 een getrouw beeld geven en dat de transacties rechtmatig tot stand zijn gekomen. In onderdeel 4.9 Rechtmatigheidsverantwoording wordt de rechtmatigheid beschreven. De gemeenteraad van Bergen op Zoom behandelt de Jaarstukken 2023 op 20 juni 2024.

Het college van burgemeester en wethouders van Bergen op Zoom,

Secretaris,
Mr. drs. ing. M. van Vliet

Burgemeester,
Drs. M. Mulder MSc

INHOUDSOPGAVE

VOORWOORD 2

1 INLEIDING 5
1.1 Financiële samenvatting 7
1.2 Bestemming van het resultaat van 2023 9
1.3 Leeswijzer 9

2 PROGRAMMA'S 11
2.1 Programma 1: Bestuur en Ondersteuning 11
2.2 Programma 2: Veiligheid 19
2.3 Programma 3: Beheer openbare ruimte 23
2.4 Programma 4: Economie 27
2.5 Programma 5: Onderwijs 31
2.6 Programma 6: Sport, cultuur en recreatie 35
2.7 Programma 7: WMO en Jeugd 41
2.8 Programma 8: Werk en inkomen 49
2.9 Programma 9: Milieu 53
2.10 Programma 10: Volkshuisvesting, leefomgeving & stedelijke vernieuwing 57

3 PARAGRAFEN 63
3.1 Duurzaamheid 63
3.2 Dienstverlening 66
3.3 Taakstellingen 68
3.4 Lokale heffingen 71
3.5 Weerstandsvermogen en risicobeheersing 76
3.6 Financiering 84
3.7 Onderhoud kapitaalgoederen 89
3.8 Verbonden partijen 92
3.9 Grondbeleid 108
3.10 Bedrijfsvoering 111
3.11 Openbaarheidsparagraaf 118
3.12 Kredietrapportage 120

4 JAARREKENING 124

4.1 Overzicht van baten en lasten 124
4.2 Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling 127
4.3 Balans 132
4.4 Toelichting op de balans 134
4.5 Staat van reserves en voorzieningen 142
4.6 Toelichting op reserves en voorzieningen 143
4.7 Overheidssubsidies 146
4.8 Incidentele baten en lasten 148
4.9 Rechtmatigheidsverantwoording 153
4.10 Sisa 154
4.11 Gewaarborgde geldleningen 166
4.12 Wet normering topinkomens 167

5 SPECIFICATIE PER TAAKVELD 168

5.1 Lasten per taakveld 168
5.2 Baten per taakveld 171

6 AFKORTINGENLIJST 174

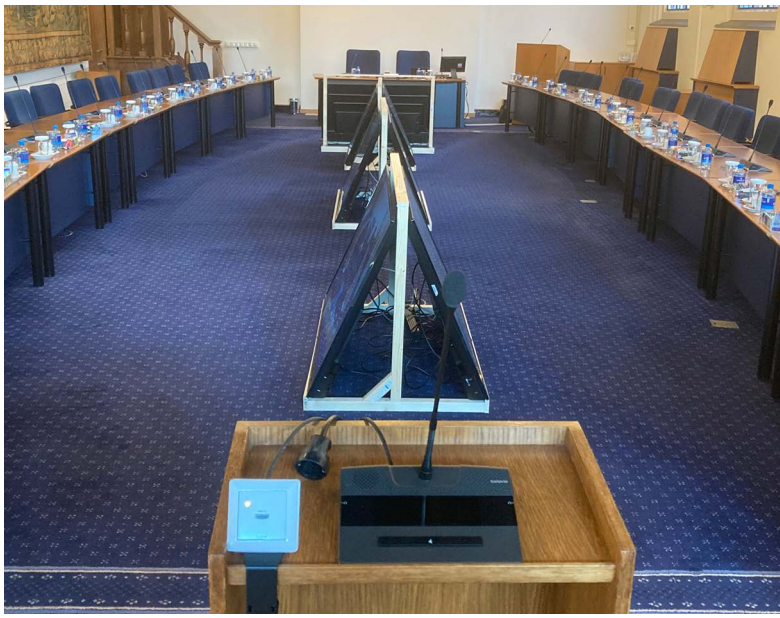
EEN TERUGBLIK OP 2023

Met het opstellen van de jaarstukken krijgen we in de planning en control cyclus van de gemeente de kans om terug te kijken op het afgelopen jaar. De stukken zijn in eerste aanleg financieel ingestoken, maar in de afgelopen jaren is als maar duidelijker geworden dat ook de maatschappelijke effecten van ons handelen een steeds belangrijkere plaats in de jaarstukken en eigenlijk in de gehele planning en control cyclus hebben ingenomen. Terugkijken betekent dus ook dat we dingen willen leren uit het (recente) verleden.

Als je op zo'n jaar terugkijkt, dan ontkom je er niet aan om de meetlat ook ergens langs te leggen. Alleen op die manier kun je zien en afmeten of de dingen die je hebt willen doen ook daadwerkelijk gebeurd zijn en of we dat ook binnen vooraf gestelde (financiële) kaders hebben gerealiseerd.

Ons vertrekpunt is de begroting 2023. In deze jaarstukken kijken we terug op wat we daarin beschreven hebben en of we die zaken ook echt gerealiseerd hebben. Want natuurlijk is het mooi als blijkt dat je aan het eind van het jaar geld overhoudt, maar het betekent tegelijkertijd dat we daar nog iets te doen hebben. En het is zoals in het bestuursakkoord 'Samen Bergen Verzetten' al staat geschreven: 'Onze financiële positie staat het niet toe om gouden bergen te beloven. Dat hoeft ook helemaal niet, want wie goed kijkt, ziet hoe rijk wij eigenlijk zijn. Rijk aan natuur, cultuur, monumenten, evenementen, historie, ondernemers en natuurlijk onze inwoners'.

De Begroting 2023 kreeg niet voor niets de titel 'Bergen op Zoom in de steigers' mee. Daarmee werd aangegeven dat we als gemeentebestuur stabiliteit willen bieden; 'Doen wat je belooft en afmaken waar je aan begonnen bent'. Zeker in een tijd waarin stabiliteit op verschillende vlakken moeilijk te vinden is, is het voor inwoners van de gemeente Bergen op Zoom van belang om te weten waarop ze kunnen bouwen. De vergelijking van het letterlijk in de steigers zetten van de stad was om aan te geven dat er een solide fundament moest worden gelegd om in de jaren daarop met vertrouwen te kunnen gaan bouwen. Dat dit niet makkelijk te realiseren zou zijn wisten we, want Bergen op Zoom had net een forse bezuinigingsronde achter de rug had en ook nog niet alle taakstellingen gehaald. Tegelijkertijd hebben we te maken met ambities en het oppakken van nieuwe taken. Belangrijk om te constateren is wel dat er een nieuw elan is ontstaan om in constructieve samenwerking het beste te doen voor onze stad. Want de stad en haar inwoners zijn dat meer dan waard.

Financieel

Bij de vaststelling van het 2e Concernbericht 2023 gingen we er vanuit dat we 2023 met een klein voordelig saldo af zouden sluiten. Na de raadsvergadering in oktober 2023 was dat verwachte resultaat €3,1 miljoen. Als daar de 3 miljoen euro wordt afgehaald waarvan in het Bestuursakkoord is afgesproken dat dat een van de leidende principes is, om die jaarlijks apart te zetten om de schuldenlast af te bouwen, dan was het verwachte overschot minimaal (€121.000). Op 31 december bleek dat bedrag €4,7 miljoen hoger te liggen. Deels komt dat doordat budgetten nog niet, of nog niet helemaal zijn uitgegeven. In de financiële samenvatting die hierna is te vinden, is te lezen hoe wij ons de bestemming van het positieve resultaat voorstellen. Zo vragen we €2,04 miljoen aan eenmalige budgetten te bestemmen naar 2024.

De financiële samenvatting geeft ook een beter inzicht in de plussen en minnen waaraan, onder de streep, dat bedrag van €4,7 miljoen te danken is. Zo bekostigt de Rijksoverheid sommige onderdelen ruimer, maar komen we juist op andere onderwerpen tekort. Een voorbeeld daarvan is de bekostiging van huisvesting en inburgering van verblijfsgerechtigden. Hierop werd in 2023 bijna drie miljoen euro niet uitgegeven dan we als bijdrage binnenkregen.

Als het gaat om de uitgaven die we doen op het gebied van Jeugd, dan zien we juist het tegenovergestelde effect. Al jaren is duidelijk dat we als gemeente te weinig geld krijgen vanuit de Rijksoverheid om aan alle vraag op het gebied van Jeugd te voldoen. Het oplopende tekort zagen we in de loop van 2023 al aankomen en daarom werd bij de behandeling van het 2e Concernbericht al €1 miljoen extra toegevoegd aan het Jeugdbudget. Desalniettemin is het bedrag nog €2,2 miljoen hoger uitgevallen en gaven we dus in 2023 bijna €25 miljoen uit op Jeugd.

Ook is de Algemene Uitkering in 2023 hoger uitgevallen dan was voorzien. Dat we uiteindelijk €0,7 miljoen meer hebben ontvangen in dat jaar is gebleken uit de circulaire die we in december 2023 vanuit het Rijk hebben ontvangen.

Plannen en visies

In de inleiding van de begroting van 2023 is al aangegeven dat we de BeLeefstad die we willen zijn en die een belangrijke positie inneemt in de overkoepelende toekomstvisie, voor 2035 willen bestendigen. Onder die Toekomstvisie moesten vier pijlers worden geplaatst om stabiliteit te borgen. Inmiddels is de Omgevingsvisie vastgesteld en zijn de Economische visie, de Visie Sociaal Domein & Veiligheid en de Visie op Dienstverlening een eind op streek. Op basis van deze visies willen we de komende jaren initiatiefnemers de ruimte geven om met plannen te komen en die ook te realiseren.

Woningbouw

Het versnellen van de woningbouw is in heel Nederland een heet hangijzer. De vraag naar woningen groeit nog altijd en dat betekent dat ook Bergen op Zoom wil en moet bouwen. Uiteindelijk gaat het om zo'n 7000 woningen die de komende jaren tot 2040 een plek moeten krijgen. In 2023 is de snelheid goed ingezet en zijn er meer dan 500 woningen gereed gekomen. Intussen wordt er volop gewerkt aan planvorming voor onder andere de vier icoonprojecten waar Bergen op Zoom in ieder geval op inzet: Waterfront, Vrederust, Westersingel e.o. en Plein 13. In het licht van de Omgevingsvisie wordt volop gesproken met de omgeving en inmiddels zijn eerste houtskoolschetsen van de projecten verschenen.

Binnenstad

In februari 2023 is de Visie binnenstad vastgesteld. Om te komen tot een aantrekkelijke en fijne binnenstad is in die visie een toekomstbeeld opgenomen. Bergen op Zoom heeft een mooie binnenstad waarbij de historische identiteit als fundament kan dienen. Duidelijk is wel dat er iets moet gebeuren om ook de invulling aantrekkelijker te maken. Zoals bij veel middelgrote steden het geval is, staan er nogal wat winkelpanden leeg. Dat is geen fraai zicht voor de BeLeefstad die Bergen op Zoom wil zijn. Daarom wordt er samengewerkt met pandeigenaren, makelaars, binnenstadsbewoners en ondernemersvereniging Sterck aan een levendig centrum. Logischerwijs zou de binnenstad compacter kunnen (winkels meer geconcentreerd) en stimuleren we wonen tussen en boven de winkels. Met het milieu en duurzaamheid in het achterhoofd willen we meer groen in het straatbeeld brengen.

Jettengelden

In 2023 is er voor het eerst gebruik gemaakt van de middelen die voor de komende tien jaar zijn toegekend (de zogenoemde Jetten-gelden) om onder andere de ambtelijke capaciteit uit te breiden om gemeentelijke taken uit het klimaatakkoord uit te voeren op het gebied van CO2-reductie. Ondanks dat alle gemeenten op dit moment uit dezelfde vijver vissen als het gaat om personeel dat gespecialiseerd is op het gebied van Duurzaamheid, is inmiddels op een aantal belangrijke posten medewerkers binnengehaald. Alle zeilen worden bijgezet om de transitie te faciliteren.

Bouwkoten

Een ander belangrijk besluit dat genomen is in 2023 is de (ver) nieuwbouw van bouwkoten voor de Vastenavendbouwclubs. In de begrotingsvergadering van november stelde de gemeenteraad een krediet van €4.430.000 beschikbaar voor de bouwkoten/culturele huisvesting. Vernieuwen van de bouwkoten en herschikking van de bouwclubs en andere culturele ruimtevragers als bijvoorbeeld de Stichting Sint Nicolaas en de Mariaommegang, is een langgekoesterde wens in het Krabbegat. Al in 2016 constateerden diverse partijen dat de bouwkoten in de huidige staat niet toekomstbestendig waren. Met het gereserveerde geld kunnen nu daadwerkelijk plannen uitgewerkt worden om delen nieuw te bouwen en andere delen te renoveren.

Verzelfstandiging De Maagd en Gebouw-T

De verzelfstandiging van De Maagd/Gebouw-T is in de terugblik op 2023 het vermelden meer dan waard. Een dergelijke verzelfstandiging is geen eenvoudige klus, maar in 2023 is hard gewerkt om die per 1 januari 2024 gereed te hebben. En dat is

gelukt. De verzelfstandiging is voortgekomen uit de business-cases Cultuur die een onderdeel waren van het Focusakkoord waarmee in de jaren 2020-2022 is gewerkt. Op dit moment wordt ook bekeken of Het Markiezenhof en het Centrum voor de Kunsten Bergen op Zoom eenzelfde route kunnen volgen.

Voorzichtigheid troef

Hiervoor is een aantal voorbeelden genoemd van alles wat er is gedaan. Als we met een helicopterview kijken naar onze financiën dan zien we de cijfers langzaamaan beter worden. Die trend die de afgelopen jaren al zichtbaar werd, zet zich dan ook door. Het verschil tussen onze begroting en het daadwerkelijke resultaat neemt af en dat betekent dat we steeds beter in staat zijn om te zien waar we financieel daadwerkelijk staan. De €3 miljoen die we jaarlijks apart zetten om onze schulden af te bouwen laat onze vasthoudendheid zien als het gaat om de financiële discipline. In 2023 hebben we onze totale schuld per saldo met zo'n €20 miljoen af zien nemen tot €166 miljoen (enkele jaren geleden was dat nog ruim €250 miljoen) en ons eigen vermogen is inmiddels gegroeid naar €75 miljoen. Ook de solvabiliteit (hoe financieel gezond is de gemeente?) ligt inmiddels boven de kritische grens van 20%. Dat betekent dat we als gemeente zijn aangekomen in de neutrale categorie die de Provincie voor wat betreft het financieel toezicht hanteert.

Al die mooie cijfers betekenen echter niet dat we achterover kunnen leunen. Integendeel. Het zogenoemde Ravijnjaar 2026 komt steeds dichterbij en hangt eigenlijk als een zwaard van Damocles boven alle gemeenten in Nederland. De Vereniging Nederlandse Gemeenten verwacht dat gemeenten niet langer in staat zullen zijn om adequaat hun werk te kunnen doen als de voorgenomen bezuiniging die meer dan 3 miljard behelst, doorgaat.

Met dit in het achterhoofd blijven we zeer voorzichtig met onze financiën, want als die kortingen niet van tafel gaan dan betekent dat een voorzien tekort van €8,5 miljoen in 2026 oplopend tot €11 miljoen in 2027.

1.1 FINANCIËLE SAMENVATTING

Het gerealiseerde resultaat voor 2023 is een positief resultaat van €7,8 miljoen. Na de raadsvergadering in oktober 2023, waarin de laatste begrotingswijziging voor 2023 is vastgesteld, was het verwachte jaarrekeningresultaat €3,1 miljoen positief. Het gerealiseerde resultaat is dus (afgerond) €4,7 miljoen positiever.

De grootste oorzaken van dit resultaat lichten we in onderstaande tabel toe. In deze tabel is per onderwerp aangegeven in welk programma het staat en de omvang. Elk onderwerp wordt ook toegelicht. Over het financiële effect is aangegeven wat in de begroting (inclusief wijzigingen) is opgenomen en wat er is gerealiseerd. Het verschil is aangegeven als bedrag en als percentage. Een groen bedrag geeft aan dat we minder geld hebben uitgegeven dan we hadden begroot of dat we meer geld hebben ontvangen dan begroot. Een rood bedrag geeft aan dat we in realiteit meer hebben uitgegeven dan we hadden begroot of dat we minder geld hebben ontvangen dan begroot. Een uitgebreide financiële analyse van het resultaat is per programma te vinden als antwoord op de vraag 'Wat heeft het gekost?'.

Tabel 1: Overzicht van de grootste oorzaken van het rekeningresultaat

Programma	Omschrijving	Effect (x 1.000)
P01 en P08	**Algemene uitkering: Decembercirculaire 2023** In de Decembercirculaire 2023 heeft het Rijk ons meer geld uitgekeerd dan we hadden begroot. Dit betreft informatie die pas ná het 2e Concernbericht 2023 beschikbaar is gekomen. We hebben €0,7 miljoen meer ontvangen. Daarnaast hebben we via de algemene uitkering voor de energietoeslag gelden ontvangen. Deze waren begroot op programma 8 en zijn geboekt in programma 1, per saldo heeft dit geen effect op het totale resultaat.	Begroting: €174.009 Realisatie: €174.751 **Resultaat: €742 (0%)**
P01	**Naheffingsaanslag grondverkoop 2018** Sinds 2019 is de Belastingdienst bezig met het boekenonderzoek bij de gemeente Bergen op Zoom. In december 2023, na vaststelling van het 2e Concernbericht 2023, zijn de boekjaren 2016 tot en met 2018 afgerond. Hieruit is naar voren gekomen dat we een naheffingsbeschikking over 2018 nog moeten betalen van ruim €1,3 miljoen (inclusief naheffingsrente). Deze naheffing heeft betrekking op de verkoop van grond in 2018. In 2024 zal het onderzoek naar mogelijke verrekening worden opgepakt.	Begroting: €0 Realisatie: -€1.357 **Resultaat: -€1.357**
P03	**Verkeer en vervoer (wegen)** We hebben minder dagelijks onderhoud uit kunnen voeren en daardoor minder kosten gerealiseerd. In de planning zijn groot onderhoudswerkzaamheden opgenomen en voor de betreffende wegen wordt het regulier onderhoud geminimaliseerd. Daarnaast is door capaciteitsgebrek het dagelijks onderhoud beperkt. Bij het 2e concernbericht 2023 konden we nog niet de omvang aangeven van het onderhoud dat niet uitgevoerd kon worden.	Begroting: -€13.980 Realisatie: -€13.222 **Resultaat: €757 (5%)**
P03	**Openbaar groen en (openlucht)recreatie** Ook binnen het openbaar groen hebben we minder werkzaamheden uit kunnen voeren door capaciteitsgebrek. Daarnaast zien we dat kosten zijn meegevallen voor dagelijks onderhoud doordat we een driejarige onderhoudscyclus voor bomen hebben doorgevoerd en doordat het een minder warme zomer was dan verwacht. Ook hier konden we bij het 2e concernbericht 2023 nog niet de omvang aangeven van het onderhoud dat niet uitgevoerd kon worden.	Begroting: -€6.954 Realisatie: -€5.607 **Resultaat: €1.347 (19%)**
P07	**Huisvesting en inburgering van verblijfsgerechtigden** De voornaamste reden voor dit overschot is dat we voor de opvang van Oekraïners normbedragen ontvangen waar wij op overhouden. In 2023 ging dit om €83 per nacht per bed. Ter vergelijking: In 2022 was dit nog €100 en voor 2024 wordt het €61. Vanuit deze gelden moeten wij de opvang regelen en bekostigen. Dit doen we op een efficiënte wijze in bestaande (oudere) panden. Dit resulteert in lagere lasten ten opzichte van de ontvangsten. Bij het 2e concernbericht 2023 hebben we een deel van het budget al vrij laten vallen.	Begroting: €2.314 Realisatie: €5.235 **Resultaat: €2.921 (126%)**
P07	**Jeugd** Het tekort op de kosten voor jeugdzorg in 2023 is verder toegenomen ten opzichte van het 2e concernbericht 2023. Daarin is €1 miljoen extra budget toegevoegd. Desalniettemin hebben we, daarbovenop, €2,2 miljoen meer lasten gerealiseerd dan begroot. Dit heeft te maken met hogere kosten voor jeugdprofessionals, een toename van zware jeugdtrajecten en een toename van het aantal jeugdtrajecten. We hebben het laatste kwartaal meer trajecten afgesloten ten opzichte van andere jaren.	Begroting: -€22.553 Realisatie: -€24.757 **Resultaat: -€2.204 (10%)**
P08	**Bijstand levensonderhoud** In 2023 hebben we €2,0 miljoen meer uitgegeven dan het begrote budget van €28,4 miljoen. Dit heeft te maken met een stijgend aantal personen in de bijstand. Daarnaast ontvangen wij van het Rijk een gebundelde uitkering (BUIG) voor het bekostigen van de uitkeringen in het kader van de Participatiewet, IOAW, IOAZ en Bbz 2004 (levensonderhoud startende ondernemers) en voor de inzet van loonkostensubsidie. Dit jaar hebben we €4,1 miljoen meer ontvangen dan het begrote budget van €28,8 miljoen. Dit is het gevolg van de verwerking van de realisaties van 2022 en recente inschattingen van de conjuncturele situatie in het landelijke BUIG-budget. Per saldo resulteert dit in een voordeel van €2,1 miljoen.	Begroting: €455 Realisatie: €2.576 **Resultaat: €2.121 (7% lasten en 14% baten)**
P01-P10	**Overige verschillen** De overige verschillen bestaan uit meerdere (kleinere) afwijkingen in alle programma's.	**Resultaat: €370**
	Saldo verschillen	**€ 4.697**
P01	**Begroot resultaat over 2023**	**€ 3.121**
	Het begrote rekeningresultaat is €3,1 miljoen positief na de laatste begrotingswijziging die door de gemeenteraad is vastgesteld in oktober 2023.	
	Jaarrekeningresultaat 2023	**€ 7.819**

Moederkredieten

Wat betreft de Moederkredieten is er in 2023 in totaal €14 miljoen geïnvesteerd. Dit is iets minder dan in 2022 (€14,5 miljoen). In de Begroting 2023 hadden we een investeringsvolume begroot van €17 miljoen. Het zorgen voor voldoende capaciteit zodat het gehele geplande investeringsvolume wordt uitgegeven blijft een belangrijk aandachtspunt.

1.2 BESTEMMING VAN HET RESULTAAT VAN 2023

We stellen voor om vanuit het positieve resultaat over 2023 voor €1,3 miljoen aan éénmalige budgetten te bestemmen naar 2024. Dit is een apart beslispunt in het raadsvoorstel. Het gaat hier altijd om éénmalige budgetten die helemaal nog niet of niet volledig zijn uitgegeven. De uitvoering loopt door in 2024 en daarvoor is het budget in 2024 nodig. De voorgestelde onderwerpen zijn opgenomen in de volgende tabel.

Tabel 2: Overzicht van de voorgestelde overhevelingen naar 2024:

	Programma	Onderwerpen	Bedrag (in €1.000)
1	P01	Subsidiebureau	65
2	P01	In control	185
3	P03	Impulsgelden voor de binnenstad	44
4	P06	Groot onderhoud Sportaccommodaties	240
5	P06	Implementatie businesscase sport	42
6	P06	Kunst in de openbare ruimte	50
7	P08	Eénmalige energietoeslag (EET)	351
8	P10	Goed verhuurderschap	67
9	P06	Onderhoud website en facilitair CKB	42
10	P01	Implementatie nieuw financieel systeem	252
		Totaal overhevelingen	**1.339**

Hiernaast stellen we voor om van het positieve saldo €3,0 miljoen te storten in de algemene reserve, zoals het leidend principe 9 van het Bestuursakkoord dat aangeeft. Tot slot stellen we voor om het resterende saldo van €3,5 miljoen te storten in een nieuw te vormen dekkingsreserve voor de investering aan de Kademuren Noord- en Zuidzijde Haven. Voor de precieze invulling van de investering aan de Kademuren wordt een apart raadsvoorstel aangeboden.

1.3 LEESWIJZER

Rapportage over de beleidsdoelstellingen

Zoals opgenomen in de financiële verordening wordt aan de gemeenteraad bij de jaarstukken gerapporteerd over het beleid uit de begroting. In de Begroting 2023 is opgenomen wat we gaan doen in 2023 om de beleidsdoelstellingen te bereiken. Bij de jaarstukken lichten we elke doelstelling toe.

De manier van rapporteren over de voortgang van deze acties hebben we sinds 2023 anders aangepakt. Per actie geven we met een scores en percentage de voortgang aan. Op die manier streven we meer duidelijkheid en transparantie na over ons beleid richting de gemeenteraad. Wanneer iets loopt zoals verwacht (groen), lichten we de actie niet altijd toe. Als een actie niet helemaal gaat zoals we hadden verwacht (geel of rood), dan lichten we dit sowieso toe.

De definities voor de scores luiden als volgt:

Doelstelling en planning is of lijkt gehaald te worden. Er is geen bijsturing noodzakelijk. Deze acties worden toegelicht.

Doelstelling en/of planning lijkt niet geheel te worden gehaald. Bijsturing is gewenst. We geven hier een toelichting op.

Doelstelling wordt naar verwachting niet gehaald. Er is bijsturing noodzakelijk. We geven hier een toelichting op.

Opbouw Jaarstukken 2023

De jaarstukken bestaan uit twee onderdelen: het jaarverslag en de jaarrekening. Het jaarverslag bevat de programma's en paragrafen en heeft dezelfde indeling als de begroting. Dit betekent dat de programma's gelijk zijn aan die in de Begroting 2023.

Ieder programma start met de w-vragen 'Wat wilden we bereiken in 2026?' en 'Wat hebben we in 2023 bereikt en hoe hebben we dat gedaan?' Daarnaast zijn de verbonden partijen opgenomen inclusief een toelichting en de wettelijk verplichte indicatoren. Dit is een vast onderdeel in zowel de begroting als de jaarstukken. Vervolgens wordt de vraag 'Wat heeft het gekost?' beantwoord. Hierin staan toelichtingen op de financiële verschillen tussen de gewijzigde begroting en de jaarstukken.

Een financieel voordeel geven we aan met een V. We hebben dan minder uitgegeven of meer ontvangen dan begroot. Een financieel nadeel geven we aan met een N. We hebben dan meer uitgegeven of minder ontvangen dan begroot.

Ook zijn de acht verplichte paragrafen opgenomen. Net als in de Begroting 2023 hebben we hier de paragrafen Duurzaamheid, Dienstverlening, Kredietrapportage en Taakstellingen aan toegevoegd.

Het tweede onderdeel is de jaarrekening. Hierin leggen we financieel verantwoording af. In de jaarrekening zijn onder andere het overzicht van baten en lasten, de balans en de staat van reserves en voorzieningen opgenomen inclusief toelichtingen.

Tot slot hebben we een afkortingenlijst toegevoegd. Naast dit document is ook het bijlagenboek opgesteld. Hierin zijn nadere financiële gegevens opgenomen, zoals de details van de kredietrapportage en de staat van activa. In de Jaarstukken 2023 kunnen afrondingsverschillen voorkomen. Bedragen zijn opgenomen in euro's. Waar bedragen zijn afgerond op duizendtallen, is dit aangegeven met x €1.000.

In dit hoofdstuk rapporteren we over de programma's. In ieder programma beginnen we met de doelstellingen voor deze bestuursperiode. Vervolgens rapporteren we over de beleidsdoelstellingen onder 'Wat hebben we in 2023 bereikt en hoe hebben we dat gedaan?'. Daarna hebben we de financiële resultaten uitgewerkt bij 'Wat heeft het gekost?'

2.1 PROGRAMMA 1: BESTUUR EN ONDERSTEUNING

Wat wilden we bereiken in 2026?

SAMENWERKING

Wij voelen de noodzaak onze blik naar buiten te vergroten. Daarom gaan we al bestaande samenwerkingen activeren. Bij het aangaan van nieuwe samenwerkingen maken we een goede afweging op basis van de voor- en nadelen.

FINANCIËN EN BEDRIJFSVOERING

Financiën
We gaan door met het op orde brengen van de gemeentelijke financiën. Vanuit een duurzaam financieel beleid verkleinen we de schuldenlast en vergroten we de solvabiliteit. We hanteren een passend risicoprofiel bij de grondexploitaties en houden de renteontwikkeling goed in de gaten. Achterstallig onderhoud werken we weg en onze financiële positie rapporteren we eerlijk.

Bedrijfsvoering
De gemeente heeft moeilijke tijden achter de rug en is op weg naar een normale bedrijfsvoering. Dat er nog veel moet gebeuren, weten wij uit de presentatie en brief van februari 2022 aan de gemeenteraad. Zowel op organisatievlak als op (materiële) onderhoudstoestand, die in de meerdere miljoenen loopt, zullen we eerst door een dal moeten voordat we het punt bereiken van wat als een acceptabele uitgangspositie kan worden gezien. De uitvoering van het focusakkoord heeft de eerste financiële nood op hoofdlijnen aangepakt. Nu is verder en dieperliggend onderzoek nodig. Dat zal ongeveer een half jaar beslaan. Op basis van de dan bekende en vastgelegde uitgangspositie zal een meerjarenaanpak voorgesteld worden om als een wendbare gemeente te kunnen opereren in een steeds veranderende toekomst. Het groeiproces om hier te komen, zal vier tot zes jaar vragen. Onze medewerkers mogen daarbij rekenen op goed werkgeverschap?

Wat hebben we in 2023 bereikt en hoe hebben we dat gedaan?

Nummer	Beleidsdoelstelling	Score	Toelichting
1.1	**Samenwerking: We maken een lobbyagenda**		
1.1.1	Aanpak komen tot lobbyagenda afgestemd met portefeuillehouders	**100%**	Aanpak is met de bestuurlijke portefeuillehouders afgestemd.
1.1.2	Vaststellen lobbyagenda door college	**75%**	In 2023 is de lobbyagenda in de eerder voorziene vorm (een vaste lijst met onderwerpen) niet tot stand gekomen. In plaats daarvan is deze agenda gevormd door in te spelen op de dynamiek van interne en externe ontwikkelingen. De aanpak om te komen tot een lobbyagenda wordt in 2024 herzien zodat deze dynamischer en adaptief ingezet kan worden.
1.1.3	Ontwikkeling standaardproducten lobbyagenda	**75%**	Ad-hoc zijn lobbyproducten opgeleverd voor onder andere de Stedelijke Regio WBW, de M7, het werkbezoek van minister Bruins Slot (BZK), en de Tweede Kamerverkiezingen.
1.1.4	Gebruik lobbyagenda voor input college richting PS en Waterschapsverkiezingen 2023	**100%**	Voor de input richting de Provinciale Staten verkiezingen is gezamenlijk opgetrokken met de M7 (netwerk middelgrote gemeenten in Noord-Brabant).
1.1.5	Delen lobbyagenda met gemeenteraad d.m.v. raadsinformatiebrief	**75%**	Zoals aangegeven is de voorziene lobbyagenda in 2023 niet tot stand gekomen. De gemeenteraad is op thematiek wel geïnformeerd over de lobbyinzet, zoals bijvoorbeeld in de uitvoering van de op de motie "Actieve Lobby" en het in 2024 organiseren van de M50 ALV in onze gemeente.
1.1.6	Herijking lobbyagenda (Q2 2023)	**75%**	In 2023 is heeft de lobbyagenda dynamisch vorm gekregen. Van specifieke herijkingsmomenten was dus geen sprake. In 2024 wordt de aanpak om te komen tot een lobbyagenda herzien..
1.1.7	Herijking lobbyagenda (Q4 2023)	**75%**	Idem
1.1.8	Gebruik lobbyagenda voor input college richting Tweede Kamer Verkiezingen 2025	**75%**	Vanwege de val van het kabinet zijn de prioriteiten in de lobby eerder ingezet in aanloop naar en opvolgend aan de Tweede Kamerverkiezingen. Daarin hebben we opgetrokken met (regionale) samenwerkingspartners (als de RWB, M50 en VNG).
1.2	**Samenwerking: We zetten de hele organisatie in op subsidieverwerving**		
1.2.1	Collegevoorstel evaluatie en aanpak subsidieverwerving	**100%**	Het voorstel over aanpak subsidieverwerving is op 25 september 2023 door het college aangenomen.
1.2.2	Raadsinformatiebrief evaluatie en aanpak subsidiewerving	**100%**	Raadsinformatiebrief is op 28 september 2023 met de gemeenteraad gedeeld.
1.2.3	Vaststellen prioriteiten subsidiewerving 2023	**100%**	Prioriteiten zijn vastgesteld en op 28 september 2023 met de gemeenteraad gedeeld.
1.2.4	Evaluatie subsidieverwerving 2023 en prioritering 2024	**90%**	Evaluatie heeft plaatsgevonden maar is in 2023 niet vastgesteld. Dit zal begin 2024 plaatsvinden, samen met het vaststellen van de subsidieprioriteiten voor 2024, met de gemeenteraad worden gedeeld.
1.3	**Samenwerking: We nemen een actieve rol in in de 4e stedelijke regio van Noord-Brabant**		
1.3.1	Vertalen Regionale Investerings Agenda in projectopdrachten	**90%**	Op dit moment wordt gewerkt aan de definitieve investeringsagenda. In regionaal verband dienen we te komen tot een prioriteitenstelling waarin ook projecten van de gemeente worden opgenomen. Een complicerende factor is dat de kleinere gemeenten hebben aangegeven dat zij wensen dat ook voor hun projecten de gemeente Bergen op Zoom personele inzet levert waarbij zij vanzelfsprekend zorgdragen voor de financiële dekking. Naar verwachting zal dit proces lopen tot de zomer van 2024. Dit resulteert in een permanente formatieve bemensing.
1.4	**Samenwerking: We benutten regionaal, provinciaal en over de grens samenwerkingskansen**		
1.4.1	Evaluatie bestuurlijke samenwerkingsverbanden	**100%**	Evaluatie is vastgesteld en op 26 juli 2023 met de gemeenteraad gedeeld.

Nummer	Beleidsdoelstelling	Score	Toelichting
1.5	**We maken werk van onze verbinding met de regio Antwerpen**		
1.5.1	Bestaande verbindingen, kansen en prioriteiten en vervolgstappen bepalen voor het Beleidskader 2024	**100%**	Inventarisatie bestaande samenwerking en nieuwe kansen is vastgesteld en op 20 juli 2023 met de gemeenteraad gedeeld. Een delegatie van het college heeft in het najaar een bezoek gebracht aan Antwerpen. Over dit bezoek en aan de grensoverstijgende samenwerking verbonden bijeenkomsten is de raad op 9 november 2023 geïnformeerd.
1.6	**Financiën**		
1.6.1	Monitoring begrotingsoverschot in reguliere P&C-cyclus	**100%**	In ieder P&C-document monitoren we het begrotingsoverschot.
1.6.2	Verbetering financieel voorspellend vermogen en verkleinen afwijking begroting en realisatie	**100%**	In ieder P&C-document proberen we het begrotingsoverschot van het lopende jaar te voorspellen, zodat de raad tijdig op de hoogte is van de afwijkingen.
1.6.3	Monitoren uitgangspunten financiële verordening in reguliere P&C-cyclus	**100%**	In de reguliere P&C-documenten is meer aandacht voor de uitgangspunten, zo is onder andere de stresstest toegevoegd.
1.6.4	Uitwerking stijging lokale belastingen en heffingen met maximaal de inflatie of vanwege kostendekkendheid	**100%**	Eind 2023 zijn de tarieven 2024 bepaald, waarmee deze doelstelling is behaald.
1.6.5	Eerste verfijning systematiek moederkredieten bij eerstvolgende uitvoeringsplan	**100%**	In de auditcommissie is gesproken over de eerste verfijning, hier is bij de verder uitwerking rekening gehouden.
1.6.6	Nadere verfijning systematiek moederkredieten in samenwerking met de Auditcommissie	**100%**	Gereed
1.6.7	Onderhoud gemeentelijke eigendommen op een kwaliteitsniveau dat minstens sober, degelijk en in elk geval veilig is	**100%**	Uitgangspunt bij ons MJOP is de NEN2767, waarbij voor onze gebouwen een minimale score van 3 hanteren en voor de monumenten score 2. Dit is door de raad vastgesteld in 2021. Conditie score 3 is in overeenstemming met sober, degelijk en veilig.
1.7	**Bedrijfsvoering**		
1.7.1	Periodieke monitoring realisatie afgesproken ombuigingen personele lasten	**100%**	Het monitoren van de realisatie van de afgesproken ombuigingen op de personele lasten vindt periodiek plaats. De gerealiseerde personele bezuinigingen en nog uit te werken bezuinigingen zijn daarmee steeds in beeld.
1.7.2	Nulmeting doelmatigheid	**100%**	In 2022 is de kostprijs van onze organisatie uitgedrukt in apparaatskosten gemeten in een formatie benchmark. Hierbij zijn onze kosten voor taken, als indicator voor doelmatigheid/efficiency, vergeleken met die van vergelijkbare gemeenten. Het beeld is dat wij een gemiddelde gemeente zijn op het gebied van doelmatigheid/efficiency, uitgedrukt in apparaatskosten. In 2023 zijn de uitkomsten van de formatie benchmark gebruikt bij het maken van keuzes over de inzet van middelen.
1.7.3	Opstellen actieplan doelmatigheid	**100%**	De uitkomsten van de benchmark zijn onder andere gebruikt bij het inrichten van de nieuwe organisatiestructuur per 1 mei 2023. Na de implementatie van de nieuwe structuur als onderdeel van het organisatie-ontwikkeltraject is verder bekeken hoe we middelen (formatie) zo doelmatig/effectief mogelijk in kunnen zetten. Naast de informatie uit de formatie benchmark zijn er ook stuurknoppen geïnventariseerd waarmee middelen op andere, zo doelmatig mogelijke wijze kunnen worden ingezet. De stuurknoppen zijn niet ingevulde vacatures (vrije formatieruimte). De actie is een continu proces en geen eenmalige actie c.q. een eenmalig plan.

Nummer	Beleidsdoelstelling	Score	Toelichting
1.7.4	Uitvoering actieplan doelmatigheid	100%	Op basis van verdiepend onderzoek naar de nieuwe structuur en lopende integrale discussies worden doorlopend keuzes gemaakt op het gebied van doelmatigheid/efficiency die geëffectueerd worden. Deze worden vervolgens gemonitord. Door dit onderdeel te maken van een continu proces wordt er doorlopend uitvoering gegeven aan deze actie.
1.7.5	1e hermeting doelmatigheid	100%	Op het totaal van de organisatie zijn onze kosten vergelijkbaar met die van andere, vergelijkbare gemeenten. Omdat er inmiddels doorlopend aandacht is voor doelmatigheid/efficiency is er sprake van een continue hermeting.
1.7.6	Takendiscussie vanuit de Toekomstvisie 2035 en 4 Pijlervisies	50%	De pijlervisies worden in 2024 afgerond en ter besluitvorming aangeboden aan de raad. In het tweede kwartaal 2024 wordt gestart met de ontwikkeling van de participatiestrategie en -verordening. Deze worden in het eerste kwartaal 2025 ter besluitvorming aangeboden. Daar kan de takendiscussie worden gevoerd.
1.7.7	Actieplan verbetering informatievoorziening	100%	De uitvoering van dit plan loopt conform planning. Het management ontvangt periodiek informatie over de voortgang van hun (financiële) doelstelling en heeft op die manier de mogelijkheid om tijdig bij te sturen.
1.7.8	Volwassenheidsniveau 3 (NOREA-model) digitale veiligheid bereikt voor incident-, wijzigings-, patch- en configuratiemanagement	60%	Een groot deel van de implementatie van de processen is binnen de afdeling Informatisering & Automatisering gerealiseerd, echter is het doel om 'opzet, bestaan en werking' aan te tonen. Dit is nog niet gereed. Voor configuratiemanagement zijn veel stappen gezet zoals het in kaart brengen van de netwerklocaties, het scannen van de soft- en hardware binnen het netwerk, datalijnen / simkaarten opgeschoond en de oude apparatuur op het stadskantoor is vervangen.
1.7.9	Actieplan hoe volwassenheidsniveau 4 bereikt kan worden voor alle maatregelen in de BIO	0%	In 2023 is I&A gestart om de belangrijkste processen en maatregelen op niveau 3 van het volwassenheidsmodel van NOREA te krijgen. Hiermee gaan we op dit onderdeel voldoen aan de BIO en de ambitie uit het informatiebeveiligingsbeleid om dit niveau te bereiken. Begin 2025 wordt ook in Nederland de NIS2-wetgeving van kracht. Deze wet stelt aanvullende eisen aan informatiebeveiliging. Het ligt dan ook voor de hand dat we invulling gaan geven aan deze aanvullende eisen en niet meer te focussen op een hoger volwassenheidsniveau van het NOREA-model.
1.7.10	Werven van extra medewerkers om de reisdocumentenpiek in 2024 e.v. op te vangen	100%	Er zijn extra medewerkers aangesteld. De reisdocumentenpiek komt geleidelijk. I.v.m. inwerken wordt capaciteit gefaseerd ingevuld.
1.7.11	Projectorganisatie opzetten voor de verkiezingen voor de Provinciale Staten in maart 2023	100%	Behalve de verkiezingen in maart is er ook een projectorganisatie opgezet voor de extra landelijke verkiezingen in november 2023.

INDICATOREN

Omschrijving indicator*	Landelijk**	R 2019	R 2020	R 2021	R 2022	R 2023
Gemiddelde WOZ-waarde, per €1.000,-	368 (2023)	221	233	249	270	304
Gemeentelijke woonlasten éénpersoonshuishouden, in €	860 (2023)	797	823	848	919	956
Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden, in €	942 (2023)	830	859	888	963	1.003

** De gebruikte bron is www.waarstaatjegemeente.nl.*

*** De cijfers vermeld bij het onderdeel 'Landelijk' kunnen afwijken van de cijfers vermeld op de website www.waarstaatjegemeente.nl. Deze cijfers worden namelijk aangepast op het moment dat er, gedurende het jaar, meer cijfers beschikbaar komen.*

Wettelijke indicatoren	R 2020	R 2021	R 2022	B 2023	R 2023
Formatie fte per 1.000 inwoners	8,1	8,0	8,1	7,9	7,6
Bezetting fte per 1.000 inwoners	7,4	7,0	7,0	6,6	6,8
Apparaatskosten per inwoner (€)	667	645	668	752	678
Externe inhuur kosten als % van de totale loonsom + totale kosten inhuur externen	15,5%	15,9%	19,7%	7,5%	23,2%
Overhead % van totale lasten	9,9%	7,6%	7,7%	9,6%	7,8%
Verzuimpercentage	5,4%	5,0%	6,4%	-	5,21%

Noot: Het aantal inwoners is het aantal per 01-01-2021, namelijk 67.514 inwoners in de gemeente Bergen op Zoom.

KADERSTELLENDE BELEIDSDOCUMENTEN

Beleidsnota	Vastgesteld
Financiële verordening ex artikel 212 Gemeentewet	2023
Financiële verordening ex artikel 213 Gemeentewet (Controleverordening)	2023
Normenkader Rechtmatigheid 2023	2023
Nota Investeren en Afschrijven	2018
Nota Reserves en Voorzieningen	2020
Toekomstvisie Bergen op Zoom	2021

VERBONDEN PARTIJEN

Verbonden partij	Omschrijving hoe deze bijdraagt aan de doelstelling van de gemeente
Belgisch-Nederlands grensoverleg (BENEGO)	Verbinden van lokale initiatieven bij Belgische en Nederlandse grensgemeenten om substantiële subsidiebijdragen te verwerven en informatie te delen over grensoverschrijdende thema's. Bijdrage voor de gemeente in 2023: €2.627.
Regio West-Brabant (RWB)	De Regio West-Brabant (RWB) is een alliantie van meerdere gemeenten met als doel de regio te versterken en stimuleren op het gebied van onder andere economie en arbeidsmarkt, mobiliteit, duurzaamheid, zorg, welzijn, onderwijs, ruimtelijke ontwikkelingen en wonen. Daarnaast is de RWB een strategische gesprekspartner voor onder andere de provincie, de nationale overheid en Europa, waar het gaat om de toekomst van de regio en beschikbare fondsen.
Belastingsamenwerking West-Brabant (BWB)	De uitvoering van de heffing en invordering waterschapsbelasting van gemeentelijke belastingen, de behandeling van bezwaar- en beroepschriften en het verzorgen van de informatieverstrekking aan burgers en bedrijven die woonachtig of gevestigd zijn in het grond- of werkgebied van een van de deelnemende partijen. Bijdrage voor de gemeente in 2023: €1.050.286.
NV Bank Nederlandse Gemeenten	De gemeente houdt de aandelen aan als duurzame belegging
PZEM NV	De gemeente houdt de aandelen aan als duurzame belegging
GBE Aqua NV	De gemeente houdt de aandelen aan als duurzame belegging
Enexis Holding NV	De gemeente houdt de aandelen aan als duurzame belegging
Publiek belang Elektriciteits-productie BV en Claim Staat Vennootschap BV	Deze 2 NV's zijn opgericht voor het vertegenwoordigen van de 136 verkopende aandeelhouders (diverse gemeenten en provincies) bij het beheer en de uitoefening van rechten en verplichtingen als gevolg van het aandelenpakket Essent nv.

Wat heeft het gekost?

Tabel 3: Financieel overzicht programma 1

(Bedragen x €1.000)	Rekening 2022	Begroting 2023 voor wijziging	Begroting 2023 na wijziging	Realisatie 2023	Verschil 2023	V / N
Baten	-198.441	-189.277	-193.793	-202.863	9.071	V
Lasten	36.751	39.701	39.432	39.975	-544	N
Saldo baten en lasten	**-161.691**	**-149.576**	**-154.361**	**-162.888**	**8.527**	**V**
Vermindering van reserves	-3.309	-2.223	-1.382	-981	-401	N
Vermeerdering aan reserves	557	0	1.084	1.084	0	N
Saldo reserves	**-2.752**	**-2.223**	**-298**	**102**	**-401**	**N**
Gerealiseerd resultaat	**-164.443**	**-151.799**	**-154.659**	**-162.786**	**8.126**	**V**

TOELICHTING OP DE VERSCHILLEN IN BATEN EN LASTEN PROGRAMMA 1: +8.527 V

Bestuur: +229 V

Voorziening pensioengelden wethouders: +246 V
Vanwege een gestegen rekenrente van 2,46% bij het 2e concernbericht 2023 naar 3,16% bij de jaarstukken 2023, valt er een bedrag vrij uit deze voorziening (+246 V). Een toename in de rekenrente zorgt ervoor dat de pensioenen op de pensioendatum hoger zijn. Hierdoor kan een deel van het totale bedrag in de voorziening vrijvallen.
Overig: -17 N

Burgerzaken: +129 V

Burgerzaken: +139 V
2023 was een daljaar in de aanvragen van reisdocumenten. Het aantal reisdocumenten is lager, waardoor we in 2023 minder inkomsten hebben gegenereerd. Hierdoor ontvangen we minder leges (-132 N). Daar tegenover staat dat we minder kosten maken. Zo dragen we minder af aan het Rijk en maken we zelf minder kosten (+113 V). Op personele kosten houden we ook over, omdat het met de huidige arbeidsmarkt langer duurt om vacatures in te vullen. Daarnaast hebben we van het UWV een tegemoetkoming voor een transitievergoeding ontvangen voor medewerkers. In totaal levert dit een positief effect op (+158 V).
Overig: -10 N

Overhead: +1.310 V

Personele kosten: -853 N
Op de personele kosten binnen overhead realiseren we een tekort in 2023 (-853 N). Reden is dat er taakstellingen op personeel in dit onderdeel staan begroot, ook zijn de personele kosten hoger geweest dan begroot. Een totale toelichting op de personele lasten staat in paragraaf 3.10 Bedrijfsvoering.

Informatieadvies en software: +632 V
Binnen informatieadvies en software hadden we in 2023 minder lasten dan verwacht. Dit heeft als oorzaak dat kosten zijn doorgeschoven naar 2024, omdat uitvoering later plaatsvindt. Bijvoorbeeld voor de implementatie van het nieuwe systeem voor contractmanagement, administratie en projectenadministratie. Daarnaast hebben we extra opbrengsten door de verkoop van apparatuur uit onze serverruimte die niet waren voorzien. In totaal realiseren we hier een voordeel (+632 V).

Frictiekostenbudget: +413 V
Bij het 2e concernbericht 2023 is een gedeelte van het frictiekostenbudget vrijgevallen, omdat dat niet nodig is. Nu blijkt bij de jaarstukken 2023 dat we van het resterende deel van het frictiekostenbudget in 2023 niet alles hebben uitgegeven (+413 V). Hier staat een lagere vermindering van de algemene reserve tegenover.

Voorziening voormalig personeel: +376 V
Voor afspraken met personeelsleden over hun vertrek en de kosten die hieraan zijn verbonden is deze voorziening gevormd. Bij het 2e concernbericht 2023 is de voorziening voor voormalig personeel bijgesteld. Nu blijkt dat eind 2023 er een vrijval (+376 V) in deze voorziening plaatsvindt. De oorzaak hiervan is aflopende regelingen en omdat de kosten lager zijn dan we vooraf hadden ingeschat.

Visies en uitvoeringsbudget 'in control': +239 V
De uitgaven voor visies zijn in 2023 lager geweest dan vooraf ingeschat (+54 V). Het uitvoeringsbudget voor 'in control' is in 2023 niet uitgegeven (+185 V). Oorzaak is dat door vacatures binnen control en het management de uitvoering nog niet volledig heeft kunnen plaatsvinden. Voorgesteld wordt om het resterende budget over te hevelen naar 2024.

Facilitaire dienstverlening: +175 V
Tijdens het 1e en 2e concernbericht 2023 is er geanticipeerd

op de stijgende energieprijzen. Op dat moment is het budget voor energiekosten verhoogd. Nu blijkt dat de energiekosten lager zijn dan we hadden ingeschat. De uitgaven zijn lager dan begroot (+175 V).

HRM: +106 V
Dit voordeel bestaat uit meerdere kleine verschillen. De belangrijkste oorzaak is dat er minder besteed is aan het inhuren van onder andere extern juridisch advies waardoor de kosten lager uitvallen dan begroot (+106 V).

Overig: +222 V
Dit betreft meerdere kleine verschillen, kleiner dan €100.000. Tezamen tellen deze op tot een voordeel van €239.000.

Treasury: +657 V

Eigen financieringsmiddelen: +623 V
Doordat we hogere reserves, voorzieningen en overige passiva hebben, hoefden we minder te lenen in 2023. We konden namelijk financieren uit eigen middelen. Dit resulteert in een voordelig effect op treasury. Het resultaat is nader toegelicht in paragraaf 3.6 Financiering.
Overig: +34 V

Belastingen: +68 V

Onroerendezaakbelasting (OZB): +85 V
De opbrengst van OZB woningen komt lager uit dan begroot. Daartegenover staat dat de opbrengst van OZB niet-woningen hoger is dan begroot. Bij het 1e en 2e Concernbericht 2023 is de opbrengst voor 2023 in totaal met €160.000 verlaagd. Nu blijkt dat de daling minder fors is, omdat de waardeontwikkeling gunstiger is geweest dan waarmee we rekening hebben gehouden bij de vaststelling van het tarief. In totaal hebben we meer opbrengsten dan begroot (+85 V) op OZB.
Overig: -17 N

Uitkeringen gemeentefonds: +4.042 V

Algemene uitkering: +4.042 V
Het voordeel op de algemene uitkering ten opzichte van de begroting is ontstaan door de extra middelen die we via de decembercirculaire 2023 hebben ontvangen (+€0,7 miljoen). Daarnaast is er €3,3 miljoen via de algemene uitkering ontvangen in programma 1 voor de energietoeslag. Deze staat begroot in programma 8. Op het moment dat we dit begroot hebben, was nog niet duidelijk of we dit via de algemene uitkering of als een specifieke uitkering zouden ontvangen. We hebben dit nu ontvangen via de algemene uitkering. Dit levert een voordeel op van €3,3 miljoen in programma 1 en een nadeel van €3,3 miljoen in programma 8. Deze vallen tegen elkaar weg.

Overige baten en lasten: -1.040 N

Incidentele baten en lasten: -1.357 N
Sinds 2019 is de Belastingdienst bezig met het boekenonderzoek bij de gemeente Bergen op Zoom. In december 2023 zijn de boekjaren 2016 t/m 2018 afgerond. Hieruit is naar voren gekomen dat we een naheffingsbeschikking over 2018 moeten betalen van ruim €1,3 miljoen (inclusief naheffingsrente). Deze naheffing heeft betrekking op de verkoop van grond in 2018. Uit het boekenonderzoek volgt een andere fiscale kwalificatie van de verkoop waardoor we dit bedrag zijn verschuldigd. Momenteel loopt er nog een bezwaarprocedure tegen de rente van ruim 2 ton, omdat we van mening zijn dat deze rente over een te lange periode is berekend door de Belastingdienst. In 2024 gaan we in overleg met de betrokkene (kopende) partijen om de naheffingsaanslag door te belasten.

Post onvoorzien/Risicobuffer: +316 V
Van het totale budget van ruim €1 miljoen resteert eind 2023 €316.000.

Resultaat van baten en lasten: +3.121 V

In de begroting wordt op deze post het saldo van de begroting geraamd. Na de raadsvergadering van december was het saldo van de begroting €3,1 miljoen voordelig. Dit is het resultaat exclusief het leidend principe uit het Bestuursakkoord om €3 miljoen in de algemene reserve te storten. Deze post wordt alleen bij de begroting gebruikt en levert dus bij de jaarrekening altijd een saldo op.

Beheer overige gebouwen en gronden: +11 V

TOELICHTING OP DE MUTATIES IN RESERVES VANUIT PROGRAMMA 1: -401 N

Tabel 4: Overzicht reservemutaties programma 1.

Soort	Nr	Omschrijving	Begroting 2023*	Realisatie 2023	Verschil
Vermindering	R98000	Res Algemeen (risico)	1.382	981	-401
Totaal Vermindering			**1.382**	**981**	**-401**
Vermeerdering	R91300	Herwaarderingsreserve GBE Aqua	489	489	0
Vermeerdering	R98000	Res Algemeen (risico)	595	595	0
Totaal Vermeerdering			**1.084**	**1.084**	**0**

**In de kolom Begroting 2023 worden de cijfers weergegeven van de Begroting 2023 na wijziging, oftewel: inclusief begrotingswijzigingen die gedurende 2023 zijn besloten.*

Verminderingen van de algemene reserve

De verminderingen van de reserves zijn lager dan begroot, omdat we minder hebben uitgegeven aan frictiekosten in 2023. De toelichting hiervoor is hierboven gegeven. Hierdoor hoeven we minder te onttrekken aan de algemene reserve. Daarnaast wijken de daadwerkelijke verminderingen van de reserve iets af van wat er was begroot. In totaal onttrekken we op programma 1 €401.000 minder aan de algemene reserve dan begroot.

2.2 PROGRAMMA 2: VEILIGHEID

Wat wilden we bereiken in 2026?

Onze inwoners behoren zich veilig te voelen. Zichtbare handhaving kan hier een bijdrage aan leveren.

Wat hebben we in 2023 bereikt en hoe hebben we dat gedaan?

Nummer	Beleidsdoelstelling	Score	Toelichting
2.1	**Thema Toezicht en Handhaving: Slim inzetten van handhavers**		
2.1.1	Evaluatie Uitvoeringsplan Toezicht & Handhaving 2022 ter kennisname naar de raad	**100%**	Het Evaluatieverslag Toezicht en Handhaving 2022 is binnen de wettelijke termijn, op 25 april 2023, door het college vastgesteld en per raadsinformatiebrief d.d. 11 mei 2023 (kenmerk U23-002589) aan de gemeenteraad verzonden.
2.1.2	Opstellen afzonderlijk jaarplan voor boa's ter kennisname naar de raad	**100%**	Het Boa Jaarplan 2023 is op 30 mei 2023 vastgesteld en per raadsinformatiebrief d.d. 7 juni 2023 (kenmerk U23-004469) aan de gemeenteraad verzonden.
2.1.3	Evaluatie samenwerking buurtpreventieteams 2023 ter kennisname naar de raad	**95%**	In 2023 is ingezet op de doorontwikkeling van buurtpreventie. Er zijn twee coördinatoren-overleggen gehouden, waarbij ook de samenwerking is besproken. Er is een werkgroep opgericht om de ontwikkeling van buurtpreventie te bevorderen. De folder en de website voor buurtpreventie zijn vernieuwd. Ook is een 'Instructie Buurtpreventie' opgesteld. Deze moet nog worden voorgelegd aan de burgemeester. In het eerste kwartaal wordt de gemeenteraad geïnformeerd over de stand van zaken met betrekking tot de (door)ontwikkeling van buurtpreventie.
2.1.4	Uitwerking advies inrichting handhaving- en toezichtstaken Parkeerbeheer B.V.	**95%**	De uitwerking van dit advies is in 2023 niet gehaald wegens andere prioriteitstelling. Dit wordt in 2024 alsnog opgepakt.
2.1.5	Vaststelling samenwerkingsconvenant BOA's Brabantse Wal en Tholen door colleges in eerste kwartaal	**100%**	Op 20-12-2022 is het 'Samenwerkingsconvenant Buitengewoon Opsporingsambtenaren domein I en II Brabantse Wal en Tholen' vastgesteld. Deze stap is de eerste in de gewenste doorontwikkeling van de samenwerking tussen de gemeenten na het opheffen van de boa-pool. Vanaf 1 januari 2023 is het bij bijzondere situaties mogelijk om boa's binnen de Brabantse Wal en Tholen op elkaars grondgebied in te zetten.
2.1.6	Scenario's voor ambities veiligheid en handhaving uit het Bestuursakkoord naar de raad	**100%**	In het Bestuursakkoord is aangegeven dat onze inwoners zich veilig moeten kunnen voelen. Voor het op orde brengen van de veiligheids- en handhavingsorganisatie en ter uitvoering van de motie 'Bergen moet Veiliger' is de veiligheidsstrategie Veilige BeLeefstad vastgesteld. Op 30 maart 2023 heeft de gemeenteraad, tegelijk met de vaststelling van het 'Integraal Veiligheidsplan 2023-2026 district De Markiezaten', kennisgenomen van de veiligheidsstrategie Veilige BeLeefstad. Voor de uitvoering van de veiligheidsstrategie zijn in de begroting 2024 structurele financiële middelen beschikbaar gesteld. De veiligheidsstrategie vormt het nieuwe veiligheidskader voor een robuuste veiligheidsaanpak. De strategie benoemt de werkwijze (meer wijkgericht), de aanpak (thema's en geprioriteerde inzet) en welke capaciteit daarvoor nodig is. Het op orde brengen van de capaciteit van de veiligheids- en handhavingsorganisatie is gefaseerd opgestart in 2023 en zal in 2024 verder worden geïmplementeerd.
2.2	**Onderzoek naar de bestuurlijke boete**		
2.2.1	Businesscase bestuurlijke boete naar de raad in Q2 2023	**90%**	De businesscase bestuurlijke boete is nagenoeg gereed en wordt nog in het college besproken. Deze zal uiterlijk in het tweede kwartaal aan de gemeenteraad worden aangeboden.

Nummer	Beleidsdoelstelling	Score	Toelichting
2.3	**Wij blijven werken aan een weerbaar bestuur**		
2.3.1	Radixagenda voorzien van een concrete uitvoeringsagenda 2023 en hieraan uitvoering geven	**90%**	Uit de radixagenda 2022-2023 is de uitvoeringsagenda ontstaan, waarin voor 2023 diverse activiteiten zijn opgenomen. Het merendeel van deze activiteiten is in 2023 uitgevoerd. Zoals de uitvoering en actualisatie van het Bibob-beleid, de uitvoering van het Damocles-beleid en diverse integrale controles. In verband met andere prioritering zijn er geen integrale controles uitgevoerd binnen de automotivebranche. Dit wordt alsnog opgepakt. Daarnaast wordt gewerkt aan het opstellen van een veiligheidsaanpak voor het havengebied, waarin ook de integrale controles worden meegenomen.
2.3.2	Inzet Bibob coördinator en actief en breed toetsen op alle aspecten die onder de wet Bibob vallen	**100%**	Er is een Bibob-coördinator aangesteld en het hernieuwde Bibob-beleid is vastgesteld. Dit beleid wordt gefaseerd geïmplementeerd in afstemming met de betrokken vakafdelingen. Op de vakgebieden waar het hernieuwde beleid al is geïmplementeerd wordt inmiddels breder getoetst.

INDICATOREN

Omschrijving indicator*	Landelijk **	R 2019	R 2020	R 2021	R 2022	R 2023
Verwijzingen Halt (aantal per 1.000 jongeren)	8 (2022)	23	15	9	9	-
Winkeldiefstallen (aantal per 1.000 inwoners)	2,3 (2023)	2,9	2,8	3,2	2,6	2,3
Geweldsmisdrijven (aantal per 1.000 inwoners)	4,3 (2023)	5,6	5,8	5,0	4,6	5,1
Diefstallen uit woning (aantal per 1.000 inwoners)	1,3 (2023)	1,3	2,1	1,7	1,8	1,3
Vernielingen en misdrijven tegen openbare orde en gezag (aantal per 1.000 inwoners)	5,8 (2023)	7,4	6,3	5,7	5,7	6,4

** De gebruikte bron is www.waarstaatjegemeente.nl. Zij gebruiken bronnen van waaruit de indicator wordt opgenomen. Deze extra informatie is beschikbaar, maar is voor de leesbaarheid niet opgenomen.*
*** De cijfers vermeld bij het onderdeel 'Landelijk' kunnen afwijken van de cijfers vermeld op de website www.waarstaatjegemeente.nl. Deze cijfers worden namelijk aangepast op het moment dat er, gedurende het jaar, meer cijfers beschikbaar komen.*

KADERSTELLENDE BELEIDSDOCUMENTEN

Beleidsnota	Vastgesteld
Aanpak Verward gedrag	2018
Algemene Plaatselijke Verordening (incl. gerelateerde beleidsdocumenten en uitvoeringsrichtlijnen)	Divers
Beleidskader cameratoezicht 2022	2022
Beleidslijn Bibob 2023	(Gepland) 2023
Beleidsplan Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant 2023-2027	2023
Convenant Bondgenootschap van gemeentelijke en provinciale overheden tegen ondermijning in Brabant-Zeeland	2020
Convenant Samenwerking tussen ketenpartners in het ZVH De Markiezaten & privacy protocol	2020
Convenant ten behoeve van Bestuurlijke en Geïntegreerde Aanpak Georganiseerde Criminaliteit, bestrijding Handhavingsknelpunten en Bevordering Integriteitsbeoordelingen (RIEC-convenant)	2020
Integraal Veiligheidsplan 2023-2026 District De Markiezaten (in voorbereiding)	2023
Regionaal Beleidsplan ZWB 2023-2026 (hele politie-eenheid)	2023
Uitvoeringsplan gemeentelijke taken Wet verplichte ggz van de gemeenten in West-Brabant	2020
Veiligheidsstrategie (Veiligheidskader)	2023

VERBONDEN PARTIJEN

Verbonden partij	Omschrijving hoe deze bijdraagt aan doelstelling van de gemeente
Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant	Door afstemming tussen hulpdiensten bereiken we grotere slagkracht en betere dienstverlening. Bijdrage voor de gemeente in 2023: € 4.201.969.

Wat heeft het gekost?

Tabel 5: Financieel overzicht programma 2

(Bedragen x €1.000)	Rekening 2022	Begroting 2023 voor wijziging	Begroting 2023 na wijziging	Realisatie 2023	Verschil 2023	V / N
Baten	-389	-228	-228	-189	-39	N
Lasten	6.327	6.938	6.658	6.301	357	V
Saldo baten en lasten	**5.938**	**6.711**	**6.430**	**6.112**	**318**	**V**
Vermindering van reserves	0	-155	-155	-73	-82	N
Vermeerdering aan reserves	198	0	0	0	0	V
Saldo reserves	**198**	**-155**	**-155**	**-73**	**-82**	**N**
Gerealiseerd resultaat	**6.136**	**6.555**	**6.275**	**6.039**	**236**	**V**

TOELICHTING OP DE VERSCHILLEN IN BATEN EN LASTEN PROGRAMMA 2: +318 V

Personele kosten veiligheid, rampenbestrijding en handhaving en toezicht: +345 V

Op de personele kosten binnen programma 2 realiseren we een overschot in 2023 (+345 V). De oorzaak hiervoor is dat gedurende het jaar een aantal vacatures voor geruime tijd open hebben gestaan. Een toelichting op de totale personele lasten staat in paragraaf 3.10 Bedrijfsvoering.

Overig: -27 N

TOELICHTING OP DE MUTATIES IN RESERVES VANUIT PROGRAMMA 2: -82 N

Tabel 6: Overzicht reservemutaties programma 2

Soort	Nr	Omschrijving	Begroting 2023*	Realisatie 2023	Verschil
Vermindering	R98000	Res Algemeen (risico)	155	73	-82
Totaal Vermindering			**155**	**73**	**-82**
Vermeerdering	R98000	Res Algemeen (risico)	0	0	0
Totaal Vermeerdering			**0**	**0**	**0**

Verminderingen van de algemene reserve

De vermindering van de reserve voor het programma Veiligheid is lager dan begroot, omdat de daadwerkelijke kosten die zijn gemaakt voor een Wabo-toezichthouder en Handhavingsjurist lager uitvallen dan begroot. In totaal wordt er €82.000 minder onttrokken aan de reserve.

2.3 PROGRAMMA 3: BEHEER OPENBARE RUIMTE

Wat wilden we bereiken in 2026?

Al onze inwoners moeten de mogelijkheid hebben om een huis binnen hun mogelijkheden te kunnen vinden. In een buurt die bereikbaar is en goed wordt onderhouden. Daarom zorgen we, samen met de buurt, voor groene, schone wijken. We realiseren veilige routes naar school of werk, pakken zwerfvuil aan en zorgen ervoor dat de parkeerproblematiek niet verergert.

Wat hebben we in 2023 bereikt en hoe hebben we dat gedaan?

Nummer	Beleidsdoelstelling	Score	Toelichting
3.1	Jaarlijkse bijstelling van het IBOR-plan 2023-2027	100%	Op basis van de mutaties van het te beheren areaal wordt jaarlijks bij het eerste concernbericht een correctie toegepast. Dit is een doorlopend actualisatieproces. Nu is het 100% maar verrekening zal pas plaatsvinden in eerste concernbericht. In Maart 2024 is voorzien in een informatie over het IBOR-2023 aan de gemeenteraad. Deze input kan gebruikt worden voor een mogelijke bijstelling (indien gewenst).
3.2	Actualisering van het zwerfafvalbakkenplan, plaatsingsplan en uitvoeringsplan en evaluatie van de huidige kwaliteit van de dienstverlening	95%	Plannen voor omvorming afvalbakken zijn gereed maar nog niet voor 100% geïmplementeerd in de openbare ruimte. Voor 2024 is sprake van een zeer beperkte financiële ruimte binnen de vervangingsinvestering als gevolg van voorgenomen bijstelling uitvoeringsprogramma.
3.3	Naar aanleiding van de evaluatie een voorstel maken voor de ledigingsfrequentie inclusief financiële consequenties	100%	Is ingevoerd in de reguliere werkzaamheden. Daarnaast is een monitoringssysteem in gebruik genomen om op een adequatere wijze de lediging te kunnen monitoren
3.4	Implementatie en uitvoering van het (her)plaatsingsplan van de afvalbakken	90%	zie ook 3.2
3.5	Burgerparticipatie leefomgeving (van passief naar actief beleid)	100%	In het kader van het plan gedragsverandering is onlangs een bijeenkomst georganiseerd om de vrijwilligers in het zonnetje te zetten. Daarnaast is een enquête gestuurd als 0 meting hoe de vrijwilligers/burgerparticipanten vinden hoe de gemeente hen faciliteert. Einde van 2024 wordt nogmaals een enquête verzonden onder deze groep mensen om te kijken of zij een andere mening zijn toebedeeld. Ideeën die burgerparticipanten hebben worden bekeken vanuit de ja, mits perceptie in plaats van de nee, tenzij houding. Momenteel zijn we bezig naar aanleiding van de ideeën van inwoners om speciale vrijwilligers hesjes aan te schaffen. Ideeën van burgers worden vaker snel omgezet in daden. Verder onderzoeken wij of het mogelijk is om mensen te belonen via samendoen pas of iets dergelijks en kunnen afvalvrijwilligers een Saverpas aanvragen.
3.6	Maatwerk per buurt toepassen voor de laadbehoefte van elektrische auto's	25%	Onderdeel van de dagelijkse werkzaamheden. Echter waar dit momenteel onderdeel is van individuele uitvragen zal dit onderdeel door middel van het aanscherpen van ons inkoop en aanbestedingsbeleid een standaard verwachting worden voor onze partners.
3.7	Het verhogen van afvalbakken op hotspots	90%	zie ook 3.2

INDICATOREN

Niet van toepassing op dit programma.

KADERSTELLENDE BELEIDSDOCUMENTEN

Beleidsnota	Vastgesteld
Actieplan Biobased Economy	2016
Afvalstoffenbeleidsplan	2016
Gemeentelijk Waterprogramma (GWP) 2024-2027	2023
Groenstructuurplan	2006
Integraal Beheerplan Openbare Ruimte (IBOR) 2023-2027	2022
Meerjaren ontwikkeling Programma Stedelijke Vernieuwing 2010-2014	2010
Nota Ruimtelijke kwaliteit	2019
Toekomstbeeld binnenstad	2023
Verkeersplan	2014
Visie Duurzame Ontwikkeling	2014

VERBONDEN PARTIJEN

Niet van toepassing op dit programma.

Wat heeft het gekost?

Tabel 7: Financieel overzicht programma 3

(Bedragen x €1.000)	Rekening 2022	Begroting 2023 voor wijziging	Begroting 2023 na wijziging	Realisatie 2023	Verschil 2023	V / N
Baten	-980	-573	-873	-1.710	837	V
Lasten	16.234	19.083	26.741	25.439	1.303	V
Saldo baten en lasten	**15.254**	**18.510**	**25.868**	**23.729**	**2.140**	**V**
Vermindering van reserves	-77	-77	-4.731	-4.731	0	V
Vermeerdering aan reserves	0	0	0	0	0	V
Saldo reserves	**-77**	**-77**	**-4.731**	**-4.731**	**0**	**V**
Gerealiseerd resultaat	**15.177**	**18.433**	**21.137**	**18.998**	**2.140**	**V**

TOELICHTING OP DE VERSCHILLEN IN BATEN EN LASTEN PROGRAMMA 3: +2.140 V

Verkeer en vervoer (wegen): +757 V

In de planning zijn groot onderhoudswerkzaamheden opgenomen. Voor de betreffende wegen wordt het regulier onderhoud geminimaliseerd. Tevens is vanwege de krapte op de arbeidsmarkt een aantal vacatures in de buitendienst nog niet vervuld. Ook bij leveranciers is sprake van een tekort aan capaciteit waardoor het uitbesteden van werkzaamheden slechts beperkt mogelijk was.

De hogere lasten voor het uitvoeren van werkzaamheden door derden worden geëlimineerd door de beperkte uitvoering van het dagelijks onderhoud. Het dagelijks onderhoud is beperkt, vanwege capaciteitsgebrek door het niet vervullen van vacatures.

Openbaar vervoer: +35 V

Openbaar groen en (openlucht)recreatie: +1.347 V

Het doorvoeren van de driejarige onderhoudscyclus voor bomen leidt tot minder dagelijks onderhoud (minder piekmeldingen) waardoor de kosten lager zijn. Onderzocht wordt of dit een structureel karakter heeft. Ook zijn bepaalde kosten meegevallen omdat minder werkzaamheden nodig waren. Voorbeelden hiervan zijn de lagere kosten voor het bestrijden van de eikenprocessierups en als gevolg van een minder warme zomer was sprake van substantieel lagere kosten op inboet van bomen en was de frequentie voor het water geven van jonge bomen ook lager en hiermee ook het kostenniveau.

Tevens zijn minder werkzaamheden uitgevoerd door het niet kunnen invullen van vacatures in de buitendienst en minder capaciteit bij leveranciers. Beide effecten zijn het gevolg van de krapte op de arbeidsmarkt.

TOELICHTING OP DE MUTATIES IN RESERVES VANUIT PROGRAMMA 3: 0

Tabel 8: Overzicht reservemutaties programma 3

Soort	Nr	Omschrijving	Begroting 2023*	Realisatie 2023	Verschil
Vermindering	R21017	Res kapitaallasten OBR 2017	28	28	0
Vermindering	**R21018**	**Res kapitaallasten OBR 2018**	**45**	**45**	**0**
Vermindering	R21019	Res kapitaallasten OBR 2019	4	4	0
Vermindering	R98000	Res Algemeen (risico)	4.654	4.654	0
Totaal Vermindering			**4.731**	**4.731**	**0**

Een toelichting is niet van toepassing op dit programma, omdat er geen verschillen zijn.

2.4 PROGRAMMA 4: ECONOMIE

Wat wilden we bereiken in 2026?

Wij willen dat het in de gemeente Bergen op Zoom fijn wonen, werken en (be)leven is. Daarvoor moet nog wel wat gebeuren. Van de aanpak van onze historische binnenstad, het aantrekken van meer en diverse werkgelegenheid, het anders inrichten van onze sportieve en culturele infrastructuur (de businesscases cultuur en sport) tot aan Bergen op Zoom op de kaart zetten als (be)Leefstad met recreatieve hotspots als de Bergse Heide en de Boulevard (waaronder de Waterschans). De luiken moeten open en Bergen op Zoom moet beter zichtbaar worden voor andere overheden in Den Bosch, Den Haag en Brussel. Ook gaan we meer en beter samenwerken met andere steden, bedrijven en kennis- en onderwijsinstellingen om onze campussen (Agro- economie, Biobased, (Podium)Techniek en Zorg) verder te versterken.

(Deze doelstelling is identiek aan die van programma 5 en 6)

Wat hebben we in 2023 bereikt en hoe hebben we dat gedaan?

Nummer	Beleidsdoelstelling	Score	Toelichting
4.1	Planvorming voor het tweede regionale bedrijventerrein op de Brabantse Wal	100%	De gemeente Steenbergen neemt zelfstandig het verdere planvormings- en ontwikkeltraject voor Reinierpolder III in beheer. De reden hiervoor is dat de gemeente Steenbergen de ontwikkeling van Reinierpolder III inpast als onderdeel van een grotere gebiedsontwikkeling onder de noemer 'Steenbergen-West'. De drie gemeenten blijven zich wel gezamenlijk inzetten voor een programmatische ontwikkeling van bedrijventerreinen (waaronder het regionale bedrijventerrein Reinierpolder III), zie ook de raadsinformatiebrief van 24 januari 2024.
4.2	Een nieuwe visie, beleidsplan en bestemmingsplan voor de Binnenstad	66%	In 2023 is de Visie Binnenstad vastgesteld en is gestart met de eerste opzet en/of uitvoering van verschillende trajecten. Dit zijn de aanpak leegstand, de herinrichting van het Gouvernementsplein, het veraangenamen van De Parade en de Impulsregeling Winkelgebieden. Daarnaast werkten wij aan het onderzoek bewaakte fietsenstalling, het invoeren van het nieuwe verkeersregime en het vergroenen van de binnenstad. Wij gingen de samenwerking aan met verschillende stakeholders, zoals pandeigenaren, vastgoedpartijen, makelaars, etc. Daarnaast zijn de banden verstevigd met partijen zoals Stichting Toegankelijkheid, Vereniging Binnenstad, Ondernemersvereniging Sterck en Start to Grow.
4.3	Streven naar een plek in de top 100 MKB-vriendelijkste gemeenten	50%	De gemeente is aangehaakt op de werkgroep ondernemersdienstverlening van de VNG. Hieruit zijn concrete acties voortgekomen die zijn opgepakt.
4.4	Nieuw accountplan voor het optimaliseren van de dienstverlening aan ondernemers en uitvoering hieraan geven	100%	Accountplan opgesteld aan de hand van 4 lijnen, namelijk: 1, inzicht in bedrijven met hoofdactiviteiten gericht op plant-based en circulaire economie, mede in samenwerking met bestaande campussen (GCC/DAB), 2, inzicht in private- en publieke beschikbare grondposities, 3, versterken relatie met grootste werkgevers en 4, dienstverlening aan MKB-ondernemers verbeteren.
4.5	Opstellen van een economische barometer en werkgelegenheidsenquête	100%	Beide documenten zijn opgeleverd.
4.6	Opstellen van een plan van aanpak voor de huisvesting van arbeidsmigranten	50%	De nota en beleidsregels Humane Huisvesting internationale werknemers 2021-2027, de communicatiecheck en spelregels omgevingsdialoog en de checklist kansrijke locaties zijn vastgesteld en nadere uitwerking in een plan van aanpak volgt in 2024.
4.7	Opstellen van een plan van aanpak voor de herstructurering en verduurzaming van bestaande bedrijventerreinen	90%	Voor het verduurzamen van bestaande bedrijventerreinen is het Plan van Aanpak project Grote Oogst bedrijventerrein TNP in 2023 besloten en ondertekend. Ook is een subsidiebijdrage ontvangen voor vervolgonderzoeken voor alle drie de deelopgaven. Na de ondertekening zijn de hoofdlijnen van het plan verder uitgewerkt en is gestart met verschillende vervolgonderzoeken naar realisatietrajecten. Zie ook Paragraaf 1 Duurzaamheid, beleidsonderstelling 11.13.
4.8	Opstellen van een plan van aanpak voor de realisatie van vrachtwagenparkeerplaatsen	100%	Dit is onderdeel van de regionale studie vrachtwagen parkeren. Hierin zijn potentiële locaties opgenomen in de regio, welke door marktpartijen opgepakt moeten worden.
4.9	Realisatie van de Economische Visie	50%	De beleidsontwikkeling voor de Pijlervisie economie is in 2023 opgestart. In september en oktober 2023 hebben participatie-activiteiten plaatsgevonden. Deze input is gebruikt bij het opstellen van de 75%-versie waarin de richtinggevende keuzes voor het economische toekomstbeeld worden opgenomen.

Nummer	Beleidsdoelstelling	Score	Toelichting
4.10	Realisatie van de visie Buitengebied	80%	In 2023 is het Koersdocument Visie buitengebied vastgesteld door de gemeenteraad. Hierin liggen de hoofdlijnen voor de toekomstige inrichting van het buitengebied vast. Na de vaststelling van het Koersdocument zijn de hoofdlijnen nader uitgewerkt in de Ontwerpvisie buitengebied bergen op Zoom. Hiervoor heeft participatie plaatsgevonden in Q3 van 2023. De input hieruit is meegenomen bij het opstellen van de Visie buitengebied.

INDICATOREN

Omschrijving indicator*	Landelijk**	R 2019	R 2020	R 2021	R 2022	R 2023
Economie: functiemenging (verhouding tussen banen en woningen), als percentage	53,8 (2022)	50,0	49,5	50,1	50,4	-
Economie: Vestigingen (van bedrijven), aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 t/m 64 jaar	174,1 (2022)	131,3	137,1	145,0	151,6	-

** De gebruikte bron is www.waarstaatjegemeente.nl. Zij gebruiken bronnen van waaruit de indicator wordt opgenomen. Deze extra informatie is beschikbaar, maar is voor de leesbaarheid niet opgenomen.*
*** De cijfers vermeld bij het onderdeel 'Landelijk' kunnen afwijken van de cijfers vermeld op de website www.waarstaatjegemeente.nl. Deze cijfers worden namelijk aangepast op het moment dat er, gedurende het jaar, meer cijfers beschikbaar komen.*

KADERSTELLENDE BELEIDSDOCUMENTEN

Beleidsnota	Vastgesteld
Actieplan economische structuurversterking	2015
Detailhandel structuurvisie	2016
Nota integraal bedrijventerreinenbeleid	2013
Startfoto lokale economie	2016
Toekomstbeeld Binnenstad	2023

VERBONDEN PARTIJEN

Verbonden partij	Omschrijving hoe deze bijdraagt aan doelstelling van de gemeente
Rewin NV	Versterken van de regionale economie door bedrijven te stimuleren in West-Brabant te investeren. Bijdrage voor de gemeente in 2023: €231.640.

Wat heeft het gekost?

Tabel 9: Financieel overzicht programma 4

(Bedragen x €1.000)	Rekening 2022	Begroting 2023 voor wijziging	Begroting 2023 na wijziging	Realisatie 2023	Verschil 2023	V / N
Baten	-8.520	-4.929	-5.778	-4.422	-1.356	N
Lasten	4.275	8.233	9.553	7.244	2.309	V
Saldo baten en lasten	**-4.245**	**3.304**	**3.775**	**2.822**	**953**	**V**
Vermindering van reserves	-15	0	-387	-367	-20	N
Vermeerdering aan reserves	0	0	259	1.129	-869	N
Saldo reserves	**-15**	**0**	**-127**	**762**	**-889**	**N**
Gerealiseerd resultaat	**-4.260**	**3.304**	**3.647**	**3.584**	**63**	**V**

TOELICHTING OP DE VERSCHILLEN IN BATEN EN LASTEN PROGRAMMA 4: +953 V

Economische havens en waterwegen: +76 V

Economische Ontwikkeling: +136 V

De personele kosten voor economische ontwikkeling waren lager dan begroot (+102 V). Een totale toelichting op de personele lasten staat in paragraaf 3.10 Bedrijfsvoering. Daarnaast is een klein voordeel op diverse budgetten ontstaan (+34 V).

Er is in 2023 €450.000 aan subsidieverlening voor Biobased Economy opgenomen. Hier is €241.000 van uitgegeven. De uitgaven worden volledig gedekt door een subsidie van de Provincie. Deze subsidie is dus ook lager uitgekomen. Deze verschillen vallen tegen elkaar weg.

Fysieke bedrijfsinfrastructuur: +790 V

Het verschil op zowel de baten als de lasten houdt verband met de herzieningen van de grondexploitaties, inclusief de wijzigingen op de verliesvoorzieningen en de tussentijdse winstnemingen op diverse projecten. Dit veroorzaakt een saldo van €790.000. Deze voor- en nadelen gaan over onderhanden werk mutaties die in de exploitatie terecht komen. Deze effecten worden in de reserves verwerkt en hebben geleid tot een lagere mutatie (zowel vermindering als vermeerdering) van in totaal €889.000 in de algemene reserve. Per saldo is het effect een nadeel van €100.000.

Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen: -14 N

Economische promotie: -35 N

TOELICHTING OP DE MUTATIES IN RESERVES VANUIT PROGRAMMA 4: -889 N

Tabel 10: Overzicht reservemutaties programma 4

Soort	Nr	Omschrijving	Begroting 2023*	Realisatie 2023	Verschil
Vermindering	R98000	Res Algemeen (risico)	387	367	-20
Totaal Vermindering			**387**	**367**	**-20**
Vermeerdering	R98000	Res Algemeen (risico)	259	1.129	-869
Totaal Vermeerdering			**259**	**1.129**	**-869**

Vermeerderingen aan de algemene reserve

De vermindering van de reserve voor het programma Veiligheid is lager dan begroot, omdat de daadwerkelijke kosten die zijn gemaakt voor een Wabo-toezichthouder en Handhavingsjurist lager uitvallen dan begroot. In totaal wordt er €82.000 minder onttrokken aan de reserve.

2.5 PROGRAMMA 5: ONDERWIJS

Wat wilden we bereiken in 2026?

Wij willen dat het in de gemeente Bergen op Zoom fijn wonen, werken en (be)leven is. Daarvoor moet nog wel wat gebeuren. Van de aanpak van onze historische binnenstad, het aantrekken van meer en diverse werkgelegenheid, het anders inrichten van onze sportieve en culturele infrastructuur (de businesscases cultuur en sport) tot aan Bergen op Zoom op de kaart zetten als (be)Leefstad met recreatieve hotspots als de Bergse Heide en de Boulevard (waaronder de Waterschans). De luiken moeten open en Bergen op Zoom moet beter zichtbaar worden voor andere overheden in Den Bosch, Den Haag en Brussel. Ook gaan we meer en beter samenwerken met andere steden, bedrijven en kennis- en onderwijsinstellingen om onze campussen (Agro- economie, Biobased, (Podium)Techniek en Zorg) verder te versterken.

(Deze doelstelling is identiek aan die van programma 4 en 6)

Wat hebben we in 2023 bereikt en hoe hebben we dat gedaan?

Nummer	Beleidsdoelstelling	Score	Toelichting
5.1	Uitvoering geven aan het Integraal Huisvestings Plan (IHP)	100%	De bouwplannen worden conform de planning uitgevoerd
5.2	Actualisatie van het Integraal Huisvesting Plan (IHP)	100%	Het IHP is op 14 december 2023 door de gemeenteraad vastgesteld
5.3	Onderzoek naar de definitieve huisvesting van de Zeeridder	100%	De Vrije School De Zeeridder is definitief gevestigd aan de Frans Halsstraat 25
5.4	Inventarisatie naar vervangende huisvestingscapaciteit en mogelijkheden gedurende renovatie/ (ver)nieuwbouwtrajecten/ wissellocaties	90%	Het onderzoek is gestart; de mogelijkheden worden op dit moment geïnventariseerd.
5.5	Bepalen van de gymcapaciteit	100%	De benodigde gymcapaciteit is berekend en de capaciteit is onder de scholen verdeeld
5.6	Uitbreiding/huisvesting voor de nieuwkomersvoorziening Wereldwijs	100%	Wereldwijs is vanaf begin 2023 gevestigd op de locatie Pater Dehonlaan 63
5.7	Actualiseren van het Onderwijs Kansenbeleid	100%	Het onderwijskansenplan is in de LEA van 23 oktober 2023 besproken en door de schoolbesturen geaccordeerd en op 5 december 2023 heeft het college het plan vastgesteld.
5.8	Stimuleren van de samenwerking van het hoger onderwijs in Campus-constructies	100%	De contacten met het HBO zijn aangehaald en een eerste afspraak is ingepland voor 2024. Deze heeft op 16 januari 2024 plaatsgevonden.
5.9	Scenariovoorstel voor het inhoudelijk concept en de huisvesting van het Delta Agrifood Business (DAB)	90%	Op 14 november is in een beeldvormende vergadering de gemeenteraad meegenomen in de ontwikkelingen in Delta Agrifood Business (DAB). De gemeente heeft daar kennis kunnen maken met een selectie van de bedrijven die zijn gehuisvest in DAB. Naast informatiedeling werd gesproken over de ontwikkelingen van de bedrijven, hun ambities en de meerwaarde die zij zien en ervaren in DAB. Ook de rol van de overheid in casu de gemeente en provincie kwam aan de orde. Verder zijn over en weer suggesties gedeeld over en richting gegeven aan de mogelijke status van DAB binnen de gemeentelijke organisatie. Mede op basis van de opgehaalde informatie zullen wij in Q2/Q3 van 2024 scenario's aan u voorleggen waarin we de rol van gemeente maar ook van de bedrijven en provincie met u willen bespreken.
5.10	Faciliteren van de versterking en uitbreiding van het MBO/MBO+ cluster dat zich richt op toegepaste kennis, techniek, duurzaamheid en de creatieve industrie	100%	De contacten met het MBO en DAB zijn aangehaald. Er is voor 2024 een bezoek gepland met het college met Curio, waarin de motie "Bergen op Zoom Onderwijsstad" op de agenda staat. Eind 2023 is een opdracht geformuleerd om uitvoering te geven aan de ambitie vanuit het Bestuursakkoord met betrekking tot versterken en faciliteren van het MBO/MBO+-cluster en aan de motie "Bergen op Zoom Onderwijsstad". Het college gaat in gesprek met Curio om te onderzoeken of dit gezamenlijk opgepakt kan worden.

INDICATOREN

Omschrijving indicator*	Landelijk**	R 2019	R 2020	R 2021	R 2022	R 2023
Absoluut verzuim, per 1.000 leerlingen	4,2 (2022)	4,4	2,6	1,8	5,3	-
Relatief verzuim, per 1.000 leerlingen	24 (2022)	19	11	17	21	-
Voortijdige schoolverlaters zonder Startkwalificatie (vsv'ers) (percentage)	2,4 (2022)	2,5	2,0	2,1	3,2	-

** De gebruikte bron is www.waarstaatjegemeente.nl. Zij gebruiken bronnen van waaruit de indicator wordt opgenomen. Deze extra informatie is beschikbaar, maar is voor de leesbaarheid niet opgenomen.*
*** De cijfers vermeld bij het onderdeel 'Landelijk' kunnen afwijken van de cijfers vermeld op de website www.waarstaatjegemeente.nl. Deze cijfers worden namelijk aangepast op het moment dat er, gedurende het jaar, meer cijfers beschikbaar komen.*

KADERSTELLENDE BELEIDSDOCUMENTEN

Beleidsnota	Vastgesteld
Onderwijsagenda Brabantse Wal 2019-2022	2019
Onderwijskansenbeleid	2019
Verordening leerlingenvervoer	2014
Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs	2015

VERBONDEN PARTIJEN

Verbonden partij	Omschrijving hoe deze bijdraagt aan doelstelling van de gemeente
Leerplicht regionaal bureau	Regionale centrale leerling-administratie; centralisering van het gegevensbeheer RMC en leerplicht (wettelijke taak) ten behoeve van betere controle op voortijdige schoolverlaters en schoolverzuim, eenduidige cijfers en werkwijze in regio en betere aansluiting bij (regionaal georganiseerde) partners als het Voortgezet Onderwijs/MBO zelf, maar ook Zorg en Veiligheidspartners. Bijdrage voor de gemeente in 2023: € 63.861.

Wat heeft het gekost?

Tabel 11: Financieel overzicht programma 5

(Bedragen x €1.000)	Rekening 2022	Begroting 2023 voor wijziging	Begroting 2023 na wijziging	Realisatie 2023	Verschil 2023	V / N
Baten	-5.454	-4.167	-5.417	-4.498	-919	N
Lasten	12.183	11.713	13.309	12.824	485	V
Saldo baten en lasten	**6.729**	**7.546**	**7.892**	**8.326**	**-434**	**N**
Vermindering van reserves	0	0	0	0	0	V
Vermeerdering aan reserves	0	0	90	90	0	V
Saldo reserves	**0**	**0**	**90**	**90**	**0**	**V**
Gerealiseerd resultaat	**6.729**	**7.546**	**7.982**	**8.416**	**-434**	**N**

TOELICHTING OP DE VERSCHILLEN IN BATEN EN LASTEN PROGRAMMA 5: -434 N

Basisonderwijs: -370 N

Basisonderwijs, gymnastiekonderwijs: -130 N

We hebben meer vergoeding moeten betalen aan de scholen voor vervoerskosten voor het gymonderwijs. De kosten voor vervoer zijn gestegen door o.a. hogere brandstofprijzen. Ook zijn de huurkosten van de sporthallen voor het gymnastiekonderwijs hoger dan verwacht.

Basisonderwijs, huisvesting: -240 N

De doordecentralisatie van Abbo levert voor 2023 hogere kosten op. We hebben met terugwerkende kracht kosten betaald voor het hele jaar, omdat de doordecentralisatie eerder is gestart en dus kosten naar voren zijn geschoven. Over de totale looptijd betalen we in totaliteit niet meer.

Overig: -63 N

TOELICHTING OP DE MUTATIES IN RESERVES VANUIT PROGRAMMA 5: 0

Tabel 12: Overzicht reservemutaties programma 5

Soort	Nr	Omschrijving	Begroting 2023*	Realisatie 2023	Verschil
Vermeerdering	R98000	Res Algemeen (risico)	90	90	0
Totaal Vermeerdering			**90**	**90**	**0**

Een toelichting is niet van toepassing op dit programma, omdat er geen verschillen zijn.

2.6 PROGRAMMA 6: SPORT, CULTUUR EN RECREATIE

Wat wilden we bereiken in 2026?

Wij willen dat het in de gemeente Bergen op Zoom fijn wonen, werken en (be)leven is. Daarvoor moet nog wel wat gebeuren. Van de aanpak van onze historische binnenstad, het aantrekken van meer en diverse werkgelegenheid, het anders inrichten van onze sportieve en culturele infrastructuur (de businesscases cultuur en sport) tot aan Bergen op Zoom op de kaart zetten als (be)Leefstad met recreatieve hotspots als de Bergse Heide en de Boulevard (waaronder de Waterschans). De luiken moeten open en Bergen op Zoom moet beter zichtbaar worden voor andere overheden in Den Bosch, Den Haag en Brussel. Ook gaan we meer en beter samenwerken met andere steden, bedrijven en kennis- en onderwijsinstellingen om onze campussen (Agro- economie, Biobased, (Podium)Techniek en Zorg) verder te versterken.

(Deze doelstelling is identiek aan die van programma 4 en 5)

Wat hebben we in 2023 bereikt en hoe hebben we dat gedaan?

Nummer	Beleidsdoelstelling	Score	Toelichting
6.1	**Sport**		
6.1.1	Uitvoering geven aan het Sportakkoord	**100%**	Het lokaal sportakkoord maakt sinds 2023 onderdeel uit van het Gezond Actief Leven Akkoord (GALA). Samen met de Fitfabriek, verenigingen en maatschappelijke organisaties wordt gewerkt aan een vitaal Bergen op Zoom.
6.1.2	Ontwikkelen van een subsidieregeling voor sportaanbieders	**100%**	De subsidieregeling vloeit voort uit het sportakkoord II. Het ontwikkelingen van een structurele subsidieregeling zal onderdeel zijn van de uitvoering van het herijkte sportbeleid, dat onderdeel is van de in ontwikkeling zijnde Pijlervisie Sociaal en Veilig.
6.1.3	Plan van aanpak voor de herijking van het sportbeleid	**50%**	In 2023 zijn we gestart met het ontwikkelen van de Pijlervisie Sociaal en Veilig. Sport en bewegen zijn onderdeel van deze visie.
6.1.4	Continuering van de Brede regeling combinatiefuncties	**100%**	In 2023 is de brede regeling combinatiefunctionarissen doorgezet. De uitvoeringsorganisatie voor het sportbeleid, de Fitfabriek, heeft veelvuldig inzet gepleegd om een bijdrage te leveren aan de beleidsdoelstellingen.
6.1.5	Implementatie van het deelproject Businesscase Sport 'verzelfstandigen binnensport', evaluatie en eventuele bijstelling	**100%**	Per 1 januari 2023 is het beheer en de exploitatie van de binnensportaccommodaties overgedragen aan het Sportbedrijf BoZ B.V. en is 2023 benut om alles goed in te regelen.
6.1.6	Uitvoering geven aan het deelproject 3 Businesscase Sport 'buitensport'	**100%**	Het onderzoek naar de huidige situatie met betrekking tot beheer, onderhoud en exploitatie is afgerond. De koers voor een ander beheer en exploitatiemodel gaat uit van normaliseren. In een beeldvormende vergadering in november 2023 is de gemeenteraad geïnformeerd over de stand van zaken en voorgenomen koers.
6.1.7	Raadsvoorstel voor een nieuw beheer- en exploitatiemodel voor de buitensport	**75%**	De gemeenteraad heeft met het vaststellen van de businesscase sport (november 2020) ingestemd met de voorgenomen richting tot bezuinigen. Het college heeft mandaat voor de besluitvorming over de uitvoering. De raad wordt hierover middels een raadsinformatiebrief geïnformeerd.
6.1.8	Realiseren van een duurzame infrastructuur voor Uniek Sporten (en Bewegen)	**75%**	Onze gemeente participeert in het regioloket Uniek Sporten West-Brabant West samen met 4 andere gemeenten. Hiervoor hebben wij een samenwerkingsovereenkomst gesloten die tot 31 juli 2024 loopt. Samen met de combinatiefunctionaris 'uniek sporten' proberen we de doelgroep in beweging te krijgen en te houden.
6.2	**Cultuur**		
6.2.1	Raadsvoorstel voor de herijking van het cultuurbeleid	**25%**	Het Cultuurbeleid vormt een onderdeel van de Pijlervisies Sociaal en veilig en Economie die in ontwikkeling zijn.
6.2.2	Verdere uitwerking van de businesscases Cultuurbedrijf	**50%**	Op basis van de organisatie- en beheermodellen heeft het college het voorgenomen besluit genomen om het CKB en het Markiezenhof extern te verzelfstandigen naar een stichtingsmodel. Over de voortgang zijn voortgangsberichten verstuurd.

Nummer	Beleidsdoelstelling	Score	Toelichting
6.2.3	Integraal voorstel voor de verzelfstandiging van de podiumorganisatie	100%	Op 15 december 2022 is met RVB22-0044 besloten om Theater de Maagd per 1 januari 2023 uit de gemeentelijke organisatie te ontvlechten en de activiteiten van het pop- en theateraanbod onder te brengen in Stichting Podiumkunsten Bergen op Zoom en omstreken (SPBO).
6.2.4	Toekomstbestendige podiuminfrastructuur: opstellen van een heldere beleids-/uitvoeringsopdracht	100%	Zie de toelichting op 6.2.5.
6.2.5	Toekomstbestendige podiuminfrastructuur: opstellen van en uitvoering geven aan de subsidierelatie inclusief prestatieafspraken	100%	De stichting moet voldoen aan de voorwaarden zoals die zijn opgenomen in de Algemene Subsidieverordening, de subsidieregeling Cultuur en aan de beleidsregels en de daarin opgenomen criteria. Met de stichting zijn de prestatieafspraken die zijn vastgelegd in de beleidsregels verder verfijnd met indicatoren waarover jaarlijks verantwoording wordt afgelegd in de inhoudelijke verantwoording.
6.2.6	Toekomstbestendige podiuminfrastructuur: de definitieve overgang projectmatig faciliteren en jaarlijks evalueren	100%	De subsidierelatie wordt tot en met het jaar 2028 extra gemonitord. Daarvoor wordt halfjaarlijks een bestuurlijk overleg ingepland. In dit overleg wordt de voortgang en ontwikkeling van de stichting besproken.
6.2.7	Raadsvoorstel voor een toekomstbestendig CKB en museum Markiezenhof	50%	Zie de toelichting op 6.2.2.
6.2.8	Versterken van de culturele sector: verdere uitvoering geven aan het Noodfonds en de Stimuleringsregeling Rijkscompensatiemiddelen Cultuur (RCM)	100%	Door uitvoering te geven aan het Noodfonds en de Stimuleringsregeling is gewerkt aan het versterken van de culturele sector vanuit de Rijkscompensatiemiddelen Corona Cultuur.
6.2.9	Strategie en uitvoering voor het herstel van de culturele sector voor de effecten op de langere termijn	25%	Conform motie RMD022-02 besteding coronagelden willen we de Rijkscompensatiemiddelen Cultuur, vanuit het herijkte cultuurbeleid, ten goede laten komen aan de culturele sector.
6.2.10	Verder werken aan het project 'Doen wat nodig is' om maatschappelijke doelstellingen te realiseren	100%	Het project 'Doen wat nodig is' bestond uit verschillende onderdelen die inmiddels zijn afgerond. Het realiseren van maatschappelijke doelstelling wordt in het dagdagelijkse werk geborgd via werkzaamheden rond het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) en de Brede Regeling Combinatiefunctionarissen (BRC).
6.2.11	Bouwkoten: monitoring van de prestatieafspraken met stichting Halwana	50%	In 2023 is door de gemeenteraad een krediet beschikbaar gesteld voor het renoveren en gedeeltelijk nieuwbouwen van bouwkoten in Bergen op Zoom. Hierbij vormt het herijken van de subsidieafspraken een onderdeel.
6.2.12	Opstellen van een meerjarenonderhoudsplan voor de kunstwerken in de openbare ruimte	100%	Een bureau gespecialiseerd in kunstwerkenonderhoud heeft een meerjarenplan opgeleverd in eind 2023; dit beheerplan ligt ter vaststelling in maart 2024. Het structurele bedrag van 50.000 voor KIDOR (Kunstwerken in de Openbare Ruimte) blijft benodigd.
6.2.13	Vaststellen van nieuwe kaders voor het evenementenbeleid, het terrassenbeleid/horecabeleid, waterrecreatie, de binnenstad, natuurrecreatie, de commerciële voorzieningen en de erfgoedlocaties en deze opnemen in de Economische visie	50%	

Nummer	Beleidsdoelstelling	Score	Toelichting
6.3	**Toerisme en recreatie**		
6.3.1	Actief blijven in de regionale toeristische recreatieve samenwerkingsverbanden	**100%**	Wij zijn op uitvoerend en strategisch niveau vertegenwoordigd in meerdere regionale samenwerkingsverbanden in het vrijetijdsdomein. In 2023 is de samenwerkingsovereenkomst met Waterpoort vernieuwd. Tevens zijn wij onderdeel van het Geopark Schelde Delta die momenteel Unesco status nastreeft.
6.3.2	Actualisering van het toeristisch beleid voor de Brabantse Wal (inclusief voor het recreatiebeleid voor Bergen op Zoom)	**75%**	In 2023 is besloten (BW23-00395) kennis te nemen van het rapport "merkadvies gebied Brabantse Wal", de opdracht "merkstrategie Brabantse Wal" af te ronden en in te stemmen met het opstellen van een actieagenda vrijetijdseconomie voor de Brabantse Wal. Gemeente Steenbergen en Gemeente Woensdrecht hebben dit ook laten besluiten.
6.3.3	Onderzoek en doorontwikkeling van de VVV Brabantse Wal (binnen de visie Binnenstad)	**25%**	In 2023 is geld toegekend in het beleidskader om in 2024 een businesscase voor de VVV uit te laten voeren. In 2023 hebben de voorbereidingen hiervoor plaatsgevonden.

INDICATOREN

Omschrijving indicator*	Landelijk**	R 2019	R 2020	R 2021	R 2022	R 2023
Het aantal niet sporters, uitgedrukt in een percentage	46,4 (2022)	-	52,7	-	52,4	-

** De gebruikte bron is www.waarstaatjegemeente.nl. Zij gebruiken bronnen van waaruit de indicator wordt opgenomen. Deze extra informatie is beschikbaar, maar is voor de leesbaarheid niet opgenomen.*
*** De cijfers vermeld bij het onderdeel 'Landelijk' kunnen afwijken van de cijfers vermeld op de website www.waarstaatjegemeente.nl. Deze cijfers worden namelijk aangepast op het moment dat er, gedurende het jaar, meer cijfers beschikbaar komen.*

KADERSTELLENDE BELEIDSDOCUMENTEN

Beleidsnota	Vastgesteld
Beleidsplan Museum Het Markiezenhof 2018-2023	2017
Cultuurvisie Bergen op Zoom	2013
Doorontwikkeling Binnenschelde 'Boulevard in Beweging'	2014
Kadernota 'Sport (is) in beweging' 2011-2016	2011 en verlengd in 2016
Sport is (in) Beweging – 'Uitvoeringsnota Sport en Bewegen'	2013 en verlengd in 2016
Uitvoeringsprogramma Materieel Erfgoed	2015
Visie Materieel erfgoed	2013

VERBONDEN PARTIJEN

Verbonden partij	Omschrijving hoe deze bijdraagt aan doelstelling van de gemeente
GR West-Brabants Archief (GR WBA)	Via de GR bereiken we dat de zorg, het beheer, de bewaring en het ter beschikking stellen van de in de archiefbewaarplaats berustende archiefbescheiden tegen beheersbare kosten worden uitgevoerd. Bijdrage voor de gemeente in 2023: €1.013.827.
Sportbedrijf Bergen op Zoom	Het sportbedrijf Bergen op Zoom is verantwoordelijk voor het beheer en de exploitatie van twee zwembaden, vier sporthallen en 3 gymzalen en is een belangrijke partner bij de uitvoering van het sportbeleid.

Wat heeft het gekost?

Tabel 13: Financieel overzicht programma 6

(Bedragen x €1.000)	Rekening 2022	Begroting 2023 voor wijziging	Begroting 2023 na wijziging	Realisatie 2023	Verschil 2023	V / N
Baten	-5.566	-5.197	-6.165	-6.224	59	N
Lasten	21.049	19.858	22.998	22.196	802	V
Saldo baten en lasten	**15.482**	**14.661**	**16.832**	**15.972**	**861**	**V**
Vermindering van reserves	-617	-746	-1.680	-1.289	-391	N
Vermeerdering aan reserves	77	0	343	343	0	V
Saldo reserves	**-539**	**-746**	**-1.337**	**-946**	**-391**	**N**
Gerealiseerd resultaat	**14.943**	**13.915**	**15.495**	**15.025**	**470**	**V**

TOELICHTING OP DE VERSCHILLEN IN BATEN EN LASTEN PROGRAMMA 6: +861 V

Sportbeleid en activering en sportaccommodaties: +259 V

Sportstimulering: +249 V
Het budget voor het opstellen van de businesscase sport is in 2023 niet volledig benut. De businesscase sport vervolgt zijn traject in 2024, waar het resterende budget (€42.000) voor benodigd is. Daarom wordt voorgesteld dit over te hevelen naar 2024. Voor de kosten van het lokaal sportakkoord is een subsidie ontvangen (€74.100). Deze subsidie was niet begroot. Ter hoogte van dit bedrag zijn ook kosten gemaakt voor het sportakkoord. Deze kosten waren wel begroot en zouden gedekt worden door een onttrekking uit de algemene reserve. Doordat er subsidie inkomsten waren heeft de onttrekking uit de algemene reserve niet plaatsgevonden. Daarnaast zijn de personele kosten €122.000 lager dan begroot vanwege openstaande vacatures.

Overig: +10 V

Sportaccommodaties: +161 V

Buitensport: +186 V
De kosten voor grootonderhoud aan de sportaccommodaties zijn €244.000 lager dan begroot. Vanwege de slechte weersomstandigheden in het laatste kwartaal konden geplande werkzaamheden aan de velden niet worden afgerond. De werkzaamheden worden in 2024 afgerond. Daarom wordt bij resultaatbestemming voorgesteld om deze gelden (€244.000) over te hevelen naar 2024.
De doorbetaling van €303.000 aan de Sport BV was niet begroot. Voor het zwembad hadden we een SPUK meerkosten energie begroot bij het 2e Concernbericht 2023 van €758.000. De werkelijke uitgaven in 2023 zijn uitgekomen op €58.000. De SPUK komt daardoor ook €700.000 lager uit dan begroot. Per saldo is dit budgettair neutraal.

Overig: -25 N

Cultuurpresentatie, productie en participatie: +564 V

Centrum voor de Kunsten Bergen op Zoom (CKB): +384 V
Voor het CKB was een taakstelling van €500.000 opgenomen op de salariskosten. Bij het 2e Concernbericht 2023 is abusievelijk deze taakstelling met €180.000 verlaagd. Deze verlaging had op de taakstelling van het Markiezenhof moeten plaatsvinden. De originele taakstelling van €500.000 is door het CKB gerealiseerd. De salariskosten voor de docenten zijn lager uitgekomen dan begroot.

Bij het 1e en 2e Concernbericht 2023 is geanticipeerd op de stijgende energieprijzen. Op dat moment is het budget voor energiekosten verhoogd. Nu blijkt dat de energiekosten lager zijn dan we hadden ingeschat (+65 V).
De producten van het CKB hebben per saldo een voordeel (+112 V). Dit komt met name vanwege het aan de scholen beschikbaar gestelde budget van €207.000 vanuit de NPO-gelden (Nationaal Programma Onderwijs). Dit zijn incidentele gelden tot en met 2024. Bij de onderdelen kunst naar keuze zijn er €95.000 minder inkomsten ontvangen dan begroot.

Cultuurstimulering: +186 V
De personele kosten voor cultuurstimulering waren lager dan begroot (+186 V). Ook hier heeft dat te maken met vacatureruimte. Een totale toelichting op de personele lasten staat in paragraaf 3.10 Bedrijfsvoering.

Overig: -6 N

Musea: -360 N

Markiezenhof: -409 N
Op het Markiezenhof was een taakstelling opgenomen van €900.000. Deze had bij het 2e Concernbericht met €180.000 verlaagd moeten worden, maar dit is abusievelijk bij de taakstelling van het CKB gebeurd. Door lagere personele kosten

ontstaat een voordeel van €250.000. Vanwege de continuïteit heeft inhuur moeten plaatsvinden waardoor de realisatie van de taakstelling op de personele kosten lager is uitgekomen. Bij het 1e en 2e concernbericht 2023 is geanticipeerd op de stijgende energieprijzen. Op dat moment is het budget voor energiekosten verhoogd. Nu blijkt dat de energiekosten €250.000 lager zijn dan we hadden ingeschat.

Overig: +49 V

Cultureel erfgoed: +213 V

Monumenten: +177 V
Op monumenten hebben we minder kosten gemaakt. Zo is er een voordeel ontstaan op de energiekosten, omdat de energiekosten lager zijn dan we hadden ingeschat (+40 V). Daarnaast zijn er nog resterende middelen voor de kerkenvisie (+13 V). Ook is het budget voor Kunst in de openbare ruimte voor niet benut (+50 V). In 2023 zijn hiervoor wel voorbereidende werkzaamheden gestart. Bovendien zijn de personele kosten lager, vanwege vacatureruimtes (+69 V). Tot slot zijn er kleinere verschillen ontstaan (+5 V).
Overig: +36 V

Media: +24 V

TOELICHTING OP DE MUTATIES IN RESERVES VANUIT PROGRAMMA 6: -391 N

Tabel 14: Overzicht reservemutaties programma 6

Soort	Nr	Omschrijving	Begroting 2023*	Realisatie 2023	Verschil
Vermindering	R98000	Res Algemeen (risico)	1.680	1.289	-391
Totaal Vermindering			**1.680**	**1.289**	**-391**
Vermeerdering	R98000	Res Algemeen (risico)	343	343	0
Totaal Vermeerdering			**343**	**343**	**0**

Verminderingen van de algemene reserve

De verminderingen van de algemene reserve voor programma 6 zijn €391.000 lager dan begroot. Zo is de vermindering voor het sportakkoord van (€74.000) niet nodig gebleken evenals de verminderingen voor het opstellen van de businesscase cultuur (€109.000), voor de basissubsidie amateurkunst (30.000), voor de corona compensatiemiddelen cultuur (€172.000) en voor de kerkenvisie (€13.000).

2.7 PROGRAMMA 7: WMO EN JEUGD

Wat wilden we bereiken in 2026?

De gemeente is verantwoordelijk voor de uitvoering van landelijke wetten die bedoeld zijn om het welzijn te verbeteren van inwoners met wie het wat minder gaat. We hebben hierin grote uitdagingen voor ons liggen. De vorige periode zijn we al begonnen met een andere manier van werken om iedereen de juiste zorg of ondersteuning te bieden. Niemand mag buiten de boot vallen. De menselijke maat staat centraal. We gebruiken begrijpelijke taal en stellen wat de inwoner nodig heeft voorop. Dit doen we bij voorkeur gezinsgericht en in goede samenwerking met andere partijen, bijvoorbeeld op het gebied van gezondheid, wonen en veiligheid. Tegelijkertijd moet de zorg ook betaalbaar blijven

(Deze doelstelling is identiek aan die van programma 8)

Wat hebben we in 2023 bereikt en hoe hebben we dat gedaan?

Nummer	Beleidsdoelstelling	Score	Toelichting
7.1	Uitwerking van de visie op dienstverlening voor het sociaal domein	0%	De visie op Dienstverlening is nog niet vastgesteld door de raad.
7.2	Doorontwikkeling van de brede integrale toegang van het sociaal domein: opstellen van een plan van aanpak voor de doorontwikkeling van de integrale toegang (USD)	100%	Het plan van aanpak is opgesteld. De uitvoering is in 2023 opgestart en het plan wordt in 2024 verder uitgevoerd.
7.3	Voorkomen van de inzet van 'dure' maatwerkvoorzieningen	100%	We werken hier continu aan, onder andere door uitvoering te geven aan maatschappelijke businesscases (bijvoorbeeld Welzijn op Recept), de inzet van jeugdprofessionals bij huisartsen en de doorontwikkeling van de brede integrale toegang richting het voorliggend veld. Er wordt gewerkt aan een overzicht van de resultaten van reeds afgeronde/ geïmplementeerde MBC's en MBC's waarmee we de ontwikkelopgaven binnen het sociaal domein verder kunnen vormgegeven.
7.4	Uitvoering van de maatschappelijke businesscase Welzijn op Recept	100%	De uitvoering van de interventie Welzijn op Recept loopt volgens planning, tot eind 2024.
7.5	Evaluatie van de businesscase Welzijn op Recept	0%	MBC loopt nog tot eind 2024, evaluatie start in Q3/Q4 2024.
7.6	Voortzetting en optimalisering van de samenwerking tussen de jeugdprofessionals en scholen	100%	De samenwerking tussen de scholen en jeugdprofessionals is voortgezet.
7.7	Verbinding tussen het sociaal en medisch domein door jeugdprofessionals in alle huisartsenpraktijken	100%	Aan elke huisartsenpraktijk is een jeugdprofessional gekoppeld.
7.8	Verbinding tussen het sociaal en medisch domein door betrokkenheid bij de ontwikkeling van het Zorgplein door Bravis in Bergen op Zoom	10%	Eerste gesprekken met bestuur en management Bravis zijn gevoerd. Overeenstemming over de aanpak voor de ontwikkeling / transformatie van de huidige locatie van Bravis in Bergen op Zoom wordt nader uitgewerkt in een concept-projectopdracht, integraal programma van eisen en een intentieovereenkomst. Het realiseren van het zorgplein, in samenwerking met Maatschappelijke Ontwikkeling, maakt integraal onderdeel uit van de aanpak. De inspanningen zijn erop gericht om in Q2-2024 te starten met de werkzaamheden.
7.9	Verbinding tussen het sociaal en medisch domein door het zijn van een gesprekspartner voor de aanbieders van ziekenhuiszorg	100%	In overleg met Bravis worden op dit moment de voorbereidende werkzaamheden uitgevoerd om te komen tot een herontwikkeling van de huidige locatie van Bravis met een Zorgplein, aangevuld met de functies wonen en werken. Het Zorgplein dient de komende periode vorm en inhoud te krijgen in termen van de benodigde relevante poortspecialisme in relatie tot de zorgvraag vanuit Bergen op Zoom. Voor nu worden deze voorbereidende werkzaamheden uitgevoerd door de woningbouwversneller. Na het tekenen van de intentieovereenkomst met Bravis om te komen tot een integrale herontwikkeling van de locatie Bravis (dus inclusief Zorgplein) zal hiervoor een projectleider worden aangezocht met kennis en ervaring van zowel de ruimtelijke ontwikkeling als ook van de wereld van het ziekenhuis

Nummer	Beleidsdoelstelling	Score	Toelichting
7.10	Realisatie van de omgekeerde verordening sociaal domein door middel van het in 2022 opgeleverde plan van aanpak	30%	We zijn gestart met het opstellen van de omgekeerde verordening. De werkgroep sociaal domein van de gemeenteraad is geïnformeerd over de stappen die we zetten om te komen tot de omgekeerde verordening en ook de uitgangspunten voor de omgekeerde verordening zijn gedeeld. De uitgangspunten worden met een brief aan de gemeenteraad voorgelegd. Daarnaast is de Adviesraad Sociaal Domein geïnformeerd en is met hen afgesproken dat zij gedurende het traject betrokken zullen worden. De planning is dat deze voor de zomer aan het college wordt aangeboden en vervolgens aan de gemeenteraad.
7.11	Voortzetting van de inzet van procesregisseurs	100%	De inzet van de procesregisseurs is voortgezet. Zij geven sturing aan het proces van organisatie- en/of domein overstijgende samenwerking, waarbij we proberen alle betrokkenen (burger en professionals) te helpen met het opstellen van een gedeelde analyse/doelen/plannen. Zij begeleiden het proces van samenwerking, en zorgen voor (zachte) doorbraken als die samenwerking is vastgelopen. Ze signaleren mogelijke knelpunten in de uitvoering en/of hiaten in de beleidskaders
7.12	Opstellen van een plan van aanpak voor de ontmoetingen tussen zorgaanbieders, welzijnsaanbieders en gemeenten	100%	In het kader van het Integraal Zorgakkoord is voor regio WBW een voorlopige governance structuur ingericht voor afspraken tussen zorg- en welzijnspartijen en gemeenten (het sociaal domein). Zorgpartijen ontmoeten elkaar in het regionaal overleg West-West, en zorgpartijen, gemeenten en welzijnspartners ontmoeten elkaar in het regionaal gremium 'Grip op Kwetsbaarheid. Dit wordt verder doorontwikkeld.
7.13	Voortzetting van de uitvoering van het plan van aanpak voor vroegsignalering van schulden	100%	Het plan van aanpak is opgesteld en de uitvoering is in 2023 opgestart. Het plan wordt in 2024 verder uitgevoerd. Dit plan is recent met een brief (u24-003274) aangeboden aan de gemeenteraad.
7.14	Opstellen van het Actieplan 'Normalisering, Preventie en Vroegsignalering' nadat de visie Sociaal en Veilig is opgesteld	0%	Het betreffende actieplan is nog niet opgesteld, omdat de visie Sociaal en Veilig nog niet is vastgesteld. De visie Sociaal en Veilig wordt de komende periode opgesteld (er is nu een 75% versie).
7.15	Uitvoering geven aan het in 2022 vastgestelde subsidiebeleid 'Doen wat nodig is'	100%	On going proces, dit heeft een rol in accountgesprekken, beoordeling van subsidieaanvragen en de jaarlijkse verantwoording van subsidies. Laatste taakstelling van €500.000 is uitgesteld naar 1-1-2025
7.16	Onderzoek in hoeverre de gesubsidieerde activiteiten aan de maatschappelijke doelen hebben bijgedragen	100%	Het onderzoeken is een reguliere activiteit in het kader van het subsidiebeleid en wordt uitgevoerd via de accountgesprekken, beoordeling van subsidieaanvragen en de jaarlijkse verantwoording van subsidies.
7.17	Uitvoering van het lokaal preventieplan voor bevordering van een gezonde leefstijl c.a.	100%	Het Lokaal preventieplan is omgezet in een plan van aanpak 'Gezond en Actief Leven Akkoord' (visie) en hierop zijn subsidies verstrekt voor 2023 ter bevordering van een gezonde leefstijl o.a. aan de Fitfabriek (bewegen) en het Delta Agrifood Business-lab DABLAB (gezonde voedingslessen). Hun gesubsidieerde activiteiten zijn ook uitgevoerd in 2023.
7.18	Opstellen van de Visie Sociaal en Veilig	75%	De eerste participatieronde is afgerond, er wordt nu gewerkt aan de tweede participatieronde, er wordt geschreven aan de 75% versie.

Nummer	Beleidsdoelstelling	Score	Toelichting
7.19	Opstellen van een plan van aanpak voor het sturen op maatschappelijke effecten en optimalisering en professionalisering van de resultaten van maatschappelijke businesscases	100%	Er heeft een evaluatie plaatsgevonden m.b.t. het werken met maatschappelijke businesscases (MBC's) en er is een plan van aanpak voor het werken met MBC's in de aanpak van het Projectmatig werken (PMW). In voorbereiding op het beleidskader wordt nu gekeken met middels welke MBC's de ontwikkelopgaven binnen het sociaal domein verder vormgegeven kunnen worden. Tevens wordt een bruikbaar overzicht gecreëerd van de resultaten van reeds afgeronde/ geïmplementeerde MBC's.
7.20	Opstellen van de jaarlijkse uitvoeringsagenda Regiovisie Beschermd Wonen en Maatschappelijke Opvang	100%	Het uitvoeringsprogramma is opgesteld. Deze wordt aan de colleges in de regio voorgelegd ter vaststelling en vervolgens ter info gedeeld met de gemeenteraden.
7.21	Uitvoering geven aan het convenant 'huisvesting en begeleiding kwetsbare doelgroepen'	100%	Het convenant is vastgesteld en ondertekend door de woningcorporaties in de regio, zorgaanbieders Beschermd Wonen/ Maatschappelijke Opvang en welzijnsinstellingen. Een onderdeel van het convenant is de uitwerking van de werkpakketten. In 2023 is hier uitvoering aan gegeven en samengewerkt aan de thema's 'Uitstroom uit de intramurale setting' en 'Landen in de wijk'. Onze focus lag op de processen en samenwerking tussen de partners, dit alles gezien vanuit het cliëntperspectief met de nadruk op normalisatie.
7.22	Jaarlijkse uitvoering en evaluatie van de brede aanpak voor dak- en thuisloosheid	100%	De pilots van de brede aanpak voor dak- en thuisloosheid zijn geïntegreerd in de overeenkomst van de maatschappelijke opvang.
7.23	Inbedding van cliëntopvolging in het proces WMO ten behoeve van het sturen op doelmatigheid en het tijdig op- en afschalen	100%	Via WMO ondersteuners wordt de cliëntopvolging clientopvolging geborgd. Clientondersteuners zijn een paar jaar geleden ingevoerd om de WMO-adviseurs te ontlasten op het gebied van administratieve handelingen en gaan nu ook de voorbereidingen voor clientopvolging voor hun rekening nemen.
7.24	Starten van het 23-overleg met cruciale partners om uithuisplaatsingen te voorkomen	100%	Het 23 min overleg is een samenwerkverband tussen verschillende partijen zoals Gemeente Bergen op Zoom; Jeugd boa, Jeugdprofessional CVC, Leerplichtambtenaar, AOV (taakaccent jeugd), Voorzitter + administratief ondersteuner (procesregie SD) Politie (met taakaccent jeugd), Stichting Open Door, Zorg en Veiligheidshuis de Markizaten, Novadic Kentron , Stadlander, De Viersprong, Wijzijn, GGZ WNB, Halt, op het snijvlak van zorg en veiligheid, wat geïnitieerd wordt door de gemeente. Tijdens het overleg worden signalen in kaart gebracht van problematisch (groeps-) gedrag. Door deze snelle, consequente en vroegtijdige samenwerking tussen de ketenpartners is het mogelijk dat er vroegtijdig ingezet kan worden op het voorkomen van eerste delicten, recidive en het terugdringen van overlast gevend gedrag en het aanbieden toekomstperspectief bij een jeugdige.
7.25	Vaststelling en uitvoering van het 'Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming'	100%	We zijn binnen de jeugdregio West Brabant West in 2023 begonnen met een proeftuin 'Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming'. Binnen de veiligheidsketen jeugd is een andere werkwijze geformuleerd en uitgevoerd. Het doel is om preventiever zorg in te zetten om uithuisplaatsingen te voorkomen.
7.26	Besluitvorming over de doorontwikkeling van wijkcentra en jongeren ontmoetingscentra	50%	De benodigde informatie is opgehaald. De planning van een rapport opleveren t.b.v. besluitvorming in Q4 2023 is niet gehaald. Uiterlijk in Q4 2024 wordt dit rapport opgeleverd. College en Raad zijn hierover geïnformeerd.

Nummer	Beleidsdoelstelling	Score	Toelichting
7.27	Start van de pilot 'Ondertekening Direct Duidelijk deal' in het kader van laaggeletterdheid	40%	In 2023 is nog geen voorstel aan het bestuur voorgelegd. Er is gedurende het jaar 2023 aandacht voor duidelijke en begrijpelijke taal. Zo is het Taalpanel Bergen op Zoom opgericht en in september 2023 geïntroduceerd. Het Taalpanel bestaat uit ervaringsdeskundigen en biedt hulp met het hertalen van brieven en teksten op de website. Het Taalpanel ging in de week van lezen en schrijven (september 2023) in gesprek met medewerkers uit de gemeentelijke organisatie om hen bewust te maken dat informatie voor burgers begrijpelijker moet zijn. Daarnaast is het mogelijk gemaakt om deel te nemen aan het spel "de Escapekoffer. Spelers lopen vast in taal en merken hoe frustrerend dit kan zijn. Verder is in de week van toegankelijkheid (oktober) de meldpuntcampagne "Huh wat bedoelt u" opgezet op een aantal drukbezochte locaties. Inwoners konden praktische handvatten en tips geven om het beter en eenvoudiger te doen. Er is eind 2023 voor een campagne met betrekking tot kleinere energiebesparende duurzame maatregelen een folder ontwikkeld in direct duidelijke taal. Ook is een werkgroep gevormd om de publieksinformatie m.b.t. zorg en ondersteuning in het sociaal domein eenduidig, helder en begrijpelijk te maken. En is in de aanpak armoedeverzachting ook aandacht voor het eenvoudiger maken van de communicatie
7.28	Evaluatie van de pilot 'Ondertekening Direct Duidelijk deal' in het kader van laaggeletterdheid inclusief voorstel voor het vervolg	0%	De pilot is nog niet gestart. Vanzelfsprekend is ook nog niet gestart met de evaluatie en vervolg daarvan. Zo is het Taalpanel Bergen op Zoom opgericht en geïntroduceerd. Het Taalpanel werkt samen met team communicatie. Er is ook een Meldpuntcampagne "Huh Wat bedoel je?" opgezet om onze inwoners te betrekken. Ook is er een werkgroep gevormd om de publieksinformatie m.b.t. zorg en ondersteuning in het sociaal domein eenduidig, helder en begrijpelijk te maken.
7.29	Extra inzet op laaggeletterdheid door extra ondersteuning vanuit de bibliotheek (Taalpanel en informatiecampagnes)	100%	Het Taalpanel is voortvarend aan de slag geweest. Het Taalpanel wordt door medewerkers (maar ook externe organisaties) ingezet bij het duidelijker en eenvoudiger formuleren van teksten, bijvoorbeeld bij het herschrijven van brieven ISD en het schrijven van een folder voor energiebesparende maatregelen.

INDICATOREN

Omschrijving indicator*	Landelijk**	R 2019	R 2020	R 2021	R 2022	R 2023
Jongeren met een delict voor de rechter (% van 12 t/m 21-jarigen)	1 (2022)	1	1	1	1	-
Kinderen in een uitkeringsgezin (% kinderen tot 18 jaar)	6 (2022)	9	9	9	9	-
Werkloze jongeren (% van 16 t/m 22-jarigen)	1 (2022)	2	2	2	1	-
Jongeren met jeugdhulp (% van alle jongeren tot 18 jaar)	11,1 (2023)	14,2	13,8	16,8	17,4	14,7
Jongeren met jeugdbescherming (% van alle jongeren tot 18 jaar)	1,0 (2023)	1,2	1,1	1,2	1,1	0,8
Jongeren met jeugdreclassering (% van alle jongeren van 12 tot 23 jaar)	0,3 (2023)	0,5	0,4	0,4	0,3	0,2
Cliënten met een maatwerkvoorziening WMO (per 10.000 inwoners)	710 (2022)	-	-	950	1.050	-

** De gebruikte bron is www.waarstaatjegemeente.nl. Zij gebruiken bronnen van waaruit de indicator wordt opgenomen. Deze extra informatie is beschikbaar, maar is voor de leesbaarheid niet opgenomen.*

*** De cijfers vermeld bij het onderdeel 'Landelijk' kunnen afwijken van de cijfers vermeld op de website www.waarstaatjegemeente.nl. Deze cijfers worden namelijk aangepast op het moment dat er, gedurende het jaar, meer cijfers beschikbaar komen.*

KADERSTELLENDE BELEIDSDOCUMENTEN

Beleidsnota	Vastgesteld
Beleidskader Zorg voor Jeugd 2018-2021	2018
Beleidsplan sociaal domein Brabantse Wal 2018-2021	2018
Regiovisie Jeugdhulp West-Brabant West 2022-2025	2021

VERBONDEN PARTIJEN

Verbonden partij	Omschrijving hoe deze bijdraagt aan doelstelling van de gemeente
GROGZ West-Brabant	De uitvoering van de wettelijk aan de gemeente opgedragen taak van collectieve preventie en inhoud geven aan de voor de deelnemende gemeenten noodzakelijke en de door de deelnemende gemeenten gewenste samenwerking op het terrein van de openbare en de preventieve gezondheidszorg. Bijdrage voor de gemeente in 2023: € 1.631.077.
Regionale Ambulancevoorziening Brabant Midden-West-Noord (RAV)	Het instellen en in stand houden van een Regionale Ambulancevoorziening ten behoeve van het werkgebied Midden en West-Brabant en het werkgebied Brabant-Noord; Het in stand houden van een meldkamer ambulancezorg voor het werkgebied Midden- en West-Brabant en het werkgebied Brabant-Noord; Het vaststellen en (doen) uitvoeren van regionale ambulanceplannen van de regio Midden- en West-Brabant en Brabant-Noord; Het (doen) leveren van een bijdrage aan de geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen ten behoeve van de Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant en Hulpverleningsdienst Brabant-Noord. Bijdrage voor de gemeente in 2023: €0.
GR Geweld in afhankelijkheidsrelatie en meldpunt crisiszorg West-Brabant (GIA)	Verankeren van samenwerking tussen West-Brabantse gemeenten bij de aanpak van het voorkomen en bestrijden van GIA en de zorg voor één Meldpunt Crisiszorg in de regio West-Brabant. Bijdrage voor de gemeente in 2023: € 580.318.
Kleinschalig Collectief Vervoer (KCV)	Het regelen van het vervoer voor mensen vanuit de WMO in West-Brabant. De begroting van het KCV maakt onderdeel uit van de begroting van de RWB. Bijdrage voor de gemeente in 2023: € 1.411.907.

Wat heeft het gekost?

Tabel 15: Financieel overzicht programma 7

(Bedragen x €1.000)	Rekening 2022	Begroting 2023 voor wijziging	Begroting 2023 na wijziging	Realisatie 2023	Verschil 2023	V / N
Baten	-8.704	-2.105	-12.705	-12.297	-408	N
Lasten	81.019	78.363	85.924	84.452	1.472	V
Saldo baten en lasten	**72.315**	**76.258**	**73.219**	**72.155**	**1.064**	**V**
Vermindering van reserves	-347	-149	-3.192	0	-3.192	N
Vermeerdering aan reserves	-108	0	3.346	3.346	0	V
Saldo reserves	**-455**	**-149**	**154**	**3.346**	**-3.192**	**N**
Gerealiseerd resultaat	**71.860**	**76.109**	**73.373**	**75.501**	**-2.128**	**N**

TOELICHTING OP DE VERSCHILLEN IN BATEN EN LASTEN PROGRAMMA 7: +1.064 V

Samenkracht en burgerparticipatie: +2.615 V

Huisvesting en inburgering van verblijfsgerechtigden: +2.921 V
Op huisvesting en inburgering houden we zo'n €3 miljoen over. De voornaamste reden is dat we voor de opvang van Oekraïners normbedragen ontvangen. Daartegenover staat een nadeel van €2,5 miljoen op de niet gerealiseerde baten omdat we de gelden in 2023 niet benodigd hadden. In 2023 ging dit om €83 per nacht per bed. In 2022 was dit nog €100 per nacht per bed en voor 2024 daalt dit naar €61 per nacht per bed. Vanuit deze gelden moeten wij de opvang regelen en bekostigen. Dit doen we op een efficiënte wijze in bestaande, oudere, panden. Dit resulteert in lagere kosten ten opzichte van de ontvangsten. Het verschil is €3 miljoen. Bij het 2e concernbericht 2023 is al €2,5 miljoen van de ontvangsten van 2022 vrijgevallen en is €3 miljoen toegevoegd aan de algemene reserve, zoals met het amendement op het 2e concernbericht 2023 is besloten.

Algemene voorzieningen WMO, samenlevingsopbouw en -ontwikkeling: -285 N
Op de algemene voorzieningen WMO realiseren we een tekort. Dit wordt veroorzaakt door de op dit onderdeel opgenomen taakstelling subsidies. Een aantal subsidies in het voorliggend worden als algemene voorziening voorliggend veld opgenomen. Echter, er zijn ook subsidies begroot voor specifieke WMO onderdelen. De invulling van de taakstelling heeft daarop plaatsgevonden.

Overig: -21 N

Toegang en eerstelijnsvoorzieningen: -1.876 N

Jeugd: -2.204 N
Het tekort op de kosten voor jeugdzorg in 2023 is verder toegenomen. Op het totale budget jeugd (na het 2e concernbericht 2023) van circa €24 miljoen is €2,2 miljoen meer aan kosten gerealiseerd dan begroot. In het 2e concernbericht 2023 is een nadeel van €1 miljoen opgenomen. Daarbij was aangegeven dat de kosten voor jeugdzorg moeilijk te voorspellen zijn. De kostenstijging heeft met name te maken een toename van het aantal (dure) zware jeugdzorgtrajecten. Daarnaast zijn er fors meer jeugdzorgtrajecten in 2023 beëindigd (ten opzichte van 2022) waarbij, op basis van resultaatgerichte financiering, op dat moment betaling aan de jeugdzorgaanbieder plaatsvindt.

Toeslagenaffaire: +338 V
Om gedupeerden van de toeslagenaffaire te ondersteunen en helpen ontvangen we van het Rijk normbedragen. Deze ontvangsten zijn hoger dan de gemaakte kosten. De oorzaak van hogere ontvangsten is dat we uit 2021 en 2022 nog afrekeningen hebben ontvangen. Daarnaast verzorgen wij deze ondersteuning op een efficiënte manier, waardoor we de kosten beperken. De organisatiekosten voor de uitvoering mag je als gemeente declareren bij het Rijk.

Overig: -10 N

Wet maatschappelijke ondersteuning (WMO): -364 N

We hebben meer voorzieningen verstrekt dan begroot voor huishoudelijke ondersteuning, begeleiding, dagbesteding en rolstoel-, woon- en vervoersvoorzieningen. In totaal zorgt dat voor meer kosten (-364 N) op het totale WMO budget van circa €33 miljoen. We zien bovendien dat de ondersteuning verschuift van persoonsgebonden budget naar maatwerk. De cliënten willen (meer) ontzorgd worden.

Volksgezondheid: +688 V

In 2023 is het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) ondertekend. Dit akkoord is opgesteld tussen de rijksoverheden, gemeenten (VNG) en zorgverzekeraars. Het doel van het akkoord is om een gezonde generatie in 2040 te bereiken. We hebben hier in 2023 meer gelden voor ontvangen. Daarnaast hebben we niet alle uitgaven gedaan. Per saldo levert dit voor 2023 een voordeel op.

TOELICHTING OP DE MUTATIES IN RESERVES VANUIT PROGRAMMA 7: -3.192 N

Tabel 16: Overzicht reservemutaties programma 7

Soort	Nr	Omschrijving	Begroting 2023*	Realisatie 2023	Verschil
Vermindering	R98000	Res Algemeen (risico)	3.192	0	-3.192
Totaal Vermindering			**3.192**	**0**	**-3.192**
Vermeerdering	R98000	Res Algemeen (risico)	3.346	3.346	0
Totaal Vermeerdering			**3.346**	**3.346**	**0**

Verminderingen van de algemene reserve

De begrote verminderingen van de algemene reserve zijn niet benodigd gebleken. Vanuit de jaarstukken 2022 zijn budgetten overgeheveld naar 2023. Er zijn geen kosten gemaakt voor een aantal van deze overhevelingen en daarom hoeft er niets onttrokken te worden. Dit geldt voor de opvang van Oekraïense vluchtelingen (€2.524.000), het versterken van de sociale basis (€48.000), de ondersteuning gedupeerden van de toeslagenaffaire (€92.000), de continuïteit van de zorg (€85.000), de inhuur van een jeugdondersteuner (€109.000), het actieprogramma kansrijke stad (€32.000) en het project Gezond in de stad (€154.000).

Daarnaast is het budget voor de impuls integraal werken WMO niet uitgegeven in 2023, hierdoor hoeft er €149.000 niet uit de algemene reserve onttrokken te worden.

2.8 PROGRAMMA 8: WERK EN INKOMEN

Wat wilden we bereiken in 2026?

De gemeente is verantwoordelijk voor de uitvoering van landelijke wetten die bedoeld zijn om het welzijn te verbeteren van inwoners met wie het wat minder gaat. We hebben hierin grote uitdagingen voor ons liggen. De vorige periode zijn we al begonnen met een andere manier van werken om iedereen de juiste zorg of ondersteuning te bieden. Niemand mag buiten de boot vallen. De menselijke maat staat centraal. We gebruiken begrijpelijke taal en stellen wat de inwoner nodig heeft voorop. Dit doen we bij voorkeur gezinsgericht en in goede samenwerking met andere partijen, bijvoorbeeld op het gebied van gezondheid, wonen en veiligheid. Tegelijkertijd moet de zorg ook betaalbaar blijven

(Deze doelstelling is identiek aan die van programma 7)

Onderstaande tekst moet volledig in samenhang worden gelezen met de tekst onder programma 7 – WMO en Jeugd. Werk en inkomen maakt namelijk integraal onderdeel uit van het beleidsproces binnen het Sociaal Domein. De tekst onder programma 8 moet daarom gelezen worden in het verlengde van programma 7.

Wat hebben we in 2023 bereikt en hoe hebben we dat gedaan?

Nummer	Beleidsdoelstelling	Score	Toelichting
8.1	Voor hulp en ondersteuning aan inwoners met schulden zorgen wij voor een integrale aanpak op het Sociaal Domein en door in overleg te treden met de vaste lasten partners vanuit de aanpak vroegsignalering schulden	100%	Begin 2023 heeft er een evaluatie plaatsgevonden. Hieruit blijkt dat de huidige aanpak conform wetgeving is maar dat we de inwoners met schulden nog niet voldoende bereiken. Deze inzichten hebben geresulteerd in een pilot die per 1 april 2024 van start gaat.
8.2	Processen en beleid van ISD Brabantse Wal bereiden zich voor op de aanpak minder controle en bureaucratie (aanpassing Participatiewet)	100%	Dit is een continu proces waarbij we de uitvoeringsagenda van het Dagelijks Bestuur van de ISD hebben vertaald naar een concrete planning voor het management. Telkens er een proces of verordening, zoals nu de re-integratieverordening, aangepast of herijkt wordt of dient te worden, voorzien we meteen de mogelijkheid om in de uitvoering meer maatwerk te kunnen inzetten.
8.3	Inzet op de ketensamenwerking met proeftuinen tussen de ISD Brabantse Wal, het WVS en het Werkplein Hart van West-Brabant	100%	De proeftuinen waren erg succesvol en zijn in de uitvoering vertaald naar ontwikkeltrajecten die de WVS voor ons uitvoert. Het aanmelden op ontwikkeltrajecten betreft een continue proces, in de zin van : aanmelden, verbeteren van de samenwerking en feedback geven op de ingekochte dienstverlening. In 2023 zijn er 87 ontwikkeltrajecten ingezet. Dit is aanzienlijk minder dan begroot maar de ingekochte trajecten bleken wel heel passend voor onze klanten (geen of heel weinig terugmeldingen). Daarnaast zijn meer maatwerktrajecten ingekocht bij andere instanties dan de WVS.
8.4	Reguliere uitstroom naar werk bevorderen en het Uitvoeringsplan Impuls Uitstroom (doelgroep B) uitvoeren	100%	Met betrekking tot het opleggen van arbeidsvoorwaarden kennen we 3 doelgroepen voor interne indeling. Doelgroep A, B en C. Doelgroep A heeft een korte afstand tot de arbeidsmarkt en kan onmiddellijk naar werk bemiddeld worden door ons werkcentrum. Deze doelgroep komt bijna niet meer voor. Doelgroep B heeft een middellange afstand tot de arbeidsmarkt en kan mogelijk bemiddeld worden naar de arbeidsmarkt mits aanbieding van een traject / instrumenten om deze afstand te verkleinen (denk aan opleiding, schuldenbeheersing, trainingen, ontwikkelen van vaardigheden... enz.). Doelgroep C heeft een heel grote afstand tot de arbeidsmarkt en heeft nood aan langdurige ondersteuning als de arbeidsmarkt al haalbaar is (denk aan sociale activering of ook ontheffing van de arbeidsvoorwaarden). Deze laatste doelgroep is de grootste doelgroep in ons bestand. In 2023 hebben we, ondanks de inspanningen om mensen te laten uitstromen, te maken met een hogere instroom. Uit analyse blijkt dat dit met name te maken heeft met meer instroom van jongeren (mismatch op de arbeidsmarkt) en meer statushouders / inburgeraars die zich in Bergen op Zoom gevestigd hebben.

INDICATOREN

Omschrijving indicator*	Landelijk**	R 2019	R 2020	R 2021	R 2022	R 2023
Banen (per 1.000 inwoners van 15 t/m 64 jaar)	825,4 (2022)	712,7	706,1	727,2	744,7	-
Netto arbeidsparticipatie (% van de werkzame beroepsbevolking t.o.v. de (potentiële) beroepsbevolking)	72,2 (2022)	67,9	67,5	67,6	69,5	-
Personen met een bijstandsuitkering (per 10.000 inwoners)	344,8 (2023)	440,3	542,2	505,3	426,4	407,4
Lopende re-integratievoorzieningen (per 10.000 inwoners van 15 t/m 64 jaar)	191,5 (2023)	129,2	88,8	107,9	119,7	123,3

* De gebruikte bron is www.waarstaatjegemeente.nl. Zij gebruiken bronnen van waaruit de indicator wordt opgenomen. Deze extra informatie is beschikbaar, maar is voor de leesbaarheid niet opgenomen.
** De cijfers vermeld bij het onderdeel 'Landelijk' kunnen afwijken van de cijfers vermeld op de website www.waarstaatjegemeente.nl. Deze cijfers worden namelijk aangepast op het moment dat er, gedurende het jaar, meer cijfers beschikbaar komen.

KADERSTELLENDE BELEIDSDOCUMENTEN

Beleidsnota	Vastgesteld
Beleidskader Zorg voor Jeugd 2018-2021	2018
Beleidsplan schuldhulpverlening 2020-2024	2019
Beleidsplan sociaal domein Brabantse Wal 2018-2021	2018

VERBONDEN PARTIJEN

Verbonden partij	Omschrijving hoe deze bijdraagt aan doelstelling van de gemeente
Werkvoorzieningsschap West-Brabant (WVS)	Integrale uitvoering van de Participatiewet, onderdeel voormalige Wet Sociale Werkvoorziening, en activiteiten ten behoeve van arbeidsintegratie en aangepaste arbeid voor personen uit de deelnemende gemeenten, die op afstand van de reguliere arbeidsmarkt staan. Bijdrage voor de gemeente in 2023: • doorbetaling Rijksbijdrage wsw: € 10.830.863. • aanvullende bijdrage van de gemeente: € 1.241.823.
Intergemeentelijke Sociale Dienst Brabantse Wal (GR ISD)	De gezamenlijke uitvoering van het takenpakket van een afdeling Sociale Zaken van en gemeente en het afstemmen van beleid ter zake van de uitvoering van de in de regeling benoemde wet- en regelgeving en het bevorderen van de kwaliteit en continuïteit van de dienstverlening. Bijdrage voor de gemeente in 2023: € 8.418.186.

Wat heeft het gekost?

Tabel 17: Financieel overzicht programma 8

(Bedragen x €1.000)	Rekening 2022	Begroting 2023 voor wijziging	Begroting 2023 na wijziging	Realisatie 2023	Verschil 2023	V / N
Baten	-29.861	-29.588	-32.585	-33.421	836	V
Lasten	58.523	56.399	62.849	63.958	-1.109	N
Saldo baten en lasten	**28.662**	**26.811**	**30.264**	**30.537**	**-273**	**N**
Vermindering van reserves	0	-473	-3.810	-2.316	-1.494	N
Vermeerdering aan reserves	978	0	706	811	-105	N
Saldo reserves	**978**	**-473**	**-3.104**	**-1.505**	**-1.599**	**N**
Gerealiseerd resultaat	**29.640**	**26.338**	**27.160**	**29.032**	**-1.872**	**N**

TOELICHTING OP DE VERSCHILLEN IN BATEN EN LASTEN PROGRAMMA 8: -273 N

Inkomensregelingen: -625 N

Bijstand levensonderhoud: +2.121 V

In 2023 hebben we €2,0 miljoen meer uitgegeven dan het begrote budget van €28,4 miljoen. Dit heeft te maken met een stijgend aantal personen in de bijstand. Wanneer er meer mensen gebruik maken van de bijstand, dienen wij meer uitkeringen te betalen.

Van het Rijk ontvangen de gemeenten een gebundelde uitkering (BUIG) voor het bekostigen van de uitkeringen in het kader van de Participatiewet, IOAW, IOAZ en Bbz 2004 (levensonderhoud startende ondernemers) en voor de inzet van loonkostensubsidie. Dit jaar hebben we €4,1 miljoen meer ontvangen dan het begrote budget van €28,8 miljoen. Dit is het gevolg van de verwerking van de realisaties van 2022 en recente inschattingen van de conjuncturele situatie in het landelijke BUIG-budget. Per saldo is het effect dus een voordeel van €2,1 miljoen.

Bijstandsbesluit Zelfstandigen (Bbz): +233 V

We hebben minder uitgegeven aan Bbz leningen (+143 V) en aan Bbz levensonderhoud (+65 V) dan begroot. Daarnaast zijn er kleine verschillen ontstaan (+25 V). Per saldo levert dit dus een voordeel van €233.000.

Eenmalige energietoeslag: -2.949 N

De aanvragen voor de Eenmalige Energietoeslag (EET) die zijn binnengekomen in 2023, zijn behandeld. In totaal hebben we €5,3 miljoen uitgegeven aan de EET, waar €5,6 begroot was (+351 V). Voorgesteld wordt om het restant van €351.000 via resultaatbestemming over te hevelen naar 2024 ter dekking van de overlopende uitvoeringskosten.

Daarnaast is er €3,3 miljoen voor de energietoeslag ontvangen van het Rijk via de algemene uitkering in programma 1. Deze staat begroot in programma 8. Op het moment dat we dit begroot hebben, was nog niet duidelijk of we dit via de algemene uitkering of als een specifieke uitkering zouden ontvangen. We hebben dit nu ontvangen via de algemene uitkering. Dit levert een voordeel op van €3,3 miljoen in programma 1 en een nadeel van €3,3 miljoen in programma 8. Deze vallen tegen elkaar weg.

Overig: -30 N

Arbeidsparticipatie: +351 V

Participatiebudget: +311 V

In 2023 zijn de gemaakte kosten voor ontwikkeltrajecten WVS aanzienlijk lager dan aanvankelijk begroot (+418 V). Dit heeft te maken met een minder hoge instroom dan verwacht. Daar tegenover staat dat we meer hebben uitgegeven voor individuele trajecten (-133 N). Daarnaast zijn er kleine verschillen ontstaan (+25 V).

Participatiewet: +40 V

Dit betreft de vrijval van een subsidie van het Rijk die in 2022 was ontvangen. Deze subsidie hebben we niet nodig en levert daardoor een voordeel op (+40 V).

TOELICHTING OP DE MUTATIES IN RESERVES VANUIT PROGRAMMA 8: -1.599 N

Tabel 17: Overzicht reservemutaties programma 8

Soort	Nr	Omschrijving	Begroting 2023*	Realisatie 2023	Verschil
Vermindering	R98000	Res Algemeen (risico)	3.810	2.316	-1.494
Totaal Vermindering			**3.810**	**2.316**	**-1.494**
Vermeerdering	R98000	Res Algemeen (risico)	706	811	-105
Totaal Vermeerdering			**706**	**811**	**-105**

Verminderingen van de algemene reserve

In 2023 wordt €1,5 miljoen minder aan de reserve onttrokken dan begroot. Dat de vermindering aanzienlijk lager is, wordt grotendeels veroorzaakt doordat overgehevelde budgetten uit 2022 niet zijn uitgegeven in 2023. Het gaat om vroeg signalering voor bijzondere bijstand (€145.000), armoedeverzachting (€376.000), participatie vanwege corona (€312.000), schuldhulp vanwege corona (€161.000) en de algemene coronapost (€500.000).

Vermeerderingen aan de algemene reserve

In 2023 zijn de kosten voor armoedeverzachting lager uitgevallen dan begroot, hierdoor wordt er €105.000 meer gestort in de reserve. Bij het 2e concernbericht 2023 is besloten om het restant over te hevelen naar 2024.

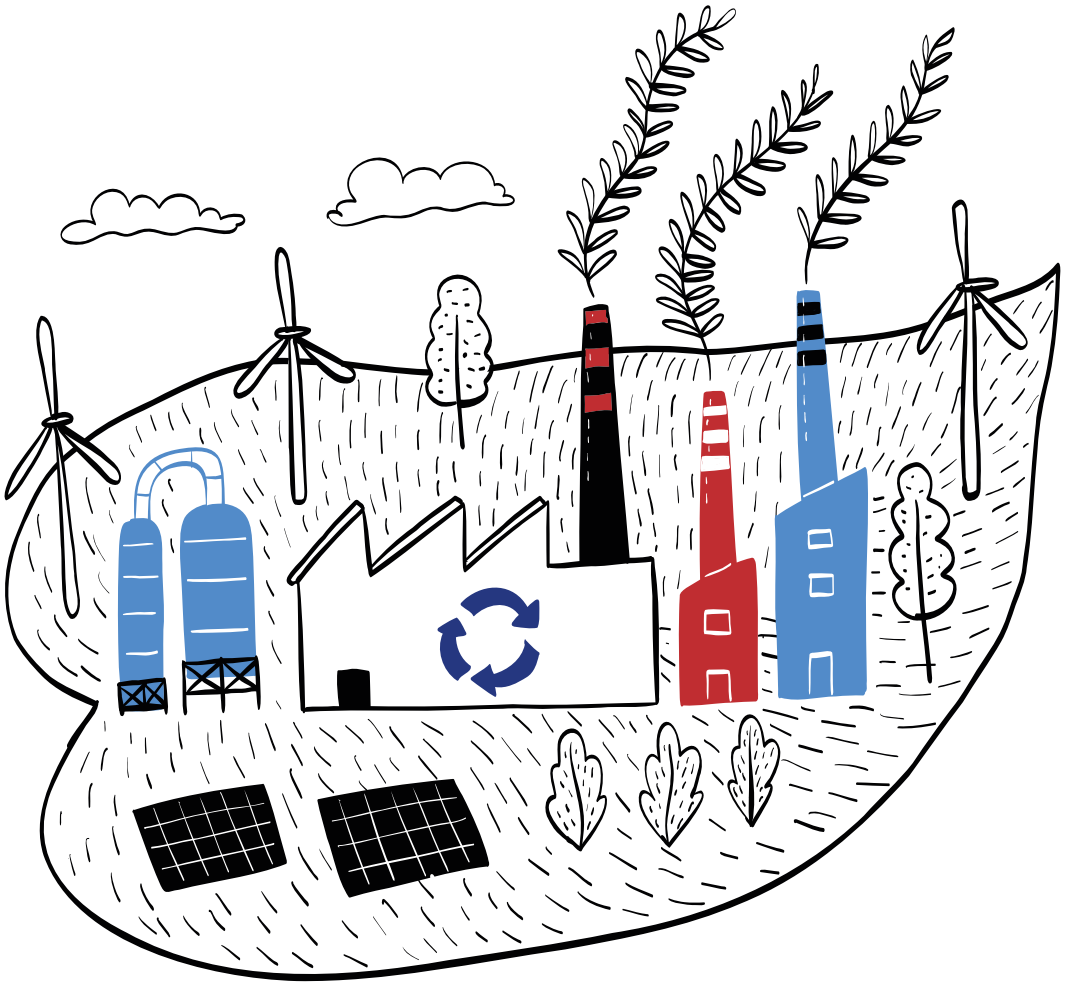
2.9 PROGRAMMA 9: MILIEU

Wat wilden we bereiken in 2026?

Duurzaamheid is een integraal onderdeel van het beleid. Als gemeente geven wij het goede voorbeeld. Onze duurzaamheidsdoelen gaan wij bereiken door intensief samen te werken met onze inwoners, partners en leveranciers.

(Deze doelstelling is identiek aan die van de paragraaf duurzaamheid)

Wat hebben we in 2023 bereikt en hoe hebben we dat gedaan?

Nummer	Beleidsdoelstelling	Score	Toelichting
9.1	Vaststelling van de zonneladder	100%	Met het Rijk, provincies en betrokken koepelorganisaties zijn in het kader van zon op land bestuurlijke afspraken gemaakt. Hierbij is o.a. afgesproken om de zonneladder en de voorkeursvolgorde juridisch te borgen in provinciale verordeningen (zie o.a. beslisnota voorkeursvolgorde zon op land van 23 oktober 2023). De zonneladder was in Brabant reeds onderdeel van de Provinciale Omgevingsverordening en had daarmee reeds rechtstreekse werking in het gemeentelijk beleid. Voor de invoering van de omgevingswet (01-01-2024) zijn de instructieregels van de verordening nog verder aangescherpt. De zonneladder is via de verordening ook onderdeel van het gemeentelijke (ruimtelijk) beleid, deze dient derhalve niet meer separaat vastgesteld te worden.
9.2	Uitvoering van de doelstellingen RES die vastgesteld zijn door de raad en monitoren van de ontwikkelingen in het programma duurzaamheid	40%	Het gaat goed met de ontwikkelingen van duurzame energie binnen de regio. We lopen als Regio zelfs voor op schema. Hier heeft de gemeenteraad ook een uitgebreide voortgangsrapportage voor ontvangen (U23-004270). Met betrekking tot de eigen opgaven is er sprake van vertraging op de windontwikkeling. Het risico bestaat dat de gemeente niet in staat is om aan de afgesproken datum voor vergunningverlening voor de windopgaven te kunnen voldoen (01 januari 2025).
9.3	Vaststelling van de Warmtetransitievisie (Bergen op Zoom van het aardgas af)	100%	Is in april 2023 vastgesteld.
9.4	Vaststelling van de Klimaatadaptatiestrategie	95%	Deze strategie is opgesteld, maar nog niet vastgesteld.
9.5	Diverse klimaatadaptieve acties (o.a. Stichting Steenbreek, NK Tegelwippen)	100%	Acties zijn uitgevoerd en Bergen op Zoom is ook in de prijzen gevallen met een 1e plaats in de poule van de Brabantse Wal Gemeenten. Met de deelname aan het NK tegelwippen zijn in 2023 ruim 13000 tegels gewipt. In 2024 zal de gemeentelijke inzet verder worden gecontinueerd en eventueel worden uitgebreid.
9.6	Opstellen van het Grondstoffenbeleidsplan met betrokkenheid van de gemeenteraad (= circulaire economie)	60%	Bestuurlijke besluitvorming is voorzien in LTP in week 22 (2024)
9.7	Opstellen van de Afvalstoffenverordening met betrokkenheid van de gemeenteraad	10%	Na het vaststellen van het beleidsplan kan de verordening worden aangepast.
9.8	Uitvoering van de motie 'Schone lucht akkoord' in samenwerking met de OMWB	100%	De gemeente voert in lijn met de motie (Schone Lucht Akkoord) beleid uit dat in overeenstemming is met de afspraken uit het Schone Lucht Akkoord. OMWB heeft inventarisatie afgerond van uitstoot Zeer Zorgwekkende Stoffen en bedrijven zijn en worden aangeschreven op basis van de bevindingen.

INDICATOREN

Omschrijving indicator*	Landelijk**	R 2019	R 2020	R 2021	R 2022	R 2023
Volksgezondheid en Milieu: omvang huishoudelijk restafval (kg per inwoner)	148 (2022)	173	183	177	166	-
Percentage bekende hernieuwbare elektriciteit (%)	33,1 (2021)	3,5	5,1	6,4	-	-

** De gebruikte bron is www.waarstaatjegemeente.nl. Zij gebruiken bronnen van waaruit de indicator wordt opgenomen. Deze extra informatie is beschikbaar, maar is voor de leesbaarheid niet opgenomen.*

*** De cijfers vermeld bij het onderdeel 'Landelijk' kunnen afwijken van de cijfers vermeld op de website www.waarstaatjegemeente.nl. Deze cijfers worden namelijk aangepast op het moment dat er, gedurende het jaar, meer cijfers beschikbaar komen.*

KADERSTELLENDE BELEIDSDOCUMENTEN

Beleidsnota	Vastgesteld
Actieplan Biobased Economy	2016
Afvalstoffenbeleidsplan	2016
Gemeentelijk waterprogramma (GWP) 2024-2027	2023
Groenstructuurplan	2006
IBOR-Plan	2017
Visie Duurzame Ontwikkeling	2014

VERBONDEN PARTIJEN

Verbonden partij	Omschrijving hoe deze bijdraagt aan doelstelling van de gemeente
SAVER NV	De uitvoering van afvalinzameling- en reinigingsdiensten
Brabant Water NV	De gemeente houdt de aandelen aan als duurzame belegging
Omgevingsdienst Midden- en West-Brabant (OMWB)	De Omgevingsdienst Midden- en West-Brabant werkt in opdracht van de deelnemende gemeenten en de provincie aan een leefbare en duurzame regio. Ze maakt omgevingsvergunningen voor de deelactiviteit milieu en controleert of bedrijven zich aan de regels houden De uitvoering van onderzoek, toetsing en toezicht vanuit publiek belang. De bijdrage van de gemeente voor 2023 is €1.178.015.
Belastingsamenwerking West-Brabant (BWB)	De uitvoering van de heffing en invordering van gemeentelijke belastingen, de behandeling van bezwaar- en beroepschriften en het verzorgen van de informatieverstrekking aan burgers en bedrijven die woonachtig of gevestigd zijn in het grond- of werkgebied van een van de deelnemende partijen. In het programma worden de kosten voor de afvalstoffenheffing en de rioolheffing verantwoord. De bijdrage van de gemeente voor 2023 is € 504.022.

Wat heeft het gekost?

Tabel 18: Financieel overzicht programma 9

(Bedragen x €1.000)	Rekening 2022	Begroting 2023 voor wijziging	Begroting 2023 na wijziging	Realisatie 2023	Verschil 2023	V / N
Baten	-23.921	-25.225	-24.517	-24.967	450	V
Lasten	20.867	22.369	21.623	21.774	-151	V
Saldo baten en lasten	**-3.054**	**-2.856**	**-2.895**	**-3.193**	**299**	**V**
Vermindering van reserves	-23	-75	-102	-25	-77	N
Vermeerdering aan reserves	350	0	27	257	-230	N
Saldo reserves	**327**	**-75**	**-75**	**232**	**-307**	**N**
Gerealiseerd resultaat	**-2.727**	**-2.931**	**-2.970**	**-2.962**	**-8**	**N**

TOELICHTING OP DE VERSCHILLEN IN BATEN EN LASTEN PROGRAMMA 9: +299 V

Riolering: -722 N

Het product riolering is een gesloten administratie en het resultaat wordt verrekend met de voorziening Onderhoud riolering. In de berekening van het tarief van rioolheffing mogen een aantal kosten worden meegenomen die invloed hebben op het rekeningresultaat. Dit betreffen onder andere de vergoeding van kwijtscheldingskosten, rentekosten en de vergoeding van de btw. Deze laatste post is ruim €700.000 lager uitgekomen dan begroot. Oorzaken hiervan zijn de lagere onderhoudskosten en kapitaallasten. Hierdoor kunnen we minder btw compenseren, wat resulteert in een nadeel.

Afval: +419 V

Het product huishoudelijk afval is een gesloten administratie en het resultaat wordt verrekend met de voorziening Huishoudelijk afval. In de berekening van het tarief van afvalstoffenheffing mogen een aantal kosten worden meegenomen die invloed hebben op het rekening resultaat. Dit betreffen onder andere de vergoeding van kwijtscheldingskosten, rentekosten en de vergoeding van de btw. Deze laatste post is ruim €400.000 hoger uitgekomen dan begroot. Oorzaak is de wijziging in de berekening conform de systematiek in de begroting 2024 waarbij het plafond voor de BTW compensatie is vervallen. We kunnen hierdoor meer btw compenseren, wat resulteert in een voordeel.

Milieubeheer: +633 V

Milieuzorg / OMWB: +268 V

In de begroting zijn de werkprogramma's van de OMWB opgenomen. In programma 1 van de begroting van de OMWB zijn de gerealiseerde kosten hoger door meer klachten, meldingen van overlast, WOO-verzoeken en meer uitgevoerde controles (-44 N). In programma 2 van de begroting van de OMWB zijn minder kosten gemaakt voor verzoektaken dan begroot en zijn interne doorbelastingen van werkelijke kosten voor verzoektaken hoger dan voorzien (+244 V). Daarnaast hebben we over 2019 nog een subsidie ontvangen inzake geluidsanering Centrumring Zuid (+67 V).

Milieuzorg / duurzaamheid: +326 V

Het voordeel is voornamelijk ontstaan door lagere uitgaven op het project Grote Oogst en de bijdrage die we voor dit project van de Provincie hebben ontvangen (+256 V). Deze middelen worden gestort in de reserve en zullen worden aangewend in 2024 en 2025 voor duurzaamheid. Daarnaast hebben we op dit onderdeel op diverse budgetten minder uitgegeven, deze kleine verschillen tellen bij elkaar op tot €70.000 (+70 V).

Overig: +38 V

Begraafplaatsen en crematoria: -31 N

TOELICHTING OP DE MUTATIES IN RESERVES VANUIT PROGRAMMA 9: -307 N

Tabel 19: Overzicht reservemutaties programma 9

Soort	Nr	Omschrijving	Begroting 2023*	Realisatie 2023	Verschil
Vermindering	R98000	Res Algemeen (risico)	102	25	-77
Totaal Vermindering			**102**	**25**	**-77**
Vermeerdering	R98000	Res Algemeen (risico)	27	257	-230
Totaal Vermeerdering			**27**	**257**	**-230**

Verminderingen van de algemene reserve

Er was in 2023 €102.000 begroot voor het project Grote Oogst (€50.000), de Warmtetransitie (€27.000) en de energiestrategie (€25.000). Hiervan zijn enkel de middelen voor Energiestrategie uitgegeven. Het uitgegeven bedrag is onttrokken aan de reserve. De resterende middelen zullen in 2024 en 2025 worden onttrokken.

Vermeerderingen aan de algemene reserve

We hebben in 2023 €230.000 meer gestort in de algemene reserve vanuit programma 9. De oorzaak is een ontvangen bijdrage van €250.000 van de provincie Noord-Brabant voor het project Grote Oogst. Op dit project is in 2023 €20.000 uitgegeven waardoor er €230.000 in de reserve voor duurzaamheid is gestort. Daarnaast is in het 2e concernbericht 2023 aangegeven dat de gelden voor de warmtetransitie (€27.000) zullen worden meegenomen in de Bergse Klimaatstrategie (BAS) 2024-2027.

2.10 PROGRAMMA 10: VOLKSHUISVESTING, LEEFOMGEVING & STEDELIJKE VERNIEUWING

Wat wilden we bereiken in 2026?

Al onze inwoners moeten de mogelijkheid hebben om een huis binnen hun mogelijkheden te kunnen vinden. In een buurt die bereikbaar is en goed wordt onderhouden. We moeten wonen in Bergen op Zoom betaalbaar en toegankelijk maken en houden. Daarom zetten we vol in op het aanpakken van de woningnood. We werken samen met de Provincie en Regio. Daarmee maken we wonen in onze stad mogelijk én zorgen we voor extra investeringen vanuit het Rijk.

(Deze doelstelling raakt programma 3)

Wat hebben we in 2023 bereikt en hoe hebben we dat gedaan?

Nummer	Beleidsdoelstelling	Score	Toelichting
10.1	Actualisering van de woningbouwprogrammering (inzet groei 500 nieuwe woningen per jaar met als doel 7.000 nieuwe woningen in 2040)	100%	De woningbouwprogrammering wordt gebaseerd op de regionale woondeal (minimale variant) en het collegeprogramma (maximale variant). Uitgangpunten zijn 30% sociaal, 40% midden en 30% duur. Het accent ligt op betaalbaar bouwen en aandachtsgroepen. In het eerste kwartaal van 2024 wordt de woningbouwprogrammering geactualiseerd. (Zelfde toelichting als 2e concernbericht 2023)
10.2	Locatie onderzoek voor de woningbouwversnelling	100%	Het onderzoek is aangereikt, ligt bij college ter besluitvorming
10.3	Onderzoek naar mogelijke strategieën om ambities van de woningbouw waar te maken	100%	We zijn gestart met de volgende initiatieven: locatiestudie, woondeal, vier pilotprojecten (Westersingel, Waterfront, Plein 13, Vrederust) en subsidieaanvragen. (Zelfde toelichting als 2e concernbericht 2023)
10.4	Opstellen van een werkwijze evenwichtige verdeling woningbouw voor de implementatie richting projectontwikkelaars (doelgroepen, prijsklassen, sociaal, dorpen en wijken etc.) en afspraken hierover met Stadlander	50%	In Q4 hebben we met Stadlander en de huurdersbelangenverenigingen gewerkt aan het opstellen van de Meerjarige prestatieafspraken 2024 – 2028 en een jaarschijf voor 2024. Deze prestatieafspraken worden naar verwachting in Q1 door alle partijen ondertekend. In deze prestatieafspraken hebben we ook afspraken gemaakt over het doorleggen van de Woondeal naar projectontwikkelaars en het in positie brengen van Stadlander voor de sociale woningbouwopgave. Verder is een compensatiefonds voor sociale huurwoningen in ontwikkeling. Dit zal in 2024 aan de raad worden voorgelegd.
10.5	Bij nieuw te openen grondexploitaties (grexen) rekening houden met hogere plankosten om capaciteit uit te betalen	100%	Dit is geëffectueerd en uitgevoerd bij de voorstellen met betrekking tot de grondexploitatie Wal 2, en bij de voorbereidingskredieten voor de pilotprojecten.
10.6	Monitoren van de marktontwikkeling zoals stikstofproblematiek en toename van de hoge bouwkosten	100%	Onder andere op basis van externe advisering en publicaties is de marktontwikkeling zo goed mogelijk gemonitord en bij de herzieningen van de grondexploitaties betrokken.
10.7	Strategische afweging maken om actieve, passieve of publiek- private samenwerking aan te gaan om te voldoen aan de woningbouwopgave	100%	De strategische afweging welke mogelijkheden er mede zijn om de woningbouwopgave mogelijk te maken heeft in 2023 plaatsgevonden als basis voor de herziening van de nota grondbeleid, gericht op vaststelling en implementatie van de nota begin 2024.
10.8	Meewerken aan tijdelijke oplossingen om urgente doelgroepen te huisvesten	100%	In 2023 is er medewerking verleend aan de volgende tijdelijke oplossingen om urgente doelgroepen te huisvesten: • Locatie BozLust / tijdelijk onderkomen statushouders in samenwerking met Hopmans / geheel 2023 • Locatie hotel de Ram / tijdelijk onderkomen statushouders op basis van de HAR regeling / geheel 2023 • Locatie hotel Fletcher / tijdelijk onderkomen statushouders op basis van de HAR regeling / Q4 2023 Daarnaast loopt de projectgroep Vluchtelingen waar structureel wordt gewerkt aan het tijdelijk huisvesten van urgente doelgroepen.
10.9	Integrale benadering van mobiliteit met ruimte voor fietser, wandelaar en auto en met prioriteit voor verkeersveiligheid	100%	De integrale uitvoering hiervan is onderdeel van de going concern activiteiten.
10.10	Lobby voor goede lokale en (inter) nationale mobiliteit: openbaar vervoer, rijkswegen, spoor (goederen), fiets en multimodaal vervoer	75%	Is onderdeel van de lobby agenda. Dit wordt meegenomen in de gesprekken met Antwerpen / Prorail / regio / PNB.

Nummer	Beleidsdoelstelling	Score	Toelichting
10.11	Duidelijkheid over de benodigde middelen voor een toekomstbestendige haven	25%	Momenteel is de concept havenvisie gereed. Na vaststelling van de havenvisie zal worden aangevangen met het uitvoeringsprogramma. Dit betreft o.a. het opstellen van de meerjarenbegroting voor een toekomstbestendige haven.
10.12	Vaststelling en uitvoering van het addendum op de huidige nota Parkeernormering	50%	Vertaalslag van de omgevingswet in de werkprocessen is uitgevoerd. Herijking van het mobiliteitsplan is in voorbereiding.

INDICATOREN

Omschrijving indicator*	Landelijk**	R 2019	R 2020	R 2021	R 2022	R 2023
Aantal nieuwgebouwde woningen (per 1.000 woningen)	9,3 (2022)	15,0	3,6	9,2	12,2	-
Demografische druk (%)	70,3 (2023)	72,9	73,4	74,0	74,9	75,2

** De gebruikte bron is www.waarstaatjegemeente.nl. Zij gebruiken bronnen van waaruit de indicator wordt opgenomen. Deze extra informatie is beschikbaar, maar is voor de leesbaarheid niet opgenomen.*
*** De cijfers vermeld bij het onderdeel 'Landelijk' kunnen afwijken van de cijfers vermeld op de website www.waarstaatjegemeente.nl. Deze cijfers worden namelijk aangepast op het moment dat er, gedurende het jaar, meer cijfers beschikbaar komen.*

KADERSTELLENDE BELEIDSDOCUMENTEN

Beleidsnota	Vastgesteld
Beleidsnota Parkeren	2013
Beleidsvisie Materieel erfgoed	2013
Detailhandelsstructuurvisie	2016
Gebiedsvisie Brabantse Wal – Bergen op Zoom Oost	2010
Grondprijzenbrief 2021	2021
Integraal Beheerplan Openbare Ruimte	2017
Integrale aanpak leegstand	2016
Meerjaren ontwikkeling Programma Stedelijke Vernieuwing 2010-2014	2010
Nota Detailhandel	2003
Nota en beleidsregels Humane Huisvesting Internationale Werknemers	2021
Nota Gemeentelijk Vastgoed	2012
Nota Grondbeleid	2017
Nota Kostenverhaal	2019
Nota Parkeernormering	2015
Nota Ruimtelijke kwaliteit	2019
Notitie Woonwagenbeleid Bergen op Zoom	2015
Ruimtelijke Visie West-Brabant	2009
Startfoto lokale economie	2016
Strategische visie Theodorushaven	2009
Structuurvisie Bergen Op Zoom 2030	2011
Verkeersplan	2014
Visie en actieplan Brede aanpak binnenstad	2016
Visie Verkeer en Parkeren	2012
Woonvisie Aangenaam Wonen in Bergen op Zoom 2020 – 2024	2020
Regionale Woondeal West-Brabant West	2023

VERBONDEN PARTIJEN

Verbonden partij	Omschrijving hoe deze bijdraagt aan doelstelling van de gemeente
Parkeerbeheer Bergen op Zoom BV	Uitvoering van het gemeentelijk parkeerbeleid op basis van een dienstverleningsovereenkomst. De werkzaamheden betreffen onder meer de afgifte van abonnementen, het toezicht op het betaald parkeren, de verwerking van de parkeerinkomsten en het toezicht in gemeentelijke parkeergarages en dergelijke.
NV Aangenaam Bergen op Zoom	De NV Aangenaam Bergen op Zoom is in liquidatie en dit zal in de loop van 2024 worden afgerond.
Regionaal overleg wonen West-Brabant West	Het Bestuursakkoord past binnen de regionale woonagenda 2023. Daarnaast zijn in de regionale woondeal afspraken gemaakt over het minimale aantal te bouwen woningen (2.225 tot 2030). In ons Bestuursakkoord 'Samen Bergen verzetten' hebben wij grotere ambities staan, te weten het realiseren van 7.000 nieuwe woningen tot 2040 met een verdeling in prijsklasse van 30% laag, 40% midden en 30% hoog. Deze verdeling komt overeen met de uitgangspunten in de regionale woondeal. In de regionale woondeal is tevens overeengekomen dat 2/3 van de nieuw te bouwen woningen betaalbaar moet zijn. Van het totaal nieuw te bouwen woningen moet 30% sociaal zijn. De regionale woondeal biedt kwantitatief ruimte om aan onze lokale ambitie te werken. Door de nieuwe wet "Versterking Regie Volkshuisvesting" worden deze percentages een wettelijke verplichting. Hierin wordt ook de nadruk gelegd op het belang van versnelling van de woningbouwplannen.

Wat heeft het gekost?

Tabel 20: Financieel overzicht programma 10

(Bedragen x €1.000)	Rekening 2022	Begroting 2023 voor wijziging	Begroting 2023 na wijziging	Realisatie 2023	Verschil 2023	V / N
Baten	-41.524	-419	-30.738	-11.610	-19.128	N
Lasten	36.849	-490	32.188	10.578	21.610	V
Saldo baten en lasten	**-4.675**	**-909**	**1.450**	**-1.032**	**2.482**	**V**
Vermindering van reserves	0	-1.212	-1.287	-2.651	1.364	V
Vermeerdering aan reserves	6.498	4.650	2.398	5.018	-2.620	N
Saldo reserves	**6.498**	**3.437**	**1.111**	**2.367**	**-1.256**	**N**
Gerealiseerd resultaat	**1.824**	**2.529**	**2.561**	**1.334**	**1.226**	**V**

TOELICHTING OP DE VERSCHILLEN IN BATEN EN LASTEN PROGRAMMA 10: +2.482 V

Parkeren: +267 V

Ten opzichte van de reeds eerdere vermelde hogere opbrengsten in het 2e Concernbericht 2023 vallen de parkeeropbrengsten in 2023 nog eens €236.000 hoger uit door indexatie van de parkeertarieven 2023, efficiëntere digitale handhaving en structureel meer parkeerders. Daarnaast waren de kosten die we hebben gemaakt voor parkeren lager dan begroot (+31 V).

Wonen en bouwen: +537 V

Leges omgevingsvergunningen:-145 N

Gezien de invoering van de omgevingswet, de stikstofproblematiek en de gestegen bouwkosten lopen de verwachte legesopbrengsten iets achter op de begroting. Er zijn in de laatste maand van december nog wel aanvragen ontvangen, de legesopbrengsten hiervan zullen echter in 2024 worden ontvangen.

Handhaving omgevingsvergunningen: +67 V
Via de Meicirculaire 2023 hebben we middelen ontvangen voor "goedverhuurderschap". De middelen zijn uitgekeerd voor invoering van de landelijke regels en het instellen van een meldpunt. Dit project is nog niet uitgerold en daarom stellen we voor om deze middelen over te hevelen naar 2024. De middelen die we van het Rijk vanaf 2024 ontvangen zijn voor het handhaven van de landelijke algemene regels en het meldpunt.

ISV-projecten: +601 V
Er zijn in 2023 bijdragen van €167.000 ontvangen voor het Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing voor derden. Deze bijdragen waren niet begroot, maar worden gestort in de algemene reserve voor ISV. Per saldo heeft dit dus geen effect. Daarnaast waren de uitgaven voor ISV projecten €434.000 lager dan geraamd als gevolg van de marktomstandigheden waardoor de werkzaamheden door Stadlander voor Gageldonk later zijn aangevangen. Per saldo levert dit ook geen effect op omdat hierdoor minder uit de algemene reserve voor ISV wordt onttrokken.

Overig: +14 V

Ruimtelijke ordening: +158 V

Ruimtelijke plannen: +147 V
Voor ruimtelijke plannen hebben we meer inkomsten gegenereerd dan begroot (+94 V). Daarnaast hebben we minder kosten gemaakt met betrekking tot bestemmingsplannen, zoals minder inzet van de OMWB en minder juridisch advies (+54 V).

Overig: +11 V

Grondexploitatie: +1.519 V

Grondexploitaties: +840 V
Het verschil op zowel de baten als de lasten houdt verband met de herzieningen van de grondexploitaties, inclusief de wijzigingen op de verliesvoorzieningen en de tussentijdse winstnemingen op diverse projecten. Dit veroorzaakt een saldo van €840.000. Deze voor- en nadelen gaan over onderhanden werk mutaties die in de exploitatie terecht komen. Deze effecten worden in de reserves verwerkt en hebben geleid tot een lagere mutatie (zowel vermindering als vermeerdering) van in totaal €605.000 in de algemene reserve. Per saldo is het effect een voordeel van €235.000. Voor een nadere toelichting op de grondexploitaties verwijzen wij u naar de paragraaf Grondbeleid en het separaat toegezonden raadsvoorstel over de jaarafsluiting 2023 van de grondexploitaties.

Gronden: +435 V
Naast de resultaten op de grondexploitaties is er een resultaat op gronden van €435.000. Dit kent een aantal oorzaken. Er was een budget geraamd voor reparatiewerkzaamheden van de containerterminal (huidige locatie) dat grotendeels onbenut is gebleven (+176 V). Deze kosten zullen in 2024 alsnog gemaakt worden, om die reden wordt voorgesteld om dit budget over te hevelen naar 2024.

Verder is er een incidenteel voordeel van (+100 V) omdat het woonrijp maken van de verkochte kavel in Halsteren pas in 2024 zal worden uitgevoerd. Een ander incidenteel voordeel (+60 V) is ontstaan doordat de uitvoering van het project snippergroen later in 2023 is gestart, waardoor de uitvoeringskosten in 2023 lager uitvallen dan voorzien. Daarnaast hebben we meer huren en pachten ontvangen dan vooraf was begroot (+55 V). Daarnaast hebben we op dit onderdeel op diverse budgetten minder uitgegeven, deze kleine verschillen tellen bij elkaar op tot €44.000 (+44 V).

Personele kosten grondexploitaties, grondbedrijf: +380 V
Op de personele kosten binnen het grondbedrijf realiseren we een overschot in 2023 (+380 V). De oorzaak hiervoor is vacatureruimte. Een toelichting op de totale personele lasten staat in de paragraaf 3.10 Bedrijfsvoering.

Overig: -136 N

Dit betreft meerdere kleine verschillen, kleiner dan €100.000, die tezamen optellen tot een nadeel van €136.000.

TOELICHTING OP DE MUTATIES IN RESERVES VANUIT PROGRAMMA 10: -1.256 N

Tabel 21: Overzicht reservemutaties programma 10

Soort	Nr	Omschrijving	Begroting 2023*	Realisatie 2023	Verschil
Vermindering	R98000	Res Algemeen (risico)	1.287	2.651	1.364
Totaal Vermindering			**1.287**	**2.651**	**1.364**
Vermeerdering	R98000	Res Algemeen (risico)	2.398	5.018	-2.620
Totaal Vermeerdering			**2.398**	**5.018**	**-2.620**

Verminderingen van de algemene reserve

Uit de algemene reserve is voor ISV een bedrag van €561.000 onttrokken. Deze is €601.000 lager dan begroot als gevolg van het later in uitvoering komen van werkzaamheden Gageldonk. Hierdoor zijn de kosten in 2023 lager geweest, wat betekent dat we minder hoeven te onttrekken.

Daarnaast was er €50.000 begroot om te onttrekken uit de algemene reserve voor het opstellen van nieuw beleid voor volkshuisvesting, maar deze is niet nodig gebleken en dus niet onttrokken uit de algemene reserve.

Tot slot is er €2.015.000 meer onttrokken aan de algemene reserve voor de grondexploitaties dan begroot. Hier staat tegenover dat er ook meer gestort is in de algemene reserve dan begroot. Het verschil houdt verband met de herzieningen van de grondexploitaties, inclusief de wijzigingen op de verliesvoorzieningen en de tussentijdse winstnemingen op diverse projecten.

Vermeerderingen aan de algemene reserve

Tot slot is er €2.620.000 meer gestort aan de algemene reserve voor de grondexploitaties dan begroot. Hier staat tegenover dat er ook meer onttrokken is in de algemene reserve dan begroot. Het verschil op zowel de baten als de lasten houdt verband met de herzieningen van de grondexploitaties, inclusief de wijzigingen op de verliesvoorzieningen en de tussentijdse winstnemingen op diverse projecten. Dit veroorzaakt een saldo (exclusief mutaties op reserve) van €840.000. Dit effect wordt via een tegengestelde mutatie (een storting in de reserve van €605.000) gecompenseerd waarna een saldo van positief €235.000 resteert. Dit komt doordat een mutatie in de Grondexploitatie Stationsgebied op dit product geraamd was. Omdat dit een grondexploitatie betreft die onder industrieterreinen valt is de mutatie verwerkt in programma 4. Daar ontstaat een nadeel ter grootte van dit bedrag. Voor een nadere toelichting op de grondexploitaties verwijzen wij u naar paragraaf 3.9 Grondbeleid en het separaat toegezonden raadsvoorstel over de jaarafsluiting 2023 van de grondexploitaties.

Naast de programma's moeten gemeenten minimaal acht programma overstijgende paragrafen in de begroting opnemen (BBV-verplichting). In de paragrafen staat belangrijke informatie voor raadsleden waarmee zij inzicht krijgen in de financiële positie van de gemeente, de beheersmatige aspecten en de risico's. Deze acht verplichte paragrafen gaan over lokale heffingen, weerstandsvermogen en risicobeheersing, financiering, onderhoud kapitaalgoederen, verbonden partijen, grondbeleid, bedrijfsvoering en openbaarheid (WOO).

De gemeenteraad kan ervoor kiezen extra paragrafen toe te voegen wanneer een onderwerp om extra aandacht vraagt. We hebben daarom de volgende vier paragrafen toegevoegd: Duurzaamheid, dienstverlening, taakstellingen en kredietrapportage.

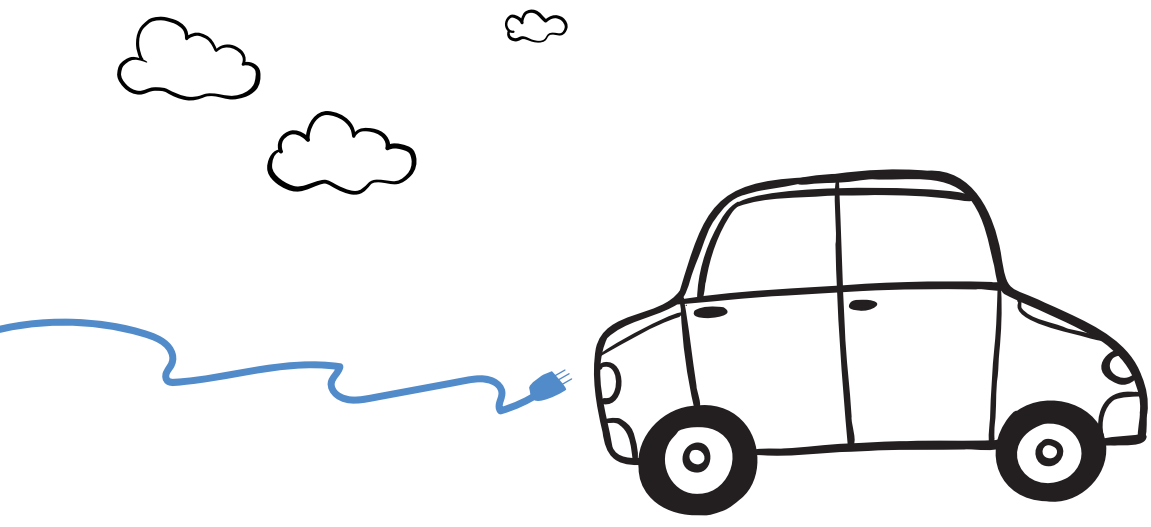
3.1 DUURZAAMHEID

Wat wilden we bereiken in 2026?

Duurzaamheid is een integraal onderdeel van het beleid. Als gemeente geven wij het goede voorbeeld. Onze duurzaamheidsdoelen gaan wij bereiken door intensief samen te werken met onze inwoners, partners en leveranciers

(Deze doelstelling is identiek aan die van programma 9)

Wat hebben we in 2023 bereikt en hoe hebben we dat gedaan?

Nummer	Beleidsdoelstelling	Score	Toelichting
11.1	Inventarisatie van alle onderdelen van duurzaamheid	100%	Inventarisatie is gedaan en deze is vastgesteld door het college, dit betreft het startdocument van de oprichting van de taskforce voor het gelijknamige Programma Duurzaamheid, Energie en Klimaat.
11.2	Kaderstellende nota Duurzaamheid	25%	Met de vaststelling van de taskforce op 31 oktober 2023 is begonnen met de programmatische ontwikkeling van de organisatie op het gebied van duurzaamheid, klimaat en energie. In Q1 2024 worden de kaders nader ingevuld met het bepalen en benaderen van concrete doelstellingen voor de verschillende deelopgaven. Aan de hand van deze concrete doelstelling zal de kaderstellende nota worden geschreven waarmee de leidraad voor de organisatie zal worden vorm gegeven. Deze processtappen zijn ook beschreven in de raadsinformatienota van 31 oktober 2023 (U23-009469).
11.3	Actieprogramma voor duurzaamheid op basis van de kaderstellende nota Duurzaamheid	30%	Aan de hand van de kaderstellende nota en de afrekenbare doelstellingen zal een concreet meerjarenprogramma worden opgesteld dat hier zo effectief mogelijk invulling aan geven de komende jaren. In de beschreven processtappen staat deze stap beschreven voor de periode Q2/3 2024.
11.4	Duurzaamheidsopgave gemeentelijk vastgoed en huisvestingsbeleid (= Vastgoed)	50%	Behalve onderhoudswerkzaamheden wordt er ook nadrukkelijk aandacht besteed aan de verduurzaming van de vastgoedportefeuille. Daarnaast wordt er gewerkt aan een gemeentelijke routekaart voor de verduurzaming van de volledige vastgoedportefeuille. Vanwege de omvang en complexiteit van de portefeuille is dit een langdurig proces. Op basis van deze routekaart zal de gemeente de komende jaren concrete stappen zetten richting een toekomstbestendige en emissievrije vastgoedportefeuille.
11.5	Toegankelijkheid duurzaamheid: minder daadkrachtige inwoners ondersteunen (met behulp van rijksgeld)	50%	Het ondersteunen van minder daadkrachtige inwoners bij het treffen van verduurzamingsmaatregelen is een continu proces waar de gemeente invulling aan probeert te geven middels lokale energiecoaches en een gemeente breed verduurzamingsloket (Energieloket). Hier worden verschillende regelingen voor aangewend en ingezet zoals de Regeling Reductie Energiegebruik Woningen, de Specifieke uitkering gericht op bestrijding van Energiearmoede en de subsidies vanuit het Nationaal Isolatieprogramma. Om een vervolg te geven aan deze aanpak is eind 2023 tevens de Specifieke uitkering Lokale Aanpak Isolatie aangevraagd en toegekend. Deze lokale aanpak zal verder worden uitgewerkt en uitgevoerd in 2024, 2025 en 2026.
11.6	Verduurzaming van vervoer door middel van electrificering of waterstof en stimuleren van het gebruik van fiets en elektrische bedrijfsauto's	50%	Er is in 2023 een nieuwe' aanbesteding gegund gericht op het eigen vervoer. Met deze aanbesteding wordt de gemeentelijke vloot stapsgewijs verduurzaamd en worden vervuilende voertuigen vervangen voor duurzame alternatieven. Ook het stimuleren van de fiets blijft nog steeds een van de speerpunten binnen het gemeentelijk beleid. Zo kunnen medewerkers gebruik maken van het fietsplan, en worden autoluwe wegen en fietsvriendelijke inrichtingen (bijv. de Halsterseweg, Fietssnelroute Bergen op Zoom – Roosendaal) gestimuleerd bij gebiedsontwikkelingen.
11.7	Intensieve samenwerking met het Natuurpodium Brabantse Wal voor educatie en campagnes	100%	De samenwerking is going concern en het Natuurpodium probeert waar mogelijk de aansluiting te maken met maatschappelijke opgaven in hun educatieve projecten. Op deze wijze levert het educatieve centrum een belangrijke bijdrage in het onderwijzen van onze toekomst en het onderstrepen van het belang van de natuur hierin.

Nummer	Beleidsdoelstelling	Score	Toelichting
11.8	Na vaststelling van de klimaat-adaptatiestrategie aanvraag van de rijksbijdrage voor de Impulsre-geling klimaatadaptatie	90%	De klimaatadaptatiestrategie opgesteld, maar nog niet vast-gesteld. De aanvraag voor de impulsregeling klimaatadaptatie is wel uitgegaan op basis van de regionale klimaatadaptatie strategie van de Water- en Klimaatkring West.
11.9	Versnelde uitvoering van de adaptatiemaatregelen, het uitbrei-den van de geplande ruimtelijke maatregelen met adaptatie-maatregelen, het oppakken van nieuwe adaptatiemaatregelen met de rijksbijdrage voor de Impulsre-geling klimaatadaptatie	0%	Middels de aanvraag van de impulsregeling klimaatadaptatie, in 2022, is er in 2023 gestart met de uitvoering van adaptatie-maatregelen bij geplande werkzaamheden.
11.10	Circulariteit opnemen in het inkoopbeleid	100%	Circulariteit is reeds opgenomen in het inkoopbeleid.
11.11	Partners stimuleren om met de principes van de circulaire econo-mie te werken	100%	Onderdeel van de dagelijkse werkzaamheden.
11.12	Beleid Maatschappelijk Verant-woord Inkopen (MVI) verder implementeren	100%	Verschillende acties uit het MVI zijn actief opgepakt. Zo is er binnen de regio met verschillende partijen een samenwerking gestart om grondstoffenverbruik te verminderen en heeft de gemeente hiertoe een regionaal grondstoffenakkoord onderte-kend en verschillende acties op uitgevoerd met samenwerkings-partners in de regio (Saver en Samen in de Regio). Zo wordt er bijvoorbeeld gewerkt aan de routekaart verduurzaming vastgoed maar zijn we ook gestart met het verduurzamen van de gemeentelijke voertuigen (aanbesteding). Ook wordt er kritisch gekeken naar de verschillende duurzaamheidsaspecten bij nieuwe aanbestedingen en zijn we onderdeel geworden van de coalitie gericht op duurzaam bio-based (ver)bouwen.
11.13	Verduurzaming van het bedrijven-terrein Theodorushaven/Noord-land/de Poort in het kader van het project Grote Oogst van de provincie Noord-Brabant	50%	Het Plan van aanpak van project Grote Oogst loopt en is in uitvoering. Momenteel lopen er verschillende vervolgonderzoe-ken naar realisatietrajecten. Zie ook Programma 4 Economie, verantwoording 4.7.
11.14	Stimulering van bedrijven om grondstoffen op een circulaire manier te gebruiken door middel van de stichting De Groene Pluim	100%	Dit is een going concern samenwerking en vanuit de Groene Pluim zijn er opnieuw verschillende activiteiten georganiseerd die een bijdrage hebben geleverd aan het verdere stimuleren en het bewustzijn rondom de Circulaire economie.
11.15	Zoveel mogelijk hergebruik van vrijkomende materialen binnen de uitvoering van projecten in de buitenruimte	100%	Er is in toenemende mate aandacht voor circulariteit en herge-bruik, maar er is veel meer mogelijk. De gemeente spant zich in om hier bij nieuwe projecten meer aandacht voor te vragen om op deze wijze dit proces verder te optimaliseren.
11.16	Opstellen van de startnotitie dierenwelzijn	60%	Verdere uitwerking heeft nog niet plaatsgevonden.

3.2 DIENSTVERLENING

Wat wilden we bereiken in 2026?

Onze inwoners, ondernemers en verenigingen willen we een optimale dienstverlening bieden, vanuit het principe “ja, mits” in plaats van “nee, tenzij”. De gemeente Bergen op Zoom zet het helpen van haar inwoners op de eerste plaats: we zijn een dienstbare gemeente.

(Deze doelstelling raakt ook programma 1, hierin zijn eventuele financiële consequenties verwerkt)

Wat hebben we in 2023 bereikt en hoe hebben we dat gedaan?

In 2023 is een concept visie op dienstverlening met bijbehorend implementatieplan opgesteld en in Q4 aangeboden aan de raad in een beeldvormende en opiniërende vergadering. De definitieve versie van de visie op dienstverlening met implementatieplan en actieplan voor 2024 wordt in Q1 van 2024 aan de raad aangeboden.

Nummer	Beleidsdoelstelling	Score	Toelichting
12.1	Een duidelijke en toegankelijke website voor inwoners	100%	Het programma 'Site improve' gebruiken we om onder meer de toegankelijkheid te monitoren en te verbeteren. Op het gebied van toegankelijkheid scoren we 94,3% (peildatum 26-01-2024) gemeten binnen het programma. De gemiddelde score van overheidswebsites is 90%. De gebruikte indicatoren uit het programma 'Site improve' staan in de toegankelijkheidverklaring op onze website: https://www.bergenopzoom.nl/toegankelijkheid. Onze website voldoet verder aan 46 van de 50 succescriteria uit de toegankelijkheidsnorm van het Ministerie van Binnenlandse Zaken.
12.2	Het opstellen van een toegankelijkheidsverklaring voor de website	100%	Wij moeten als overheidsorganisatie een toegankelijkheidsverklaring publiceren voor iedere website waarvoor wij verantwoordelijk zijn. In deze verklaring staat in hoeverre de website al aan de toegankelijkheidseisen voldoet en welke maatregelen wij nemen om de toegankelijkheid te verbeteren en structureel te regelen. Hierbij moeten onderzoeksresultaten beschikbaar zijn die de verklaring onderbouwen. In 2023 is verder gewerkt aan het verbeteren van de toegankelijkheid met een bovengemiddelde score die de toegankelijkheid waardeert. De toegankelijkheidsverklaring staat op onze website. In 2024 wordt de toegankelijkheidsverklaring opnieuw opgemaakt.
12.3	Verbetering van de website op basis van reacties van inwoners, stichting toegankelijk Bergen op Zoom en eigen bevindingen	100%	We werken dagelijks aan het verder verbeteren van onze website. Zo kunnen bijvoorbeeld bezoekers van onze website onderaan iedere webpagina een formulier invullen wanneer ze iets missen of wanneer iets onduidelijk is. Deze opmerkingen worden vervolgens zoveel mogelijk verwerkt met het doel om de website steeds beter te maken.
12.4	Het continu onderhouden en monitoren van de website om het gewenste kwaliteitsniveau te onderhouden en te verbeteren	100%	Het programma 'Site improve' gebruiken we ook voor meting en monitoring. Zo kijken we bijvoorbeeld naar de leesbaarheid en opbouw van de teksten en pagina's. Het programma stelt ons ook in staat om onze website te vergelijken met andere overheidswebsites. Onze vergelijkingsscore/benchmark score is 98,5% (peildatum 26-01-2024). De gemiddelde score van overheidswebsites is 84,2%. De gebruikte indicatoren uit 'Site improve' staan in de toegankelijkheidsverklaring op onze website: https://www.bergenopzoom.nl/toegankelijkheid.
12.5	Voortgangsbewaking bij elke vraag of melding van inwoners met voorspelbare afhandeling en een proactieve terugkoppeling	75%	In het afgelopen jaar zijn forse stappen gezet als het gaat om de afhandeling van de meldingen. Er wordt standaard gewerkt met een escalatieteam om bij terugkerende vragen te bezien of wij de juiste dingen doen om van daaruit de kwaliteit verder te verbeteren. Recent is een grote update uitgevoerd waarbij ook het referentiekader voor de geautomatiseerde routering is verrijkt met aanvullende gegevens. Hierdoor is de juiste routering (vanuit het systeem) verhoogd van 55 naar 79%. Ook dit komt weer ten goede aan een snellere en adequatere dienstverlening.
12.6	Ontwikkelen van de visie op Dienstverlening inclusief actieplan	95%	In 2023 is een concept visie op dienstverlening met bijbehorend implementatieplan opgesteld en in Q4 aangeboden aan de raad in een beeldvormende en opiniërende vergadering. De definitieve versie van de visie op dienstverlening met implementatieplan en actieplan voor 2024 wordt in Q1 van 2024 aan de raad aangeboden.
12.7	5 bestaande externe klantprocessen worden geoptimaliseerd waarbij een vraag of melding door inwoners wordt gedaan	0%	Het actieplan Dienstverlening is in 2023 niet gestart. Er heeft nog geen besluitvorming plaatsgevonden. Vanaf medio 2024 is er een regieteam Dienstverlening die met deze opgave aan de slag gaat.

3.3 TAAKSTELLINGEN

INLEIDING

Op basis van het Focusakkoord zijn taakstellingen aan de gemeenteraad voorgelegd. De afronding van de uitwerking van het Focusakkoord heeft bij de vaststelling van de Begroting 2022-2025 plaatsgevonden. In totaal is er voor €13.014.000 aan taakstellingen vanuit het Focusakkoord opgenomen. Daarnaast is er in de Begroting 2023-2026 een bezuiniging op jeugd opgenomen naar aanleiding van het AEF-rapport. In de onderstaande tabel is de stand van zaken per 31 december 2023 weergegeven. Na de tabel gaan we in op de nog te realiseren taakstellingen.

Uitwerking Focusakkoord (bedragen x €1.000)	2023	2024	2025	2026
Nog te realiseren bezuinigingen	2.694	3.407	4.069	4.016
Gerealiseerde bezuinigingen	8.379	9.704	9.042	9.095
Totaal taakstellingen	**11.073**	**13.111**	**13.111**	**13.111**

PROGRAMMA 1 BESTUUR EN ONDERSTEUNING

Vastgoed

Vanuit het Focusakkoord is de taakstelling opgelegd om in de jaren 2021 tot en met 2023 15 panden te verkopen. Inmiddels is geconcludeerd dat voor een aantal panden een visie/strategie moet worden ontwikkeld alvorens er besloten kan worden of de panden wel of niet verkocht gaan worden en op welke wijze. Met op welke wijze wordt bedoeld, dat het voorafgaand aan de verkoop, bijvoorbeeld bepalend is of een pand met de huidige gebruiksmogelijkheden wordt verkocht of dat het te verkopen pand juist in de markt wordt gezet als een ontwikkellocatie. Dit is onder andere van invloed op het verkoopproces en op de opbrengst. Voor bepaalde panden geldt wellicht dat deze toch in eigendom van de gemeente moeten blijven gezien de beperkte opbrengstpotentie en het strategische belang.

In de Begroting 2023 was nog geen taakstelling op de structurele onderhoudskosten opgenomen. Dit is vanaf 2024. Daarnaast zijn er in 2023 geen panden verkocht in het kader van de taakstelling Focusakkoord. In de eerste helft van 2024 zal een geactualiseerde lijst van te verkopen panden worden opgesteld.

PROGRAMMA 4 ECONOMIE

Evenementen

Om deze bezuiniging te kunnen realiseren is een nieuw evenementenbeleid nodig. In 2023 is prioriteit gegeven aan het afwikkelen van het dossier evenementenleges 2022 en 2023. De planning is dat in het eerst halfjaar van 2024 het nieuwe evenementenbeleid wordt vastgesteld. In 2023 is de taakstelling incidenteel gerealiseerd vanuit het budget economische ontwikkeling.

PROGRAMMA 6 SPORT, CULTUUR EN RECREATIE

Businesscase Sport

Naar aanleiding van het Focusakkoord is een Businesscase (BC) Sport in gang gezet. Doel was om te komen tot een sport- en beweegaanbod waarbij 'de uitvoering wordt beperkt tot de wettelijke taak of het niveau landelijk gemiddelde'. In 2023 heeft de afronding van de BC Sport plaatsgevonden. Via een raadsinformatiebrief (U23-004563) is de gemeenteraad hierover geïnformeerd. De gemeentelijke kosten voor sport zijn teruggebracht tot het niveau van het gemiddelde van referentiegemeenten.

Zoals in de brief aangegeven wordt, zijn nog niet alle onderde-

len gerealiseerd. Met name het toekomstbestendig beheer- en exploitatiemodel van de buitensportparken dient in 2024 nog besloten te worden waarna het kan worden geïmplementeerd.

Conform het Bestuursakkoord (citaat: 'Bij sport en cultuur blijven de huidige financiële kaders leidend. Op inhoude¬lijke kaders is bijsturing mogelijk') is de resterende taakstelling op sport geschrapt en is deze vanaf de Begroting 2024 als algemene taakstelling ondergebracht binnen programma 6 Sport, cultuur en recreatie.

Beheer Binnensport is in 2023 overgedragen aan de Sport BV. Besloten is om de BC Tuinwijk, Meilust en de FITfabriek niet uit voeren. Ook de realisatie van de taakstelling Buitensport heeft vertraging opgelopen. In het 2e Concernbericht 2023 is besloten om het niet gerealiseerde deel van de taakstelling van €632.000 in 2023 ten laste te brengen van de risicobuffer.

Businesscase Cultuurbedrijf

In juli 2023 is de gemeenteraad met een brief geïnformeerd over de voortgang van de verzelfstandiging van het CKB en Markiezenhof. De hervormingen zullen in 2024 nog onder gemeentelijk beheer worden doorgevoerd, parallel met de voorbereiding en implementatie van de verzelfstandiging. De doelstelling is dat in 2025 de stichtingen zijn opgericht en als zelfstandige organisaties van start kunnen gaan. In december 2024 zal hiervoor een raadsvoorstel worden aangeboden.

In de businesscases zijn de financiële prestaties gespiegeld aan benchmarkcijfers van andere musea en centra voor de kunsten en aan de kosten per inwoner van vergelijkbare gemeenten in Nederland. Op basis van de benchmark en de vergelijking kosten per inwoner heeft het college besloten om:

- De taakstelling op het museum/Markiezenhof met €200.000 te verlagen van €900.000 naar €700.000. Uitgangspunt hierbij is behoud van de museale functie.
- De taakstelling binnen taakveld 5.3, Cultuurpresentatie- en participatie, waar het CKB onderdeel van is, te verhogen met €200.000 van €500.000 naar €700.000. Uitgangspunt is behoud van de kernfuncties van het CKB maar met een dienstverlening die aansluit bij de behoefte én (meer) kostendekkend kan worden aangeboden.

De taakstelling voor 2023 was in totaal €1.400.000, bestaande uit: €500.000 voor het CKB en €900.000 voor het Markiezenhof. De taakstelling voor het CKB is gerealiseerd op de personele kosten (met name de personele kosten voor de docenten). Bij het Markiezenhof is er €250.000 op personele kosten bespaard, €180.000 op overige kosten/opbrengsten van het Markiezenhof (waaronder €50.000 op de entreegelden) en de energiekosten zijn €250.000 lager uitgekomen dan begroot. Het restant van €220.000 van de taakstelling van het Markiezenhof wordt gerealiseerd uit de lagere personeelskosten van de totale gemeente.

PROGRAMMA 7 WMO EN JEUGD

Herstructurering Jeugdzorg

In de Begroting 2022 is vanaf 2024 een taakstelling van €1,3 miljoen structureel opgenomen op de kosten voor jeugdzorg. Deze taakstelling is gebaseerd op het rapport 'Herstructurering Jeugdzorg' van het bureau AEF (Andersson Elffers Felix) in opdracht van het Rijk en de VNG. Dit rapport is mede de basis voor de landelijke Hervormingsagenda jeugd.

We zien vanaf 2020 een stijging van het aantal toekenningen en de doorlooptijd van jeugdhulp. Dit is ook een landelijke trend. Daarnaast zijn we gehouden aan het bieden van reële tarieven om ons jeugdzorglandschap dekkend te houden en vanuit de Norm van Opdrachtgeverschap. Dit betekent jaarlijks een stijging van de tarieven. Deze ontwikkelingen maakt dat we een jaarlijkse kostenstijging voorzien. Om te zorgen dat we deze kostenstijging dempen, voeren we een aantal maatregelen in op basis van onze lokale paragraaf in de regiovisie jeugd 2022-2025. De maatregelen zijn:

- Inzet van jeugdprofessionals bij alle huisartsen;
- Inzet van jeugdprofessionals op alle scholen;
- Het bieden van preventieve trainingen aan jeugdigen en ouders;
- Het bieden van toegankelijke preventieve ondersteuning aan ouders in het scheidingsproces.

In 2023 is een akkoord gesloten over de landelijke Hervormingsagenda jeugd. Op basis hiervan is besloten om de korting van het Rijk voor de jaren 2024 en 2025 te bevriezen op het niveau van 2023. Hierdoor ontvangen wij extra middelen van het Rijk, te weten €378.000 in 2024 en €811.000 in 2025. Deze extra middelen worden ingezet voor de realisatie van de taakstelling. Verder blijven we de genoemde maatregelen de komende jaren doorzetten.

Doen wat nodig is

Vanaf 2021 voeren we het project Doen wat nodig is uit om de bezuiniging op de subsidies in het sociaal domein te realiseren. Samen met partners uit het maatschappelijk veld zijn de maatschappelijke opgaves voor onze gemeente en speerpunten per wijk geformuleerd en opgenomen in het subsidiebeleid Doen wat Nodig is en de subsidieregeling Maatschappelijke Opgaven en Eigen Kracht. Hierin zijn ook de subsidieplafonds voor de jaren vanaf 2022 opgenomen, waarbij in drie jaar (2022, 2023, 2024) de taakstelling van €1,5 miljoen gerealiseerd wordt.

De geplande taakstelling van €1.000.000 voor 2023 is in 2023 gerealiseerd. De uitgekeerde subsidies voor het jaar 2023 zijn onder het vastgestelde subsidieplafond gebleven. Bij de behandeling van het Beleidskader 2024-2027 heeft de raad besloten om de derde en laatste taakstelling voor 2024 van €500.000 niet door te voeren in 2024, maar pas in 2025. Deze tijd wordt gebruikt om te komen tot een strategisch plan voor de versterking van het voorliggend veld en om in beeld te brengen welke middelen hiervoor nodig zijn. Daarnaast werken we aan een verbetering van de toegang tot het sociaal domein.

Personeel

In het Focusakkoord is een taakstelling op personeel (algemeen en overhead) opgenomen van €3.152.000. Hiervan moet nog €622.000 gerealiseerd worden. De nog te realiseren taakstelling op overhead hangt samen met de nog te realiseren taakstelling op cultuur (CKB en Markiezenhof) en met de businesscase Buitensport. Deze taakstellingen moeten nog worden ingevuld. In 2023 zijn deze taakstellingen incidenteel gerealiseerd doordat de personele kosten lager zijn dan begroot. Dit komt voornamelijk door de vacatures die openstonden in 2023. Een toelichting op de personele kosten is opgenomen in paragraaf 3.10 Bedrijfsvoering.

3.4 LOKALE HEFFINGEN

In deze paragraaf lichten we de heffingen en tarieven voor 2023 toe. Daarbij gaan we in op:

- Ons beleid ten aanzien van de lokale heffingen;
- De begrote en gerealiseerde inkomsten per heffing;
- De ontwikkeling van de gemeentelijke woonlasten;
- De mate waarin de tarieven kostendekkend zijn;
- De mogelijkheden voor kwijtschelding.

BELEID LOKALE HEFFINGEN

Beleidsuitgangspunten met betrekking tot de gemeentelijke fiscale heffingen in 2023 zijn vastgelegd in het Bestuursakkoord 'Samen Bergen Verzetten'. De uitgangspunten zijn:

1. De lastendruk voor de burger neemt niet meer toe dan met de trendmatige inflatiecorrectie;
2. Bij het bepalen van het inflatiepercentage is uitgegaan van een inflatie van 3 procent;
3. Voor wat betreft de leges en andere gemeentelijke retributies geldt de inflatie van 3 procent voor zover de kostenontwikkeling daartoe aanleiding geeft. In het Bestuursakkoord is daarover vastgelegd dat de leges en de riool- en afvalstoffenheffing worden geheven naar kostendekkende tarieven (rekening houdend met kostentoerekening binnen de wettelijke kaders en/of door het Rijk vastgestelde tarieven). Waar in het akkoord "leges" wordt vermeld, geldt dat uitgangspunt ook voor de andere retributies;
4. Ook de komende jaren zal door de gemeenschappelijke regeling Belastingsamenwerking West-Brabant (BWB) en haar deelnemers nadrukkelijk aandacht gegeven worden aan het verkrijgen van meer inzicht in de opbouw en samenstelling van de diverse belastingen en belastingplichtigen. Op deze manieren trachten we tot betere ramingen van de opbrengsten te komen.

GEREALISEERDE INKOMSTEN

Inkomsten per heffing (Bedragen x €1.000)	R 2022	B 2023	R 2023
Algemene belastingen			
OZB	16.037	17.464	17.549
Parkeerbelasting	4.238	5.536	5.771
Precariobelasting	147	342	294
Toeristen- en watertoeristenbelasting	455	563	464
Bestemmingsbelastingen			
Afvalstoffenheffing	9.283	10.2777	10.127
Rioolheffing	13.210	13.793	13.970
Retributies			
Leges	2.946	2.387	2.089
Haven- en kadegelden	431	433	448
Marktgelden	24	29	26
Lijkbezorgingsrechten	51	33	21

ONTWIKKELING GEMEENTELIJKE WOONLASTEN

Het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (COELO) geeft sinds 1997 met de 'Atlas van de lokale lasten' inzicht in de woonlasten per gemeente en de posities die de gemeenten ten opzichte van elkaar innemen in Nederland. Hierbij geldt dat nummer 1 Aalten de goedkoopste gemeente is met woonlasten van €652 en Bloemendaal de duurste met woonlasten van €1.874. In de atlas 2023 neemt Bergen op Zoom plaats 249 in op basis van de woonlasten zoals COELO deze berekent (2022: plaats 237). Landelijk bedragen de woonlasten gemiddeld €944. Wat betreft de omringende gemeenten zijn de woonlasten als volgt (op basis van COELO 2023):

Gemeente	Gemiddelde woonlasten	Rangnummer COELO
Etten-Leur	€778	21
Tholen	€802	34
Breda	€833	58
Rucphen	€852	69
Oosterhout	€860	72
Woensdre cht	€888	114
Halderberge	€900	129
Moerdijk	€908	133
Steenbergen	€913	140
Roosendaal	€932	167
Loon op Zand	€989	232
Bergen op Zoom	€1.003	249
Zundert	€1.124	320

Omschrijving indicator	Gemiddeld Landelijk	BoZ 2022	BoZ 2023	Bron
OZB-tarief woningen	0,0890%	0,0926%	0,0883%	COELO
Afvalstoffenheffing meerpersoonshuishouden	329,00	321,88	329,00	COELO
Rioolheffing meerpersoonshuishouden	213,00	341,19	351,00	COELO
Woonlasten meerpersoonshuishouden	944,00	963,00	1.003,00	COELO

DE BELASTINGEN, HEFFINGEN EN RETRIBUTIES

Kosten overhead

De kosten voor overhead zijn kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces. Deze kosten zijn verantwoord op taakveld PT1004 Overhead (onderdeel van programma 1). Bij de berekening van de tarieven mogen de kosten van overhead worden meegenomen. Het bedrag voor overhead is een uniforme opslag per fulltime equivalent (fte) en bedraagt voor 2023 €61.287 per fte.

ALGEMENE BELASTINGEN

Onroerendezaakbelasting (OZB)

De heffingsmaatstaf van de onroerendezaakbelastingen is de WOZ-waarde (WOZ: Waardering onroerende zaken) van de woning of niet-woning. Er wordt belasting geheven naar een percentage van deze vastgestelde WOZ-waarde. De grondslag van de OZB voor het jaar 2023 is de waarde van onroerende zaken op 1 januari van het peiljaar 2022.

Bij de vaststelling van RVB22-0056 door de gemeenteraad, belastingmaatregelen 2023 waarbij de tarieven worden bepaald, was het waardeontwikkeling cijfer tot oktober 2022 bekend. Voor woningen was de stijging toen 8,05 procent en voor niet-woningen was dit een waardestijging van 5,37 procent. Deze stijgingen zijn als correctie in het OZB-tarief voor 2023 opgenomen. De begrote OZB-opbrengst voor 2023 was €17.464.000 en de gerealiseerde opbrengst is €17.549.000. De OZB-opbrengst voor woningen komt €166.000 lager uit dan begroot. Dit komt omdat de OZB over voorgaande jaren nadeliger is uitgevallen dan was verwacht.

De OZB-opbrengst voor niet-woningen komt €250.000 hoger uit dan begroot. Bij het 1e en 2e Concernbericht 2023 is de opbrengst voor niet woningen voor 2023 met in totaal €160.000 verlaagd. In werkelijkheid is de daling minder hoog geweest, omdat de waardeontwikkeling gunstiger was dan waarmee bij de vaststelling van het tarief rekening is gehouden.

Parkeerbelasting

Deze belasting wordt geheven voor het gedurende een aaneengesloten periode laten staan van een voertuig binnen de gemeente op een aangewezen plaats, wijze en tijdstip. De belasting wordt geheven van degene die het voertuig heeft laten staan of de houder van het voertuig of degene die de vergunning heeft aangevraagd.

Terugkijkend naar 2023 hebben we over het hele jaar een veel hogere parkeeropbrengst gehad. Door de indexatie van de parkeertarieven, volledige digitale fiscale parkeerhandhaving en meer parkeerders is in het 2e Concernbericht al een meer opbrengst gemeld van ruim €800.000 gemeld. De werkelijke parkeeropbrengst voor 2023 bedraagt €5.771.000. Met de correcties uit het 2e concernbericht 2023 resteert nog een overschot van afgerond €236.000.

Precariobelasting

De precariobelasting is een belasting op het hebben van een terras op voor de openbare dienst bestemde gemeentegrond. De opbrengst precariobelasting 2023 bedraagt €294.000 (begroot: €342.000).

Toeristen- en watertoeristenbelasting

De toeristenbelasting is een algemene belasting voor het houden van verblijf met overnachting tegen een vergoeding door niet-ingezetenen. De opbrengst van de toeristenbelasting is afhankelijk van het aantal overnachtingen in de gemeente.

De begrote opbrengst voor 2023 is €563.000. De gerealiseerde opbrengst voor 2023 is uitgekomen op €464.000. De lagere opbrengst komt omdat er bij de begroting rekening wordt gehouden met een opbrengst van €100.000 t.a.v. de huisvesting van arbeidsmigranten, dit is echter niet ingevuld.

BESTEMMINGSBELASTINGEN

Afvalstoffenheffing

Afvalstoffenheffing (Bedragen x € 1.000)		B 2023		R 2023
Kosten taakveld(en)	€	8.292	€	7.947
Netto kosten	€	8.292	€	7.947
Overige toe te rekenen kosten				
• BTW compensatiefonds	€	1.200	€	1.593
• Kwijtschelding	€	725	€	751
• Overhead (1 fte)	€	61	€	61
Totale kosten	**€**	**10.278**	**€**	**10.352**
Opbrengst heffing	€	10.168	€	10.127
Vermindering van de voorziening	€	110	€	225

Bij de afvalstoffenheffing wordt voor het restafval een tariefdifferentiatie toegepast: per inworp in de ondergrondse container of per lediging van een grote of van een mini container. Ten opzichte van 2023 is bij de categorieën huishoudens met een container het totaal aantal ledigingen toegenomen, bij de inworpen is het totaal ook toegenomen. Daarnaast werden er in 2023 in totaal 246 extra containers uitgegeven. De extra-comptabele kosten zijn hoger dan begroot omdat het plafond voor de BTW-compensatie is vervallen. Het exploitatiesaldo (€225.000) wordt onttrokken uit de voorziening. Tevens wordt de boekwaarde van de Milieustraat (€800.000) aan de voorziening onttrokken. De opbrengsten van de deelneming Saver N.V (€40.000) worden aan de voorziening toegevoegd.

Rioolheffing

Rioolheffing		B 2023		R 2023
Kosten taakveld(en)	€	4.806	€	3.527
Kapitaallasten	€	5.596	€	5.333
Netto kosten	€	9.391	€	8.860
Overige toe te rekenen kosten				
• Rente	€	-115	€	-115
• Kwijtschelding	€	900	€	883
• Overhead	€	770	€	966
• BTW compensatiefonds	€	1.836	€	1.663
Totale kosten	€	13.793	€	12.257
Opbrengst heffing	€	13.793	€	13.970
Vermeerdering aan de voorziening	€	0	€	1.713

Voor het beheer en onderhoud op de lange termijn is een gemeentelijk rioleringsplan (GRP) 2020-2023 opgesteld, waarin onder andere de kosten zijn opgenomen die via de opbrengsten van de rioolbelasting moeten worden gedekt.

Voor 2022 is het tarief rioolheffing enkel verhoogd met de inflatie 3 procent. Doordat de opbrengst hoger was dan de kosten wordt het verschil van €1,713 miljoen in de voorziening riolering gestort. Deze voorziening wordt gebruikt om het tarief rioolheffing in de toekomst minder snel te laten stijgen. De opbrengst rioolheffing is in 2023 nagenoeg gelijk aan de begrote opbrengst: €177.000 hoger ofwel 1,3 procent van de begrote opbrengst. In 2024 zal worden onderzocht of de huidige systematiek van investeren en afschrijven wordt omgezet naar een zogenaamde “spaarvariant”. De voorziening kan (gedeeltelijk) worden aangewend om ongewenste tariefschommelingen te dempen.

RETRIBUTIES

Leges omgevingsvergunningen

Leges omgevingsvergunningen (bedragen x € 1.000)		B 2023		R 2023
Kosten taakveld(en)	€	1.385	€	1.619
Overhead	€	564	€	563
Totale kosten	€	1.949	€	2.183
Opbrengst heffing	€	984	€	939
Dekkingspercentage		**51%**		**43%**

In de regel gaat het hierbij om het verstrekken van documenten of het verlenen van vergunningen. Leges behoren tot de retributies en worden geheven voor het in behandeling nemen van de aanvraag en worden geheven van de aanvrager. Ook als de aanvraag niet leidt tot een positief resultaat moeten leges worden betaald. De verschillen in de kosten worden nader toegelicht bij programma 4.

Leges burgerzaken

De leges publieksdienstenburgerzaken bestaan uit de leges voor reisdocumenten voor inwoners van de gemeente Bergen op Zoom, reisdocumenten voor niet-ingezetenen en rijbewijzen. De totale opbrengsten voor 2023 zijn begroot op €1.254.000. 2023 was een daljaar in de aanvragen van reisdocumenten. Het aantal reisdocumenten is lager, waardoor we in 2023 minder inkomsten hebben gegenereerd. Hierdoor ontvangen we minder leges (-132 N). Daar tegenover staat dat we minder kosten maken. Zo dragen we minder af aan het Rijk (+55 V).

Havengeld, kadegeld en liggeld

Havengeld, kadegeld en liggeld (bedragen x € 1.000)		B 2023		R 2023
Kosten taakveld(en)	€	2.056	€	2.212
Overhead	€	184	€	139
Totale kosten	€	2.240	€	2.395
Opbrengst heffing	€	473	€	448
Dekkingspercentage		**21%**		**19%**

Deze retributie wordt geheven van vaartuigen die gebruik maken van voorzieningen in of langs de Theodorushaven.

Marktgeld

Marktgeld (bedragen x € 1.000)	B 2023	R 2023
Kosten taakveld(en)	€ 34	€ 34
Overhead	€ 0	€ 0
Totale kosten	€ 34	€ 34
Opbrengst heffing	€ 29	€ 26
Dekkingspercentage	**84%**	**76%**

Deze retributie wordt geheven voor het recht voor het innemen van een standplaats op de weekmarkt. Dit wordt geheven van de vergunninghouder.

Lijkbezorgingsrechten

Lijkbezorgingsrechten (bedragen x € 1.000)	B 2023	R 2023
Kosten taakveld(en)	€ 72	€ 91
Overhead	€ 0	€ 0
Totale kosten	€ 72	€ 91
Opbrengst heffing	€ 33	€ 21
Dekkingspercentage	**46%**	**23%**

Deze retributie wordt geheven voor het gebruik van de begraafplaats en voor verleende diensten in verband met de begraafplaats. De lagere opbrengst hangt direct samen met het aantal begravingen.

KWIJTSCHELDINGSBELEID

Het kwijtscheldingsbeleid is een belangrijk instrument van de gemeente om armoede te bestrijden. Het beleid van de raad is erop gericht om de laagste inkomens zoveel mogelijk te ontzien, waarbij wordt uitgegaan van zelfredzaamheid en eigen verantwoordelijkheid. Kwijtschelding van betaling van gemeentelijke heffingen wordt op dit moment uitsluitend verleend ter zake van onroerendezaakbelastingen, de rioolheffing en een deel van de afvalstoffenheffing.

Bij het berekenen van de betalingscapaciteit gaat de gemeente uit van de zgn. 100 procent norm. In de praktijk betekent dit, dat huishoudens zonder eigen vermogen en een inkomen niet hoger dan de bijstandsnorm, voor volledige kwijtschelding in aanmerking komen. De invorderingsambtenaar beslist op een kwijtscheldingsverzoek. In een aantal situaties wordt de kwijtschelding ambtshalve verleend of kan worden volstaan met een verkorte procedure. Omdat de uitvoering van de belastingwerkzaamheden is opgedragen aan de GR Belastingsamenwerking West-Brabant (BWB), kan tegen de beslissing van de invorderingsambtenaar administratief beroep ingesteld worden bij het Dagelijks Bestuur van de BWB.

Het totaalbedrag aan verleende kwijtscheldingen in 2023 bedraagt €1.634.000, terwijl hiervoor in de begroting 2023 een bedrag van €1.715.000 was geraamd, zijnde 5 procent minder. Aan kwijtscheldingen zijn verleend: 5.209 aanslagen voor afvalstoffenheffing/diftar, 2.614 voor rioolheffing en 3 voor OZB. Daarnaast is er in 50 gevallen een medische vrijstelling voor afvalstoffenheffing toegekend.

KADERSTELLENDE BELEIDSDOCUMENTEN

Beleidsnota	Vastgesteld
Belastingmaatregelen 2023 (RVB22-0056)	2022

3.5 WEERSTANDSVERMOGEN EN RISICOBEHEERSING

INLEIDING

In deze paragraaf worden de risico's in beeld gebracht en gerelateerd aan de weerstandscapaciteit. Het berekenen van de weerstandscapaciteit is gebaseerd op de methode van het bureau NAR (Nederlands Adviesbureau voor Risicomanagement). Periodiek zijn de afgelopen jaren de risico's in kaart gebracht en ingevoerd in de database. Een aantal keren per jaar wordt deze exercitie herhaald waarbij reeds ingevoerde risico's opnieuw beoordeeld c.q. bijgesteld worden en nieuwe risico's eventueel toegevoegd worden.

Deze paragraaf is een dwarsdoorsnede van de jaarrekening op het aspect risicobeheersing. Risicomanagement is niet alleen rekenkundig, dat is de reden waarom we in deze paragraaf ook niet-financiële risico's benoemen. Bij de actualisatie van de risico's wordt per afdeling de lijst doorgenomen met als doel de risico's, ook de niet financiële, zo compleet mogelijk in beeld te krijgen. Daarnaast worden de risico's periodiek in het college van B&W geagendeerd.

Voor het grondbedrijf wordt een andere werkwijze gevolgd omdat voor dit onderdeel een langetermijnvisie Grondbedrijf is vastgesteld, waarin diverse scenario's aan de orde komen. Uit de totale set van risico's geven wij onderstaande toelichting op de grootste financiële en niet-financiële risico's.

RISICOKAART

Risico's worden op basis van gevolg en kans in klassen ingedeeld en kunnen geplaatst worden in een risicokaart (zie afbeelding). De risicokaart geeft inzicht in de spreiding van de risico's naar gevolg en kans. De nummers in de risicokaart corresponderen met de aantallen risico's met een bepaalde risico-omvang. De hoogte van de risico-omvang blijkt ook uit de kleurindeling met een groen, oranje en rood gebied.

Per risico is bepaald welke beheersmaatregelen er kunnen worden genomen om een risico te beperken. Voorbeelden hiervan zijn het opnemen van een reserve, verbetering van proces-werkafspraken, interne controles of aanpassingen beleid.

In de risico-kaart wordt de netto-risicoscore weergegeven; hetgeen betekent dat de score van de risico-omvang is bepaald inclusief de genomen beheersmaatregelen om de risico's te beperken.

Gevolg financieel én of niet - financieel	**Verdeling Top25 risico's naar netto risico-omvang (kans en impact)**				
5. hoog			**2**		**3**
4. middel / hoog	**1**		**3**		
3. middel		**2**	**6**		
2. laag / middel	**2**	**5**	**1**		
1. laag					
Kans	1. x < 20%	2. 20% < x < 40%	3. 40% < x < 60%	4. 60% < x < 80%	5. x > 80%

Een risicoscore in het groene gebied, vormt geen direct gevaar voor de continuïteit van de bedrijfsvoering. Risico's die in het oranje gebied zitten vragen om aandacht. Ze vormen individueel nog geen reëel gevaar voor de continuïteit van de bedrijfsvoering, maar naarmate de tijd vordert, kan het risico wel een bedreiging gaan vormen. Een risicoscore in het rode gebied, vereist directe aandacht om te voorkomen dat de continuïteit van de bedrijfsvoering wordt bedreigd.

De omvang van de Algemene Uitkering (AU, gemeentefonds) is gekoppeld aan de rijksuitgaven (trap op trap af). Daarmee lopen we het risico dat de Algemene Uitkering Gemeentefonds lager uitvalt dan geraamd. We voorspellen nu op basis van de laatst bekende circulaire slechts geringe bijstellingen van de Algemene Uitkering, maar daarbij komen ook nieuwe taken (ofwel taakmutaties) op de gemeente af. De Algemene Uitkering kent in 2026 een enorme teruggang. We proberen daar nu al op voor te sorteren met ons uitgavepatroon. We volgen de berekeningen van de Algemene Uitkering op de voet, zodat taakmutaties snel in beeld zijn en er op geanticipeerd kan worden.

Inflatie

Door diverse oorzaken is er sprake van een zeer turbulente tijd waarbij de inflatie op loopt tot wel 10 procent. Dat laat zich op veel onderdelen in de gemeentelijke huishouding voelen. Ondanks dat hier op diverse onderdelen op voorgesorteerd is, valt niet uit te sluiten dat bij herziening van contracten we de komende jaren nog voor aanzienlijke prijsstijgingen komen te staan die nu nog niet in beeld zijn. Ditzelfde geldt voor door ons gesubsidieerde instellingen en verbonden partijen. We zijn kritisch op de doorberekeningen van inflatie door de ons gesubsidieerde instellingen en verbonden partijen. We houden daarbij rekening met de compensatie die we van het Rijk krijgen hiervoor.

Het niet realiseren van bezuinigingen

De gemeente heeft nog een aantal taakstellingen. Door diverse oorzaken kan realisatie daarvan vertraging oplopen of gedeeltelijk niet plaatsvinden. Voorbeelden zijn de betrokkenheid en afhankelijkheid van externe partners en de personele capaciteit (zowel in kwantiteit als kwaliteit) om de bezuinigingen tot stand te brengen. In 2024 is het dashboard operationeel om de taakstellingen beter te kunnen volgen. Daarnaast wordt periodiek over de taakstellingen gerapporteerd.

Kwantitatief en kwalitatief personeelstekort

Als gevolg van het afnemend imago van de gemeente Bergen op Zoom als werkgever, de noodzaak tot bezuinigingen, een krappe arbeidsmarkt, werkdruk en de fundamentele verandering van vereiste competenties, bestaat het risico dat de gemeente onvoldoende gekwalificeerde en gemotiveerde medewerkers kan aantrekken en behouden om haar dienstverlening op peil te houden. De consequentie daarvan is onvoldoende flexibiliteit, oplopende wachtlijsten, niet rechtmatige besluiten, klachten, het niet realiseren van ombuigingen en inefficiënte bedrijfsvoering.

De gemeente heeft de uitdaging om in de krappe arbeidsmarkt de juiste mensen aan zich te binden en om de betrokkenheid en het vertrouwen van medewerkers te vergroten. Arbeidsmarktcommunicatie, werving, selectie en onboarding zijn daarbij belangrijke instrumenten.

Gecombineerd Risico Sociaal Domein (Jeugdwet, Participatie en WMO)

De risico's sociaal domein worden onderverdeeld in een drietal aandachtsgebieden met ieder hun specifieke risico's:

Algemene voorzieningen

Taakstelling subsidies

Op grond van het amendement, vastgesteld bij de 1e begrotingswijziging 2021, dient het college een bezuiniging te realiseren door een ombuiging op de subsidies. Het gaat om €3,0 miljoen in de periode 2022-2024. De eerste €1,5 miljoen voor 2022 en 2023 worden gerealiseerd. Deze taakstelling is naar evenredigheid verdeeld onder de subsidies sociaal domein. Dit kwam neer op een korting van 10,4 procent per gesubsidieerde partij.

Het risico bestaat dat de bezuinigstaakstelling op subsidies direct de partijen in het voorliggend veld raakt. Het zal zorgen voor een verschraling van het aanbod of zelfs wegvallen van aanbod. Dit terwijl het aanbod van het voorliggend veld juist hard nodig is om het aantal indicaties maatwerk terug te dringen. Bezuinigen op het voorliggend veld staat daarmee haaks op de transformatie opgave.

Tekorten door open eind financiering van maatwerkvoorzieningen

WMO

De aantallen cliënten zijn altijd onzeker. Deze zijn niet te voorspellen. Zodra cliëntaantallen dalen of stijgen, kan dit gelijk een groot financieel effect hebben. Er zal dan ook altijd rekening gehouden moeten worden met een afwijking van 5 procent naar boven of beneden.

Er is geen rekening gehouden met stijging van cliëntaantallen ondanks de vergrijzing en de extramuralisering van zorg (het streven om buiten de muren van de instelling gelijkwaardige zorg te bieden). Dit omdat we er door de inzet van maatschappelijke business cases en projecten naar streven dat de kosten niet verder stijgen.

Omdat de tarieven voor de WMO volgens landelijke regelgeving reëel moeten zijn, is voor huishoudelijke ondersteuning en begeleiding een indexering toegepast die voldoet aan de AmvB reële kostprijs.

Jeugd

Het aantal jeugdigen dat ondersteuning nodig heeft is niet te voorspellen en zal daarmee altijd onzeker zijn. Zodra het aantal jeugdigen met jeugdhulp stijgt, kan dit grote financiële gevolgen hebben. Er moet dan ook altijd rekening gehouden worden met een afwijking van 5 procent naar boven of beneden. Bijvoorbeeld bij één extra jeugdige in een hoogcomplex arrangement lopen de kosten op tot 135.000 euro. Tevens werken we met resultaat financiering. De betaling van de 2e 50 procent van een arrangement is daardoor steeds onzeker doordat er geen einddatum verbonden zit aan deze vorm. De kosten fluctueren hierdoor jaarlijks.

Beschermd Wonen

Omdat we als regio sinds 2018 extra worden gecompenseerd

voor de uitvoering beschermd wonen, is het de afgelopen jaren slechts éénmaal voorgekomen dat er achteraf door de gemeenten een klein bedrag bijgelegd moest worden. We worden gecompenseerd, omdat onze regio door het huidige verdeelmodel te weinig geld krijgt om het beschermd wonen uit te kunnen voeren.

BUIG
De hoogte van de rijksbijdrage BUIG beweegt mee met de conjunctuur. Dus bij een minder goede economie waardoor meer mensen een beroep doen op de bijstand is het budget voor BUIG ook hoger. Dit geldt ook andersom.

Wanneer de instroom in de bijstand lager is en de uitstroom in de bijstand hoger is dan gemiddeld in Nederland, kan een gemeente een voordeel op de rijksbijdrage voor de BUIG hebben. Dat is echter van een aantal factoren afhankelijk, zoals gemeentegrootte en of de gemeente behoort tot de zogenoemde 'voordeelgemeente' op BUIG of juist niet. Daarnaast tellen sinds 2022 de prestaties van de gemeente op het gebied van garantiebanen en beschut werk mee; hoe meer garantiebanen met Loonkostensubsidie ten opzichte van het gemiddelde van alle andere gemeenten, hoe hoger de uitkering BUIG (en andersom). In oktober vóór het betreffende jaar, wordt het voorlopige budget BUIG bekend gemaakt door het Rijk. Vervolgens wordt in mei het nader voorlopige budget BUIG door het Rijk bekend gemaakt. Dit budget is dan meestal bijgesteld, aan de hand van gegevens over onder meer werkloosheid en conjunctuur. Pas in september van het betreffende jaar wordt het definitieve BUIG budget bekend gemaakt. Omdat het rijksbudget BUIG gedurende het jaar bijgesteld wordt, is een prognose over een tekort of overschot niet goed in te schatten.

Onvoldoende governance
De gemeente heeft een groot deel van haar verantwoordelijkheid voor het leveren van gemeentelijke voorzieningen ondergebracht bij organisaties en instellingen buiten de gemeente; denk aan verbonden partijen en deelnemingen. Het risico bestaat dat deze partijen de gevraagde dienstverleningen niet kunnen leveren met de ter beschikking gestelde middelen en mogelijk extra geld nodig hebben om verplichtingen na te komen. Een ander risico bestaat dat een partij failliet gaat en dat er geen prestatie wordt geleverd voor de door de gemeente verstrekte gelden. De gemeente kan aangesproken worden op het terugbetalen van deze verplichtingen (de balansrisico's van een GR). Niet alle gemeenschappelijke regelingen bouwen eigen vermogen op en daardoor komen tegenvallers ten laste van het vermogen van de deelnemende gemeenten.

Met name bij partijen waar de gemeente een van weinige belanghebbenden is, bestaat het risico op vervaging van klant- en aandeelhoudersrol. Met de Nota verbonden partijen stelt de gemeente kaders vast voor beleidsmatige en financiële aansturing. Er zijn regievoerders aangesteld die aansluiten bij de planning- en control cyclus van de betreffende partijen. De klant- en aandeelhoudersrol wordt belegd bij verschillende wethouders.

Rente
De rente voor langlopende leningen is opgelopen tot 3,5%. De gemeente Bergen op Zoom heeft een bancaire schuld van eind 2023 €166 miljoen. Jaarlijks moet een gedeelte van de financieringsportefeuille geherfinancierd worden. Oude leningen worden dan vervangen door nieuwe. In de begroting wordt rekening gehouden met een tarief voor nieuwe leningen van 3,5%. Het risico is dat dit een hoger percentage wordt dan nu voorzien, mocht de rente de komende jaren verder stijgen. Dit zal dan leiden tot hogere rentelasten voor de gemeente dan nu begroot. Omdat het saldo op de rente binnen de begroting ingezet wordt als algemeen dekkingsmiddel betekenen hogere rentelasten minder begrotingsruimte. Tegelijkertijd is het zo dat een oplopende rente pas geleidelijk tot hogere lasten leidt omdat de rente over haar financieringen (=leningen) voor langere tijd vastliggen. De afgelopen jaren is ervoor gekozen nieuwe leningen tegen een relatief lange looptijd af te sluiten. Hiermee is het renterisico verder teruggebracht.

Grondbeleid
Sinds halverwege 2023 is de huizenmarkt aan het afkoelen. De prijsstijgingen zoals in de jaren ervoor vlakken af. Het is voor het eerst sinds 10 jaar dat er een woningprijsdaling op jaarbasis heeft plaatsgevonden. De woningmarkt is onzeker vanwege teruglopend opbrengstpotentieel en een onzekere toekomst van kostenniveaus die druk uitoefent op de haalbaarheid van bouwprojecten en de hoge rentestand bemoeilijkt de financiering van veel vastgoedobjecten. Het is onzeker in hoeverre deze op de woningmarkt in 2024 wordt doorgezet. In de paragraaf grondbeleid worden de grondexploitaties nader toegelicht. Voor de risico's is een specifieke blokkering gelegd op het weerstandsvermogen van de gemeente Bergen op Zoom. Deze wordt berekend op basis van de IFLO-plus methode.

Nieuwe Containerterminal wordt niet gerealiseerd
Sinds 2000 is de gemeente druk doende met de verplaatsing van de (tijdelijk) containerterminal aan de Vierlinghweg te Bergen op Zoom naar de "buitendijkse" locatie nabij het Zuidersluispad te Bergen op Zoom. Door de ontstane vertraging in de afgelopen jaren (om verschillende redenen) verwachten wij dat de beoogde ontwikkeling van de buitencontainerterminal met Markiezaat Containerterminal B.V. (onderdeel van Firma H. Esser B.V.) nog circa vijf jaar in beslag zal nemen. Bij de Provincie Noord-Brabant is het vergunningstraject in behandeling. De benodigde gronden zijn juridisch alsook economisch overgedragen aan ontwikkelaar, echter onder de ontbindende voorwaarden dat vergunning verleend wordt én een CEF subsidie toegekend wordt. Tot bedrijfsverplaatsing moet ook rekening gehouden worden met inkomstenderving door het mogelijk ontbinden van de grondovereenkomst alsook het kunnen vervreemden van de huidige locatie (Vierlinghweg 25).

Aantasting vertrouwelijkheid, integriteit of beschikbaarheid van informatiesystemen
Voor het functioneren en de dienstverlening aan de inwoners gebruikt de gemeente Bergen op Zoom steeds meer gegevens, die we steeds meer uitwisselen en bewerken. Mede als gevolg van de decentralisaties in het sociaal domein heeft de gemeente steeds meer (bijzondere) persoonsgegevens in beheer. Ook wordt steeds meer informatie digitaal opgeslagen en overgedragen en worden systemen en data steeds vaker aan

elkaar gekoppeld. Een recente ontwikkeling is het toegenomen thuiswerken.

Dit soort gebeurtenissen wordt steeds groter in aantal en vernuftiger. Niet alleen de kans op deze gebeurtenissen neemt toe, maar ook de impact waarbij gedacht kan worden aan het in geding komen van de bedrijfscontinuïteit, vertrouwelijke gegevens die in verkeerde handen komen, imagoschade, financiële schade (herstelkosten, boetes claims etc.) en ontwrichting van processen met maatschappelijke, economische of sociale gevolgen.

Achteruitgang Economie

Een terugval van de economie raakt ook de gemeente Bergen op Zoom. Dit is weliswaar in een aantal financiële risico's ingecalculeerd maar heeft gevolgen op diverse gemeentelijke beleidsvelden. Voorbeelden hiervan zijn de eerdere lockdowns waarbij ingrijpende maatregelen moesten worden genomen vanwege een opleving van het coronavirus, met alle gevolgen van dien. Daarnaast hebben we met een crisis in Oekraïne te maken, met tal van gevolgen die we nu nog niet kunnen overzien.

Kwetsbare groepen in de knel

De dienstverlening van de gemeente Bergen op Zoom staat op verschillende terreinen onder druk. De kans bestaat dat met name - de zorg voor - de kwetsbare burgers verschraalt. Het risico is dat meer inwoners in de knel komen, dat kwetsbare groepen het nog zwaarder krijgen en er minder geld is om te helpen. Meer eenzaamheid bij ouderen, meer mensen met financiële problemen, bedrijven die omvallen. En ook keuzes die de gemeente Bergen op Zoom misschien moet gaan maken bij de WMO en in de Jeugdzorg.

- Het risico is dat een achterstand ontstaat in het toekennen van indicaties en/of dat indicaties niet binnen de wettelijke termijn worden toegekend bij WMO, doordat bij de uitvoerende medewerkers (bij de toegang) een tekort is aan mensen.
- Het risico is dat de doelgroep die zorgmijdend is in de knel komt, doordat deze niet bediend kan worden op de manier die wij zouden willen .

De doorontwikkeling en innovatie van het zorglandschap vindt in onvoldoende mate plaats.

WEERSTANDSVERMOGEN

In lijn met de jaren gehanteerde methode van het NAR (Nederlands Adviesbureau voor Risicomanagement) wordt op basis van het risicoprofiel de benodigde weerstandscapaciteit berekend. Deze berekening kan worden afgezet tegen de beschikbare weerstandscapaciteit, dat is de vrije reserve die beschikbaar is om de risico's af te dekken. Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en alle financiële risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen of waar na het treffen van maatregelen nog restrisico's overblijven.

Benodigde weerstandscapaciteit

Op basis van het risicoprofiel kan de benodigde weerstandscapaciteit worden berekend. Uitgangspunt hierbij is een statistische benadering die ervan uitgaat dat nooit alle risico's zich tegelijkertijd en in maximale omvang voordoen. Door deze benadering kan op een verantwoorde manier minder weerstandscapaciteit worden aangehouden in tegenstelling tot de situatie waarin de optelsom van alle risico's als uitgangspunt wordt genomen.

Wanneer alle risico's zich tegelijk in hun maximale omvang zouden voordoen, is hiermee een bedrag gemoeid van €65 miljoen. Op basis van de inschatting van kans en omvang van financiële schade is een bedrag van €15,0 miljoen benodigd om de risico's in financiële zin af te dekken. Dit bedrag is licht hoger dan bij de begroting 2024 (€14,8 miljoen).

De benodigde weerstandscapaciteit wordt afgezet tegen de beschikbare weerstandscapaciteit, dit noemen we de weerstandsratio.

Beschikbare weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit wordt berekend door de algemene reserve af te zetten tegen de risico's. Er wordt hierbij geen rekening gehouden met stille reserves: meerwaarde van activa die lager dan de marktwaarde zijn gewaardeerd. Een algemeen kenmerk van stille reserves is dat men er om allerlei redenen niet direct over kan beschikken. Om deze reden worden stille reserves niet tot de beschikbare weerstandscapaciteit gerekend. Het weerstandsvermogen ziet er als volgt uit:

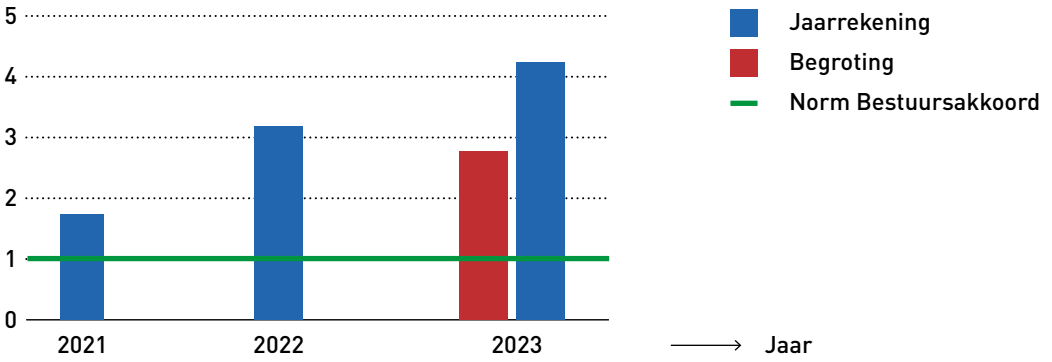
Omschrijving		Bedrag (x €1.000)
Stand Algemene Reserve per 31/12/23	€	72.333
Blokkeringen	€	-/-8.754
• Stedelijke vernieuwing: €5.954.000		
• Grondbedrijf: €2.800.000		
Weerstandsvermogen	€	63.578

Weerstandsratio

Hiervoor is zowel de benodigde als de beschikbare weerstandscapaciteit bepaald. In deze paragraaf wordt een relatie gelegd tussen beiden, om de ratio van het weerstandsvermogen van de gemeente Bergen op Zoom te bepalen en daarover een oordeel te vellen.

	Bedragen in 1 miljoen	R 2020	R 2021	R 2022	B 2023	R 2023
A	Beschikbare weerstandscapaciteit	€17,4	€31,4	€47,2	€52,6	€63,6
B	Benodigde weerstandscapaciteit	€20,5	€18,2	€14,8	€19,0	€15,0
	Ratio weerstandsvermogen (=A/B)	**0,85**	**1,73**	**3,19**	**2,78**	**4,24**

(R: Jaarrekening, B: Begroting, 1e CB: 1e Concernbericht, 2e CB: 2e Concernbericht)

Om de ratio voor het weerstandsvermogen te kunnen beoordelen wordt gebruik gemaakt van de waarderingstabel hiernaast die in samenwerking tussen NAR en de Universiteit Twente is opgesteld. De raad heeft zich geconformeerd aan deze waarden.

De ratio bedraagt voor de gemeente Bergen op Zoom 4,24. Dit betekent dat de gemeente Bergen op Zoom op dit moment beschikt over een vermogenspositie die gekwalificeerd wordt als uitstekend om de risico's in financiële zin af te dekken. De ratio is per 31 december 2023 1,05 hoger dan de uitkomst bij de jaarrekening 2022 (ratio was toen 3,19). Dit komt vooral door een aanzienlijk hogere algemene reserve. De toename van de algemene reserve is de afgelopen sowieso de meest bepalende factor geweest bij de verbetering van deze ratio.

Bovenstaande ratio is de stand per 31 december 2023. Het ligt voor de hand dat de ontwikkeling van de algemene reserve zeer bepalend zal blijven voor de ontwikkeling van deze ratio. De andere factor is de ontwikkeling van de risico's. Met name de ambitie tot het bouwen van 7.000 woningen kan leiden tot een toename van de risico's (en hiermee een neerwaartse druk op de ratio veroorzaken).

Waarderingscijfer	Ratio	Betekenis
A	> 2	Uitstekend
B	1,4 – 2	Ruim voldoende
C	1 – 1,4	Voldoende
D	0,8 – 1	Matig
E	0,6 – 0,8	Onvoldoende
F	< 0,6	Ruim onvoldoende

KENGETALLEN, STRESSTEST

In lijn met het BBV (Besluit Begroting en Verantwoording), nemen wij in deze paragraaf ook vijf financiële kengetallen op. De kengetallen geven meer inzicht in de financiële positie van de gemeente.

Vanaf de jaarstukken 2021 hebben we de stresstest geïntegreerd in de paragraaf weerstandsvermogen en rapporteren we in deze paragraaf over de ontwikkelingen van de kengetallen zoals afgesproken met de auditcommissie. Bij elk planning en control document werken we de kengetallen bij. Op deze manier houden we de ontwikkeling in de gaten en houden we de grip op onze financiën. Hieronder geven we per kengetal de berekening in een tabel en laten we het verloop zien in een grafiek. We lichten de ontwikkelingen vervolgens toe.

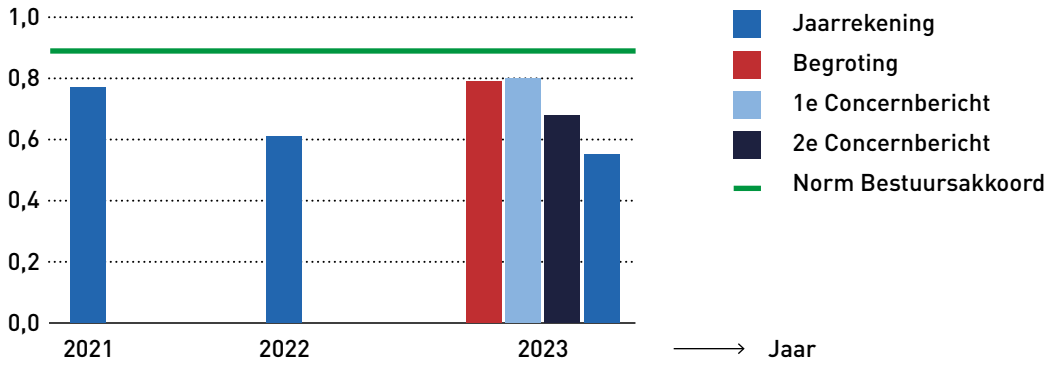
In de grafieken worden de kengetallen voor de gemeente Bergen op Zoom afgezet tegen de norm die hiervoor is opgenomen in het Bestuursakkoord. Daarnaast worden in de grafieken ook de kengetallen opgenomen van de gemeenten tussen de 50.000 en 100.000 inwoners.

Voor de gemeente Bergen op Zoom hebben we de kengetallen op basis van de Jaarstukken 2021, 2022 en 2023 opgenomen. Ook hebben we de kengetallen op basis van de Begroting 2023 opgenomen.

Netto schuldquote

	Bedragen in 1 miljoen	R 2021	R 2022	B 2023	1e CB 2023	2e CB 2023	R 2023
A	Netto schulden	€229,5	€196,3	€208,1	€209,5	€180,2	€166,2
B	Totaal baten begroting*	€298,2	€323,4	€264,0	€263,7	€263,7	€301,9
	Netto schuldquote (=(A/B)*100%)	77,0%	60,7%	78,8%	79,5%	68,3%	55,1%
	Netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen	**76,2%**	**60,2%**	**77,8%**	**78,9%**	**67,8%**	**54,6%**

(R: Jaarrekening, B: Begroting, 1e CB: 1e Concernbericht, 2e CB: 2e Concernbericht)
**Baten zijn hier inclusief de onttrekkingen aan de reserves*

Dit kengetal geeft inzicht in het niveau van de gemeentelijke schuldenlast ten opzichte van het totaal van de baten. Het geeft daarmee een indicatie van het beslag dat de financieringslasten op de exploitatie leggen en daarmee op de vrije ruimte in de exploitatiebegroting. Hoe hoger de schuld, hoe hoger de netto schuldquote. Daarnaast wordt de netto schuldquote, gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen, als apart cijfer gepresenteerd. Zo wordt duidelijk wat het aandeel van de verstrekte leningen in de exploitatie is en wat dit betekent voor de schuldenlast.

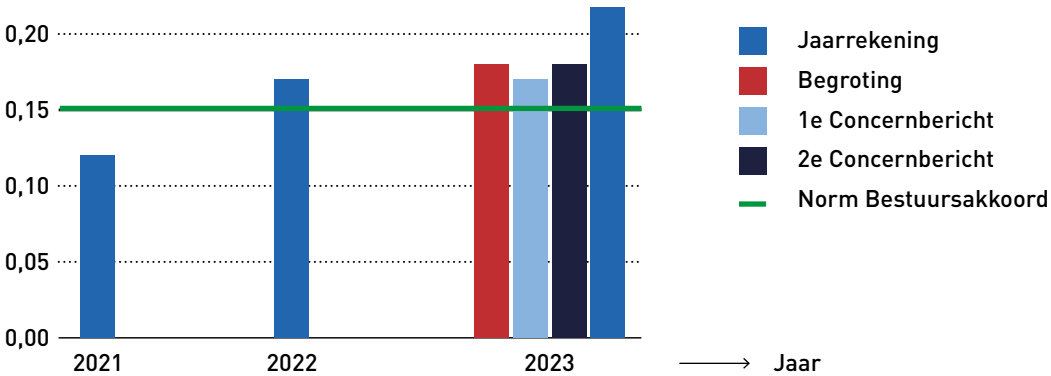
De netto schuld is in 2023 afgenomen van €196 miljoen naar €166 miljoen. Dit wordt vooral veroorzaakt door het positieve rekening resultaat van €8 miljoen, opbrengsten van het grondbedrijf (netto €5 miljoen) en een positieve ontwikkeling van de overige vorderingen / schulden (debiteuren, crediteuren, te ontvangen bedragen etc.). Opgemerkt dient te worden dat de ontwikkeling van de overige vorderingen / schulden een tijdelijke is. Begin 2024 vond een tegengestelde ontwikkeling plaats waardoor de schuld begin 2024 circa €10 miljoen hoger is dan eind 2023. De ontwikkeling in 2024 wordt toegelicht in het 1e concernbericht 2024.

Een schuldquote van 55,1 procent is beter dan de doelstelling uit het Bestuursakkoord van 90 procent. Bij gemeenten met 50.000 tot 100.000 inwoners was de gemiddelde schuldquote bij de Jaarrekening 2022 45,0 procent.

Solvabiliteit

	Bedragen in 1 miljoen	R 2021	R 2022	B 2023	1e CB 2023	2e CB 2023	R 2023
A	Eigen vermogen	€40,0	€58,9	€60,5	€58,8	€63,2	€75,1
B	Balanstotaal	€345,3	€347,3	€345,0	€347,3	€350,0	€341,8
	Solvabiliteit (=(A/B)*100%)	**11,6%**	**17,0%**	**17,5%**	**16,9%**	**18,1%**	**22,0%**

(R: Jaarrekening, B: Begroting, 1e CB: 1e Concernbericht, 2e CB: 2e Concernbericht)

Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Het geeft de verhouding tussen het eigen vermogen (het totaal van de algemene reserve en de bestemmingsreserves) en de totale balansomvang weer. Hoe hoger dit percentage, hoe gunstiger dit is voor de financiële weerbaarheid van de gemeente.

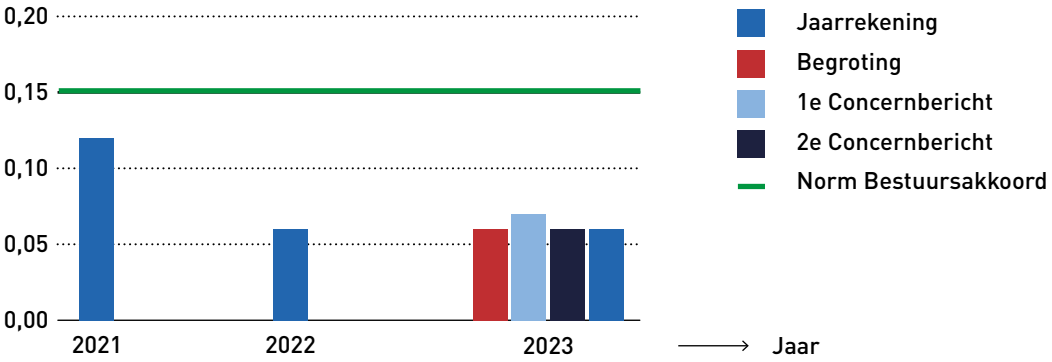
Door een aanzienlijk rekeningoverschot in 2023 en winstnames vanuit de grondexploitaties is het solvabiliteitspercentage toegenomen van 17 procent (2022) naar 22 procent (2023). Het eigen vermogen nam toe tot €75,1 miljoen terwijl het balanstotaal licht afnam tot €341,8 miljoen (zie ook onderdeel 4.3 Balans van de Jaarrekening). Bij de activa is de grootste afname te zien in de overlopende activa en bij de passiva zijn de vaste schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer verminderd.

Het solvabiliteitspercentage ligt boven de doelstelling van het Bestuursakkoord (15%). Inmiddels is de kritische grens van 20 procent behaald. Daarmee is de solvabiliteit niet meer onvoldoende, maar valt het in de neutrale categorie voor de norm vanuit het provinciaal toezicht.

Grondexploitatie

	Bedragen in 1 miljoen	R 2021	R 2022	B 2023	1e CB 2023	2e CB 2023	R 2023
A	Totaal van alle bouwgronden (wel of niet in exploitatie)	€32,2	€20,5	€17,4	€17,2	€17,1	€19,2
B	Totaal baten begroting*	€298,2	€323,4	€264,0	€263,7	€263,7	€301,9
	Grondexploitatie (=(A/B)*100%)	**11,6%**	**6,3%**	**6,5%**	**6,5%**	**6,5%**	**6,5%**

(R: Jaarrekening, B: Begroting, 1e CB: 1e Concernbericht, 2e CB: 2e Concernbericht)
**Baten zijn hier inclusief de onttrekkingen aan de reserves*

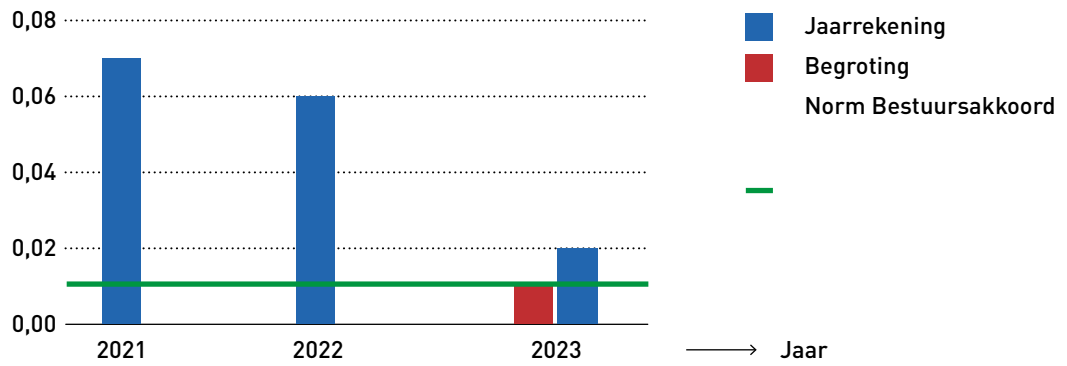

Het kengetal grondexploitatie geeft aan hoe groot de grondpositie (de waarde van de grond) is ten opzichte van de totale (geraamde) baten van de gemeente. In het algemeen geldt: hoe lager dit percentage hoe beter. Door de verkopen van gronden daalt het balanstotaal van de bouwgronden. Het kengetal is lager dan de norm van 15 procent die in het Bestuursakkoord is opgenomen.

Structurele exploitatieruimte

	Bedragen 1 miljoen	R 2021	R 2022	B 2023	R 2023
A	Structurele baten -/- structurele lasten	€22,2	€20,0	€3,2	€5,4
B	Totaal baten begroting*	€301,1	€327,7	€264,0	€314,3
	Structurele exploitatieruimte (=(A/B)*100%)	**7,4%**	**6,1%**	**1,2%**	**1,7%**

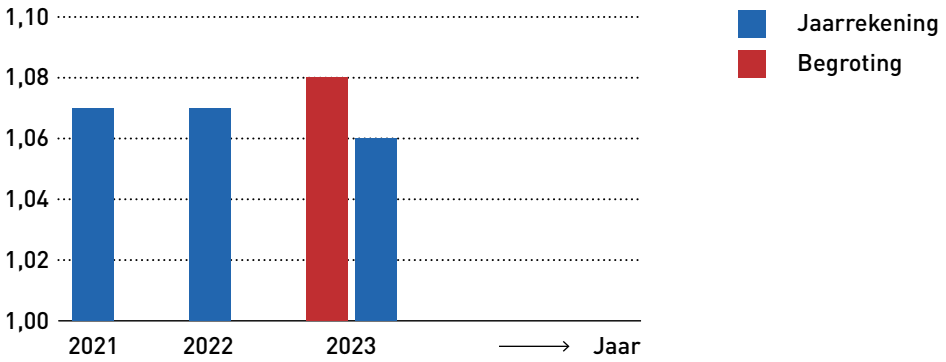
(R: Jaarrekening, B: Begroting, 1e CB: 1e Concernbericht, 2e CB: 2e Concernbericht)
**Baten zijn hier inclusief de onttrekkingen aan de reserves*

In dit kengetal komt tot uitdrukking of een gemeente over voldoende structurele baten beschikt om de structurele lasten te dekken. Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten (waaronder de financieringslasten) te dekken. Een cijfer van rond nul (tussen -0,4 en 0,4) betekent dat structurele baten en lasten min of meer in evenwicht zijn.

Belastingcapaciteit

	Bedragen 1 miljoen	R 2021	R 2022	B 2023	R 2023
A	Woonlasten per gezin	€864	€963	€963	€1.003
B	Woonlasten landelijk gemiddelde	€811	€904	€893	€944
	Belastingcapaciteit (=(A/B)*100%)	**106,6%**	**106,5%**	**107,8%**	**106,3%**

Dit kengetal geeft inzicht in hoe de woonlasten voor een gezin bij een gemiddelde WOZ-waarde in de gemeente zich verhouden tot de landelijk gemiddelde woonlasten van een gezin. Bij 100 procent zit je als gemeente op het landelijk gemiddelde. Om te kunnen bepalen of de gemeente nog ruimte heeft om de belastingen te verhogen is het nodig om na te gaan in hoeverre de riool- en afvalheffingen kostendekkend zijn en hoe het OZB-tarief van de gemeente zich verhoudt tot het landelijk gemiddelde.

De woonlasten voor een gemiddeld huishouden zijn in Bergen op Zoom met €59 dus 6,3% hoger dan het landelijke gemiddelde.

RISICOPROFIEL GRONDBEDRIJF

In de Begroting 2024 is het meerjarenprogramma grondbedrijf (MPG) – dat door de raad in 2023 is vastgesteld – verwerkt. Op basis van het MPG bedraagt het risicoprofiel €2,8 miljoen per 1 januari 2024. Dit bedrag is in de Algemene Reserve als blokkering opgenomen. Als nieuwe grondexploitaties worden vastgesteld, heeft dit vanzelfsprekend effect op de hoogte van het risicoprofiel.

De methode om de hoogte van de risico's te bepalen voor de lopende grondexploitaties is gebaseerd op de zogenaamde IFLO+-methode. In deze methode wordt de hoogte van het risico bepaald op basis van de boekwaardes, de nog te realiseren opbrengsten en vanaf 2019 op basis van de nog te maken kosten. Het risicoprofiel wordt op de volgende manier bepaald:

- 10 procent over de boekwaarde;
- 10 procent over de nog te realiseren opbrengsten;
- 5 procent over de nog te maken kosten;
- 50 procent verwachtingswaarde omdat niet alle risico's zich gelijktijdig voor zullen doen.

KADERSTELLENDE BELEIDSDOCUMENTEN

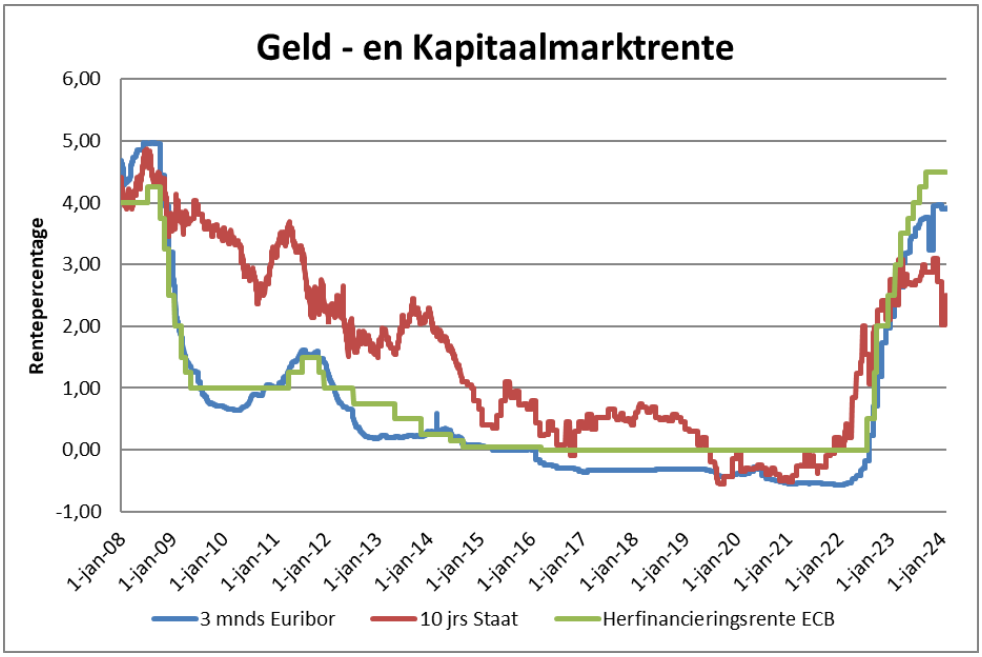
Beleidsnota	Vastgesteld
Nota Reserves en Voorzieningen	2020
Nota Risicomanagement	2013

3.6 FINANCIERING

INLEIDING

Financiering betreft de wijze waarop de gemeente benodigde geldmiddelen aantrekt en (tijdelijk) overtollige geldmiddelen belegt. De uitvoering van de gemeentelijke financieringsfunctie vindt plaats binnen de kaders zoals gesteld in de Wet Financiering Decentrale Overheden (Wet FIDO). Deze financieringsparagraaf is samen met de financiële verordening en het treasurystatuut, een belangrijk instrument voor het transparant maken en daarmee voor het sturen, beheersen, controleren en verantwoorden van de financieringsfunctie.

RENTEONTWIKKELINGEN

In bovenstaande grafiek worden de ontwikkelingen van de kapitaalmarkrente (= de zogenaamde lange rente) en de geldmarktrente (= de korte rente) weergegeven. Beide rentes, die zich gedurende langere tijd (2015 - 2022) op erg lage niveaus bevonden, kennen sinds eind 2021 een stijgende tendens die zich doorzette tot ver in 2023. Sinds december vertonen beide rentes een enigszins dalende trend.

De geldmarktrente, vooral bepaald door de herfinancieringsrente van de ECB, toonde in 2023 een verder stijgende lijn. Waar deze begin 2022 nog op 0% stond bedraagt deze, in februari 2024, 4,5% Waar in het najaar 2023 nog de verwachting was dat er nog meerdere verhogingen op de rol stonden is die verwachting aanzienlijk neerwaarts bijgesteld. In plaats van verhogingen worden in de loop van 2024 een aantal verlagingen van dit tarief verwacht. Voor de afweging van de ECB blijft dit een keuze tussen enerzijds het beteugelen van de inflatie (die daalt aanzienlijk) en anderzijds de huidige terugval van de economie.

De kapitaalmarktrente is minder makkelijk te voorspellen doordat ze afhankelijk is van veel meer factoren. Deze kapitaalmarktrente is verder opgelopen tot rond de 3% in het najaar van 2023 maar vertoont, net zoals de geldmarktrente, een dalende trend sinds december 2023. Het valt niet of nauwelijks te voorspellen hoe dit de komende tijd verder gaat.
Voor de gemeentelijke financiering betekent dit dat het iets goedkoper geworden is haar schuld te financieren dan bij de begroting ingeschat. Daarbij dient wel te worden vermeld dat het grootste gedeelte van de gemeentelijke financiering voor langere tijd vastligt. In 2024 moeten een tweetal leningen voor in totaal €20 miljoen afgelost worden. Deze zullen, op basis van de verwachte ontwikkeling van de schuld, geherfinancierd worden.

ONTWIKKELING VAN DE SCHULDPOSITIE

De schuldpositie van de gemeente wordt bepaald door de omvang van de opgenomen geldleningen in combinatie met de stand op de rekening-courant. Eind 2022 bedroeg de schuld €196 miljoen. De verwachting was dat die in 2023 licht zou oplopen. In de loop van 2023 werd duidelijk dat dit niet het geval zou zijn en op 31 december staat er een schuld van €166 miljoen in de boeken, aanzienlijk lager dan aan het begin van het jaar.

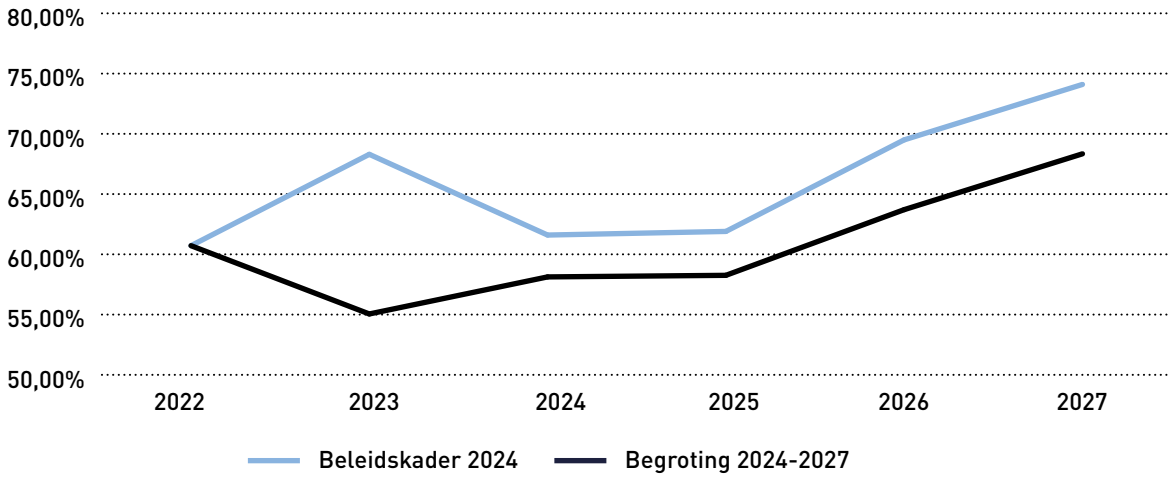
De verklaring van deze forse afname kent structurele en incidentele oorzaken. Aan de structurele kant droegen de inkomsten van het grondbedrijf van 5 miljoen (opbrengsten -/- kosten) bij aan de afname van de schuld. Een andere factor die zorgt voor een structurele reductie betreft het rekeningresultaat van €8 miljoen. Investeringen van €15 miljoen (gesaldeerd met de afschrijvingen van €12 miljoen) zorgden voor een toename van de schuld met €3 miljoen. Per saldo leiden deze drie posten tot een structurele reductie van de schuld met 10 miljoen.

Incidentele factoren zorgden voor een reductie van de schuld met ongeveer 20 miljoen. Het gaat hier om afname van de vorderingen van 7 miljoen (bijvoorbeeld debiteuren en overige vorderingen) en een toename van de overige schulden van 8 miljoen (bijvoorbeeld crediteuren en vooruit ontvangen bedragen). Daarnaast namen ook de voorzieningen toe met 5 miljoen. Deze drie incidentele factoren zijn tijdelijk van aard. Begin 2024 is de schuld met circa 10 miljoen toegenomen door mutaties van de vorderingen en de overige schulden.

De lagere dan voorziene schuld heeft ook gevolgen voor de netto schuldquote. Deze ontwikkelt zich, opnieuw, aanzienlijk beter dan eerder voorzien. Deze schuldquote is niet alleen afhankelijk van de omvang van de schuld maar ook van de omvang van het begrotingstotaal. De schuldquote bedraagt eind 2023 55%. Eind 2022 bedroeg deze nog 80%. Beide percentages zijn lager (=beter) dan de doelstelling uit het Bestuursakkoord (90% in 2026). Hierbij dient wel opgemerkt te worden dat er een éénmalig/ incidenteel effect in zit door een gunstige ontwikkeling van vlottende activa en passiva in 2023, een effect wat in 2024 (deels) gereduceerd zal worden. Voor 2024 moet dan ook rekening gehouden met een hoger percentage dan in 2023.

Op basis van de huidige inschattingen verwachten we dat de schuld de komende jaren licht zal stijgen. In onderstaande grafiek is weergegeven hoe dit zich verhoudt tot de schuldquote. In die grafiek wordt duidelijk dat de lagere schuld in 2023 deels leidt tot een structureel lagere schuld.

Ontwikkeling Schuldquote

RENTELASTEN

Uit de tabel hiernaast blijkt dat dat de rentelasten in de gemeentelijke begroting de afgelopen jaren zijn afgenomen en de komende jaren naar verwachting zullen stabiliseren. Dat wil zeggen dat de totale omvang van de rentelasten ongeveer gelijk blijft bij een min of meer gelijkblijvende schuld.

Weliswaar is het afsluiten van langlopende financieringen duurder geworden door de gestegen kapitaalmarktrente maar hier staat tegenover dat relatief dure financieringen uit het verleden geherfinancierd kunnen worden. Daarnaast is het zo dat we bij de afgesloten langlopende leningen de afgelopen jaren gekozen hebben voor relatief lange looptijden waardoor de komende jaren geprofiteerd kan worden van relatief goedkope financiering vergeleken met het huidige renteniveau.

Jaar	Omvang Langlopende schuld	Betaalde rente	Rente percentage
2014	200.000.000	7.054.000	3,53%
2015	210.000.000	7.301.000	3,48%
2016	197.000.000	6.766.000	3,43%
2017	193.000.000	6.635.000	3,44%
2018	208.000.000	6.877.000	3,31%
2019	230.000.000	6.857.000	2,98%
2020	241.000.000	6.250.000	2,59%
2021	226.000.000	5.380.000	2,40%
2022	203.539.000	4.743.000	2,33%
2023	178.000.000	3.778.000	2,12%
2024	175.973.000	3.520.000	2,00%
2025	175.667.000	3.529.000	2,01%
2026	173.344.000	3.532.000	2,02%
2027	175.009.000	3.512.000	2,01%

RENTERISICOBEHEER

Vanuit de wet Fido (Financiering Decentrale Overheden worden een aantal richtlijnen opgesteld die moeten voorkomen dat decentrale overheden te veel risico nemen bij hun financiering en/of beleggingen van overtollige middelen. Dit komt tot uiting in een drietal richtlijnen.

Het renterisico is het volume aan uitstaande schuld dat in een jaar aan renteherziening onderhevig is. In de wet FIDO zijn eisen gesteld aan het maximum aan renterisico. Dit komt tot uitdrukking in de kasgeldlimiet voor leningen met een looptijd tot 1 jaar, en de renterisiconorm voor leningen met een looptijd vanaf één jaar. Deze normen bepalen de ruimte voor de gemeente om verantwoord te financieren. Ten behoeve van het doelmatig en risicoarm kasbeheer is de regeling schatkistbankieren van toepassing.

Renterisico vlottende schuld (kasgeldlimiet)

De externe financieringsbehoefte wordt ingevuld met kortlopende en langlopende leningen. Bij het aantrekken van kortlopende geldleningen met een looptijd tot 1 jaar, dient rekening gehouden te worden met de kasgeldlimiet, gemaximeerd in de Wet FIDO. De kasgeldlimiet is gelijk aan 8,5% van het begrotingstotaal en bedraagt in 2023 €22,7 miljoen. De kortlopende schuld mag structureel niet hoger zijn dan de kasgeldlimiet. Hiermee wordt het risico op grote fluctuaties in de korte rente beperkt en wordt voorkomen dat het begrotingsevenwicht in gevaar komt. In het 2e kwartaal werd deze limiet overschreden. Overschrijding is gedurende twee opeenvolgende kwartalen toegestaan. Omdat deze overschrijding in 3e kwartaal was weggewerkt werd voldaan aan deze norm.

Bedragen * €1 miljoen	KW1 2023	KW2 2023	KW3 2023	KW4 2023
Begrotingstotaal 2023	€267	€267	€267	€267
Kasgeldlimiet (8,5%)	€22,7	€22,7	€22,7	€22,7
Totaal vlottende schuld	€13,1	€28,2	€1,7	€7,3
Ruimte (+) / Overschrijding (-)	€9,6	- €5,5	€20,9	€15,4

Renterisico vaste schuld (rente risiconorm)

Het renterisico is het risico dat de rentelasten van de gemeente ineens fors stijgen als nieuw aan te trekken leningen een hogere rente hebben dan de (oude) leningen die worden afgelost.

Om dit risico te beperken is er in de Wet Fido een renterisiconorm vastgesteld. Deze norm bedraagt 20% van het begrotingstotaal. In onderstaand overzicht blijkt dat de komende jaren ruimschoots wordt voldaan aan de risiconorm.

Renterisiconorm (bedragen x €1.000)	2023	2024	2025	2026	2027
Begrotingstotaal 2023	267.000	301.964	301.964	301.964	301.964
Renterisiconorm 20% van begrotingstotaal	53.400	60.393	60.393	60.393	60.393
Aflossingen vaste schuld	42.290	20.305	10.322	20.335	10.355
Ruimte onder de renterisiconorm	11.110	40.088	50.071	40.058	50.038

De aflossingen zullen de komende jaren (deels) geherfinancierd moeten worden door nieuwe leningen. Zoals eerder aangegeven hebben we de afgelopen jaren, gezien de relatief lage rentestand, bij nieuwe financieringen bijna altijd gekozen voor leningen met een looptijd van minimaal 10 jaar teneinde het renterisico te spreiden.

Mede hierdoor maar ook door de snel teruggelopen schuld in de afgelopen twee jaar zullen er in 2024 ook leningen worden afgesloten met een kortere looptijd (1 a 3 jaar). Reden hiervoor is dat het gewenst is voldoende spreiding te houden in de portefeuille om te voorkomen dat er een situatie van overliquiditeit (meer financiering dan benodigd) optreedt.

Schatkistbankieren

De wet vSB (verplicht schatkistbankieren) houdt in dat decentrale overheden en door hen opgerichte gemeenschappelijke regelingen al hun overtollige liquide middelen en beleggingen moeten aanhouden bij het ministerie van Financiën.

Er is een vrijstellingsgrens voor het afstorten van overtollige liquide middelen (het bedrag dat buiten het schatkistbankieren door de gemeente mag worden gehouden). Als het gemiddelde kwartaal bedrag van de positieve tegoeden minder is dan 2,00% van het begrotingstotaal, mag dit op de eigen bankrekeningen blijven staan. De vrijstellingsgrens voor 2023 bedroeg, afgerond, €5,3 miljoen (2,00 % van €267 miljoen). Aan deze limiet werd ruimschoots voldaan. Zie voor de berekening 4.4 Toelichting op de balans, onderdeel Schatkistbankieren.

RENTESCHEMA

In onderstaand overzicht wordt aangegeven hoe het renteresultaat tot stand komt. Eerst wordt in beeld gebracht wat de rentekosten zijn. Die bestaan uit de rente die we aan externe financiers (=banken) betalen over onze kortlopende en langlopende schuld en uit de rente die we aan verliesvoorzieningen van de grondexploitatie toevoegen. Hier tegenover staat de rente die we intern (2%) toerekenen aan de investeringen en aan de boekwaarde van de onderhanden grondexploitaties. Vervolgens ontstaat een saldo wat we het renteresultaat noemen en in de algemene middelen vloeit (= opbrengst in de exploitatie). Onderstaand is een en ander uitgewerkt. Zie hiervoor ook de renteomslag in het bijlagenboek.

Renteschema			
a.	De externe rentelasten over korte en lange financiering		3.548
	Rentelasten verwacht financieringstekort		234
b.	De externe rentebaten		-/- 0
	Saldo rentelasten en rentebaten		**3.782**
c1.	De rente die aan de grondexploitatie moet worden doorberekend	-/- 1.055	
			-/- 1.055
	Aan taakvelden toe te rekenen rente		**2.727**
d1.	Rente over eigen vermogen		-
d2.	Rente over voorzieningen (gewaardeerd op contante waarde)		1.113
	Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente		**3.840**
e.	De aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)		5.661
f.	**Renteresultaat op het taakveld treasury**		**1.821**

Uit bovenstaand schema valt het volgende op te maken:

- De totale rentelasten bedroegen in 2023 op €3.782.000
- Een bedrag van €1.055.000 wordt toegerekend aan de grondexploitaties. Tegelijkertijd wordt €1.133.000 rente bijgeschreven op de verliesvoorziening van het grondbedrijf (2,0%).
- Aan overige activa wordt €5.661.000 toegerekend (2,0%).
- Het saldo van het rentebedrijf bedraagt €1.821.000 positief.

Rentebedrijf

Het saldo van het rentebedrijf is dit jaar €634.000 hoger dan het geraamde saldo. Dit voordeel is ontstaan door fors hogere reserves en voorzieningen en overige passiva. Hierdoor diende minder geleend te worden doordat zaken konden worden gefinancierd uit eigen middelen. Ter illustratie: de omvang van de reserves en voorzieningen was op 1 januari 2023 €19 miljoen hoger dan begroot en op 31 december 2023 €33 miljoen meer dan geraamd (voornaamste oorzaak was het rekeningresultaat 2022 van €25 miljoen). Ook de overige passiva (crediteuren, vooruit ontvangen bedragen etc.) namen in 2023 toe en fungeerden op die manier als (gratis) financieringsmiddel. Dit betekent dat we in 2023 maar 2 nieuwe langlopende geldleningen hoefden af te sluiten voor in totaal €20 miljoen ondanks dat er voor €42 miljoen aan aflossingen op langlopende leningen heeft plaatsgevonden.

Opgemerkt wordt dat het volledige saldo van het rentebedrijf, zowel in begroting als jaarrekening, wordt ingezet als algemeen dekkingsmiddel. Dat houdt dus in dat een hogere rente op de geld- of kapitaalmarkt dan geraamd leidt tot hogere lasten. In de bijlage is de renteomslag opgenomen.

In 2024 dient er voor €20 miljoen afgelost te worden op de langlopende geldleningen. In tegenstelling tot voorgaande jaren zal de herfinanciering, net zoals in 2023, grotendeels plaatsvinden via leningen met een relatief korte looptijd (1 á 3 jaar) waar in een wat verder verleden meestal voor een langere looptijd werd gekozen. Dat houdt verband met het feit dat er in de jaren 2025 en 2026 nog nauwelijks aflopende leningen zijn. Door leningen af te sluiten met een afloopdatum in die jaren brengen we verdere spreiding aan in de lening portefeuille.

KADERSTELLENDE BELEIDSDOCUMENTEN

Beleidsnota	Vastgesteld
Financiële verordening ex artikel 212 Gemeentewet	2023
Treasurystatuut	2020

3.7 ONDERHOUD KAPITAALGOEDEREN

Het onderhoud van de kapitaalgoederen in onze gemeente legt een aanzienlijk beslag op onze budgettaire ruimte. Bij kapitaalgoederen kunt u niet alleen denken aan objecten in de openbare ruimte maar bijvoorbeeld ook ICT-apparatuur, bedrijfswagens etc. of ons eigen vastgoed. Met name de vernieuwingen in de openbare ruimte zijn een dynamisch proces, dit geldt voor zowel voor reconstructies als nieuwbouw. Aanleveren van revisiegegevens van deze uitgevoerde programmeringen en tijdige verwerking van deze informatie vraagt de nodige aandacht. Als afdeling Beheer openbare ruimte hebben wij het initiatief tot het organisatorisch onderbrengen van de afdeling Geobasisregistratie bij Beheer openbare ruimte omarmd, waardoor de disciplines die voor een groot deel verantwoordelijk zijn voor een juiste en volledige registratie van de kapitaalgoederen zijn gecentraliseerd.

OPENBARE RUIMTE

De openbare ruimte is van ons allemaal en draagt bij aan de diverse functies in het gebruik van de stad en de dorpen. Een goed ingerichte en onderhouden openbare ruimte is een primaire voorwaarde voor een schone, hele en veilige stad. De inrichting bestaat in hoofdzaak uit kapitaalgoederen in de vorm van wegen, riolering, groen, speelvoorzieningen, verlichting en openbare gebouwen. De kwaliteit van de kapitaalgoederen en de staat van onderhoud waarin zij verkeren, is bepalend voor het voorzieningenniveau en voor de jaarlijkse lasten

Deze paragraaf heeft relatie met programma 4 maar heeft ook raakvlakken met de programma's 2, 3 en 6 waarin de samenwerking is gezocht

Wat hebben we gerealiseerd?

In december 2022 is het IBOR-plan 2023-2027 vastgesteld, waarbij de raad een keuze had om de beeldkwaliteitsniveaus te herijken. Voor de vastgestelde beeldkwaliteitsniveaus geldt de volgende onderverdeling van de CROW-beeldkwaliteitsniveaus A+ = zeer goed, A = goed, B = voldoende en functioneel, C = matig en D = slecht. Op basis van een viertal scenario's heeft de raad een keuze gemaakt voor het scenario waarbij op het thema reiniging de beeldkwaliteit voor respectievelijk de binnenstad, buitengebieden/bossen en industriegebieden wordt verhoogd naar een A-niveau voor de binnenstad en een B-niveau voor laatstgenoemde structuurgebieden. Omdat de arealen geen statisch gegeven zijn, maar fluctueren met onder andere de opleveringen van (nieuw)bouwprojecten en herinrichting van de buitenruimte wordt jaarlijks het accres in het 1e Concernbericht aangevraagd. Naast genoemd accres zal de raad ook worden geïnformeerd over het benodigd gemiddeld investeringsniveau.

Inwoners, verenigingen en bedrijven creëren door hun inzet een plus in de openbare ruimte. Het aantal burgerinitiatieven is al enkele jaren dalend, het gaat echter nog steeds om ongeveer 80 burgerinitiatieven waarbij onze inwoners belangeloos en met positieve energie een bijdrage leveren aan een schone en veilige leefomgeving. Van deze 80 initiatieven zijn er 16 genoteerd op participatiekaart.nl, de website die wij voor het bijhouden van burgerinitiatieven hebben opgezet. Naar aanleiding van de motie "burgers aan de macht" willen wij deze site beter promoten onder onze inwoners en participanten.

Signalen

In 2022 is de applicatie Signalen geïmplementeerd in onze organisatie, waarin onze inwoners via een webformulier of app de mogelijkheid hebben zaken te melden in de openbare ruimte. Het jaar 2023 is gebruikt om het proces te optimaliseren. Met behulp van kunstmatige intelligentie (machine learning) wordt het proces verbeterd, waarbij op basis van woordherkenningen meldingen direct worden doorgezet naar verantwoordelijken. Met een gerichte mediacampagne 'Zo gemeld, Zo hersteld' zal in 2024 meer bekendheid worden gegeven aan onze inwoners.

PROJECTEN

Sinds 2019 beschikken we over een 10-jaars programmering voor de integrale projecten in de openbare ruimte. Deze programmering wordt ieder jaar bijgesteld. Deze programmering biedt ons de mogelijkheid om in een vroeg stadium overleg te voeren met partners in de openbare ruimte zoals nutsbedrijven en woningbouwcorporatie en/of andere eigenaren van vastgoed. Doel is om zo vroeg mogelijk projecten gezamenlijk te programmeren en vast te leggen in de tijd. De opzet is dat werkzaamheden zoveel als mogelijk in één werkgang worden uitgevoerd en de overlast voor de burgers wordt geminimaliseerd. Het is ook mogelijk om meer synergie te behalen door de gezamenlijke investeringen te bundelen: meer 'werk met werk' maken. Om als betrouwbare partner in werken in de openbare ruimte naar onze stakeholders te worden gezien, is

het van belang dat programmering voor een langere periode wordt vastgesteld. Voor de korte termijn van 1-3 jaar werken met een vastgestelde programmering, voor termijn van 4-6 jaar liggen samenwerkingsprojecten vast en voor de termijn 7-10 jaar is sprake van een oriëntatie op samenwerking.

Om grip te kunnen houden op het volume van de investeringen binnen de gemeente gebruiken we al enkele jaren de moederkredieten. In het jaar 2023 zijn de volgende (integrale) projecten voorbereid dan wel in uitvoering genomen:

- Halsterseweg Noord (uitgevoerd in 2022 en 2023)
- Noord- en Zuidzijde haven kademuren (in voorbereiding)
- Gageldonk West (doorlopend)
- Scheldebalkon (doorlopend)
- Vestinggronden Zuid (uitgevoerd in 2023)
- Antwerpsestraatweg Noord van Olympialaan, Zuidsingel tot aan stalen brug (uitvoering in 2023, doorlopend in 2024)
- Antwerpsestraatweg Noord van Olympialaan, stalen brug tot Olympialaan (in voorbereiding)
- Antwerpsestraatweg Zuid (in voorbereiding)
- Burgemeester Elkhuizenlaan (in voorbereiding)
- F58 Ruytershoveweg (uitgevoerd in 2023, doorlopend in 2024)
- Grebbe afvoer (in voorbereiding)
- Halstersch Laag fietspad Landschap van Allure (in voorbereiding)
- Jacob Obrechtlaan / Erasmuslaan (in voorbereiding)
- Jankenberg (in voorbereiding)
- Nieuwe Molenweg (uitgevoerd in 2023, doorlopend in 2024/2025)
- Oeverbeschoeiing Cromvliet (uitgevoerd in 2022/2023)
- Oeverbeschoeiing Oude Vissershaven (uitgevoerd in 2022/2023)
- Plasticslaan (in voorbereiding)
- Riolering, vervangen grondwatermeetnet (uitgevoerd in 2023)
- Rooseveltlaan (in voorbereiding)
- Stamriool, putrenovatie en inspectie leiding (in voorbereiding)
- Omvormingen groen Augustalaan (uitgevoerd in 2023)
- Omvormingen groen Scheldelaan (uitgevoerd in 2023)
- Omvormingen groen Churchillaan (in voorbereiding)
- Omvormingen groen Hyacintenveld (in voorbereiding)
- Omvormingen groen Hazelaar (in voorbereiding)
- Omvorming groen Dorpsstraat (in voorbereiding)
- Vervangen groen Boulevard (uitvoering in 2023, doorlopend in 2024)
- Vierlinghweg (uitvoering in 2023, doorlopend in 2024)
- Vervangen rioolgemalen (uitvoering in 2023, doorlopend in 2024)
- Vervangen verkeersregelinstallatie Randweg Noord / Burg. Wittelaan (uitvoering in 2023, doorlopend in 2024)
- Vervangen straatmeubilair (afvalvakken (uitvoering in 2023, doorlopend in 2024)
- Vervangen speelvoorzieningen (uitvoering in 2023, doorlopend in 2024)
- Wouwseweg (in voorbereiding)

Naast de investeringen vanuit het moederkrediet Openbare Ruimte is bij een groot aantal van bovengenoemde projecten sprake van een bijkomende investering vanuit het product riolering. Vanuit groot onderhoud wordt jaarlijks ook areaal in de openbare ruimte verbeterd om de levensduur te verlengen en de beeldkwaliteit te kunnen behouden. Dit vindt verspreid door de hele gemeente plaats. Het gebrek aan beschikbaar personeel, zowel binnen de gemeente als bij de betrokken aannemers, heeft in een aantal gevallen tot vertraging van de werkzaamheden geleid.

MEERJARENONDERHOUDSPLAN THEODORUSHAVEN

In 2023 is het meerjarenonderhoudsplan Theodorushaven opgeleverd, waarin het volledig onderhoudsprogramma voor de periode 2023 t/m 2032 is uitgewerkt. De financiële effecten hiervan zijn in beeld gebracht en de aanvullende middelen zijn aangevraagd in het 1e concernbericht 2023. Naast de aanvraag van de extra benodigde middelen is eveneens besloten om voor de haven een voorziening groot onderhoud haven in te stellen, vergelijkbaar met de IBOR-systematiek.

RIOLERING

Het Gemeentelijk Waterprogramma (GWP) 2024-2027 is in december 2023 vastgesteld en beschrijft de invulling van de zorgplicht voor het afvalwater, hemelwater en grondwater en vormt de basis voor de vaststelling van de gemeentelijke rioolheffing. Voor het in stand houden en optimaliseren van het functioneren van het systeem zijn maatregelen nodig in de vorm van rioolverbetering, vervanging of renovatie. In 2021 is het rioolstelsel van de kern Bergen op Zoom nauwkeurig geanalyseerd op het hydraulisch functioneren. In 2023 en 2024 vindt dit plaats voor de kernen Halsteren en Lepelstraat.

VERVANGINGSINVESTERINGEN

Inmiddels wordt jaarlijks bij de vaststelling van accres een doorrekening gemaakt voor het totaal van de vervangingsinvesteringen in de openbare ruimte. Op basis van de cijfers over 2022 is gebleken dat het gemiddelde jaarlijks investeringsvolume was toegenomen tot €5,5 miljoen. Op basis van de cijfers over 2023 blijkt dat dit volume is toegenomen tot €7,7 miljoen. Deze toenames zijn een resultaat van de prijsverhogingen en areaaluitbreidingen over jaren.
Dit betekent ook dat we in de afgelopen jaren, vanwege budgettaire grenzen binnen de moederkredieten, mogelijk on-

voldoende hebben besteed aan vervangingen in de openbare ruimte. In 2023 is opdracht gegeven tot het uitvoeren van een visuele weginspectie met als doel meer inzicht te krijgen in de kwaliteit. Deze resultaten zijn later dan gewenst opgeleverd.

De resultaten van de inspectie zullen in 2024 worden geanalyseerd en worden vergeleken met de resultaten van de vorige inspectie of te zien of in de loop van de achterliggende periode (meer) achterstand is ontstaan.

GEMEENTELIJK VASTGOEDBEZIT

Het gemeentelijke vastgoedbezit wordt onderhouden volgens het door de raad in 2012 vastgestelde gemeentelijk vastgoedbeleid. Daarbij is ook een uitvoerdocument onderhoudsbeheer vastgesteld, gelijktijdig met de herziening van het onderhoudsbeleid. Per pand is er een meerjarenonderhoudsprogramma (MJOP) wat de basis vormt voor het uit te voeren onderhoud in een jaar. Bij het onderhoud van het gemeentelijke vastgoed hanteren we verschillende onderhoudsniveaus. Op basis daarvan is per pand een normstorting onderhoud (jaarlijkse bijdrage aan de onderhoudsvoorziening) bepaald. Het onderhoud draagt hiermee bij aan de integrale vastgoedwaarden zoals opgenomen in het vastgoedbeleid. De gemeenteraad stemde in december 2020 in met het geactualiseerde onderhoudsbeleid met betrekking tot het vastgoed. Hierbij wordt gewerkt met de NEN 2767-methodiek. Gelijktijdig is op basis van deze NEN 2767-methodiek de meerjarenonderhoudsplanning geactualiseerd. De hiervoor benodigde middelen zijn beschikbaar gesteld en opgenomen in de begroting. Hierbij wordt gewerkt met een voorziening. Hiermee voldoen we aan de BBV-richtlijnen.

De top 4 van de uitnames uit de voorziening in 2023:

1. Vervangen cv ketels en renovatie liften Stadskantoor
2. Schilderwerk, houtrot herstel Oude Raadhuis Halsteren
3. Renovatie Tuinmuur en veiligheidsvoorzieningen Gertrudiskerk
4. Onderhoud voegwerk, vervangen brandmeldinstallatie De Maagd

Sportparken buitensport

Het beheer en onderhoud van de buitensportvoorzieningen moet gericht zijn op duurzame instandhouding van de (voldoende) kwaliteit van de voorzieningen. Het beheer en onderhoud bestaat zowel uit het reguliere onderhoud (exploitatie) als uit groot onderhoud. Met ingang van 2020 is de exploitatiebegroting zo ingericht dat voor de bedrijfsvoering en bewaking vanuit één overzicht gewerkt kan worden. Met betrekking tot het groot onderhoud stelden we voor de jaren 2023 – 2026 een MJOP op met een reële planning en maakten we een calculatie op basis van de uitgevoerde inspecties. De visuele inspectie is uitgevoerd aan de hand van normen van de NOC*NSF, de betreffende sportbonden. De budgetten voor het onderhoud aan de buitensportaccommodaties zijn opgenomen in de reguliere begroting. Vooralsnog wordt niet gewerkt met een voorziening. In het kader van de bezuinigingsopgave (focusakkoord) wordt, aan de hand van nog verder uit te werken businesscases, in 2024 bepaald hoe we in de toekomst omgaan met de buitensportaccommodaties. Gezien de verschillende businesscases die lopen met betrekking tot de buitensportaccommodaties moesten er nog keuzes gemaakt worden.

De belangrijkste uitgevoerde werkzaamheden voor groot onderhoud buitensportaccommodaties in 2023 zijn: Toplaagrenovatie tennisbanen HTV, renovatie/onderhoud honk- en softbalvelden Staakberg en het plaatsen van een geluidswerend scherm bij Smash.

KADERSTELLENDE BELEIDSDOCUMENTEN

Beleidsnota	Vastgesteld
Bosbeheerplan	2005
Gemeentelijke Wateropgave	2009
Groenstructuurplan	2006
Gemeentelijk Waterprogramma (GWP) 2024-2027	2023
Integraal Beheerplan Openbare Ruimte	2022
Onderhoudsbeheerplan gemeentelijk vastgoed	2020
Verkeersplan	2014

3.8 VERBONDEN PARTIJEN

Verbonden partijen zijn organisaties en instellingen waarin een gemeente zowel een bestuurlijk als een financieel belang heeft. Van een financieel belang is sprake als de gemeente de middelen, die aan een partij ter beschikking zijn gesteld, niet terugkrijgt bij faillissement van die partij of als financiële problemen bij de derde partij kunnen worden verhaald bij de gemeente. Bij een bestuurlijk belang gaat het om het hebben van zeggenschap van de gemeente in een derde partij, of omdat de gemeente een zetel in het bestuur heeft, of omdat ze via aandelen mee kan stemmen.

Met de Nota Verbonden Partijen zijn nadere afspraken vastgelegd voor beleidsmatige en financiële aansturing en beheersing van verbonden partijen. Hierin zijn zes kaderstellende spelregels opgenomen. In het 4e kwartaal 2023 is de concept-nota verbonden partijen, zoals deze is opgesteld door de intergemeentelijke werkgroep, behandeld in de gemeenteraad. Op 5 september 2023 is het besluit genomen geen zienswijze op de nota in te dienen. De definitieve nota wordt verwacht in het 1e kwartaal 2024. Op basis van de concept-nota zijn de wijzigingsvoorstellen van de gemeenschappelijke regelingen beoordeeld. In het 1e kwartaal 2024 wordt de definitieve nota van de werkgroep verwacht.

De jaarstukken 2023 van de gemeenschappelijke regelingen partijen moeten uiterlijk op 15 april worden toegezonden aan de deelnemers. De financiële informatie is om die reden gebaseerd op de meest recente formele besluitvorming binnen de gemeenschappelijke regelingen.

De gemeente Bergen op Zoom kent de volgende verbonden partijen:

Gemeenschappelijke regeling	Gemeentelijke vertegenwoordiger	Progr.
Belgisch-Nederlands Grensoverleg (BENEGO)	burgemeester	1
GR Belastingsamenwerking West-Brabant (BWB)	portefeuillehouder	1
GR West-Brabants Archief (WBA)	portefeuillehouder	1
GR Regio West-Brabant (RWB)	portefeuillehouder	1
GR Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant (GRVR)	burgemeester	2
GR Programma schoolverzuim en voortijdig schoolverlaten	portefeuillehouder	5
GR Geweld in afhankelijkheidsrelaties en meldpunt crisiszorg West-Brabant (GIA)	portefeuillehouder	7
GR Openbare Gezondheidszorg West-Brabant (GROGZ)	portefeuillehouder	7
GR Regionale Ambulancevoorziening Brabant Midden-West-Noord (RAV)	portefeuillehouder	7
GR Werkvoorzieningschap West-Brabant (WVS)	portefeuillehouder	8
GR Intergemeentelijke Sociale Dienst Brabantse Wal	portefeuillehouder	8
GR Omgevingsdienst Midden- en West-Brabant (OMWB)	portefeuillehouder	9

Deelnemingen	Gem. vertegenwoordiger		Boekwaarde Deelneming	Progr.
NV Bank Nederlandse Gemeenten	Portefeuillehouder	€	93.178	1
ZEH NV (voormalig PZEM NV)	Portefeuillehouder	€	38.118	1
GBE Aqua NV	Portefeuillehouder	€	941.119	1
Enexis Holding NV (ontstaan uit Essent NV)	Portefeuillehouder	€	1.132	1
Publiek Belang Elektriciteitsproductie BV (ontstaan uit Essent NV)	Portefeuillehouder	€	1	1
Claim Staat Vennootschap BV (ontstaan uit Essent NV)	Portefeuillehouder	€	3	1
BV REWIN West-Brabant	Portefeuillehouder	€	13.613	4
Green Chemistry Campus (GCC) BV	Portefeuillehouder	€	3.600	4
Sportbedrijf Bergen op Zoom BV	Portefeuillehouder	€	100.000	6
SAVER NV	Portefeuillehouder	€	925.712	9

Deelnemingen	Gem. vertegen-woordiger		Boekwaarde Deelneming	Progr.
Brabant Water NV	Portefeuillehouder	€	228.849	9
Parkeerbeheer Bergen op Zoom BV	Portefeuillehouder	€	18.000	10
N.V. Maatschappij ter bevordering Industrievestiging Bergen op Zoom (NV Aangenaam Bergen op Zoom) – in liquidatie	Portefeuillehouder	€	405.000	10

TOELICHTING PER GEMEENSCHAPPELIJKE REGELING (PUBLIEKE VERBONDEN PARTIJEN)

Belgisch-Nederlands Grensoverleg (BENEGO)		
Doel	De doelen die BENEGO nastreeft luiden als volgt: • Het zeer actief verbinden van lokale initiatieven bij zowel Belgische als Nederlandse grensgemeenten met als doel hiervoor substantiële subsidiebijdrages te verwerven onder andere via Interreg; • Het in stand houden van een platformfunctie die minimaal éénmaal per jaar een conferentie belegt voor de deelnemende grensgemeenten en tevens op verzoek van de leden concrete samenwerking c.q. informatie-uitwisseling over grensoverschrijdende actuele thema's actief entameert; • Het in stand houden van de rechtspersoon (GOL).	
Betrokkenen	21 bij de grens gelegen gemeenten uit de provincies Antwerpen en Noord-Brabant. Langs Nederlandse zijde gaat het om Woensdrecht, Bergen op Zoom, Roosendaal, Rucphen, Zundert, Etten-Leur, Breda, Baarle-Nassau, Tilburg, Goirle, Hilvarenbeek en Reusel-De Mierden. Langs Vlaamse zijde zijn Stabroek, Kapellen, Kalmthout, Essen, Wuustwezel, Hoogstraten, Baarle-Hertog, Ravels en Oud-Turnhout lid.	
Risico totaal	Laag	
Bestuurlijk belang	De burgemeester vertegenwoordigt de gemeente in het Algemeen Bestuur.	
Financieel belang	Jaarlijkse bijdrage (opgenomen in de begroting) bestaande uit een basisbedrag van €590 verhoogd met €0,03 per inwoner, afgetopt op €2990. Voor Bergen op Zoom is de jaarlijkse bijdrage €2630.	
Uittredingsbepalingen	Niet van toepassing	
	(Alle bedragen x 1.000)	
Eigen Vermogen	1 januari 2022: €187	1 januari 2024: €180
	31 december 2022: €204	31 december 2024: €158
Vreemd Vermogen	1 januari 2022: €0	1 januari 2024: €0
	31 december 2022: €0	31 december 2024: €0
Resultaat	2022: €16	2024: €0
Programma	1 Bestuur en Ondersteuning	
Portefeuillehouder	Burgemeester Mevr. Drs. M. Mulder MSc.	

GR Belastingsamenwerking West-Brabant (BWB)	
Doel	Gemeenschappelijke behartiging van de belangen van de deelnemende gemeenten en het waterschap op het gebied van de heffing en invordering van belastingen en de uitvoering van de Wet waardering Onroerende Zaken.
Betrokkenen	Waterschap Brabantse Delta en gemeenten Bergen op Zoom, Breda, Dongen, Etten-Leur, Halderberge, Loon op Zand, Moerdijk, Oosterhout, Roosendaal, Rucphen, Woensdrecht en Zundert. Vestiging Etten-Leur.
Risico totaal	• De gemeente is verplicht een – jaarlijks te bepalen – bijdrage te betalen aan de begroting. • De gemeente staat, gezamenlijk met de overige deelnemers, garant voor de juiste betaling van rente, aflossing, boeten en kosten van de door het BWB af te sluiten langlopende leningen, kasgeldleningen en in rekening courant op te nemen gelden, naar verhouding van voornoemde bijdrage aan de begroting.
Bestuurlijk belang	Het college van B&W wijst uit hun midden een lid aan voor het algemeen bestuur. De voorzitter en de leden van het dagelijks bestuur zijn door en uit het midden van het algemeen bestuur gekozen. Door de waterschapsverkiezingen is er in 2023 een andere voorzitter van het DB gekozen.

GR Belastingsamenwerking West-Brabant (BWB)				
Financieel belang	Het algemeen bestuur stelt de berekeningswijze van de bijdrage van de deelnemers aan de begroting van de BWB vast met een versterkte meerderheid van tenminste tweederde van het maximaal aantal in dit bestuur uit te brengen stemmen. De deelnemers staan gezamenlijk garant voor de juiste betaling van rente, aflossing, boeten en kosten van de door het BWB af te sluiten langlopende leningen, kasgeldleningen en in rekening courant op te nemen gelden, naar verhouding van voornoemde bijdrage aan de begroting.			
Uittredingsbepalingen	Gedurende drie jaar na de datum van toetreding tot de regeling is het niet mogelijk om uit de regeling uit te treden. Voor uittreding wordt een opzegtermijn van tenminste een jaar in acht genomen. Het schadebedrag wordt gesteld op driemaal de jaarbijdrage.			
	(Alle bedragen x 1.000)			
Eigen Vermogen	1 januari 2022:	155	1 januari 2024:	0
	31 december 2022:	436	31 december 2024	0
Vreemd Vermogen	1 januari 2022:	1.050	1 januari 2024:	750
	31 december 2022:	900	31 december 2024	600
Resultaat	2022:	436	2024	0
Programma	1 Bestuur en Ondersteuning			
Portefeuillehouder	Wethouder Dhr. J.A.A. Pals			

GR West-Brabants Archief (WBA)				
Doel	• De belangen van de deelnemers met betrekking tot de zorg, het beheer, de bewaring en het ter beschikking stellen van de in de archiefbewaarplaats berustende archiefbescheiden en collecties van de deelnemende gemeenten te behartigen alsmede het toezicht op het beheer van de archiefbescheiden van de deelnemers voor zover deze niet zijn overgebracht. • Het in het samenwerkingsgebied vervullen van de functie van regionaal kennis- en informatiecentrum op het gebied van de lokale en regionale geschiedenis middels het opbouwen en beheren van een zo breed mogelijke collectie regionaal-historisch bronnenmateriaal en deze op een zo actief mogelijke wijze beschikbaar stellen aan en dienstbaar maken voor een breed publiek.			
Betrokkenen	Deelnemende gemeenten: Bergen op Zoom (vestigingsplaats), Etten-Leur, Roosendaal, Moerdijk, Halderberge, Rucphen, Steenbergen, Woensdrecht, Zundert			
Risico totaal	De gemeente draagt bij in een eventueel nadelig saldo			
Bestuurlijk belang	Het college van B&W wijst een collegelid aan voor het algemeen bestuur. Portefeuillehouder is ook lid van het dagelijks bestuur.			
Financieel belang	De bijdrage bestaat uit een bedrag per deelnemer en is gebaseerd op het aantal strekkende meters archief dat per deelnemer opgenomen is in de archiefbewaarplaats op de peildatum 1-1-2017. Daarnaast is een bijdrage bedoeld om de verbinding tussen het Archief en het Cultuurbedrijf te behouden en optimaliseren. In 2023 is wel besloten om de verdeelsleutel vanaf 2024 aan te passen en binnen 3 jaar met een ingroeimodel te gaan invoeren. Voor Bergen op Zoom betekent dit een vermindering van de jaarlijkse deelnemersbijdrage.			
Uittredingsbepalingen	Uittreding dient schriftelijk medegedeeld te worden aan het algemeen bestuur. De uittreding vindt niet eerder plaats dan op 31 december van het jaar volgend op het jaar waarin de schriftelijke uittreding bij het algemeen bestuur is ingediend. Aan de uittreding wordt door het algemeen bestuur voorwaarden en gevolgen verbonden. De nadelige financiële gevolgen voor het West-Brabants Archief, die veroorzaakt worden door de uittreding, inclusief de hierdoor ontstane wachtgeldverplichting worden bij de uittredende deelnemer in rekening gebracht. Een onafhankelijke externe deskundige adviseert over de vaststelling van de financiële gevolgen. Het advies van deze deskundige is voor partijen bindend.			
	(Alle bedragen x 1.000)			
Eigen Vermogen	1 januari 2022:	263	1 januari 2024:	155
	31 december 2022:	260	31 december 2024:	155
Vreemd Vermogen	1 januari 2022:	71	1 januari 2024:	77
	31 december 2022:	72	31 december 2024:	77
Resultaat	2022	3 N	2024	0
Programma	1 Bestuur en Ondersteuning			
Portefeuillehouder en lid Algemeen Bestuur	Wethouder Dhr. J.A.A. Pals			

GR Regio West-Brabant (RWB)				
Doel	RWB draagt bij aan de ontwikkeling van een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor de gehele regio. De basis hiervan ligt in het Actieprogramma Regio West-Brabant. Voor de regionale opgaven zijn vier pijlers vanuit overheidsperspectief het meest relevant: • Economie • Arbeidsmarkt (afstemming vraag en aanbod) • Mobiliteit (multimodale bereikbaarheid) • Ruimte (het vastleggen van de ruimtelijke consequenties van economische activiteiten in afweging met andere ruimtelijke functies). Hierbij richt RWB zich vooral op strategische, ordenende zaken die op de schaal van West-Brabant relevant zijn. RWB zet haar kracht in om het bestuurlijk gesprek te organiseren als secretaris, te adviseren, programma- en procescoördinatie, belangenbehartiging, lobby en kennisdeling.			
Betrokkenen	Deelnemende gemeenten behorend tot het samenwerkingsgebied: Alphen-Chaam, Altena, Baarle-Nassau, Bergen op Zoom, Breda, Drimmelen, Etten-Leur, Geertruidenberg, Halderberge, Moerdijk, Oosterhout, Roosendaal, Rucphen, Steenbergen, Woensdrecht en Zundert . Vestiging Etten-Leur.			
Risico totaal	Niet van toepassing			
Bestuurlijk belang	De portefeuillehouder Economie vertegenwoordigt, als lid van het college van B&W, de gemeente in het Algemeen Bestuur. Portefeuillehouders vertegenwoordigen de gemeente in de Commissies van Advies Economie & Arbeidsmarkt, Mobiliteit en Ruimte.			
Financieel belang	Jaarlijkse bijdrage op basis van inwoneraantal			
Uttredingsbepalingen	Een deelnemende gemeente kan uittreden uit de regeling door toezending aan het algemeen bestuur van daartoe strekkende besluiten van haar college van B&W van Burgemeester en Wethouders. De uittreding vindt, behoudens een door het algemeen bestuur geaccepteerde afwijking, plaats op 1 januari van het tweede jaar, volgend op dat waarin het besluit tot uittreding in de Staatscourant is bekend gemaakt. Daarbij brengt het algemeen bestuur in elk geval de financiële consequenties van de uittreding in beeld en draagt zij er zorg voor dat het openbaar lichaam een redelijke periode krijgt om haar begroting en formatie in overeenstemming te brengen met het nieuwe aantal deelnemers. Verplichtingen die specifiek voor de uittredende gemeente zijn aangegaan zullen daarbij in principe ook door die gemeente nagekomen dienen te worden.			
	(Alle bedragen x 1.000)			
Eigen Vermogen	1 januari 2022:	1.312	1 januari 2024:	713
	31 december 2022:	1.128	31 december 2024	692
Vreemd Vermogen	1 januari 2022:	5.382	1 januari 2024:	6.386
	31 december 2022:	6.399	31 december 2024	6.386
Resultaat	2022:	275 V	2024	0
Programma	1 Bestuur en Ondersteuning			
Portefeuillehouder	Wethouder Dhr. D.P.E. Hopmans			

GR Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant (GRVR)	
Doel	Afstemming tussen hulpdiensten voor het bereiken van grotere slagkracht en betere dienstverlening
Betrokkenen	In de Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant wordt deelgenomen door de 24 gemeenten, de Brandweer Midden- en West-Brabant, De GHOR Midden- en West-Brabant en de Gemeenschappelijke Meldkamer.
Risico totaal	De risico's van de VRMWB staan beschreven in de paragraaf Weerstandvermogen en risicobeheersing. Op basis van de gekwantificeerde actuele risico's is de benodigde weerstandscapaciteit bepaald op €5.805.000. Het AB heeft in maart 2012 besloten om de algemene reserve op te heffen. Elke deelnemende gemeente houdt een algemene reserve aan die onder andere is bestemd voor de risico's die voortvloeien uit de gemeenschappelijke regeling waarin wordt deelgenomen.
Bestuurlijk belang	De burgemeester heeft zitting in het dagelijks bestuur, de gemeenteraad heeft een plaatsvervangend lid aangewezen.
Financieel belang	De gemeentelijke bijdrage bestaat uit een bedrag per inwoner. Bijdrage gemeente (2023, excl. Intekentaken kazerne en FLO) €4.195.277
Uittredingsbepalingen	Uittreden is in principe niet mogelijk. Het betreft hier een wettelijke verplichting.
	(Alle bedragen x 1.000)

GR Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant (GRVR)				
Eigen Vermogen	1 januari 2022:	18.703	1 januari 2024:	5.276
	31 december 2022:	16.476	31 december 2024	4.912
Vreemd Vermogen	1 januari 2022:	47.802	1 januari 2024:	55.277
	31 december 2022:	51.465	31 december 2024	59.803
Resultaat	2022:	2.829 V	2024	0
Programma	2 Veiligheid			
Portefeuillehouder	Burgemeester Drs. M. Mulder MSc.			

GR Programma schoolverzuim en voortijdig schoolverlaten (Reginaal Bureau Leren West-Brabant)	
Doel	Regionale centrale leerlingenadministratie; Centralisering van het gegevensbeheer RMC en leerplicht (wettelijke taak) voor betere controle op voortijdig schoolverlaters en schoolverzuim, eenduidige cijfers en werkwijze in regio en betere aansluiting bij (regionaal georganiseerde) partners als het Voortgezet Onderwijs/MBO zelf, maar ook Zorg, Veiligheidspartners.
Betrokkenen	16 gemeenten nemen deel aan de GR waaronder de Gemeente Bergen op Zoom. Vestiging Breda.
Risico totaal	Bergen op Zoom blijft zelf eindverantwoordelijk voor deze wettelijke taak. Breda wordt gemandateerd om de centrale leerlingenadministratie te voeren. Risico blijft beperkt tot maximaal de jaarlijkse bijdrage.
Bestuurlijk belang	Vertegenwoordiger in bestuur GR van de 16 gemeenten is portefeuillehouder educatie.
Financieel belang	De kosten bedragen op jaarbasis €46.000. De verwachte deelnemersbijdrage meerjarig is: (hierin zijn de keuzeconsequenties van de doorontwikkeling nog niet meegenomen): 2024: €46.003 2025: €47.644 2026: €49.244 2027: €50.895
Uittredingsbepalingen	Looptijd van de GR is twee jaar. Tussentijdse ontbinding kan uitsluitend als alle gemeenten daartoe instemmen.
Eigen Vermogen	Er is geen eigen / vreemd vermogen. De (mogelijk) resterende middelen worden door gemeente Breda gereserveerd om in het volgend jaar te besteden.
Vreemd Vermogen	
Resultaat	
Programma	5 Onderwijs
Portefeuillehouder	Wethouder Dhr. H.P. Verroen

GR GIA (Geweld in Afhankelijkheidsrelaties)	
Doel	Het doel van de Gemeenschappelijke Regeling (GR) Geweld in Afhankelijkheidsrelaties (GIA) is om de samenwerking te verankeren tussen de West-Brabantse gemeenten bij de aanpak van het voorkomen en bestrijden van GIA en de zorg voor één Meldpunt Crisiszorg in de regio West-Brabant.
Betrokkenen	Onderdeel van de GR GIA zijn de gemeenten uit jeugdhulpregio West-Brabant West en West-Brabant Oost, te weten: Halderberge, Altena, Moerdijk, Oosterhout, Bergen op Zoom, Roosendaal, Breda, Rucphen, Drimmelen, Steenbergen, Etten-Leur, Woensdrecht, Geertruidenberg en Zundert. Gemeente Breda fungeert binnen de GR als centrumgemeente voor de regio.
Risico totaal	Laag
Bestuurlijk belang	De portefeuillehouder jeugd is namens de gemeente Bergen op Zoom vooruitgeschoven op dit dossier en neemt deel aan het bestuurlijk plenair overleg GIA & MCZ. Door aangesloten te zijn bij de GR GIA geeft de gemeente Bergen op Zoom invulling aan de wettelijke taak (op grond van de jeugdwet en de WMO) die zij heeft op het gebied van de inzet op huiselijk geweld en kindermishandeling.

GR GIA (Geweld in Afhankelijkheidsrelaties)	
Financieel belang	Deelnemende gemeenten betalen een jaarlijkse bijdrage aan de centrumgemeente Breda. Deze bijdrage wordt bepaald door op het totaal benodigde budget voor regionale uitvoeringsplannen GIA de beschikbare rijksmiddelen (DUVO-bijdrage; Decentralisatie Uitkering Vrouwenopvang en aanpak huiselijk geweld) in mindering te brengen en h et resterende bedrag te verdelen onder de deelnemende gemeenten op basis van inwoneraantallen (CBS, peildatum 1 januari van het jaar voorafgaand aan het jaar waarvoor het budget beschikbaar wordt gesteld). De Centrumgemeente kan op basis van deze Regeling geen andere kosten aan de gemeenten doorberekenen. Een eventuele wijziging van de jaarlijkse bijdrage GIA van de gemeenten wordt op voorstel van het bestuurlijk overleg GIA vastgesteld en ter besluitvorming aan de gemeenten voorgelegd.
Uittredingsbepalingen	De uittredingsbepalingen zijn vastgelegd in de GR GIA & MCZ West-Brabant.
Eigen Vermogen Vreemd Vermogen Resultaat	Het Regionaal Uitvoeringsbudget GIA wordt door de centrumgemeente Breda beschikbaar gesteld aan uitvoeringsorganisaties die een bijdrage leveren aan de regionale aanpak, waaronder in ieder geval de subsidies voor Veilig Thuis en Safegroup/Vrouwenopvang. Subsidieverstrekking geschiedt op basis van de vigerende subsidieregelgeving van de centrumgemeente. De DUVO is bedoeld voor het aanpakken van alle vormen van geweld in afhankelijkheidsrelaties, waarbinnen gemeenten beleid- en bestedingsvrijheid hebben. De financiële bijdrage via de DUVO is niet per se kostendekkend, zo stelt het rijk. Voor het jaar 2023 zijn de geraamde uitgaven voor o.a. Veilig Thuis West-Brabant en Safegroup/Vrouwenopvang benoemd bij het vaststellen van het Regionaal Beleidskader 2022 – 2025 voor GIA en Meldpunt crisiszorg. Daarin is besloten om ieder jaar de bijdrage per gemeente te bepalen en vast te stellen in het Plenair Bestuurlijk Overleg GIA & MCZ. Voor Bergen op Zoom betekent dit dat wij in 2023 een bijdrage van €580.318,-- moeten betalen. De oorspronkelijke bijdrage voor 2023 werd geraamd op €531.630. Eind 2023 is in het Plenair Bestuurlijk Overleg van Gemeenten besloten om voor 2024 rekening te houden met een extra bijdrage regionale taken GIA van €743.725 excl. daadwerkelijk gevraagde extra indexering voor regionale GIA-taken. Er werd al rekening gehouden met een indexering van 4,4% voor alle gemeenten, de daadwerkelijke indexering ligt hoger vanwege loonindexaties (Cao Welzijn en Cao Jeugd). Deze extra bijdrage voor 2024 wordt bekostigd uit de resterende middelen GIA 2023. Dit betekent dat de gemeente geen extra middelen hoeft bij te dragen boven op het bedrag van €743.725,00 waarmee rekening is gehouden in het beleidskader 2024. Voor de bekostiging van de GIA-taken 2025 worden enkele (meerjarige) scenario's uitgewerkt in het voorjaar van 2024 op basis waarvan de gemeentelijke bijdrage wordt vastgesteld door het bestuurlijk plenair overleg GIA & MCZ en vervolgens voorgelegd aan de colleges in West-Brabant.
Programma	7 WMO en Jeugd
Portefeuillehouder	Wethouder Dhr. J. van Aken

GR Openbare Gezondheidszorg West-Brabant (GROGZ)				
Doel	Gemeenschappelijke behartiging van de belangen van de deelnemende gemeenten op het gebied van de gezondheid(szorg)			
Betrokkenen	Gemeenten Alphen-Chaam, Altena, Baarle-Nassau, Bergen op Zoom, Breda, Drimmelen, Etten-Leur, Geertruidenberg, Halderberge, Moerdijk, Oosterhout, Roosendaal, Rucphen, Steenbergen, Woensdrecht, Zundert. Vestiging Breda.			
Risico totaal	• De gemeente draagt bij in het nadelig saldo • De geneeskundige zorg afstemmen op de aanvaardbare kosten			
Bestuurlijk belang	Door de raad aangewezen lid van B&W vertegenwoordigt de gemeente in het dagelijks en algemeen bestuur			
Financieel belang	De deelnemende gemeenten dragen bij in het nadelig saldo naar rato van het aantal inwoners.			
Uittredingsbepalingen	De gemeente is verplicht op basis van de Wet Publieke Gezondheid een openbare gezondheidszorgdienst in stand te houden.			
	(Alle bedragen x 1.000)			
Eigen Vermogen	1 januari 2022:	6.017	1 januari 2024:	6.183
	31 december 2022:	6.704	31 december 2024	6.106
Vreemd Vermogen	1 januari 2022:	19.393	1 januari 2024:	10.500
	31 december 2022:	11.701	31 december 2024	10.500
Resultaat	2022:	437 V	2024	0
Programma	7 Wmo en Jeugd			
Portefeuillehouder	Wethouder Dhr. J. van Aken			

GR Regionale Ambulancevoorziening Brabant Midden-West-Noord (RAV)				
Doel	• Het instellen en in standhouden van een Regionale Ambulancevoorziening voor het werkgebied Midden en West-Brabant; • Het instellen en in standhouden van een Regionale Ambulancevoorziening voor het werkgebied Brabant-Noord; • Het in standhouden van een meldkamer ambulancezorg voor het werkgebied Midden- en West-Brabant; • Het in standhouden van een meldkamer ambulancezorg voor het werkgebied Brabant-Noord; • Het vaststellen en (doen) uitvoeren van regionale ambulanceplannen van de regio Midden- en West-Brabant en Brabant-Noord; • Het (doen) leveren van een bijdrage aan de geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen ten behoeve van de Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant en Hulpverleningsdienst Brabant-Noord.			
Betrokkenen	Gemeenten Alphen-Chaam, Altena, Baarle-Nassau, Bergen op Zoom, Bernheze, Boekel, Boxmeer, Boxtel, Breda, Cuijk, Dongen, Drimmelen, Etten-Leur, Geertruidenberg, Gilze en Rijen, Goirle, Grave, Haaren, Halderberge, 's-Hertogenbosch, Heusden, Hilvarenbeek, Landerd, Lith, Loon op Zand, Maasdonk, Mill en Sint Hubert, Moerdijk, Oisterwijk, Oosterhout, Oss, Roosendaal, Rucphen, Schijndel, Sint Anthonis, Sint-Michielsgestel, Sint-Oedenrode, Steenbergen, Tilburg, Uden, Veghel, Vught, Waalwijk, Woensdrecht, Zundert. De organisatie is gevestigd in Tilburg.			
Risico totaal	De gemeente draagt bij in het nadelig saldo.			
Bestuurlijk belang	Door de gemeenteraad aangewezen lid van B&W vertegenwoordigt de gemeente in het algemeen bestuur.			
Financieel belang	De deelnemende gemeenten dragen bij in het nadelig saldo, vanaf 2012 is de jaarlijkse bijdrage komen te vervallen.			
Uittredingsbepalingen	De gemeente is verplicht op basis van de Ambulancewet een ambulancevoorziening in stand te houden.			
	(Alle bedragen x 1.000)			
Eigen Vermogen	1 januari 2022:	14.180	1 januari 2024:	14.369
	31 december 2022:	14.293	31 december 2024	14.369
Vreemd Vermogen	1 januari 2022:	32.686	1 januari 2024:	28.702
	31 december 2022:	29.564	31 december 2024	33.917
Resultaat	2022:	221 V	2024	0
Programma	7 Wmo en Jeugd			
Portefeuillehouder	Wethouder Dhr. J. van Aken			

GR Werkvoorzieningsschap West-Brabant (WVS-groep)	
Doel	Uitvoeren van activiteiten voor inwoners op grond van de Participatiewet, als sociaal ontwikkelbedrijf. Onder andere het bieden van beschut werk, werk voor mensen met een indicatie op basis van de oude Wet Sociale Werkvoorziening (WSW) en het ontwikkelen van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt naar, waar mogelijk, betaald werk.
Betrokkenen	Eigenaren en klant: Gemeenten Bergen op Zoom, Etten-Leur, Halderberge, Moerdijk, Roosendaal, Rucphen, Steenbergen, Woensdrecht, Zundert. Vestiging Roosendaal. Leverancier: WVS
Risico totaal	Gemeenten dragen gezamenlijk (eventuele) negatieve exploitatiesaldi. Weerbaarheidsreserve van de GR is voldoende. Om exploitatie sluitend te krijgen zijn naast de subsidies eigen inkomsten nodig. Die omzet is afhankelijk van economische ontwikkelingen, ondernemerschap van de regeling en bereidheid ondernemers werk uit te besteden/arbeidsplaatsen ter beschikking te stellen.
Bestuurlijk belang	Wethouder Hopmans vertegenwoordigt de gemeente in het algemeen bestuur. Hij vertegenwoordigt hierin de klant en eigenaar.
Financieel belang	Financiering gebeurt door doorbetaling van de Rijksbijdrage van gemeenten en door bijdragen van derden. Daarnaast betaalt de gemeente op basis van het aantal geplaatsten een eigen bijdrage ter afkoop van tekortfinanciering. Als de weerbaarheidsreserve van de GR onvoldoende is in kader van dekking exploitatietekort moet de gemeente verdere afdekking van het tekort van de GR op zich nemen.

GR Werkvoorzieningsschap West-Brabant (WVS-groep)				
Uittredingsbepalingen	Opgenomen in tekst GR artikel 38. Met name lid 4 is van belang: 'Een uittredende gemeente is gehouden na uittreding bij te dragen in de negatieve effecten op de exploitatie en in de als gevolg van de uittreding mogelijk ontstane desintegratiekosten. De bijdrage wordt vastgesteld door het algemeen bestuur en de uittredende gemeente. De wijze waarop de bijdrage wordt berekend sluit zoveel mogelijk aan op de bestaande jurisprudentie. Als partijen er niet uitkomen wordt de kwestie conform lid 5 voorgelegd aan een geschillencommissie'.			
	(Alle bedragen x 1.000)			
Eigen Vermogen	31 december 2022:	4.456	31 december 2024:	3.850
Vreemd Vermogen	31 december 2022:	19.583	31 december 2024:	21.673
Resultaat	2022:	1.068 V	2024:	-250
Programma	8 Werk en inkomen			
Portefeuillehouder	Wethouder Dhr. D.P.E. Hopmans			

GR Intergemeentelijke Sociale Dienst Brabantse Wal				
Doel	De regeling heeft ten doel gezamenlijke uitvoering van het takenpakket van een afdeling Sociale Zaken van een gemeente, afstemmen van beleid en uitvoering en het bevorderen van de kwaliteit en continuïteit van de dienstverlening. Voor de uitvoering hiervan is de ISD Brabantse wal gevormd.			
Betrokkenen	Gemeenten Bergen op Zoom, Steenbergen en Woensdrecht. Vestiging Bergen op Zoom.			
Risico totaal	De gemeente draagt bij in het nadelig saldo			
Bestuurlijk belang	In de gemeenschappelijke regeling is opgenomen dat het gemeenschappelijk orgaan bestaat uit de door de deelnemende colleges van burgemeester en wethouders aangewezen wethouder van de deelnemende gemeente. Dit is de wethouder met de portefeuille werk, inkomen en minimabeleid.			
Financieel belang	De begroting van de ISD Brabantse Wal bevat alleen de uitvoeringskosten waaronder personeelskosten, bedrijfsvoeringskosten en additionele kosten. De deelnemende gemeenten dragen bij naar rato van het klantenaantal met een bijstandsuitkering. De gemeenschappelijke regeling heeft geen eigen en vreemd vermogen..			
Uittredingsbepalingen	Het college van B&W van elke deelnemende gemeente kan, na vooraf verkregen instemming van de raad van die gemeente, besluiten dat de deelneming aan deze regeling wordt opgezegd. De raad van de andere gemeenten wordt over de besluiten geïnformeerd. Een dergelijk besluit tot uittreding kan niet plaatsvinden binnen vijf jaar na inwerkingtreding van deze regeling. Een uittreding kan slechts plaatsvinden met ingang van de eerste januari van enig jaar, met dien verstande dat tenminste een opzegperiode van 18 maanden in acht wordt genomen. De deelnemende gemeenten regelen in alle billijkheid de gevolgen van de uittreding. Daarbij geldt als uitgangspunt dat de uittredende gemeente de kosten draagt die het rechtstreekse gevolg zijn van de uittreding en dat de overige gemeenten geen financieel nadeel van de uittreding ondervinden.			
	(Alle bedragen x 1.000)			
Eigen Vermogen	De GR ISD heeft geen eigen vermogen of vreemd vermogen.			
Vreemd Vermogen				
Resultaat	2022	109	2024	0
Programma	8 Werk en inkomen			
Portefeuillehouder	Wethouder Dhr. D.P.E. Hopmans			

GR Omgevingsdienst Midden- en West-Brabant (OMWB)	
Doel	OMWB neemt voorbereidende, coördinerende en uitvoerende taken op zich op het terrein van milieu, veiligheid en leefomgeving. Zij voert deze taken uit voor provincie Noord-Brabant en de aangesloten gemeenten, deels in mandaat.
Betrokkenen	Deelnemende gemeenten/provincie behorend tot het samenwerkingsgebied: Alphen-Chaam, Altena, Baarle-Nassau, Bergen op Zoom, Breda, Dongen, Drimmelen, Etten-Leur, Geertruidenberg, Gilze en Rijen, Goirle, Halderberge, Heusden, Hilvarenbeek, Loon op Zand, Moerdijk, Oisterwijk, Oosterhout, Roosendaal, Rucphen, Steenbergen, Tilburg, Waalwijk, Woensdrecht, Zundert en provincie Noord-Brabant. Vestiging Tilburg.
Risico totaal	De gemeente draagt bij in eventueel nadelig exploitatieresultaat (zie programma 3)

GR Omgevingsdienst Midden- en West-Brabant (OMWB)				
Bestuurlijk belang	Het door de raad aangewezen lid van het college van B&W vertegenwoordigt de gemeente in het algemeen bestuur			
Financieel belang	De gemeenten hebben een Dienstverleningsovereenkomst met de OMWB, waarin een contractmaat met het aantal af te nemen uren is opgenomen en stellen jaarlijks een werkprogramma op voor de uit te voeren werkzaamheden. 2. De gemeenten hebben een startkapitaal gestort.			
Uittredingsbepalingen	Bij uittreding heeft gemeente gedurende een aantal jaren een afnameverplichting.			
	(Alle bedragen x 1.000)			
Eigen Vermogen	1 januari 2022:	2.918	1 januari 2024:	3.148
	31 december 2022:	3.610	31 december 2024	3.148
Vreemd Vermogen	1 januari 2022:	3.285	1 januari 2024:	5.386
	31 december 2022:	3.458	31 december 2024	5.386
Resultaat	2022:	583 V	2024	0
Programma	9 Milieu			
Portefeuillehouder	Wethouder Dhr. J.A.A. Pals			

TOELICHTING PER DEELNEMING (PRIVATE VERBONDEN PARTIJEN)

NV Bank voor Nederlandse Gemeenten				
Doel	De gemeente heeft belang bij een gespecialiseerde bank voor Nederlandse overheden. Daarnaast wordt dividend ontvangen.			
Betrokkenen	Bijna alle Nederlandse Gemeenten. Vestiging Den Haag.			
Risico totaal	Verlies inleg aandelenkapitaal			
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder			
Financieel belang	De gemeente neemt via aandelen deel in de nv Gestort €93.178.			
Ontwikkelingen	Van oudsher neemt de gemeente deel aan deze vennootschap. Dit is een uitvloeisel van de verhouding tussen gemeente en BNG, waarbij de BNG als huisbankier fungeert. Op dit moment zijn er geen redenen om de situatie te wijzigen. Jaarlijks wordt dividend ontvangen. De gemeente maakt geen deel uit van het bestuur.			
	(Alle bedragen x 1.000)			
Eigen Vermogen	1 januari 2022:	5.062.000	31 december 2022:	4.615.000
Vreemd Vermogen	1 januari 2022:	143.995.000	31 december 2022:	107.459
Resultaat	2022:	300.000		
Programma	1 Bestuur en Ondersteuning			
Portefeuillehouder	Wethouder Dhr. J.A.A. Pals			

ZEH NV (voormalig PZEM)	
Doel	ZEH draagt zorg voor het vertegenwoordigen van het aandeelhoudersbelang in N.V. EPZ (kerncentrale) en een aantal andere kleine deelnemingen (BMC Moerdijk B.V. en NPG Willebroek N.V.)
Betrokkenen	Alle Zeeuwse gemeenten (+/- 47%), Provincie Zeeland (50%), Provincie Noord-Brabant en enkele West-Brabantse gemeenten. Vestiging Middelburg.
Risico totaal	Verlies van inleg aandelenkapitaal
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder
Financieel belang	Gemeente bezit +/- 0,5% van de aandelen van ZEH NV die een boekwaarde hebben van €38.118
Procedure begroting	Gemeente wordt via diverse informatie op de hoogte gehouden over de gang van zaken bij ZEH. Grote investeringen en/of belangrijke strategische wijzigingen worden aan de aandeelhouders voorgelegd.

ZEH NV (voormalig PZEM)				
Ontwikkelingen	De herindeling van Halsteren bij Bergen op Zoom had tot gevolg dat de aandelen van de ZEH NV (voorheen PZEM NV, daarvoor Delta NV) mee overgingen. Het aandeel van de gemeente in het totale aandelenpakket is gering. De gemeente bezit 84 aandelen. De gemeente heeft alleen via de aandeelhoudersvergadering bestuurlijke inbreng. EZH is in de afgelopen na verkoop van diverse bedrijfsonderdelen (afvalverwerker Indaver, deelneming in windmolenpark, consumententak Delta, netwerkbedrijf, Sloecentrale) op dit moment alleen nog aandeelhouder van EPZ (=kerncentrale in Borsele) en een aantal andere kleine deelnemingen. EZH wil af van dit belang (70% EPZ) maar heeft hiervoor de medewerking van het Rijk nodig. Daar lopen al jaren gesprekken over die momenteel weer zeer actueel zijn door een mogelijke nieuwe kerncentrale. Naar verwachting wordt begin 2024 de geactualiseerde aandeelhouderstrategie vastgesteld. Die strategie komt erop neer dat ZEH haar belangen wilafbouwen, het belang in de kerncentrale wil afstoten aan het Rijk en de resterende beschikbare middelen in ZEH d.m.v. dividend de komende jaren over te dragen aan de aandeelhouders. Nadat er jarenlang geen dividend werd uitgekeerd is dat sinds 2022 weer wel het geval.			
	(Alle bedragen x 1.000)			
Eigen Vermogen	1 januari 2022:	1.650	31 december 2022:	1.589
Vreemd Vermogen	1 januari 2022:	1.229	31 december 2022:	1.550
Resultaat	2022:	182		
Programma	1 Bestuur en Ondersteuning			
Portefeuillehouder	Wethouder Dhr. H.P. Verroen			

GBE Aqua NV			
Doel	Het houden en beheren van aandelen in Evides		
Betrokkenen	Alle Zeeuwse gemeenten (+/- 47%), Provincie Zeeland (50%) en enkele West-Brabantse gemeenten. Vestiging Middelburg.		
Risico totaal	Verlies van inleg aandelenkapitaal		
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder		
Financieel belang	Gemeente bezit +/- 0,5% van de aandelen van GBE Aqua die een boekwaarde hebben van € 452.329		
Procedure begroting	Gemeente wordt via diverse informatie op de hoogte gehouden over de gang van zaken bij GBE Aqua. Grote investeringen en/of belangrijke strategische wijzigingen worden aan de aandeelhouders voorgelegd.		
Ontwikkelingen	De herindeling van Halsteren bij Bergen op Zoom had tot gevolg dat de aandelen van de PZEM NV (voorheen Delta NV) mee overgingen. PZEM was houder van aandelen in Evides. Deze aandelen zijn eind 2021 overgedragen aan de bestaande aandeelhouders van PZEM. Voor de aankoop van het belang in Evides is GBE Aqua een lening aangegaan (circa 330 miljoen). De aandeelhouders hebben de plicht de te ontvangen dividenden van PZEM door te storten naar GBE Aqua die hiermee de lening kan aflossen. De aandeelhouders schrijven deze storting bij op de boekwaarde van de deelneming (bijschrijving bedroeg in 2022 € 457.000 en in 2023 wordt naar verwachting een vergelijkbaar bedrag bijgeschreven).		
	(Alle bedragen x 1.000)		
Eigen Vermogen	31 december 2022:	30.452	(2022 is het eerste jaar van verslaglegging)
Vreemd Vermogen	31 december 2022:	263.705	
Resultaat	2022:	25.167	
Programma	1 Bestuur en Ondersteuning		
Portefeuillehouder	Wethouder Dhr. H.P. Verroen		

Enexis Holding NV (ontstaan uit Essent NV)				
Doel	Beheer energienetwerk			
Betrokkenen	Diverse Nederlandse gemeenten en Provincies. Vestiging 's-Hertogenbosch.			
Risico totaal	Verlies inleg aandelenkapitaal			
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder			
Financieel belang	Het geringe belang in Enexis Holding NV kent een boekwaarde van €1.132 (23.510 aandelen)			
Procedure begroting	Via diverse kanalen, waaronder de aandeelhoudersvergaderingen, wordt de gemeente geïnformeerd over de gang van zaken bij dit bedrijf.			
Ontwikkelingen	Enexis is sinds 2009 het afgesplitste netwerkbedrijf van Essent NV. Enexis beheert het energienetwerk in zeven provincies in Noord-, Oost-, en Zuid-Nederland. Zij zorgt ervoor dat gas en elektriciteit van de energieleveranciers veilig bij de klant terecht komen. Enexis is verantwoordelijk voor de aansluiting van ongeveer 2,6 miljoen huishoudens, bedrijven en overheden. Het klimaatakkoord leidt ertoe dat netwerkbeheerders hun capaciteit enorm moeten vergroten. Dat betekent dat de investeringen de komende jaren sterk zullen toenemen. Hiervoor heeft Enexis via haar aandeelhouders voor versterking van haar vermogen een zogenaamde hybride lening afgesloten. Enexis heeft in 2022 haar commerciële tak (Fudura) verkocht. De middelen worden gebruikt voor financiering van de investeringen			
	(Alle bedragen x 1.000)			
Eigen Vermogen	1 januari 2022:	4.432.000	31 december 2022:	4.491.000
Vreemd Vermogen	1 januari 2022:	4.268.000	31 december 2022:	4.622.000
Resultaat	2022:	152.000		
Programma	1 Bestuur en Ondersteuning			
Portefeuillehouder	Wethouder Dhr. H.P. Verroen			

Publiek Belang Elektriciteitsproductie BV (ontstaan uit Essent NV)				
Doel	Het beheer en de uitoefening van de rechten en verplichtingen ingevolge de aandelen in EPZ (w.o. de kerncentrale Borssele).			
Betrokkenen	Diverse Nederlandse gemeenten en Provincies. Vestiging 's-Hertogenbosch.			
Risico totaal	Verlies inleg aandelenkapitaal			
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder			
Financieel belang	Het geringe belang kent een boekwaarde van €1,00 (23.510 aandelen)			
Procedure begroting	Via diverse kanalen, waaronder de aandeelhoudersvergaderingen, wordt de gemeente geïnformeerd over de gang van zaken bij dit bedrijf.			
Ontwikkelingen	PBE was aanvankelijk opgericht voor een bodemprocedure over het geschil tussen Delta en RWE over het belang in de kerncentrale in Borsele. Partijen hebben hierover een compromis bereikt. De PBE blijft voorlopig bestaan om zaken af te wikkelen volgende uit de verplichtingen van het Convenant Borging Publiek Belang Kerncentrale 2009. Naar verwachting wordt de vennootschap in 2023 opgeheven en de resterende liquide middelen uitgekeerd aan de aandeelhouders naar rato van het aandelenbelang			
	(Alle bedragen x 1.000)			
Eigen Vermogen	1 januari 2022:	1.532	31 december 2022:	1.480
Vreemd Vermogen	1 januari 2022:	7	31 december 2022:	10
Resultaat	2022:	-/- €52		
Programma	1 Bestuur en Ondersteuning			
Portefeuillehouder	Wethouder Dhr. H.P. Verroen			

CSV Amsterdam BV				
Doel	Het vertegenwoordigen van de verkopende aandeelhouders bij het beheer en de uitoefening van de rechten en verplichtingen van een eventuele vergoeding (ingevolge de procedure tegen de Staat der Nederlanden) aan de verkopende aandeelhoudersschade als gevolg van de splitsingwetgeving tussen het productie leveringsbedrijf en het netwerkbedrijf.			
Betrokkenen	Diverse Nederlandse gemeenten en Provincies. Vestiging 's Hertogenbosch.			
Risico totaal	Verlies inleg aandelenkapitaal			
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder			
Financieel belang	Het geringe belang kent een boekwaarde van €3,14 (314 aandelen)			
Procedure begroting	Via diverse kanalen, waaronder de aandeelhoudersvergaderingen, wordt de gemeente geïnformeerd over de gang van zaken bij dit bedrijf.			
Ontwikkelingen	In tegenstelling tot eerder voorzien kan deze vennootschap nog niet geliquideerd worden doordat de koper van Attero, Waterland, in 2015 een claim heeft weggelegd. Hierover is in 2016 een akkoord bereikt. Er loopt nog een geschil met de belastingdienst waardoor nog steeds niet duidelijk is wanneer de vennootschap kan worden geliquideerd			
	(Alle bedragen x 1.000)			
Eigen Vermogen	1 januari 2022:	312	31 december 2022:	210
Vreemd Vermogen	1 januari 2022:	23	31 december 2022:	13
Resultaat	2021:	-/- €102		
Programma	1 Bestuur en Ondersteuning			
Portefeuillehouder	Wethouder Dhr. H.P. Verroen			

BV Rewin West-Brabant				
Doel	Versterken van de regionale economie door bedrijven te stimuleren in West-Brabant te investeren. De regionale ontwikkelingsmaatschappij REWIN West-Brabant bouwt aan een economisch sterk West-Brabant, waarbij zij ondernemers helpt groeien, innoveren en vestigen. De economische agenda 2023-2026 'West-Brabant in transitie naar de nieuwe economie' vormt de basis hiervoor Deze visie voor de regio is vastgesteld door de Economic Board West-Brabant (EBWB)in samenwerking met regionale overheden, onderwijsinstellingen en ondernemers. REWIN zorgt voor de uitvoering van de agenda.			
Betrokkenen	De aandeelhouders zijn de 16 gemeenten in West-Brabant te weten: Alphen-Chaam, Altena, Baarle-Nassau, Bergen op Zoom, Breda, Drimmelen, Etten-Leur, Geertruidenberg, Halderberge, Moerdijk, Oosterhout, Roosendaal, Rucphen, Steenbergen, Woensdrecht en Zundert. .			
Risico totaal	Verlies inleg aandelenkapitaal			
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder			
Financieel belang	Boekwaarde aandelen €13.613			
Procedure begroting	Gemeentelijke bijdragen verlopen via de GR RWB.			
Ontwikkelingen	De Economic Board West-Brabant (EBWB) heeft recent een nieuwe Economische Agenda voor West-Brabant vastgesteld. Deze agenda heeft als ambitie voor 2030: 'West-Brabant is in Nederland dé voorloper in de transitie naar een 'nieuwe economie' en is de plek voor innovatieve ondernemers die daaraan bijdragen. De agenda steekt in op de overlappende thema's 'Duurzame Economie' en 'Innovatief Ondernemen' met vier programma's gebaseerd op het economische karakter van de regio. Dit zijn respectievelijk de programma's Circulair ondernemen, Plantbased ondernemen, Startup & scale-up en Innovatief MKB. REWIN heeft de opdracht gekregen van de ENWB om deze agenda samen met de triple helix partners tot uitvoering te brengen			
	(Alle bedragen x 1.000)			
Eigen Vermogen	1 januari 2022:	1.192	31 december 2022:	1.058
Vreemd Vermogen	1 januari 2022:	1.172	31 december 2022:	1.308
Resultaat	2022:	-/- 134		
Programma	4 Economie			
Portefeuillehouder	Wethouder Dhr. D.P.E. Hopmans			

Green Chemistry Campus (GCC) BV				
Doel	Versterken van de sociaaleconomische structuur en het bevorderen van de ontwikkeling van de bio gebaseerde economie in West-Brabant.			
Betrokkenen	De aandeelhouders zijn de provincie Noord-Brabant, BV REWIN West-Brabant en de gemeente Bergen op Zoom.			
Risico totaal	Verlies inleg aandelenkapitaal			
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder			
Financieel belang	Boekwaarde aandelen €3.600			
Procedure begroting	Via diverse kanalen, waaronder de aandeelhoudersvergaderingen, wordt de gemeente geïnformeerd over de gang van zaken bij dit bedrijf.			
Ontwikkelingen	We geven vorm aan de nauwere samenwerking met overheden, ondernemers en onderzoeks- en kennisinstellingen op het gebied van plantbased en circulair ondernemen. Voor de GCC vertaalt dat zich in een nieuw en realistisch businessplan, in samenspraak met medeaandeelhouders provincie Noord-Brabant en BV REWIN West-Brabant. Het nader uit te werken businessplan moet antwoord geven op de vraag of en welk toekomstperspectief voor de GCC realistisch is en welke (nieuwe) partner(s)/aandeelhouder(s) en governancestructuur daar het beste bij passen. De uitwerking van dit businessplan is voorzien voor het tweede kwartaal 2024 en wordt met de raad besproken.			
	(Alle bedragen x 1.000)			
Eigen Vermogen	1 januari 2023:	738	31 december 2023:	735
Vreemd Vermogen	1 januari 2023:	0	31 december 2023:	0
Resultaat	2023:	15		
Programma	4 Economie			
Portefeuillehouder	Wethouder Dhr. D.P.E. Hopmans			

Sportbedrijf Bergen op Zoom BV	
Doel	De bv exploiteert 2 zwembaden (De Schelp en de Melanen) en vanaf medio 2022 de binnensportaccommodaties van de gemeente Bergen op Zoom.
Risico totaal	Gemeente draagt het risico voor het voortbestaan c.q. het gestort aandelenkapitaal.
Bestuurlijk belang	Gemeente is enige aandeelhouder.
Financieel belang	Jaarlijks verstrekt de gemeente een subsidie van €1,8 miljoen. Gestort aandelenkapitaal van €100.000.
Ontwikkelingen	In 2001 is voor de exploitatie het zwembad verzelfstandigd in de vorm van een bv. De gemeente is enige aandeelhouder met een aandelenpakket van €100.000. Er is geen raad van commissarissen. De gemeente vormt het algemeen bestuur. Gezien het belang van het zwembad voor de gemeente en gezien het sociaal statuut loopt de gemeente een financieel risico indien de resultaten van de B.V. achterblijven bij de verwachtingen. In 2003 is het openluchtbad De Melanen hieraan toegevoegd. De gemeente subsidieert jaarlijks met afgerond €1,6 miljoen. In 2017 zijn de huurovereenkomst en de exploitatieovereenkomst tussen gemeente en de BV geactualiseerd. Door gedwongen sluiting van zwembad de Schelp in maart 2018 kon gedurende langere tijd geen gebruik worden gemaakt van dit bad. Na de heropening in september 2019 zijn grote problemen gebleken met water- en luchtkwaliteit waardoor zwembad geruime tijd opnieuw haar deuren heeft moeten sluiten. Door de Coronaperikelen waren zowel 2020 als 2021 lastige jaren voor de exploitatie. De financiële gevolgen werden echter grotendeels gedekt uit de Rijksmiddelen (SPUK) die hiervoor beschikbaar werden gesteld. Desalniettemin is er in 2021 een verlies geleden van €152.878. In 2022 is de naam van de BV gewijzigd in Sportbedrijf Bergen op Zoom BV. Momenteel worden concrete stappen gezet om de exploitatie van de binnensportaccommodaties in de gemeente Bergen op Zoom over te nemen van de gemeente.
Eigen Vermogen Vreemd Vermogen Resultaat	(geen informatie over 2022 beschikbaar)
Programma	6 Sport, cultuur en recreatie
Portefeuillehouder	Aandeelhouder: Wethouder Dhr. J.A.A. Pals Klantwethouder: Wethouder Mevr. A.M. Demmers

SAVER NV				
Doel	Uitvoering afvalinzameling- en reinigingsdiensten			
Betrokkenen	Bergen op Zoom, Roosendaal, Woensdrecht, Halderberge. Per 1/1/23: Rucphen en Zundert. Vestiging Roosendaal.			
Risico totaal	Gemeente draagt risico omtrent voortbestaan van het bedrijf c.q. het aandelenkapitaal			
Bestuurlijk belang	De portefeuillehouder Middelen vertegenwoordigt de gemeente in de algemene vergadering van aandeelhouders. De portefeuillehouders 'Huishoudelijk Afval' en 'Reiniging' vertegenwoordigen de gemeente in de Klantenraad van SAVER.			
Financieel belang	Deelnemende gemeenten betalen een bijdrage, gebaseerd op de kosten van de uitvoering van werkzaamheden gestort aandelenkapitaal van €925.712. Sinds 2004 is meer sprake van een koppeling prestatie en beloning. Gemeenten betalen dus niet zo zeer op basis van de omvang van het gestort aandelenkapitaal, maar op basis van prestatie.			
Ontwikkelingen	In 1999 heeft Bergen op Zoom het gehele project reiniging geprivatiseerd en samen met nog 3 gemeenten ondergebracht in Saver N.V. De gemeente heeft een aandelenpakket van €925.712. Voor de reiniging en het inzamelen van huishoudelijk afval geeft de gemeente opdracht aan Saver N.V. De kosten voor het inzamelen van huishoudelijk afval worden gedekt door het tarief afvalstoffenheffing. Het voor- of nadeel verschil van Saver N.V. komt ten bate of ten laste van de deelnemende gemeenten. De gemeente is met een lid van het college van B&W vertegenwoordigd in de algemene vergadering van aandeelhouders (wethouder Financiën) én in de Klantenraad (wethouder Huishoudelijk Afval en Reiniging). Dienstverlening geschiedt op basis van DVO's die door het college van B&W's wordt vastgesteld. De DVO's zijn een afgeleide van de Raamdienstverleningsovereenkomst (RDVO) die door de aandeelhouders wordt vastgesteld; hierdoor is er een koppeling ontstaan tussen prestatie en beloning. De aandeelhouders hebben een nieuwe aandeelhoudersovereenkomst vastgesteld. Ook zijn de statuten opnieuw vastgesteld omdat Saver sinds enige jaren onder het zogenaamde structuurregime valt. Daarnaast zal de gemeente Rucphen toetreden en zijn er ook vergevorderde gesprekken met de gemeente Zundert. In het dienstenpakket van SAVER zit naast het inzamelen van huishoudelijk afval tevens de exploitatie van de milieustraat, kolkenreiniging, straatvegen, gladheidsbestrijding, ongediertebestrijding en de inzameling van monostromen waaronder oud papier, glas, kunststof etc. De dienstverlening van SAVER breidt zich de laatste jaren uit over meer zakelijke partners in de vorm van bedrijven (inzameling bedrijfsafval) en andere gemeenten, niet zijnde aandeelhouders. Dit werken voor 'derden' is overigens gelimiteerd tot maximaal 20% en betreft het maximaal benutten van de beschikbare productiecapaciteit. Binnen de Governance structuur is een en ander in diverse documenten vastgelegd die door de aandeelhoudersvergadering zijn vastgesteld. De Governance structuur is in 2010 vastgesteld. In de AVA van juni zijn de geactualiseerde statuten vastgesteld. Hierdoor zijn deze weer in lijn met het structuurregime waar Saver onder valt. De gemeenten Rucphen en Zundert zijn per 1/1/23 toegetreden tot Saver, zowel als aandeelhouder als klant.			
	(Alle bedragen x 1.000)			
Eigen Vermogen	1 januari 2022:	25.641	31 december 2022:	25.407
Vreemd Vermogen	1 januari 2022:	12.405	31 december 2022:	13.582
Resultaat	2022:	249		
Programma	9 Milieu			
Portefeuillehouder	Wethouders Dhr. J.A.A Pals (aandeelhouder) en Dhr. H.P. Verroen (klantwethouder)			

Brabant Water NV				
Doel	Innemen en levering water in de aangesloten gemeenten			
Betrokkenen	Vrijwel alle gemeenten in Noord-Brabant. Vestiging 's Hertogenbosch.			
Risico totaal	Verlies inleg aandelenkapitaal			
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder			
Financieel belang	Boekwaarde aandelen €228.849			
Procedure begroting	Via diverse kanalen, waaronder de aandeelhoudersvergaderingen, wordt de gemeente geïnformeerd over belangrijke investeringen en de thema's die momenteel spelen ten aanzien van waterleidingbedrijven.			
Ontwikkelingen	In 2002 zijn de nv Waterleidingmaatschappij Noord-West-Brabant en de nv Waterleidingmaatschappij Oost-Brabant gefuseerd tot Brabant Water nv. De inbreng van de gemeente als aandeelhouder is gering, maar de aanwezigheid heeft tot doel om met de andere gemeenten in Noord-Brabant in voorkomende gevallen een inbreng te hebben. De aandelen zijn niet verhandelbaar. Vooralsnog wordt gestreefd naar zelfstandigheid en een redelijk tarief voor drinkwater. In principe wordt er geen dividend uitgekeerd, maar dit wordt ingezet voor het behoud van een laag tarief. De gemeente maakt geen deel uit van het dagelijks bestuur. Samen met een circa 16 andere gemeenten is er, vanwege de ruime solvabiliteit, verkend in hoeverre het mogelijk zou zijn te komen tot een structurele dividenduitkering. Dit heeft geresulteerd in een geactualiseerd dividendbeleid waarbij dividend afhankelijk is van solvabiliteit maar ook van de hoogte van de investeringen. Omdat Brabant Water voor een grote investeringsopgaaf staat valt dividend de komende jaren niet te verwachten. De grote investeringsopgaaf in combinatie met de gestegen kosten heeft de afgelopen jaren ook geleid tot hogere tarieven.			
	(Alle bedragen x 1.000)			
Eigen Vermogen	1 januari 2022:	674.676	31 december 2022:	690.022
Vreemd vermogen	1 januari 2022:	534.399	31 december 2022:	575.801
Resultaat	2022:	5.347		
Programma	9 Milieu			
Portefeuillehouder	Wethouder Dhr. H.P. Verroen (AVA)			

Parkeerbeheer Bergen op Zoom BV		
Doel	Uitvoering van het gemeentelijk parkeerbeleid op basis van een dienstverleningsovereenkom	
Betrokkenen	Gemeente Bergen op Zoom, Parkeerbeheer Bergen op Zoom BV en klanten (parkeerders en abonnementhouders)	
Risico totaal	De afspraken over het uitvoeren van het parkeerbeleid zijn vastgelegd in de dienstverleningsovereenkomst. Parkeerbeheer voert het parkeerbeleid conform de dienstverleningsovereenkomst uit. De kosten worden betaald uit de parkeerinkomsten. De gemeente draagt het financiële risico en ontvangt ook de inkomsten	
Bestuurlijk belang	Gemeente is enige aandeelhouder	
Financieel belang	De gemeente betaalt een vergoeding voor de geleverde diensten en ontvangt de inkomsten van Parkeerbeheer BV.	
Procedure begroting	Parkeerbeheer BV stelt een eigen begroting op en verantwoordt elk kwartaal de voortgang.	
Ontwikkelingen	Parkeerbeheer Bergen op Zoom BV is opgericht in 2005. De werkzaamheden zijn onder meer de afgifte van abonnementen, het toezicht op het betaald parkeren, de verwerking van de parkeerinkomsten en het toezicht in gemeentelijke parkeergarages en dergelijke. In 2011 is het gereguleerd parkeergebied uitgebreid.	
Eigen Vermogen	31 december 2022	-/-€140.103
Vreemd vermogen	31 december 2022:	0
Resultaat	2022	+/+€5.137
Programma	10 Volkshuisvesting, leefomgeving en stedelijke vernieuwing	
Portefeuillehouder	Aandeelhouder: Wethouder Dhr. J.A.A. Pals Klantwethouder: Wethouder Dhr. H.P. Verroen	

NV Maatschappij ter bevordering Industrievestiging Bergen op Zoom (NV Aangenaam Bergen op Zoom) – in liquidatie				
Doel	• Het kopen, verkopen, in erfpacht uitgeven, verhuren of in huurkoop geven van gronden geschikt voor industrievestiging • Het bouwen, kopen, of huren enerzijds en het verkopen, verhuren of in huurkoop geven anderzijds van bedrijfsgebouwen • De promotie van Bergen op Zoom als aantrekkelijke vestigingsplaats en • Het verrichten van alle met het bovenstaande verband houdende of daarop betrekking hebbende handelingen, alles in de ruimste zin genomen.			
Betrokkenen	Gemeente Bergen op Zoom			
Risico totaal	Verlies aandelenkapitaal (€405.000)			
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder. Daarnaast vervult de wethouder Economische Zaken de rol van President-Commissaris in de RvC (Raad van Commissarissen).			
Financieel belang	Aandelenkapitaal €405.000			
Ontwikkelingen	In de vergadering van aandeelhouders (AvA) van de NV Aangenaam van 8 maart 2022 heeft de aandeelhouder formeel besloten de NV te ontbinden. Daarna is de fase van vereffening ingetreden. Bij de vereffening van een ontbonden rechtspersoon worden alle rechten en zaken te gelde gemaakt, lopende verplichtingen afgewikkeld en –bij een positief eindsaldo- de baten uitgekeerd aan de aandeelhouder, t.w. de gemeente Bergen op Zoom. Totdat deze fase is afgerond heet de NV: ' NV Aangenaam in liquidatie'.			
Risico totaal	Verlies aandelenkapitaal (€405.000)			
Eigen Vermogen	1 januari 2022:	€ 1.602.000	31 december 2022:	€ 1.331.000
Vreemd vermogen	1 januari 2022:	€ 1.197.000	31 december 2022:	€ 1.198.000
Resultaat	2022:	€ -/- 271		
Programma	4 Economie			
Portefeuillehouder	Wethouder Dhr. J.A.A. Pals (aandeelhouder) en dhr. D.P.E. Hopmans (President-Commissaris).			

3.9 GRONDBELEID

VISIE OP HET GRONDBELEID

Het grondbeleid is onderdeel van programma 4 Economie en programma 10 Volkshuisvesting, leefomgeving en stedelijke vernieuwing. Het grondbeleid is een instrument dat als doel heeft om de gemeente Bergen op Zoom een goede plek te laten zijn om te wonen, te werken en te recreëren. Daarbij heeft het grondbeleid invloed op diverse beleidsvelden zoals ruimtelijke ordening en wonen, verkeer en vervoer, cultuur, toerisme, sport en economische zaken.

Verder heeft het grondbeleid invloed op de financiële positie van de gemeente, ook in relatie tot reducering van de schuldenlast, en op het risicomanagement. Immers met de investeringen in woningbouwlocaties en bedrijventerreinen is veel geld gemoeid. Daarnaast zijn doorlooptijden mede afhankelijk van steeds complexer en uitgebreider wordende regelgeving en jurisprudentie, onder andere vanuit Programma Aanpak Stikstof (PAS).

De eerste helft van 2022 stegen de prijzen van woningen hard. Sinds halverwege 2022 is de huizenmarkt afgekoeld, dit heeft zich in 2023 verder doorgezet. De woningmarkt blijft nog onzeker, en een onzekere toekomst van kostenniveaus die druk uitoefent op de haalbaarheid van bouwprojecten in combinatie met de verhoogde rentestand, bemoeilijkt de financiering van veel vastgoedobjecten. Het is de vraag in hoeverre deze op de woningmarkt in 2024 wordt doorgezet. De ontwikkelingen blijven zo goed mogelijk gemonitord worden.

Om aan de behoefte van woningen te voldoen is in De Markiezaten in 2023 de verdere ontwikkeling van de grondexploitatie Meander 2 opgepakt. Samen met het nog te realiseren woningaanbod in ScheldeVesting geven deze ontwikkelingen nog steeds een extra impuls voor nieuwe woningen in Bergen op Zoom.

De lijn die we een paar jaar geleden hebben ingezet om de markt uit te dagen om met mooie en duurzame plannen te komen heeft goed uitgepakt, in zowel kwalitatieve- als financiële zin. Het werken met deze plannen geeft ook meer mogelijkheden om beheersmatig stappen te zetten, zodat het bouw- en woonrijp maken van de wijken op een goede wijze plaats kan vinden.

De woningmarkt in Bergen op Zoom is breder dan alleen de grondexploitaties. Denk hierbij aan binnenstedelijke ontwikkelingen, zoals bijvoorbeeld de woningbouwontwikkelingen Mazairac en Scala en de herstructurering van de wijken Gageldonk-West en Scheldebalkon. De woningbouwprogrammering is opgesteld in het perspectief van de stad met de omliggende dorpen. De aantallen woningen binnen de grondexploitaties zijn opgenomen in de woningbouwprogrammering. Door middel van een strakke sturing op de woningbouwprogrammering wordt een evenwichtige verdeling tussen de stad, de omliggende dorpen en de uitleglocaties voorzien.

In Nederland is een woningtekort, de komende jaren moeten we als gemeente extra woningen realiseren, daarom heeft de woningbouwversnelling nadrukkelijk veel aandacht. De woningbouwontwikkeling in de Markiezaten en Scheldevesting zal in 2026 grotendeels voltooid zijn. In 2023 is de voorbereiding van de 4 pilotprojecten opgestart (Waterfront, Plein 13, Westersingel en Vrederust), bovendien is de grondexploitatie Wal 2 vastgesteld en geopend.

Voor wat betreft de bedrijventerreinen zijn er, met uitzondering van de eilandkavels op Oude Molen, binnen de grondexploitaties geen kavels beschikbaar voor bedrijventerreinen. Daarom wordt naarstig gezocht naar ruimte voor bedrijventerreinen om de economische ontwikkeling voor de komende jaren verder vorm te kunnen geven binnen de context van de kwaliteit en kwantiteit van vraag en aanbod, de lokale economische structuur en ambities, en rekening houdend met regionale prognose en een nadere lokale verdieping. Dit vraagt een mix van actief- en faciliterend grondbeleid waarmee het ondernemerschap en de werkgelegenheid binnen de gemeente duurzaam wordt gestimuleerd.

De Stedelijke Regio West-Brabant West is volop in ontwikkeling, met groeipotentie voor zowel woningbouw, bedrijvigheid, als natuur- en landschapsontwikkeling. Kenmerkend voor West-Brabant West is de combinatie van diverse industriële bedrijvigheid, een afwisselende natuur met veel historische waarden, een innovatieve landbouw, een multimodale infrastructuur (weg, spoor, water en buis) en diverse havenfaciliteiten.

WIJZE WAAROP HET GRONDBELEID WORDT UITGEVOERD

Goed en adequaat grondbeleid vraagt flexibiliteit. Flexibiliteit om ontwikkelingen over te laten aan de markt als die de mogelijkheden ziet en wil benutten of om ontwikkelingen zelf uit te voeren als dit vanuit gemeentelijk beleid gevraagd wordt. Om dit mogelijk te maken kiest de gemeente Bergen op Zoom de rol per project, maatwerk dus. Er wordt dynamisch grondbeleid gehanteerd waarbij er 3 varianten mogelijk zijn, namelijk actief grondbeleid, actief faciliterend grondbeleid of faciliterend grondbeleid.

Als actief grondbeleid gevraagd wordt en we als gemeente dus risicodragend gronden ontwikkelen voor verkoop doen we dat op basis van een haalbaarheidsonderzoek. Na de start en het eventueel verwerven van gronden geven we deze gronden uit in concurrentie, om zo de meest optimale ontwikkeling mogelijk te kunnen maken.

Bij initiatieven vanuit de markt toetsen we deze aan de ruimtelijke, programmatische en financiële kaders. Bij een positieve beoordeling wordt het vervolg ingezet en wordt een anterieure overeenkomst opgesteld. In deze overeenkomst wordt het financiële kostenverhaal geregeld waarvoor de Nota Kostenverhaal is vastgesteld.

In alle projecten kunnen zich onvoorziene zaken voordoen, bij actief grondbeleid zijn de risico's groter dan bij (actief) faciliterend grondbeleid. Voor beide vormen geldt dat we inzetten op risicomanagement. Afhankelijk van de omvang en impact van de risico's worden relevante beheersmaatregelen getroffen.

Op verschillende wijzen wordt verantwoording afgelegd over het grondbeleid aan de raad. Onder andere via deze paragraaf in de jaarrekening. Ook wordt jaarlijks het Verslag Bouwgrondexploitaties opgesteld. Hierin wordt de voortgang van de portefeuille van het grondbedrijf opgenomen en projectspecifieke informatie van alle grondexploitaties.
In de Nota Grondbeleid 2024 is uitvoeriger omschreven hoe de gemeente het grondbeleid uitvoert.

ACTUELE PROGNOSE VAN DE RESULTATEN EN WINSTNEMING

Hieronder wordt een actuele prognose getoond van de te verwachten resultaten van de totale actuele grondexploitaties.

Actieve grondexploitaties eindwaarde (op basis van MPG 2024 bij Jaarrekening 2023)								
	Geraamde onttrekking aan voorziening (-) / winstneming (+), (x €1.000)							
	2024	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**	**2031**
ScheldeVesting								
Havendijk en Plein			-10.815					
Nieuwe Vesting Zuid Oost		-17.651						
Markiezaten								
Meander 2	698	179	496					
Terpen 1	418	505						
Terpen 2	1.882	893	1.065					
Wal 2	64	64	8					
Overige grondexploitaties								
Groene Gordijn	260	549						
Stationsgebied	449							
Wouwseweg	-2.996							
Oude Molen	351	585	563					

Uit het verleden bestaan verliesgevende grondexploitaties waarvoor een voorziening is getroffen. Naast deze verliesgevende grondexploitaties zijn er grondexploitaties waarvoor in de toekomst positieve resultaten verwacht worden.
Totaal is dit de geraamde winstneming (verdiencapaciteit) van de grondexploitaties op eindwaarde en bedraagt naar verwachting totaal €8,6 miljoen.

De oorspronkelijk voorziene winsten en verliezen zijn in de financiële positie reeds verwerkt. Afwijkingen hierop worden bij de jaarrekeningen bepaald en financieel verwerkt

JAARKREDIETEN 2024

Zoals gebruikelijk worden jaarlijks de jaarkredieten voor de grondexploitaties vastgesteld. Deze jaarkredieten zijn gebaseerd op het vastgestelde Verslag Bouwgrondexploitaties 2023, waarin de resultaten van de herzieningen van de grondexploitaties voor 2023 en verder zijn opgenomen. Om de jaarkredieten inzichtelijk te maken zijn deze separaat opgenomen in de paragraaf grondbeleid. De jaarkredieten 2024 inclusief voorbereidingskredieten voor de in 2024 in voorbereiding zijnde grondexploitaties (kosten exclusief de financieringslasten) zijn:

Grondexploitatie x €1.000	Jaarkredieten 2024
Scheldevesting	
Havendijk en Plein	1.427
Nieuwe Vesting Zuid Oost	1.604
Markiezaten	
Meander 2	2.054
Terpen 1	246
Terpen 2	595
Wal 2	1.156
Overige	
Groene Gordijn	172
Stationsgebied (bedrijvigheid)	740
Wouwseweg (bedrijvigheid)	142
Oude Molen (bedrijvigheid)	100
Voorbereidingskrediet Oude Molen 2	45
Voorbereidingskrediet Plein 13	192
Voorbereidingskrediet Waterfront	336
Voorbereidingskrediet Westersingel	110

RISICO'S

Gebiedsontwikkeling door middel van grondexploitaties gaat samen met het nemen van risico's. Voor de risico's is een blokkering gelegd op het weerstandsvermogen van de gemeente Bergen op Zoom. Deze wordt berekend op basis van de IFLO-methode. Dit betekent dat een kwantificering van de risico's wordt aangehouden en een kans van optreden van 50% over een financiële impact van 10% van de nog te realiseren opbrengsten + 5% van de nog te realiseren kosten + 10% van de boekwaarde minus de eventuele verliesvoorziening.

Dat betekent dat de blokkering per 1 januari 2024 uiteindelijk €2,8 miljoen dient te zijn. Meerjarig bedraagt de risicoblokkering, met de huidige grondexploitaties, als volgt:

Jaar	2024	2025	2026	2027
Hoogte risicoblokkering	€2,8 miljoen	€1,2 miljoen	€0,1 miljoen	€0,0 miljoen

Als er de komende jaren nieuwe grondexploitaties worden geopend, heeft dit vanzelfsprekend ook effect op de hoogte van het risicoprofiel.

Vanaf 2023 is voor de doorontwikkeling van risicomanagement gestart met gedetailleerde risico-inventarisaties per grondexploitaties voor het monitoren en beheersen van project-specifieke risico's.

KADERSTELLENDE DOCUMENTEN VOOR DEZE PARAGRAAF

Beleidsnota	Vastgesteld
Grondprijzenbrief 2024	2024
Meerjarenprogramma Grondbedrijf 2024	2024
Nota Grondbeleid 2024	2024
Nota Kostenverhaal 2024	2024

3.10 BEDRIJFSVOERING

In deze paragraaf zijn de volgende aspecten uitgewerkt:

- HRM, juridische zaken en communicatie
- Informatisering en automatisering
- Concern control
- Begrotingsrechtmatigheid

HRM, JURIDISCHE ZAKEN EN COMMUNICATIE

Verordening 213 A: Onderzoeken van de Rekenkamer

In 2023 selecteerde de Rekenkamer West-Brabant geen onderzoek voor de gemeente Bergen op Zoom. Er heeft dan ook geen feitelijk onderzoek plaatsgevonden.

Organisatieontwikkeling

In het organisatieontwikkelingsplan "Bergen in Beweging" is de koers voor de komende jaren uitgestippeld. In dit plan richten we ons op het versterken van de interne organisatie om de doelen extern ook te realiseren. De acties voor 2024 en de gewenste resultaten zijn op schematische wijze uitgewerkt in het jaarplan, volgens de A3 methode. In het najaar 2024 worden de acties voor 2025 uitgewerkt volgens de A3 methode.

In 2023 is integraal management ingevoerd en is de organisatie inrichting aangepast. De integraal managers zijn gestart met een Management Development traject samen met de directie. Het MD-programma voorziet directieteam en managers in de benodigde kennis, vaardigheden, inspiratie en verbinding, die aansluit bij de functieprofielen en de vastgestelde mandaat- en volmachtregeling.

In 2023 zijn de aanbevelingen uit het rapport Navigeren, visie op control verder vormgegeven. We zijn gestart met een pilot dashboard dat ons in staat stelt om te sturen (PDCA) op de vastgestelde KPI's. De indicatoren formatie en bezetting, ziekteverzuim, begroting en realisatie zijn als eerste uitgewerkt. We richtten de control-organisatie verder in met de inzet van businesscontrollers. Zij adviseren de managers bij financiële, bedrijfskundige en strategische vraagstukken en bij de ontwikkeling van het financiële beleid en financiële beheer waardoor een bijdrage wordt geleverd aan de prestaties. Daarnaast zijn op managementniveau verdere afspraken gemaakt over de inzet van en het werken met soft controls (communiceren, motiveren, stimuleren en vertrouwen).

Collega's zijn in 2023 bijgepraat over de organisatieontwikkeling in medewerkersbijeenkomsten. Ook is gekozen voor de herinvoering van het projectmatig werken. Hierdoor dragen we bij aan uniformiteit, één van de veranderkundige lijnen uit het organisatie-ontwikkelplan.

Herinrichting vakgroep P&O

Eerder is besloten om te stoppen met duaal management waarbij er managers waren om te sturen op resultaat (resultaatmanagers) en voor de personele taak (HR managers). Vanaf mei 2023 heeft iedere afdeling een integraal manager die in de volle breedte verantwoordelijk is. Deze keuze had gevolgen voor de P&O taak en dienstverlening. P&O is in 2023 ingericht met functies die passen bij de organisatieontwikkeling en heet voortaan HRM.

HRM-beleid

Duurzame inzetbaarheid en vitaliteit waren in 2023 belangrijke aandachtspunten voor beleid. We werkten aan betere begeleiding bij verzuim en het voorkomen van verzuim. Zo is er vanaf 2023 elk kwartaal overleg tussen de bedrijfsarts en managers en het DT. Ook ontwikkeling van onze medewerkers is belangrijk voor duurzame inzetbaarheid. We bieden onze medewerkers een trainingsaanbod via de digitale leeromgeving. Voor opleidingen werken we samen met andere gemeenten in de regio. We hebben in 2023 kritisch gekeken naar de introductie en begeleiding van nieuwe medewerkers in onze organisatie. Dit leidde tot een andere opzet van de introductiedag en het opleidingsaanbod voor onze nieuwe collega's. Eind 2023 zijn de voorbereidingen gestart om te komen tot een Medewerkers Onderzoek in 2024.

Arbeidsmarkt

In 2023 zijn mooie stappen gezet voor arbeidsmarktcommunicatie. Zo werd de "werken bij" website gestart waarbij direct goede resultaten zijn geboekt. Voorbeelden hiervan zijn dat we per functie meer sollicitanten kregen, alsmede dat er een positiever beeld is ontstaan over de organisatie Bergen op Zoom. Ons imago als werkgever is hierdoor verbeterd. We hebben in 2023 in totaal 119 vacatures uitgezet, waarvan er 2 geannuleerd zijn, 19 niet vervuld en 7 nog lopend.

In 2023 hebben we een stap gezet door te gaan werken met

een recruiter. De recruiter kent de arbeidsmarkt en houdt contact met het onderwijs. De recruiter adviseert per vacature welke methode van arbeidsmarktcommunicatie het beste past. We bereiken daardoor snel geschikte kandidaten voor onze vacatures die wij dan ook goed weten in te vullen (ca. 85% wordt succesvol ingevuld).

CAO

De Cao Gemeenten regelt de arbeidsvoorwaarden voor werknemers die in dienst zijn bij een gemeente. Deze cao is afgesloten door de VNG, Werkgeversvereniging Samenwerkende Gemeentelijke Organisaties (WSGO), FNV, CNV Overheid en PDO. Deze partijen hebben de ambitie om de arbeidsvoorwaarden van organisaties in de gemeentelijke sector uniform te houden. Deze huidige cao wordt voor een bepaalde looptijd afgesproken en de huidige cao Gemeenten is begin 2024 afgesloten en loopt tot en met 31 maart 2025.

Doorontwikkeling dienstverlening HRM

Het digitaliseren en optimaliseren van HR-processen is een doorlopend proces. Daarnaast zijn we druk bezig de dienstverlening van het nieuwe team HRM in relatie tot de (integrale) afdelingsmanagers te optimaliseren. Hiertoe hebben we in 2023 een teamontwikkelproces met de afdeling HRM gestart, wat doorloopt in 2024. Een duidelijke taakverdeling tussen team HRM en managers, alsmede duidelijke werkprocessen draagt bij aan efficiënter werken.

Sociale indicatoren

De organisatie (ambtelijke organisatie exclusief GR ISD en Zorg- en veiligheidshuis) kan in beeld worden gebracht aan de hand van een aantal indicatoren.

Indicator 1: Formatie en bezetting

Afdeling	Formatie	Bezetting	Verschil	% Bezetting
2022 Totaal Bergen op Zoom	549	475	74	86%
2023 Totaal Bergen op Zoom	523	467	56	89%

In 2023 was de beschikbare formatieruimte 523 fte. Van de formatieruimte werd er 11% van de vacatureruimte niet vervuld (2022 14%). Redenen hiervoor zijn openstaande vacatures, tijdelijk niet (kunnen) opvullen van vacatureruimte of het geld wat beschikbaar kwam vanwege de vacatureruimte werd ingezet voor het inhuren van een tijdelijke medewerker.

Indicator 2: Inhuur (contracturen in fte)

Afdeling	Inhuur 31-12-23	Inhuur 31-12-22
Totaal Bergen op Zoom	70	49

Van de totale bezetting (vast en inhuur) bestond in 2023 13% uit inhuur. In 2022 was dit 9%. In 2022 was dit landelijk 23% (definitie CBS). Het aantal ingehuurde fte's (49) is kleiner dan de vrije formatie ruimte (56 fte). Er wordt niet alleen ingehuurd voor vrije formatieruimte/vacatures, maar ook voor tijdelijke projecten, opvang van pieken, ziekteverzuimvervanging en andere redenen.

Indicator 3: Verzuim

In 2023 is gericht gestuurd op het voorkomen en verminderen van (langdurig) ziekteverzuim. Dit heeft geresulteerd in een daling van het ziekteverzuim van 6,4% in 2022 naar een verzuimpercentage van 5,2% in 2023. We streven ernaar de dalende lijn die in 2023 is ingezet in 2024 door te trekken. Het grootste gedeelte van het verzuim in 2023 was langdurig verzuim (>42 dagen tot 365 kalenderdagen) en bedroeg 4,3%. In 2022 lag het verzuimpercentage landelijk op 6,7% en voor de arbeidsmarktregio West-Brabant op 6,2%.

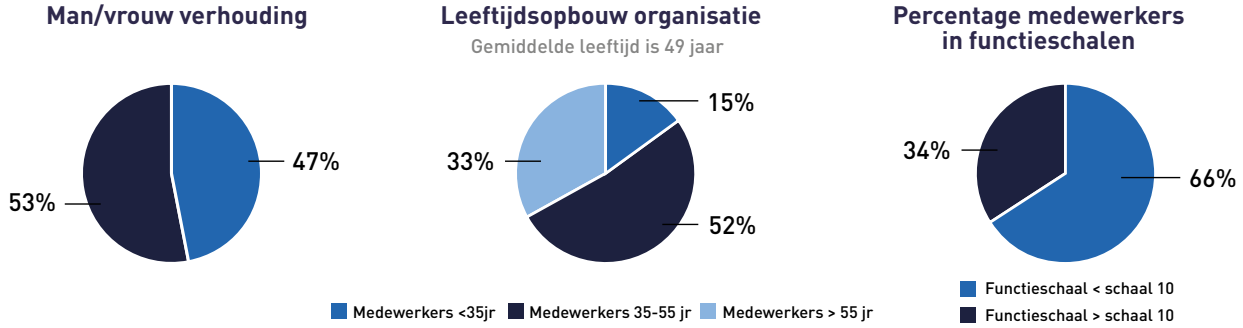
Indicator 4: Instroom, doorstroom en uitstroom

Maanden	Instroom	Uitstroom	Doorstroom
Totaal Bergen op Zoom	52	45	38

In 2023 was de instroom van medewerkers, voor het eerst sinds jaren, groter dan de uitstroom. In vergelijking met voorgaande jaren is dit een positieve trendbreuk. In 2023 kwamen 52 nieuwe medewerkers in dienst en gingen er 45 uit dienst. Dit betekent dat het aantal vacatures afneemt. In 2023 waren er 38 medewerkers die intern een andere functie gingen vervullen (doorstroom). Als we kijken naar de verwachte uitstroom op basis van AOW-leeftijd dan verwachten we tot 2030 gemiddeld 2,5% uitstroom per jaar (gemiddeld 13 medewerkers per jaar).

Indicator 5: Personeelsopbouw

Als we kijken naar de personeelsopbouw per 31 december 2023 dat zien we een vrijwel gelijke verhouding in aandeel mannen en vrouwen in de organisatie. Als we kijken naar de leeftijdsopbouw zien we dat 15% van de medewerkers jonger is dan 35 jaar (vergroening) en dat 35% boven de 55 jaar is (vergrijzing). Ruim 52% van de medewerkers valt in de leeftijdscategorie 35 tot 55 jaar, daarmee komt de gemiddelde leeftijd op 49 jaar uit

Als we verder kijken naar de personeelsopbouw, zien we dat circa 66% van de medewerkers in functieschaal 1 tot en met 9 werkzaam zijn, 34% is werkzaam in functieschaal 10 of hoger.

Personele kosten

De personele lasten zijn verdeeld over alle programma's in de begroting. Binnen bedrijfsvoering zijn, naast de personele lasten ook de concern brede budgetten opgenomen, zoals het budget voor vervanging langdurig zieke medewerkers en opleidingsbudgetten. In 2023 is primitief €42,2 miljoen opgenomen aan salarislasten en €3,8 miljoen voor kosten van het inhuren van personeel. Dit inhuurbudget is inclusief het budget voor vervanging van langdurig zieke medewerkers.

Na correctie voor de nog resterende taakstellingen op het budget personele lasten is het resultaat €2,1 miljoen voordelig op de salarislasten. Het verschil wordt veroorzaakt door vacatures. Dit is gebaseerd op de vastgestelde formatie ten opzichte van de gerealiseerde bezetting gedurende 2023. Op het totale inhuurbudget is het saldo €0,1 miljoen voordelig. Het totale saldo op de personele lasten bedraagt hiermee voor 2023 €2,2 miljoen.

Het budget ter vervanging van langdurig zieken is met ruim €0,4 miljoen overschreden. Deze overschrijding wordt in belangrijke mate, voor €0,3 miljoen, gecompenseerd door lagere kosten van inhuur ten opzichte van het begrote budget (na wijziging) voor inhuur.

INFORMATISERING & AUTOMATISERING

Personeel I&A

Het aantrekken van personeel blijft een uitdaging, waardoor de afdeling regelmatig met krapte te maken heeft en we in 2023 op de formatie een forse onderschrijding laten zien. In 2024 zetten we hier nog gerichtere acties op uit om zo de formatie op orde te brengen.

Strategisch beleid op informatievoorziening

Het nieuwe strategisch beleid op Informatievoorziening is goedgekeurd. Dit beleid beschrijft hoe de informatievoorziening bijdraagt aan de realisatie van de gemeentelijke doelstellingen. Daarnaast geeft ze een lange termijnvisie op de ontwikkeling van de informatievoorziening van de gemeente, vormgegeven vanuit de organisatorische visie en ambities (gewenste situatie) en het uitvoeren van wettelijke taken (wat moet). Het doel van dit beleid is het inzichtelijk maken van kaders en kwaliteitseisen voor de informatievoorziening. Daarbij schetsen we de koers voor de komende drie tot vier jaar.

Informatiebeveiliging

In 2023 is een project gestart met als doel om opzet, bestaan en effectieve werking aan te tonen van een set maatregelen uit de Baseline Informatiebeveiliging. Specifiek gaat het om de modules 1, 2 en 4 van het programma verhoogde digitale weerbaarheid van de VNG/ Informatiebeveiligingsdienst. Deze maatregelen richten zich op een aantal processen die op orde gebracht moeten worden, een set aan technische maatregelen, het signaleren van afwijkingen en incidenten in de informatievoorziening en hierop acteren en over het over het beheersen van de bedrijfscontinuïteit. Dit project is meerjarig en in 2023 zijn al veel goede stappen gezet.

Implementatie Mobile Device Beleid afgerond

In het kader van goed werkgeverschap heeft de gemeente BoZ een nieuw mobile device beleid goedgekeurd. Daarmee zijn wij afgestapt van het 'bring your own device-beleid' en overgegaan tot het verstrekken van mobile devices in bruikleen. Dit betekent dat de we devices gaan inkopen, beheren, uitgeven en onderhouden aan en voor medewerkers. Dit vroeg de nodige organisatorische aanpassingen. In 2023 zijn deze aanpassingen doorgevoerd en zijn de laptops en telefoons uitgegeven.

CONCERN CONTROL

In 2023 is vervolg gegeven aan het programma Bergen op Zoom in control. Van het Three Lines Management zijn de diverse rollen bepaald. Management en medewerkers staan primair aan de lat om 'first time right' uitvoering te geven aan hun taken en verantwoordelijkheden. Daarmee geven ze vorm aan de interne beheersing. Ondersteunende diensten geven door structuur, inrichting en ondersteuning expertise voor de interne beheersing. Tot slot geeft de derde lijn (concern control) door verbijzonderde interne controle, onafhankelijke adviezen over toereikendheid en effectiviteit van de interne beheersing om continue verbetering te bevorderen en te faciliteren.

Verdere ontwikkelingen zijn het doorontwikkelen van een managementdashboard waarbij in één oogopslag de actuele stand van zaken op diverse onderwerpen te zien is. Door kort op (financiële) ontwikkelingen te kunnen reageren in onze PDCA cyclus is een pilot met interne maandrapportages gestart. De sturingskracht wordt sterk verbeterd in verhouding tot een verplichte P&C cyclus.

De rechtmatigheidsverklaring over 2023 hoeft nog niet verplicht te worden afgegeven door het college aan de gemeenteraad. De Gemeentewet is wel aangepast, maar het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (BADO) en Besluit begroting en verantwoording (BBV) niet. Echter, gezien de voorbereidingen en gerealiseerde vorderingen leggen we in 2023 op de nieuwe manier verantwoording af. Voordeel is dat de accountant de verklaring controleert zodat we voor boekjaar 2024 daarmee meer dan klaar staan.

BEGROTINGSRECHTMATIGHEID

Voor het beoordelen van de begrotingsrechtmatigheid wordt bezien in hoeverre overschrijdingen op de begroting plaats hebben gevonden op de lasten die niet passen in de kaders van de raad. Ook beoordelen we de onderschrijdingen op de baten.

De toe te passen normen voor het begrotingsrechtmatigheid zijn op hoofdlijnen vastgelegd in de Gemeentewet (artikel 189, 190 en 191). De gemeenteraad heeft deze nader ingevuld en geconcretiseerd op de navolgende wijze:

- De budgetten zijn door de raad geautoriseerd op het niveau van programma's;
- Overschrijdingen tot een maximum van €100.000 worden door het college van burgemeester en wethouders in de eerstvolgende tussenrapportage aan de raad inclusief dekking ter autorisatie aangeboden.

Overschrijdingen bij de jaarrekening groter dan €100.000 kunnen passen binnen de kaders van de raad. In de Kadernota Rechtmatigheid van de commissie BBV is aangegeven dat de gemeenteraad bij de jaarstukken begrotingsoverschrijdingen alsnog kan autoriseren door het vaststellen van de Jaarstukken 2023. De afspraken rondom de rechtmatigheidsverantwoording zijn opgenomen in de financiële verordening van de gemeente Bergen op Zoom die in 2023 is vastgesteld (RVB23-0022).

Voor een beoordeling van de begrotingsrechtmatigheid zijn in onderstaande tabellen de werkelijke lasten en baten ten opzichte van de ramingen (na wijziging) uit de Begroting 2023 weergegeven. In de eerste tabel geeft de kolom 'overschrijding' de overschrijding per programma weer van de lasten. In de tweede tabel geeft de kolom 'onderschrijding' de onderschrijding per programma weer van de baten. Waar N.v.t. staat (oftewel: niet van toepassing), heeft geen overschrijding/onderschrijding plaatsgevonden of is de afwijking kleiner dan €100.000.

Analyse van de programma's

Voor de analyse op de begrotingsrechtmatigheid wordt gekeken op programmaniveau. In de programma's is een toelichting gegeven op over- en onderschrijdingen onder 'Wat heeft het gekost?'. Daar worden afwijkingen, zowel over- als onderschrijdingen, op baten en lasten toegelicht.

Overschrijdingen op de lasten groter dan €100.000 per programma

Lasten x €1.000	Begroting*	Realisatie	Overschrijding
P01 Bestuur en ondersteuning	39.432	39.688	-256
P02 Veiligheid	6.658	6.301	N.v.t.
P03 Beheer openbare ruimte	26.741	25.439	N.v.t.
P04 Economie	9.553	7.244	N.v.t.
P05 Onderwijs	13.309	12.824	N.v.t.
P06 Sport, cultuur en recreatie	22.998	22.196	N.v.t.
P07 WMO en Jeugd	85.924	84.452	N.v.t.
P08 Werk en inkomen	62.849	63.958	-1.109
P09 Milieu	21.623	21.774	-151
P10 Volkshuisvesting, leefomgeving en stedelijke vernieuwing	32.188	10.578	N.v.t.

** Begroting inclusief begrotingswijzigingen*

Toelichting op de overschrijding op de lasten van programma 1:
We realiseren op de lasten in programma 1 een overschrijding van €256.000. Dit wil zeggen dat de lasten hoger zijn dan begroot voor 2023. De voornaamste reden hiervoor is een naheffingsbeschikking over 2018 van ruim €1,3 miljoen (inclusief naheffingsrente). Deze naheffing heeft betrekking op de verkoop van grond in 2018. In 2024 gaan we in overleg met de betrokkene (kopende) partijen om de naheffingsaanslag door te belasten. Daarnaast hebben we op de personele kosten meer lasten gerealiseerd dan begroot. Dit valt weer weg tegen onderschrijdingen op personele kosten binnen andere programma's. Tegenover deze overschrijdingen staan ook een aantal onderschrijdingen in programma 1, waardoor er per saldo een overschrijding is van €256.000.

Toelichting op de overschrijding op de lasten van programma 8:
De lasten voor programma 8 zijn €1.109.000 hoger geweest dan begroot voor 2023. In het 2e concernbericht 2023 zagen we nog een daling van het aantal cliënten die een bijstandsuitkering ontvangen. Echter, bij de jaarstukken zien we nu dat we meer hebben uitgegeven als gevolg van een stijgend aantal personen in de bijstand. Wanneer er meer mensen gebruik maken van de bijstand, dienen wij meer uitkeringen te betalen. Hier staat tegenover dat we een gebundelde uitkering (BUIG) ontvangen van het Rijk. We blijven het aantal personen in de bijstand monitoren en wanneer er ontwikkelingen zijn, lichten we de effecten toe in de planning en control documenten.

Toelichting op de overschrijding op de lasten van programma 9:
De lasten voor programma 8 zijn €151.000 hoger geweest dan begroot voor 2023. Dit wordt veroorzaakt door een niet voorziene storting in de voorziening riolen van €158.000. Hier staat ook een hogere rioolheffing tegenover van hetzelfde bedrag.

Onderschrijdingen op de baten groter dan €100.000 per programma

Baten x €1.000	Begroting*	Realisatie	Onderschrijding
P01 Bestuur en ondersteuning	-193.793	-202.576	N.v.t.
P02 Veiligheid	-228	-189	N.v.t.
P03 Beheer openbare ruimte	-873	-1.710	N.v.t.
P04 Economie	-5.778	-4.422	-1.356
P05 Onderwijs	-5.417	-4.498	-919
P06 Sport, cultuur en recreatie	-6.165	-6.224	N.v.t.
P07 WMO en Jeugd	-12.705	-12.297	-408
P08 Werk en inkomen	-32.585	-33.421	N.v.t.
P09 Milieu	-24.517	-24.967	N.v.t.
P10 Volkshuisvesting, leefomgeving en stedelijke vernieuwing	-30.738	-11.610	-19.128

** Begroting inclusief begrotingswijzigingen*

Toelichting op de onderschrijding op de baten van programma 4:
De onderschrijding op de baten in programma 4 bedraagt €1.356.000. Dit wordt veroorzaakt door lagere baten op het taakveld fysieke bedrijfsinfrastructuur. Hier staan ook lagere lasten tegenover in programma 4 binnen dit taakveld. Het betreft mutaties in het onderhanden werk en de verkopen van grond. Het resultaat van de grondexploitaties wordt (gedeeltelijk) verrekend met de algemene reserve. Een uitgebreide toelichting over de grondexploitaties vindt u in paragraaf 3.9 Grondbeleid en in het aparte raadsvoorstel over de jaarafsluiting 2023 van de grondexploitaties.

Toelichting op de onderschrijding op de baten van programma 5:
De gemeente Bergen op Zoom ontvangt voor de huisvesting van Oekraïense leerlingen een éénmalige specifieke uitkering. Deze middelen mogen worden ingezet om kosten te voor de huisvesting van de leerlingen. De uitkering is gebaseerd op het aantal leerlingen op nieuwkomersvoorziening Wereldwijs en de Internationale Schakelklas. We hebben €434.000 minder ontvangen, maar hier staan ook voor hetzelfde bedrag lagere kosten tegenover.

Daarnaast hebben we een lagere rijksbijdrage ontvangen voor 2023 op het onderwijskansenbeleid (OKB) en Nationaal Programma Onderwijs (NPO) voor onderwijsachterstanden. Dit zorgt dat de baten €492.000 lager zijn dan begroot. Hier staan voor het grootste gedeelte ook lagere kosten tegenover. We blijven deze specifieke gelden monitoren en wanneer er ontwikkelingen zijn, lichten we dit toe in de planning en control documenten.

Toelichting op de onderschrijding op de baten van programma 7:
We realiseren in programma 7 een onderschrijding op de baten van €408.000. Dit wordt veroorzaakt doordat we €109.000 minder eigen bijdragen voor WMO hebben ontvangen, omdat de tarieven hiervoor lager bleken te zijn. Daarnaast hebben we voor huisvesting en inburgering van verblijfsgerechtigden €110.000 minder inkomsten ontvangen. Daarentegen hebben we voor de ondersteuning en hulp voor gedupeerden van de

toeslagenaffaire €280.000 meer ontvangen. Tot slot realiseren we geen baten van de begrote €514.000 op de maatschappelijke opvang. De compensatie voor kosten is daar begroot, maar dit valt direct weg door lagere kosten op dat onderdeel. Per saldo heeft dit dus geen effect. Binnen volksgezondheid realiseren we ook hogere baten vanwege de GALA en IZA gelden. Het effect is €116.000. In totaal gaat het voor programma 7 dus om €408.000 minder baten dan begroot. We blijven alle specifieke uitkeringen monitoren om tijdig te kunnen anticiperen op wijzigingen in ontvangsten (en uitgaven).

Toelichting op de onderschrijding op de baten van programma 10:
De onderschrijding op de baten in programma 10 bedraagt €19.128.000. Dit wordt veroorzaakt door lagere baten op het taakveld grondexploitatie (niet-bedrijven). Hier staan ook lagere lasten tegenover in programma 10 binnen dit taakveld. Het betreft mutaties in het onderhanden werk en de verkopen van grond. Het resultaat van de grondexploitaties wordt (gedeeltelijk) verrekend met de algemene reserve. Een uitgebreide toelichting over de grondexploitaties vindt u in paragraaf 3.9 Grondbeleid en in het aparte raadsvoorstel over de jaarafsluiting 2023 van de grondexploitaties.

Analyse van kredieten

Overschrijdingen groter dan €100.000 op kredieten

Project de Linie

Het project heeft een overschrijding van €591.000 op een totaalbudget van circa €12 miljoen. In 2014 is gestart met het project De Linie wat een onderdeel is van het project Landschappen van Allure. Eind 2023 is het definitieve subsidiebedrag voor dit deelproject bekend geworden. De oorzaken voor de overschrijding zijn de lange looptijd van het project, inflatie en gestegen bouwkosten. In januari 2024 is de raad hierover middels een brief geïnformeerd. Doordat de raad reeds is geïnformeerd is de overschrijding niet onrechtmatig.

Verlenging van kredietttermijnen
In de nota investeren en afschrijven is opgenomen, dat indien een investering na twee jaar nadat het beschikbaar is gesteld nog niet concreet in uitvoering is genomen, het betreffende krediet voor de investering vervalt. Er zijn twee kredieten van voor 2022 waarop nog geen uitgaven zijn geboekt en hiervoor zal bij de besluitvorming van de Jaarstukken 2023 aan de raad worden gevraagd om dit kredieten niet af te sluiten. Het gaat om de volgende kredieten

Verplaatsen bedrijventerrein de Linie: €500.000

Er is nog geen invulling gegeven aan het plan doordat er nog gesprekken met omliggende bedrijven gevoerd moeten worden een voorstel met scenario's opgesteld moet worden. Met deze gesprekken en het voorstel wordt voldaan aan de maximale faciliteringsplicht zoals de raad heeft gevraagd.

Opstellen parapluplanprocedure woonwagenlocaties: €362.000

Voor de zeven woonwagenlocaties die de gemeente in eigendom heeft, moet de planprocedure geactualiseerd te worden. De planprocedure zoals deze geldt voor de Linie zal daarbij als uitgangspunt worden genomen. Er is gewacht op de inwerkingtreding van de Omgevingswet voordat dit werk wordt opgepakt.

KADERSTELLENDE DOCUMENTEN VOOR DEZE PARAGRAAF

Beleidsnota	Vastgesteld
ARBO-beleidsplan	2018
Archiefverordening gemeente Bergen op Zoom 2018	2018
Beheerregeling informatiebeheer 2018	2018
Communicatiebeleid/Factor C	2013
Communicatievisie	2018
Controlstatuut Bergen op Zoom 2021	2021
Financiële verordening ex artikel 212 Gemeentewet	2023
Financiële verordening ex artikel 213 Gemeentewet (Controleverordening)	2023
Handboek digitale vervanging	2017
Inkoop- en aanbestedingsbeleid	2020
Metadataschema gemeente Bergen op Zoom	2019
Nota Gemeentelijk Vastgoed (wordt herijkt)	2012
Nota Investeren en Afschrijven	2018
Nota Reserves en Voorzieningen	2020
Organisatievisie	2019
Plan van aanpak Vernieuwen en verbeteren van de organisatie 'Bergen op Zoom: dat ben jij!'	2021
Privacybeleid	2018
Protocol Online	2021
Risicomanagement	2013
Treasurystatuut	2020
Visie op samenwerking	2016

3.11 OPENBAARHEIDSPARAGRAAF

Op 1 mei 2022 is de Wet open overheid (Woo) in werking getreden. De Woo regelt, net als voorheen de Wob, het recht op overheidsinformatie. De wet streeft naar een toegankelijkere, transparantere overheid.

De vakgroep Informatiehuishouding is verantwoordelijk voor de implementatie van de Woo en het op orde brengen van de informatiehuishouding. Ook de rol van Woo-contactfunctionaris is hier belegd. In deze paragraaf leggen we verantwoording af over het jaar 2023.

RESULTATEN IN 2023

- ✔ De gemeente Bergen op Zoom is aangesloten op de Woo-index, de landelijke verwijsindex voor actieve openbaarmaking van overheidsinformatie
- ✔ Er is gestart met een onderzoek naar een geschikt platform voor actief openbaar maken van overheidsinformatie
- ✔ 95% van de Woo-verzoeken is binnen de behandeltermijn afgehandeld
- ✔ Er is een KPI voor de tijdige afhandeling van Woo-verzoeken is opgenomen in het dashboard van de verantwoordelijk manager
- ✔ Er zijn verbeteringen ten aanzien van het gebruiksgemak doorgevoerd in onze anonimiseertool

ACTIEVE OPENBAARMAKING

De Wet open overheid verplicht tot het openbaar maken van relevante overheidsinformatie. In eerste instantie gaat het om bereikbaarheidsgegevens van het overheidsorgaan, vergaderstukken van vertegenwoordigende lichamen, convenanten en Woo-verzoeken.

In 2023 is gewerkt aan de voorbereiding van het actief openbaar maken van onze overheidsinformatie. Eind 2022 is duidelijk geworden dat het oorspronkelijke landelijke platform PLOOI voor actieve openbaarmaking te complex is. In plaats daarvan is de Woo-index geïntroduceerd. Een platform dat doorverwijst naar de documenten die ieder overheidsorgaan op zijn eigen platform bekendmaakt. In juli 2023 Is de Woo-index live gegaan. Wij hebben direct voor de aansluiting van de gemeente Bergen op Zoom gezorgd. Daarnaast is gestart met een onderzoek welk platform wij voor onze publicaties gaan gebruiken.

PASSIEVE OPENBAARMAKING

De vakgroep informatiehuishouding is intern en voor de inwoners vraagbaak voor de Woo. Zij zorgen dat Woo-verzoeken bij de juiste behandelaar terecht komen en houden de voortgang van de Woo-verzoeken in de gaten.

In 2023 zijn er 34 Woo-verzoeken afgehandeld. Daarvan is 95% binnen de behandeltermijn afgehandeld. Onder dit percentage rekenen wij ook verzoeken waarbij de termijn is verlengd wegens verdaging, zienswijze of afspraken met een verzoeker en waarbij het verzoek binnen die verlengde termijn is afgehandeld. In 2023 is binnen de organisatie gewerkt aan het opzetten van een dashboard. In het dashboard van de verantwoordelijk manager is een KPI opgenomen die toont hoeveel van de Woo-verzoeken tijdig afgehandeld zijn.

In 2023 zijn er in samenwerking met de leverancier enkele verbeteringen doorgevoerd ten aanzien van het gebruiksgemak van onze anonimiseertool. De belangrijkste verbeteringen zijn de mogelijkheid om ten onrechte automatisch gelakte tekst weer te ontlakken en de mogelijkheid om op de gelakte vlakken de uitzonderingsgronden aan te geven.

VERBETERING VAN DE INFORMATIEHUISHOUDING

Het verbeteren van de informatiehuishouding houdt in dat informatie beter vindbaar is en ontsloten kan worden, niet alleen na overdracht aan het archief, maar juist in de fase daarvoor.

In 2023 heeft het West Brabants Archief een toezichtrapportage uitgebracht met aanbevelingen. Zij schrijven dat een goede informatiehuishouding vandaag de dag afhankelijk is van de betrokkenheid van de medewerkers die de documenten maken en de mailtjes schrijven. Dit bewustzijn is er nog onvoldoende. Ons Verbeterplan informatiehuishouding (2022) richt zich ook op dit punt. In 2023 zijn de eerste acties gestart.

FINANCIËLE VERANTWOORDING

Voor de Wet open overheid zijn in 2023 geen kosten gemaakt die niet in de begroting waren opgenomen.

3.12 KREDIETRAPPORTAGE

INLEIDING

In de Jaarstukken 2023 wordt verantwoording afgelegd over het verloop van de kredieten in 2023. De kredieten in 2023 bestaan uit twee categorieën, namelijk: de moederkredieten en kredieten voor 2019. In onderstaande tabel wordt de totale omvang van deze kredieten weergegeven. In het bijlagenboek is de specificatie van deze kredietrapportage opgenomen. Daar is onder andere het verloop van alle afzonderlijke kredieten opgenomen.

(Bedragen x €1.000)	Krediet*	Uitgaven <2023*	Uitgaven 2023*	Restant krediet*
1. Moederkredieten	34.490	9.505	14.035	10.949
2. Kredieten voor 2019	4.665	2.866	33	1.767
Totaal	**39.156**	**12.371**	**14.068**	**12.717**

**) De bedragen die in dit overzicht zijn opgenomen zijn gesaldeerd met de inkomsten (indien van toepassing). Dit geldt voor alle overzichten en bedragen in deze paragraaf.*

In totaal is er in 2023 €14 miljoen geïnvesteerd. Dit is iets minder dan in 2022 (€14,5 miljoen). In de Begroting 2023 hadden we een investeringsvolume begroot van €17 miljoen. Het zorgen voor voldoende capaciteit zodat het gehele geplande investeringsvolume wordt uitgegeven blijft een belangrijk aandachtspunt.

De openstaande kredieten aan het einde van het jaar leiden tot lagere kapitaallasten dan begroot in het volgende jaar. Dit saldo is nagenoeg gelijk aan het openstaande saldo in de jaarrekening 2022. We zien wel dat het openstaande saldo van de kredieten van voor het verslagjaar (nu van voor 2023) fors lager is dan bij de jaarrekening 2022 (€ 4,8 miljoen in 2023 t.o.v. € 9,0 miljoen in 2022). Daar tegenover is het openstaande saldo van de kredieten in het verslagjaar (nu voor 2023) fors hoger dan bij de jaarrekening 2022 (€5,9 miljoen in 2023 t.o.v. €2,9 miljoen in 2022). We zullen in het vervolg nauwkeuriger de verwachte bestedingen over de jaren begroten bij het beschikbaar stellen van de kredieten. Hierdoor zullen de begrote kapitaallasten beter in lijn moeten komen met de werkelijke kapitaallasten.

CATEGORIE 1: MOEDERKREDIETEN

De moederkredieten bestaan uit de onderdelen bedrijfsvoering, vastgoed, openbare ruimte, riolering en IHP (onderwijshuisvesting). Hieronder wordt in Tabel 21 het totaaloverzicht van de moederkredieten weergegeven. Na de tabel geven we een nadere toelichting per onderdeel van de moederkredieten.

Tabel 22: Totaaloverzicht van alle moederkredieten

Omschrijving (bedragen x €1.000)	(Netto) Krediet	(Netto) Uitgaven voor 2023	(Netto) uitgaven in 2023	Resterend Krediet
Beschikbaar gestelde kredieten vóór 2023				
Bedrijfsvoering en bedrijfsmiddelen	237	50	84	103
Vastgoed	700	91	10	600
Openbare ruimte	8.462	3.482	4.203	778
Riolering	8.269	2.556	2.408	3.306
Totaal beschikbaar gesteld vóór 2023	**17.669**	**6.179**	**6.705**	**4.785**

Omschrijving (bedragen x €1.000)	(Netto) Krediet	(Netto) Uitgaven voor 2023	(Netto) uitgaven in 2023	Resterend Krediet
Beschikbaar gestelde kredieten in 2023				
Bedrijfsvoering en bedrijfsmiddelen	1.011	0	973	38
Vastgoed	1.492	0	424	1.068
Openbare ruimte	3.539	0	1.084	2.455
Riolering	5.279	4	2.893	2.383
Totaal beschikbaar gesteld in 2023	**11.321**	**4**	**5.373**	**5.944**
IHP	5.501	3.323	1.911	267
Totaal moederkredieten (t/m 2023)	**34.490**	**9.505**	**13.988**	**10.997**

Bedrijfsvoering en bedrijfsmiddelen

In 2023 is er €1,1 miljoen geïnvesteerd voor dit onderdeel. Dit zijn de bedragen in de kolom netto uitgaven, 2023, opgeteld voor het onderdeel 'Bedrijfsvoering en bedrijfsmiddelen'. Dit betrof voor een belangrijk deel de aanschaffingen die in het kader van het Mobile Device beleid zijn gedaan (€740.000). In 2023 is het nieuwe beleid ingevoerd en zijn er laptops en telefoons aangeschaft en in bruikleen verstrekt. Daarnaast is er €117.000 uitgegeven aan vervanging van twee voertuigen en een houtversnipperaar.

Eind 2023 zijn er nog zeven lopende kredieten (eind 2022 nog 5), waarvan er twee voor 2023 beschikbaar zijn gesteld. Het betreft een krediet voor vervanging van evenementenkasten. Dit krediet is in 2023 opgehoogd en afronding wordt in 2024 verwacht. Daarnaast loopt er nog een krediet voor de Wet Open Overheid. De landelijke applicatie waarop wij moeten aansluiten is uitgesteld, daarom hebben we deze investering nog niet gerealiseerd.

Vastgoed

De uitgaven op de kredieten vastgoed bedroegen in 2023 €0,4 miljoen. Dit zijn de bedragen in de kolom netto uitgaven, 2023, opgeteld voor het onderdeel 'Vastgoed'. De grootste investering in 2023 betrof het verduurzamen van diverse panden en de lichtinstallatie van de buitensportaccommodaties (totale omvang investering: €374.000). Daarnaast is er in 2023 €50.000 uitgegeven voor de beregeningsinstallatie op sportpark Rozenoord.

Eind 2022 zijn er nog 8 lopende kredieten (eind 2022 nog 3) waarvan 3 kredieten voor 2022 beschikbaar zijn gesteld. Het belangrijkste krediet betreft het verplaatsen van het bedrijventerrein de Linie. Hierop zijn nog geen uitgaven gedaan. Conform de wens van de raad is gesproken met de omliggende bedrijven en zijn er verschillende scenario's uitgewerkt. De verwachting is dat we in 2024 kunnen starten.

Openbare ruimte

Er is in 2023 voor €5,3 miljoen geïnvesteerd in de openbare ruimte. Dit zijn de bedragen in de kolom netto uitgaven, 2023, opgeteld voor het onderdeel 'Openbare ruimte'.
Dit is exclusief de investeringen in riolering. Die worden hieronder nader toegelicht.

De belangrijkste projecten waren:

- De Linie, €941.000
- Halsterseweg Noord, €152.000
- Antwerpsestraatweg, €1.052.000
- CVT Cromvliet, €671.000
- Vestinggronden Zuid, €405.000
- Gageldonk, €421.000
- Openbare verlichting (algemeen vervangingskrediet), €562.000

Eind 2023 waren er 33 kredieten nog niet afgesloten (2022: 23 kredieten), waarvan 15 kredieten voor 2023 beschikbaar waren gesteld.

In 2014 is gestart met het project De Linie wat onderdeel uitmaakt van het project Landschappen van Allure. Eind 2023 is het definitieve subsidiebedrag voor dit deelproject bekend geworden en kon de financiële eindbalans opgemaakt worden. Het deelproject kent een overschrijding van €591.000 op een totaal budget van ongeveer €12 miljoen. De lange looptijd van het project, de inflatie en gestegen bouwkosten zijn de voornaamste oorzaken voor de overschrijding. De raad is hierover op 10 januari 2024 geïnformeerd middels een raadsbrief.

Riolering

Vanuit de kredieten die voor riolering in 2023 beschikbaar zijn gesteld is er voor €5,3 miljoen geïnvesteerd. Dit zijn de bedragen in de kolom netto uitgaven, 2023, opgeteld voor het onderdeel 'Riolering'.

De belangrijkste projecten waren:

- Halsterseweg Noord, €563.000
- Vestinggronden Bolwerk Zuid, €319.000
- Antwerpsestraatweg, €1.095.000
- Riolering Gageldonk, €2.033.000
- Wateroverlast Nieuwe Molenweg Halsteren, €314.000

Eind 2022 waren er 16 kredieten nog niet afgesloten (eind 2021 12 kredieten), waarvan 7 kredieten voor 2022 beschikbaar waren gesteld.

IHP

Er is in 2023 voor €1.256.000 betaald voor de uitbreiding van het schoolgebouw en realisatie van het kindercentrum bij de basisschool El Feth. Daarnaast is er voor het oplossen van de knelpunten bij de Noordster €505.000 overgemaakt en is er €150.000 betaald voor het aanpassen van lokalen en ruimtes van de Zeeridder.

Eind 2023 stond alleen nog het krediet open voor de uitbreiding van de Aanloop. Na afronding van de werkzaamheden kan de laatste termijn a €239.000 worden overgemaakt.

CATEGORIE 2: KREDIETEN VOOR 2019

Dit betreffen kredieten die beschikbaar zijn gesteld voor de invoering van de moederkredieten en die per 1 januari 2023 nog niet waren afgesloten. In 2023 is €33.000 uitgegeven ten laste van deze kredieten. Eind 2023 zijn vijf kredieten van voor 2019 nog niet afgesloten.

De grootste vier zijn:

- Krediet Parkeergarage AGM: In 2022 is de aanbesteding bouwteam voor de laatste fase gedaan. Er was een enorm gat tussen aanbieding en restant krediet. Bij het vaststellen van de Begroting 2024 is een aanvullend krediet beschikbaar gesteld zodat de werkzaamheden kunnen worden afgerond.
- Voorbereidingskrediet herstel kademuren Noord-Zuid: Het restantbedrag van het voorbereidingskrediet (€275.000) zal ingezet worden voor de kosten van het bouwteam voor de herstelwerkzaamheden. Zodra een keuze voor een scenario voor het herstel is gemaakt kan hiermee gestart worden.
- Krediet schoon, heel en veilig: In 2024 wordt de definitieve aanpak vastgesteld waarna tot uitvoering kan worden overgegaan. Dan zal ook de individuele bemetering van De Linie plaatsvinden.
- Krediet parapluplanprocedure woonwagenlocaties: Onder de nieuwe Omgevingswet wordt dit parapluplan tot uitvoering gebracht.

NIET BENUTTE INVESTERINGSRUIMTE 2023

Bij de Begroting 2023 is voor 2023 een investeringsvolume voor bedrijfsvoering/-middelen, vastgoed en openbare ruimte beschikbaar gesteld van €7.500.000 vermeerderd met de niet benutte ruimte uit 2020 van €755.000. In 2023 is voor deze 3 onderdelen van het uitvoeringplan in totaal €6.623.200 aan kredieten beschikbaar gesteld. Van de reguliere ruimte is dus nog €877.000 over. Het voorstel is om aan de raad te vragen om deze niet benutte ruimte over 2023 over te hevelen. In de Begroting 2024 is uitgegaan van deze overheveling bij het opstellen van het Uitvoeringsplan 2024-2027.

De ruimte van 2020 van €755.000 is in het Uitvoeringsplan 2024-2027 opgenomen in het jaar 2026. Dit is gedaan om het investeringsvolume enigszins gelijkmatig over de jaren te verdelen. Voor riolering was €6,3 miljoen aan investeringsruimte beschikbaar voor 2023. Hiervan is €5.355.000 beschikbaar gesteld. Dit betekent dat er nog €945.000 over is als niet benutte investeringsruimte. Het voorstel is om dit bedrag over te hevelen naar 2024. Bij het opstellen van het Uitvoeringsplan 2024-2027 in de Begroting 2024 is hier ook rekening mee gehouden.

Het IHP wordt hierin niet meegenomen, omdat de investeringen vanuit het IHP wettelijk verplicht zijn. Jaarlijks bij het actualiseren van het IHP wordt bekeken wat benodigd is en dit wordt opgenomen in het uitvoeringsplan.

ST. AMANDSTRAAT
AMSTEL BIER
Heineken

4 JAARREKENING

4.1 OVERZICHT VAN BATEN EN LASTEN

In dit hoofdstuk van de Jaarrekening 2023 is het overzicht van baten en lasten opgenomen. Hier lichten we de afwijkingen per programma slechts op hoofdlijnen toe. De analyse op de gerealiseerde financiële resultaten van 2023 is opgenomen in elk programma onder 'Wat heeft het gekost?'. In paragraaf 3.10 Bedrijfsvoering worden toelichtingen gegeven op begrotingsrechtmatigheid van overschrijdingen op de lasten groter dan €100.000 per productgroep.

TABEL 23: OVERZICHT VAN BATEN EN LASTEN

Bedragen * € 1.000	Rekening 2022	Begroting voor wijziging 2023		
	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
Programma's				
Programma 1 Bestuur en ondersteuning	-12.285	-22.663	10.825	-11.837
Programma 2 Veiligheid	5.938	-228	6.938	6.711
Programma 3 Beheer openbare ruimte	15.254	-573	19.083	18.510
Programma 4 Economie	-4.245	-4.929	8.233	3.304
Programma 5 Onderwijs	6.729	-4.167	11.713	7.546
Programma 6 Sport, cultuur en recreatie	15.482	-5.197	19.858	14.661
Programma 7 WMO en Jeugd	72.315	-2.105	78.363	76.258
Programma 8 Werk en inkomen	28.662	-29.588	56.399	26.811
Programma 9 Milieu	-3.054	-25.225	22.369	-2.856
Programma 10 Volkshuisvesting, leefomgeving en stedelijke vernieuwing	-4.675	-419	-490	-909
Subtotaal Programma's	**120.121**	**-95.094**	**233.293**	**138.199**
Taakveld 0109 Uitkeringen gemeentefonds*	-172.176	-166.863	0	-166.863
Taakveld 0104 Overhead*	22.771	-2.752	27.859	25.107
VPB*	0	0	0	0
Onvoorzien*	0	0	1.017	1.017
Totaal saldo baten en lasten	**-29.284**	**-264.708**	**262.169**	**-2.540**
Onttrekking aan reserves	-4.388	-5.110	0	-5.110
Toevoeging aan reserves	8.551	0	4.650	4.650
Gerealiseerd resultaat	**-25.121**	**-269.818**	**266.818**	**-3.000**
Uitgangspunt Bestuursakkoord			3.000	3.000
Gerealiseerd resultaat inclusief uitgangspunt Bestuursakkoord	**-25.121**	**-269.818**	**269.818**	**0**

** Deze onderdelen zijn onderdeel van programma 1, maar worden in dit overzicht apart weergegeven.*

	Begroting na wijziging 2023			Realisatie begrotingsjaar 2023			Begrotingsafwijking 2023		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
	-23.489	11.935	-11.555	-24.812	13.520	-11.292	1.322	-1.585	-263
	-228	6.658	6.430	-189	6.301	6.112	-39	357	318
	-873	26.741	25.868	-1.710	25.439	23.729	837	1.303	2.140
	-5.778	9.553	3.775	-4.422	7.244	2.822	-1.356	2.309	953
	-5.417	13.309	7.892	-4.498	12.824	8.326	-919	485	-434
	-6.165	22.998	16.832	-6.224	22.196	15.972	59	802	861
	-12.705	85.924	73.219	-12.297	84.452	72.155	-408	1.472	1.064
	-32.585	62.849	30.264	-33.421	63.958	30.537	836	-1.109	-273
	-24.517	21.623	-2.895	-24.967	21.774	-3.193	450	-151	299
	-30.738	32.188	1.450	-11.610	10.578	-1.032	-19.128	21.610	2.482
	-142.496	**293.776**	**151.280**	**-124.151**	**268.285**	**144.134**	**-18.345**	**25.491**	**7.146**
	-170.709	0	-170.709	-174.751	0	-174.751	4.042	0	4.042
	-2.715	27.181	24.465	-3.013	26.168	23.155	298	1.012	1.310
	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	0	316	316	0	0	0	0	316	316
	-315.920	**321.273**	**5.353**	**-301.915**	**294.453**	**-7.462**	**-14.005**	**26.820**	**12.815**
	-16.727	0	-16.727	-12.433	0	-12.433	-4.294	0	-4.294
	0	8.253	8.253	0	12.077	12.077	0	-3.824	-3.824
	-332.648	**329.526**	**-3.121**	**-314.348**	**306.530**	**-7.819**	**-18.299**	**22.997**	**4.697**
		3.000	3.000		3.000	3.000	0	0	0
	-332.648	**332.526**	**-121**	**-314.348**	**309.530**	**-4.819**	**-18.299**	**22.997**	**4.697**

Het totale saldo van baten en lasten na de verminderingen van en vermeerderingen aan reserves bedraagt €4,7 miljoen. Dit is het verschil tussen de begroting en de realisatie (laatste kolom van de tabel). Dit is verdeeld over de 10 programma's en de verminderingen en vermeerderingen aan reserves. Per programma lichten we belangrijkste oorzaken toe.

Programma 1

Het saldo van programma 1 is -€263.000. Dit is exclusief de taakvelden algemene uitkering en overhead, de post onvoorzien en het begrote rekeningresultaat over 2023 (€3.121.000). Het saldo bestaat uit meerdere effecten. De positieve effecten zijn een vrijval in de voorzieningen voor oud-bestuurders, lagere lasten en een transitievergoeding bij burgerzaken en lagere kosten op treasury omdat we minder hoefden te lenen. Daar tegenover hebben we een naheffingsaanslag voor een grondverkoop in 2018, waardoor we €1,3 miljoen moeten betalen.

Programma 2

Het saldo van programma 2 is +€318.000. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt doordat vacatureruimtes hebben opengestaan en later zijn ingevuld.

Programma 3

Het saldo van programma 3 is +€2.140.000. Dit komt voornamelijk door lagere kosten vanwege niet uitgevoerd dagelijks/regulier onderhoud aan wegen, openbaar groen en (openlucht)recreatie. Dit komt onder andere door personeelstekort en aankomende werkzaamheden voor groot onderhoud.

Programma 4

Het saldo van programma 4 is +€953.000. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door herzieningen van de grondexploitaties. Deze herzieningen worden verrekend met de algemene reserve en voorzieningen.

Programma 5

Het saldo van programma 5 is -€434.000. De oorzaak ligt in het basisonderwijs. De vervoers- en huurkosten voor het gymnastiekonderwijs zijn hoger en de doordecentralisatie van de stichting Algemeen Bijzonder Basis Onderwijs (ABBO) heeft in 2023 voor hogere kosten gezorgd.

Programma 6

Het saldo van programma 6 is €861.000. Hier liggen meerdere oorzaken aan ten grondslag. Zo realiseren we op cultuurpresentatie, productie en participatie meer baten en minder lasten. Dit geldt ook voor cultureel erfgoed. Daarnaast realiseren we op sport minder lasten. Daarentegen is het saldo op musea negatief, door de taakstelling op het Markiezenhof vanuit de businesscase cultuur.

Programma 7

Het saldo van programma 7 is €1.064.000. We realiseren hogere kosten op jeugd en WMO van afgerond €2,2 miljoen, maar daar staat tegenover dat we €2,9 miljoen overhouden van de ontvangen gelden voor opvang van vluchtelingen. Daarnaast houden we op volksgezondheid de ontvangen gelden voor het Gezond en actief leven akkoord (GALA) over.

Programma 8

Het saldo van programma 8 is -€273.000. We realiseren voordelen op de uitgaven voor de bijstand en de BUIG-ontvangsten die daar tegenover staan. Daarnaast hebben we €3,3 miljoen lagere ontvangsten in programma 8. De ontvangsten voor de Eenmalige energietoeslag (EET) zijn ontvangen in programma 1 via de algemene uitkering. Daarnaast hebben we op arbeidsparticipatie lagere kosten gemaakt voor ontwikkeltrajecten.

Programma 9

Het saldo van programma 9 is +€299.000. Bij riolering en afval kunnen we, doordat we lagere kosten hebben gerealiseerd, minder btw compenseren. Dit zorgt voor een negatief effect. Daarentegen houden we op milieubeheer gelden over op duurzaamheid.

Programma 10

Het saldo van programma 10 is +€2.482.000. De effecten van ISV en de grondexploitaties resulteren in een saldo op de baten en lasten, maar die worden grotendeels verrekend met de algemene reserve. Daarnaast realiseren we een voordeel op gronden, doordat werkzaamheden niet zijn uitgevoegd en/of zijn uitgesteld en we daardoor geen kosten hebben gemaakt. Tot slot hebben we meer parkeeropbrengsten gegenereerd.

4.2 GRONDSLAGEN VOOR WAARDERING EN RESULTAATBEPALING

De jaarrekening is opgesteld volgens de voorschriften van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) en de financiële verordening van de gemeente Bergen op Zoom (artikel 212 Gemeentewet). De financiële verordening is in 2023 opnieuw vastgesteld door de gemeenteraad (RVB23-0022).

ALGEMENE GRONDSLAGEN

De waardering van activa en passiva en de bepaling van het resultaat vindt plaats op basis van historische kosten. Activa worden gewaardeerd tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Tenzij anders is vermeld, nemen we activa en passiva op tegen nominale waarden.

De baten en lasten rekenen we toe aan het jaar waarop ze betrekking hebben. Baten en (tussentijdse) winsten worden slechts genomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het boekjaar, worden in acht genomen als zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn.

GRONDSLAGEN VOOR RESULTAATBEPALING

Dividend

Dividendopbrengsten van deelnemingen worden als baten genomen op het moment waarop het dividend betaalbaar wordt gesteld.

Personele lasten

Personeelslasten worden in principe toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Door het formele verbod op het opnemen van voorzieningen c.q. schulden uit hoofde van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume, worden sommige personele lasten toegerekend aan de periode waarin uitbetaling plaatsvindt. Daarbij moet gedacht worden aan ziektekostenpremie ten behoeve van gepensioneerden en overlopende verlofaanspraken.

Uitzondering hierop is de vorming van een voorziening inzake de pensioenen en het wachtgeld voor voormalige bestuurders en de verplichtingen jegens voormalig personeel. Hiervoor hebben wij voorzieningen ingesteld.

Algemene uitkering

Met betrekking tot de verwerking van de algemene uitkering heeft de commissie BBV een stellige uitspraak gedaan. Deze uitspraak houdt in dat in de jaarrekening de algemene uitkering wordt opgenomen overeenkomstig de in het jaar laatst gepubliceerde accresmededeling.

OVERIGE GRONDSLAGEN

Eigen bijdragen van het Centraal administratiekantoor (CAK)

Aanvragers van een voorziening op grond van de Wet maatschappelijke ondersteuning (WMO) zijn een eigen bijdrage verschuldigd. Het CAK is verantwoordelijk voor de juistheid en volledigheid van deze eigen bijdragen die het CAK int voor de gemeente.

Door het CAK de berekening, de oplegging en incasso van de eigen bijdragen te laten uitvoeren, heeft de wetgever in feite bepaald, dat de verantwoordelijkheid voor de juistheid en volledigheid van de eigen bijdragen geen gemeentelijke verantwoordelijkheid is. Dat betekent dat gemeenten geen zekerheid kunnen verkrijgen over de omvang en hoogte van de eigen bijdragen. In overeenstemming met de Kadernota rechtmatigheid van de commissie BBV moet de gemeente deze onzekerheid in de jaarstukken noemen, ook al ligt de oorzaak niet bij de gemeente zelf.

Vaste activa

Artikel 33 van het BBV beschrijft dat de vaste activa worden verdeeld in immateriële, materiële en financiële vaste activa. Het activeren en afschrijven van vaste activa is gebaseerd op de nota Investeren en Afschrijven 2019 die door de gemeenteraad is vastgesteld in december 2018 (RVB18-0075). Hierin is opgenomen dat activa worden gewaardeerd tegen (maximaal) de verkrijgings- of vervaardigingsprijs en dat de investeringen lineair worden afgeschreven. Hieronder is een overzicht opgenomen van de te hanteren maximale afschrijvingstermijnen voor nieuwe investeringen. Deze (maximale) termijnen zijn gebaseerd op algemene bedrijfseconomische grondslagen en op wat gebruikelijk is binnen de gemeente. Afwijking naar beneden toe is alleen mogelijk als uit de onderbouwing blijkt dat de economische levensduur korter is. Voor investeringen die niet volledig toegewezen kunnen worden aan één van deze categorieën, kan op basis van een onderbouwing een reële afschrijvingstermijn worden aangenomen.

Materiële vaste activa categorie	Lineaire afschrijving
a. Schoolgebouwen	60 jaar
b. Riolering	40 jaar
c. Nieuwbouw woonruimten	40 jaar
d. Kantoren en bedrijfsgebouwen	40 jaar
e. Sportvelden en –voorzieningen*	30 jaar
f. Renovatie en restauratie van woonruimten, kantoren, bedrijfs- en schoolgebouwen	25 jaar
g. Wegen, parken en plantsoenen*	25 jaar
h. Motorvaartuigen	20 jaar
i. Technische installaties in (bedrijfs-)gebouwen en in openbaar gebied	20 jaar
j. Veiligheidsvoorzieningen bedrijfsgebouwen, telefooninstallaties, kantoormeubilair, schoolmeubilair, aanleg tijdelijke terreinwerken, nieuwbouw tijdelijke woonruimten en bedrijfsgebouwen	10 jaar
k. Zware transportmiddelen, aanhangwagens, schuiten, personenauto's en lichte motorvoertuigen	10 jaar
l. Automatiseringsapparatuur (hard- en software)	7 jaar
m. Gronden en terreinen	Niet

**Het gaat hier om materiële vaste activa met maatschappelijk nut*

Immateriële vaste activa

De immateriële vaste activa worden gewaardeerd tegen de verkrijgings- c.q. vervaardigingsprijs verminderd met de afschrijvingen en waardeverminderingen die naar verwachting duurzaam zijn.

Onder immateriële vaste activa worden verstaan de kosten verbonden aan het sluiten van geldleningen, het saldo van agio en disagio, de kosten van onderzoek en ontwikkeling voor een bepaald actief en bijdragen aan activa in eigendom van derden (artikel 34, BBV).

De bijdragen aan activa in eigendom van derden worden verantwoord onder de immateriële vaste activa. Bijdragen aan activa in eigendom van derden kunnen worden geactiveerd als zij voldoen aan de bepalingen van artikel 61 BBV. Waardering gebeurt tegen het bedrag van de verstrekte bijdragen, verminderd met afschrijvingen. De afschrijvingsduur is maximaal de afschrijvingstermijn (gebruiksduur) van het betreffende actief bij de derde.

De kosten voor onderzoek en ontwikkeling zijn veelal kosten die worden gemaakt ter voorbereiding van een groot project. Consequentie is dat deze kosten als een afzonderlijk actief moeten worden gewaardeerd en dus geen onderdeel uitmaken van de uiteindelijke investering (=materiële vaste activa). De kosten kunnen wel geactiveerd worden, maar dan moet worden voldaan aan de voorwaarden van artikel 60 BBV en mag de afschrijvingsduur ten hoogste 5 jaar zijn (artikel 64, lid 5, BBV).

Materiële vaste activa

Artikel 35 BBV beschrijft materiële vaste activa als:

- Investeringen met een economisch nut;
- Investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven;
- Investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut.

Van de materiële vaste activa wordt aangegeven welke in erfpacht zijn uitgegeven. In erfpacht uitgegeven gronden worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs, waarbij de uitgifteprijs van eerste uitgifte geldt als verkrijgingsprijs. Gronden in eeuwigdurende erfpacht worden gewaardeerd tegen registratiewaarde.

Investeringen met een economisch en maatschappelijk nut zijn gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs en moeten worden geactiveerd voor het bedrag van de investering. Activa met een verkrijgingsprijs van minder dan €25.000 worden niet geactiveerd, gronden en terreinen zijn uitgezonderd. Deze worden altijd geactiveerd.

Alle investeringen moeten worden geactiveerd met uitzonde-

ring van kunstvoorwerpen met een cultuurhistorische waarde. De materiële vaste activa worden lineair afgeschreven. Dit is in overeenstemming met het vastgestelde activabeleid in de nota Investeren en Afschrijven 2019.

Bijdragen van derden die in directe relatie staan met een actief dienen op de waardering in mindering te worden gebracht (artikel 62, lid 2 BBV). Voorzieningen moeten worden verminderd op investeringen, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven. Voorbeelden hiervan zijn riool- en afvalstoffenheffing.

Conform de notitie Grondbeleid BBV (2019) worden gronden die zijn verworven met het oog op gebiedsontwikkeling, maar waarvoor nog geen operationele grondexploitatie is vastgesteld, opgenomen onder de materiële vaste activa (artikel 52 lid 1 onderdeel a BBV). Dergelijke gronden worden in de regel aangeduid als 'warme gronden'. Het toerekenen (activeren) van andere kosten is hierbij niet toegestaan.

Gronden die zijn verworven met het oog op concrete ontwikkeling door de gemeente, maar waarvoor nog geen operationele grondexploitatie is vastgesteld, mogen (voor wat betreft de toepassing van artikel 65 lid 1 BBV) worden gewaardeerd tegen de waarde volgens de toekomstige bestemming. Dan moet wel worden voldaan aan de voorwaarden in het addendum uit december 2022 inzake warme gronden.

Financiële vaste activa
Kapitaalverstrekkingen aan gemeenschappelijke regelingen en uitgegeven leningen zijn opgenomen tegen nominale waarde. Zo nodig is een voorziening voor verwachte oninbaarheid in mindering gebracht. Participaties in het aandelenkapitaal van nv's en bv's (kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen in de zin van het BBV) zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs van de aandelen. Als de waarde van de aandelen structureel daalt tot onder de verkrijgingsprijs, vindt afwaardering plaats.

Vlottende activa

Onder de vlottende activa worden afzonderlijk opgenomen de voorraden, de uitzettingen met een rente typische looptijd korter dan één jaar, de liquide middelen en overlopende activa (artikel 37, BBV).

Voorraden
Grond- en hulpstoffen
Grond- en hulpstoffen zijn opgenomen tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Wanneer de marktwaarde lager is dan deze prijs, wordt afgewaardeerd naar de lagere marktwaarde.

Onderhanden werk, gronden in exploitatie
De als 'onderhanden werken' opgenomen bouwgronden in exploitatie zijn gewaardeerd tegen de vervaardigingsprijs, dan wel de lagere marktwaarde. De vervaardigingsprijs omvat de kosten die rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend (zoals grondaankopen en kosten van bouw- en woonrijp maken) en een redelijk te achten aandeel in de rentekosten en de administratie- en beheerskosten.

Winsten uit grondexploitaties worden (tussentijds) genomen als en voor zover die met voldoende mate van betrouwbaarheid als gerealiseerd aangemerkt kunnen worden (percentage of completion methode). Bij het bepalen van de tussentijdse winst is voorzichtigheid noodzakelijk. Er dient winst genomen te worden als aan de volgende voorwaarden is voldaan: het resultaat op de grondexploitatie kan betrouwbaar worden ingeschat, de grond (of het deelperceel) moet zijn verkocht en de kosten zijn gerealiseerd (winst wordt naar rato van de realisatie gerealiseerd).

Zolang daarvan geen sprake is, worden de verkregen verkoopopbrengsten ten volle op de vervaardigingskosten in mindering gebracht. Subsidiebaten en de daarbij behorende subsidiabele kosten bij grondexploitaties maken geen onderdeel uit van de tussentijdse winstneming en worden verantwoord op het moment dat de subsidie volgens de subsidievoorwaarden is gerealiseerd. Waar van toepassing, zijn voorzieningen voor het verwachte verlies in mindering gebracht.

De categorie 'Gereed product' wordt gewaardeerd tegen de kostprijs of tegen de marktwaarde als de marktwaarde lager is dan de kostprijs.

Uitzettingen met een rente typische looptijd korter dan één jaar en overlopende activa
De vorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Eventuele voorzieningen wegens oninbaarheid worden met de boekwaarde van vorderingen verrekend.

Liquide middelen
De liquide middelen worden tegen nominale waarde opgenomen.

Vaste passiva

Onder de vaste passiva worden afzonderlijk opgenomen het eigen vermogen, de voorzieningen en de vaste schulden met een rente typische looptijd van één jaar of langer (artikel 41, BBV).

Eigen vermogen
Het eigen vermogen bestaat uit de algemene reserve, bestemmingsreserves en het gerealiseerde resultaat volgend uit het overzicht van baten en lasten. Bestemmingsreserves zijn reserves waaraan een specifieke bestemming is gegeven (artikel 43, BBV). De indeling van de reserves is conform de indeling zoals die in de nota Reserves en Voorzieningen is vastgesteld door de gemeenteraad in 2020 (RVB20-0013). Reserves zijn op de balans opgenomen tegen nominale waarde. Op de reserves wordt geen rente bijgeschreven.

Voorzieningen
Voorzieningen zijn gewaardeerd tegen nominale waarde. Echter, de voorziening grondexploitatie en de voorziening pensioenverplichting voor wethouders zijn tegen contante waarde opgenomen. Bij de indeling van de voorzieningen is aansluiting gezocht bij de indeling zoals die in de nota Reserves en Voorzieningen is vastgesteld.

Langlopende schulden
De langlopende schulden (inclusief waarborgsommen) hebben een rente typische looptijd van één jaar of langer.
Ze zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde verminderd

met gedane aflossingen.

Vlottende passiva

De kortlopende schulden en overlopende passiva zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

Borg- en garantstellingen

Voor zover leningen door de gemeente gewaarborgd zijn, is buiten de balanstelling het totaalbedrag van de geborgde schuldrestanten per einde boekjaar opgenomen. In de toelichting op de balans is hierover een nadere uitleg opgenomen.

Niet uit de balans blijkende rechten en verplichtingen

Hier worden belangrijke financiële verplichtingen vermeld waaraan de gemeente voor toekomstige jaren is verbonden.

4.3 BALANS

ACTIVA (* € 1.000)	31-12-2022		31-12-2023	
Vaste activa				
Immateriële vaste activa				
- kosten van onderzoek en ontwikkeling van een bepaald actief	1.857		1.741	
- bijdragen aan activa in eigendom van derden	36		31	
		1.893		1.772
Materiële vaste activa				
- investeringen met een economisch nut	144.715		136.334	
- investeringen met economisch nut waarvoor een heffing kan worden geheven	99.808		100.943	
- investeringen in de openbare ruimte met uitsluitend een maatschappelijk nut	41.118		44.052	
		285.640		281.328
Financiële vaste activa				
- kapitaalverstrekking aan:				
- deelnemingen (effecten)	508		996	
- gemeenschappelijke regelingen	1.803		1.799	
	2.310		2.795	
- leningen aan woningcorporaties				
- overige langlopende leningen	1.628		1.290	
- overige uitzettingen met een rentetypische looptijd van meer dan één jaar				
		3.938		4.085
		291.471		**287.185**
Vlottende activa				
Voorraden				
- grond- en hulpstoffen:				
- niet in exploitatie genomen bouwgronden				
- overige grond- en hulpstoffen				
- onderhanden werk, w.o. bouwgronden in exploitatie	8.220		12.602	
- gereed product en handelsgoederen	1.113		1.275	
		9.334		13.877
Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan een jaar				
- vorderingen op openbare lichamen	16.767		16.047	
- rekening-courantverhoudingen met het Rijk	3.823		6.063	
- rekening-courantverhoudingen met niet-financiële instellingen	1.328		4.712	
- overige vorderingen	9.865		7.044	
		31.783		33.866
Liquide middelen		680		652
Overlopende activa				
- nog te ontvangen voorschotbedragen van:				
Europese overheidslichamen; het Rijk	276		959	
en Overige Nederlandse overheidslichamen.	3.132		409	
- overige nog te ontvangen en vooruitbetaalde bedragen	10.631		4.806	
		14.039		6.173
		55.836		**54.566**
TOTAAL		**347.307**		**341.752**

PASSIVA (*€ 1.000)				
		31-12-2022		31-12-2023
Vaste passiva				
Eigen vermogen				
- reserves				
- algemene reserve	47.981		72.333	
- bestemmingsreserves	2.382		2.794	
- nog te bestemmen resultaat	25.121		7.819	
		75.484		82.946
Voorzieningen				
- voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's	6.940		5.913	
- onderhoudsegalisatievoorzieningen	5.633		10.753	
- door derden beklemde middelen met een specifieke aanwendingsrichting	12.690		13.769	
		25.264		30.435
Vaste schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer				
- onderhandse leningen van:				
binnenlandse banken en overige financiële instellingen	188.264		165.973	
- waarborgsommen	572		402	
		188.836		166.375
		289.584		**279.756**
Vlottende activa				
Netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar				
- kasgeldleningen	12.000		7.000	
- bank en giro				
- overige schulden	22.086		17.583	
		34.086		24.583
Overlopende passiva				
- nog te betalen bedragen	13.523		23.900	
- van Europese of Nederlandse overheidslichamen ontvangen, nog te besteden specifieke uitkeringen	7.332		11.163	
- overige vooruitontvangen bedragen	2.782		2.349	
		23.637		37.412
		57.723		**61.995**

TOTAAL	**347.307**	**341.752**
Niet uit de balans blijkende verplichtingen (gegarandeerde geldleningen)	6.165	5.870

4.4 TOELICHTING OP DE BALANS

De bedragen in de toelichting zijn afgerond op duizenden euro's. Gelet op het gebruik van afrondingen kan het zo zijn dat verwijzingen naar cijfermatige informatie elders opgenomen in de jaarstukken 2023 afwijken van hetgeen is opgenomen in de balans en toelichting op de balans. Daarnaast is het mogelijk dat door deze afrondingen op duizendtallen de optellingen minimaal kunnen afwijken

ACTIVA

VASTE ACTIVA

De vaste activa zijn onderverdeeld in:
- **immateriële vaste activa;**
- **materiële vaste activa;**
- **financiële vaste activa.**

In het bijlagenboek worden in het overzicht de 'Staat van activa per balanspost' de gegevens van elk afzonderlijk actief vermeld. Hieronder wordt een specificatie gegeven van de vaste activa. Van de materiële en financiële vaste activa is, per categorie, tevens het verloop in de boekwaarden weergegeven. Daar waar het van belang is, is een korte toelichting gegeven.

Immateriële vaste activa		**Boekw. 31-12-2022**	**Invest. 2023**	**Desinv. 2023**	**Bijdragen van derden 2023**	**Afschr. 2023**	**Boekw. 31-12-2023**
1	Kosten verbonden aan het sluiten van geldleningen en het saldo van agio en disagio						
2	Kosten van onderzoek en ontwikkeling voor een bepaald actief	1.857	189	8		297	1.741
3	Bijdrage activa in eigendom van derden	36				5	31
Totaal immateriële vast activa		**1.893**	**189**	**8**		**302**	**1.772**

De desinvestering betreft de correctie van uitgaven onder de grens om te activeren, bedrag is nu als last in de exploitatie genomen. Genoemde afschrijvingen betreffen reguliere jaarlijkse afschrijvingen.

Materiële vaste activa met economisch nut		**Boekw. 31-12-2022**	**Invest. 2023**	**Desinv. 2023**	**Afwaardering 2023**	**Bijdragen van derden 2023**	**Afschr. 2023**	**Boekw. 31-12-2023**
1	Gronden en terreinen	23.798		6.625				17.173
2	Woonruimten	1.030					94	936
3	Gebouwen	75.108	2.729			35	2.970	74.832
4	Grond-, weg- en waterbouwk. werken	35.616	23				1.192	34.447
5	Vervoermiddelen	763	67				173	658
6	Machines, apparaten en installaties	4.068	1.224				1.108	4.184
7	Overige materiële vaste activa	4.332	199			20	407	4.104
Totaal vaste activa met economisch nut		**144.715**	**3.663**	**6.625**		**55**	**5.944**	**136.334**

Toelichting:

- Algemeen: De afschrijvingen betreffen reguliere afschrijvingen conform reguliere werkwijze.
- Gronden en terreinen: Negatieve investering betreft grond die naar Grex Wal 2 is overgeboekt
- Gebouwen: De investeringen betreffen voornamelijk huisvesting en uitbreiding scholen
- De bijdrage van derden betreft SPUK sport
- Grond-, weg- en waterbouwk. werken: De investeringen bestaan hoofdzakelijk uit investeringen in het woonwagenbeleid
- Vervoermiddelen: In 2023 zijn een tweetal vervoersmiddelen aangeschaft.
- Machines, apparaten en installaties: De investeringen bestaan hoofdzakelijk uit vervangingen in het kader van het virtueel werkplekconcept en investeringen in het kader van verduurzaming van diverse gebouwen
- Overige materiële vaste activa: De investeringen bestaan voornamelijk uit investeringen in speelvoorzieningen
- De bijdrage van derden betreft de subsidie versterken sociale basis
- De in erfpacht uitgegeven gronden kunt u terugvinden in de activastaat in het bijlagenboek (balansonderdeel : B1 Gronden en terreinen)

Materiële vaste activa met economisch nut waarvoor een heffing kan worden geheven		**Boekw. 31-12-2022**	**Invest. 2023**	**Desinv. 2023**	**Afwaardering 2023**	**Bijdragen van derden 2023**	**Afschr. 2023**	**Boekw. 31-12-2023**
1	Gronden en terreinen	809			800			9
2	Gebouwen	9					3	6
3	Grond-, weg- en waterbouwk. werken	98.990	5.300				3.363	100.928
Totaal vaste activa met economisch nut		**99.808**	**5.300**		**800**		**3.366**	**100.943**

De afschrijvingen betreffen reguliere afschrijvingen conform de reguliere werkwijze.

Gronden: De afwaardering betreft een afboeking van de boekwaarde van de grond van de Milieustraat. Hiermee is sprake van foutenherstel. Op basis van onderzoek in 2023 is gebleken dat hier geen 'kadastraal' recht op is. De kapitaallasten landen op het product afval en hebben daardoor een effect op de voorziening Afval.

Materiële vaste activa met maatschappelijk nut		**Boekw. 31-12-2022**	**Invest. 2023**	**Desinv. 2023**	**Bijdragen van derden 2023**	**Afschr. 2023**	**Boekw. 31-12-2023**
1	Grond-, weg- en waterbouwk. werken	41.118	6.920		1.911	2.075	44.052
Totaal vaste activa maatschappelijk nut		**41.118**	**6.920**		**1.911**	**2.075**	**44.052**

De afschrijvingen betreffen afschrijvingen conform de reguliere werkwijze. De grote investeringen betreffen: Snelfietsroute F58, Antwerpsestraatweg, Waterlinie, Vestinggronden Zuid, Gageldonk, openbare verlichting, CVT op diverse plaatsen en openbaar groen. De bijdragen van derden betreft de subsidie van de provincie Noord-Brabant en het Rijk voor de F58 alsmede de subsidie Trees For All voor investeringen in openbaar groen.

De materiële vaste activa met economisch nut die betrekking hebben op de periode voor 2017 is in de activastaat in het bijlagenboek terug te vinden.

Financiële vaste activa		**Boekw. 31-12-2022**	**Invest. 2023**	**Desinv. 2023**	**Afschr. 2023**	**Boekw. 31-12-2023**
Kapitaalverstrekking aan:						
1	deelnemingen	508	489			996
2	gemeenschappelijke regelingen	1.803		4		1.799
3	Overige langlopende leningen	1.628	66	404		1.290
4	Overige uitzettingen met een rente-typische looptijd van meer dan één jaar					
Totaal financiële vaste activa		**3.938**	**555**	**408**		**4.085**

Er is een aanvulling op de deelneming GBE Aqua NV. De overige langlopende leningen betreffen reguliere aflossingen op hypotheken en op startersleningen.

VLOTTENDE ACTIVA

De vlottende activa zijn onderverdeeld in:

- **Voorraden;**
- **Uitzettingen met een rentetypische looptijd van één jaar of minder;**
- **Liquide middelen;**
- **Overlopende activa.**

Hieronder wordt per categorie de specificatie weergegeven. Daar waar het van belang is, is een korte toelichting gegeven.

	Voorraden	**31-12-2022**	**31-12-2023**
1	Grond- en hulpstoffen		
2	Onderhanden werk, waaronder bouwgronden		
	- in bewerking	63.714	42.639
	- betalingen 2023, betreffende 2022	176	
	- verliesvoorziening grondexploitaties	-55.670	-30.037
	subtotaal	**8.220**	**12.602**
3	Gereed product en handelsgoederen	1.113	1.275
Totaal voorraden		**9.334**	**13.877**

Toelichting:

1	Grond- en hulpstoffen:	31-12-2022	31-12-2023
-	Magazijn	0	0
Totaal		**0**	**0**

2	Onderhanden werk:	31-12-2022	31-12-2023
-	Bouwgronden in exploitatie	63.891	42.639
-	Verliesvoorziening projecten	-55.670	-30.037
Totaal		**8.220**	**12.602**

Specificatie boekwaarde bouwgrond in exploitatie:		31-12-2022	31-12-2023
	Groene Gordijn	-407	-200
	Spaensche Scharen	13	133
	ScheldeVesting		
	- Nieuwe Vesting Zuid Oost	15.138	16.187
	- Nieuwe Vesting Zuid West	25.490	
	- Havenplein en Dijk	13.062	13.101
	Markiezaten		
	- Meander 2	2.092	-946
	- Wal 1	1.081	
	- Wal 2	4	6.872
	- Terpen 1	466	525
	- Terpen 2	1.225	1.995
	Oude Molen	1.019	584
	GGZ Vrederust		
	Plein 13		
	Westersingel		
	Bedrijventerrein Oude Molen 2		
	Wouwseweg	4.635	4.435
	Stationsgebied	-104	-48
	Facturen ontvangen in 2023, nog te verdelen	176	
Totaal		**63.891**	**42.639**

Verliesvoorziening negatieve grondexploitaties:			
	Looptijd	Voorziening 2022 NCW 2%	Voorziening 2023 NCW 2%
Havenplein Dijk	2023	-9.647	-10.191
Nieuwe Vesting Zuid Oost	2021	-16.693	-16.966
Nieuwe Vesting Zuid West	2023	-26.280	0
Scheldevesting		-52.620	-27.157
Wouwseweg	2023	-3.116	-2.880
Overige grondexploitaties		-3.116	-2.880
Totaal		**-55.736**	**-30.037**

De verliesvoorziening is bepaald op een disconteringsvoet van 2 procent.

Alle grondexploitaties zijn in het kader van de jaarrekening herzien. De herzieningen geven inzicht in de financiële stand van zaken van de projecten. De gemaakte kosten en ontvangen opbrengsten zijn verwerkt. De nog te maken kosten zijn grotendeels gebaseerd op civieltechnische ramingen en overeenkomsten. De nog te ontvangen opbrengsten zijn gebaseerd op gesloten verkoopovereenkomsten, actuele taxaties en het vigerende grondprijsuitgiftebeleid en de fasering hiervan is bezien. Waar nodig is de looptijd van het plan aangepast. De gehanteerde parameters zijn: 1,9 procent meerjarig rentepercentage voor 2024 en verder, 2,5 procent kostenstijging en 1,0 procent opbrengstenstijging.

Schattingsonzekerheden grondexploitaties

Aanvullend op de toelichting in de jaarrekening op grondexploitaties benadrukken we hierbij extra het bestaan van schattingsonzekerheden. Bij het waarderen van de grondexploitaties worden schattingen gehanteerd met een bepaalde mate van onzekerheid. Een belangrijke indicator is de verwachte prijsstijging; die is bij de waardering van de grondexploitaties ingeschat op 2,5 procent per jaar. Om een indruk te geven van het financiële gevolg van de schattingsonzekerheid, het effect van een gemiddeld 1,5 procent hogere inflatie is een toename van de kosten met ongeveer €200.000, en een afname van de waarde van de grondexploitaties met eenzelfde bedrag. Overigens is het uiteindelijke financiële resultaat van een grondexploitatie afhankelijk van een groot aantal onzekere factoren zoals economie, woningmarkt en vertrouwen van zowel ontwikkelaars als consumenten.

De geschetste ontwikkelingen hebben de volgende effecten op de resultaten per grondexploitatie opgeleverd:

Resultaten per project							
	Totaal verantwoord t/m dienstjaar 2022	Verantwoord in dienstjaar 2023	Totaal verantwoord t/m dienstjaar 2023	Prognose te besteden	Prognose ontvangen	Exploitatieopzet ultimo 2023 jaarrekening	**Resultaat**
Scheldevesting							
Havenplein en Dijk	13.062	40	13.101	3.646	5.932	10.815	negatief
Nieuwe Vesting Zuid Oost	15.138	1.049	16.187	2.770	1.306	17.651	negatief
Nieuwe Vesting Zuid West	25.490	-25.490					afgesloten
Markiezaten							
Meander 2	2.092	-3.038	-946	3.756	5.283	-2.474	positief
Wal 1	1.081	-1.081					afgesloten
Wal 2	4	6.868	6.872	2.892	9.890	-126	positief
Terpen 1	466	59	525	584	2.025	-917	positief
Terpen 2	1.225	770	1.995	1.620	6.344	-2.729	positief
Overige grondexploitaties							
Groene gordijn	-407	207	-200	308	914	-806	positief
Stationsgebied	176	-176		740	1.141	-402	positief
Oude Molen	1.019	-435	584	460	1.940	-895	positief
Wouwseweg	4.635	-200	4.435	226	1.665	2.996	negatief

3	Gereed product en handelsgoederen:	31-12-2022	31-12-2023
	Panden*	1.108	1.269
	Totaal	1.108	1.269
	Specificatie voorraden		
	Voorraad VVV Brabantse Wal	5	6
	Totaal	5	6
Totaal gereed product en handelsgoederen		**1.113**	**1.275**

**Om strategische redenen is de specificatie van de panden en de waarde per pand niet opgenomen in deze toelichting.*

Kortlopende vorderingen (looptijd < 1 jaar)		31-12-2022	31-12-2023
vorderingen op openbare lichamen:			
1	vorderingen BTW Compensatiefonds	12.069	13.411
2	vorderingen op ministeries	4.496	2.636
3	GR ISD*		
	subtotaal	**16.565**	**16.047**
*rekening courantverhoudingen**:*			
1	Stim. Fonds Volkshuisvesting	1.328	1.638
2	GR ISD Gemeente Steenbergen		1.485
3	GR ISD Gemeente Woensdrecht		1.390
4	Zwembad De Schelp		199
5	Schatkistbankieren zero balance	3.823	6.063
	subtotaal	**5.151**	**10.775**
overige vorderingen:			
1	debiteuren algemeen	5.673	2.279
2	debiteuren belastingen	1.885	1.918
3	debiteuren ISD (bijstand)	5.849	6.167
		13.407	10.364
	voorziening voor debiteuren	-3.542	-3.320
	subtotaal	**9.865**	**7.044**
Totaal uitzettingen kort er dan één jaar		**31.582**	**33.866**

**GR ISD: het betreft geen vordering voor de gemeente maar een terug te betalen bedrag. Dit bedrag is opgenomen onder de kortlopende schulden.*
*** Rekening courantverhoudingen: het saldo van de rekening courant verhoudingen is opgesplitst waarbij de vergelijkende cijfers zijn aangepast voor het vereiste inzicht.*

In de voorziening voor debiteuren zijn opgenomen de voorzieningen voor:
- **Debiteuren algemeen;**
- **Belastingdebiteuren; en**
- **Debiteuren ISD (bijstand).**

Schatkistbankieren

De wet vSB (verplicht schatkistbankieren) houdt in dat decentrale overheden en door hen opgerichte gemeenschappelijke regelingen al hun overtollige liquide middelen en beleggingen moeten aanhouden bij het ministerie van Financiën.

Er is een vrijstellingsgrens voor het afstorten van overtollige liquide middelen (het bedrag dat buiten het schatkistbankieren door de gemeente mag worden gehouden). Als het gemiddelde kwartaal bedrag van de positieve tegoeden minder is dan 2,00% van het begrotingstotaal, mag dit op de eigen bankrekeningen blijven staan. De vrijstellingsgrens voor 2023 bedroeg, afgerond, €5,3 miljoen (2,00 % van €267 miljoen). Aan deze limiet werd ruimschoots voldaan.

(bedragen x €1.000)	Eerste kwartaal	Tweede kwartaal	Derde kwartaal	Vierde kwartaal
Begrotingstotaal 2023	266.818	266.818	266.818	266.818
Drempelbedrag	5.336	5.336	5.336	5.336
Buiten schatkist aangehouden middelen	417	529	508	456
Ruimte (+) / Overschrijding (-)	**4.919**	**4.807**	**4.828**	**4.880**

Liquide middelen		31-12-2022	31-12-2023
Kassaldi		68	54
Banksaldi:			
1	BNG	399	400
2	ABN AMRO	194	194
3	RABO	5	
Kruisposten			3
Totaal liquide middelen		**667**	**652**

Overlopende activa		31-12-2022	31-12-2023
Overheidslichamen te ontvangen bedragen, gespecificeerd naar:			
-	Europese overheidslichamen;	-	-
-	het Rijk; en	276	959
-	Overige Nederlandse overheidslichamen.	3.132	409
Overige nog te ontvangen bedragen		10.631	4.806
Totaal overlopende activa		**14.039**	**6.173**

De specificatie van overheidssubsidies is in hoofdstuk 4.7 Overzicht overheidssubsidies toegelicht.

PASSIVA

VASTE PASSIVA

De vaste passiva zijn onderverdeeld in:
- **Eigen vermogen;**
- **Voorzieningen en**
- **Vaste schulden met een rente typische looptijd van één jaar of langer.**

Onderstaand wordt per categorie het verloop weergegeven. Daar waar het van belang is, is een korte toelichting gegeven. In 2019 zijn de moederkredieten ingesteld. Er wordt nu geen nieuwe kapitaallastenreserve voor onderhoud openbare ruimte meer gevormd. Het overzicht probeert zo goed mogelijk het verloop van het totaal van de reserves weer te geven.

Eigen vermogen	31-12-2022	structurele mutaties	vermeer-deringen	vermind-eringen	resultaat-bestemming 2022	31-12-2023
Algemene reserve	47.981		11.588	12.356	25.121	72.333
Bestemmingsreserve kapitaallasten OBR 2017	709			28		680
Bestemmingsreserve kapitaallasten OBR 2018	1.159			45		1.114
Bestemmingsreserve kapitaallasten OBR 2019	68			4		64
Herwaarderingsreserve GBE Aqua	447		489			936
Totaal eigen vermogen	**50.363**		**12.077**	**12.433**	**25.121**	**75.128**
Gerealiseerde resultaat 2023						**7.819**
						82.946

Het voordelige resultaat over 2022, zijnde €25.120.910 is overeenkomstig het raadsbesluit toegevoegd aan de algemene reserve. Het rekeningresultaat 2023, zijnde €7.819.000 voordelig, is afzonderlijk op de balans opgenomen.

Voorzieningen	31-12-2022	31-12-2023
Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's	6.940	5.913
Onderhoudsegalisatievoorzieningen	5.633	10.753
Voorzieningen voor door derden beklemde middelen	12.690	13.769
Totaal voorzieningen	**25.264**	**30.435**

De toelichting op de voorzieningen is in hoofdstuk 4.6 Toelichting op reserves en voorzieningen opgenomen.

Langlopende schulden (looptijd > 1 jaar)		31-12-2022	31-12-2023
Opgenomen langlopende schulden:			
1	Geldleningen diverse geldverstrekkers	178.264	165.973
2	Geldleningen i.v.m. rente swaps	10.000	
Subtotaal		**188.264**	**165.973**
Waarborgsommen		572	402
Totaal langlopende schulden		**188.836**	**166.375**

Deze post bevatte op 1 januari een lening die verband hield met een afgesloten renteswap van €10 miljoen. Een renteswap is een financieel instrument aanvullend op kortlopende geldleningen, waardoor de rente voor langere tijd gefixeerd wordt. Om deze reden worden deze leningen opgenomen onder de langlopende schulden. Het betrof een zogenaamde "payer swap", waarbij de gemeente een vaste rente betaalt gedurende een aantal jaren en een variabele rente ontvangt gedurende dezelfde looptijd. De renteswap liep in 2023 af waardoor die niet meer voorkomt in de positie per 31-12-2023.

Aan het begin van het jaar bedroeg de positie aan rentswaps nog €10 miljoen. Een renteswap van €10 miljoen bij de Rabobank liep in 2023 af. In totaal is aan leningen in 2023 voor €42,2 miljoen afgelost. Dat is inclusief de €10 miljoen van de renteswap. De totale rentelast op de langlopende leningen bedroeg in 2023 €3,5 miljoen.

VLOTTENDE PASSIVA

De vlottende passiva zijn onderverdeeld in:

- **Netto vlottende schulden met een rente typische looptijd van één jaar of minder;**
- **Overlopende passiva.**

Hieronder wordt per categorie het verloop weergegeven.

Netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	31-12-2022	31-12-2023
Kasgeldleningen	12.000	7.000
Bank en giro		
Overige schulden	22.086	17.583
Totaal netto vlottende schulden	**34.086**	**24.583**

Overlopende passiva	31-12-2022	31-12-2023
Nog te betalen bedragen	13.523	23.900
Van Europese of Nederlandse overheidslichamen ontvangen, nog te besteden uitkeringen	7.332	11.163
Overige vooruit ontvangen bedragen	2.782	2.349
Totaal overlopende passiva	**23.637**	**37.412**

De specificatie van de vooruit ontvangen overheidsbijdragen en de nog te besteden bedragen zijn in een aparte toelichting opgenomen in hoofdstuk 4.7 Overzicht overheidssubsidies.

Meerjarige inkoopcontracten

Vanaf 2017 schrijft het BBV voor dat meerjarige inkoopcontracten, die zouden moeten voldoen aan Europese regels, in de toelichting op de jaarrekening bij de 'niet uit de balans blijkende verplichtingen' moeten worden opgenomen voor de jaren dat het contract nog loopt na 2023. Het betreft een bedrag van €156,3 miljoen.

Gegarandeerde geldleningen

De gegarandeerde geldleningen bedroegen eind 2023 €5,9 miljoen (zie hoofdstuk 4.11 Gewaarborgde geldleningen). Dit is lager dan de €6,2 miljoen in 2022, wat veroorzaakt wordt door aflossingen op de gegarandeerde leningen. Het betreffen allemaal 100 procent borgstellingen. In 2023 is geen aanspraak gedaan op borgstellingen

Brandweerkazerne

In december 2013 is de nieuwe brandweerkazerne verkocht aan de Veiligheidsregio Midden en West-Brabant (VR). Er is overeengekomen dat de gemeente de brandweerkazerne (na tien jaar) terugkoopt als de VR niet langer eigenaar wenst te zijn van de kazerne. Deze terugkoop heeft in 2023 nog niet plaatsgevonden, maar is wel in voorbereiding. De boekwaarde van de kazerne bedraagt ultimo 2023 €5,7 miljoen. De boekwaarde van de grond bedraagt ultimo 2023 €352.300.

Niet vrij toegankelijke zorg Jeugd (sociaal domein)

De verwerking van de cijfers niet vrij toegankelijke zorg jeugd heeft op eenzelfde wijze plaatsgevonden als voorgaand jaar. Er wordt op regionaal niveau gewerkt met resultaatgerichte contracten, afgesloten met diverse zorgaanbieders. Deze resultaatgerichte contracten houden in dat 50 procent van de kosten betaald worden bij aanvang van een traject en dat de overige 50 procent betaald worden bij succesvolle afronding van een traject. Deze afronding hoeft niet altijd in het jaar van aanvang plaats te vinden. Voor trajecten die gestart zijn in 2023, maar hun afronding in een ander jaar kennen, wordt 50 procent van de nog te betalen kosten opgenomen als niet uit de balans blijkende verplichting. De niet uit de balans blijkende verplichting bedraagt ultimo 2023 €2,5 miljoen.

4.5 STAAT VAN RESERVES EN VOORZIENINGEN

Reserves/ voorzieningen		Stand op 1-1-2023	Rentebij-schrijving 2023		Vermeer-deringen	Vermin-deringen	Stand op 31-12-2023
			%	€	in 2023	in 2023	
R98000	Algemene reserve (risico)	47.980.882	0,0%	0	36.708.731	12.356.157	72.333.456
R91300	Herwaarderingsreserve GBE Aqua	446.819	0,0%	0	488.790	0	935.609
R21017	Reserve kapitaallasten openbare ruimte 2017	708.607	0,0%	0	0	28.344	680.263
R21018	Reserve kapitaallasten openbare ruimte 2018	1.158.884	0,0%	0	0	44.571	1.114.313
R21019	Reserve kapitaallasten openbare ruimte 2019	68.000	0,0%	0	0	4.000	64.000
Totaal Reserves		**50.363.192**		**0**	**37.197.521**	**12.433.072**	**75.127.641**
Voorzieningen ivm verplichting/verliezen/risico's							
V00150	Voorziening Pensioen gemeentebestuur	3.572.715	0,0%	0	269.563	415.945	3.426.333
V00151	Voorziening Voormalig personeel	1.139.054	0,0%	0	0	609.756	529.298
V00152	Voorziening Verlofsparen	124.376	0,0%	0	364.060	124.376	364.060
V00153	Voorziening Wachtgeld wethouders	646.458	0,0%	0	0	420.425	226.033
V10050	Voorziening Uittredingskosten GR ICT WBW	178.894	0,0%	0	0	178.894	0
V83050	Voorziening Complex verspreide gebieden	1.278.755	0,0%	0	191.750	103.103	1.367.402
Voorziening Voor onderhoudsegalisatie							
V21050	Voorziening Onderhoud wegen en OV	0	0,0%	0	7.884.277	2.387.283	5.496.993
V21250	Voorziening Onderhoud CVT	584.694	0,0%	0	475.003	46.856	1.012.841
V24050	Voorziening Theodorushaven	0	0,0%	0	288.000	63.305	224.695
V57050	Voorziening Onderhoud openbaar groen	347.925	0,0%	0	896.770	1.244.695	0
V96054	Voorziening Egalisatie beheerplan gebouw	4.700.298	0,0%	0	2.735.643	3.417.365	4.018.577
Voorzieningen voor derden beklemde middelen							
V62051	Voorziening Maatschappelijke opvang	1.110.705	0,0%	0	1.214.977	0	2.325.682
V66350	Voorziening Beschermd wonen	5.398.857	0,0%	0	233.253	1.052.002	4.580.108
V72250	Voorziening Onderhoud riolering	4.122.209	0,0%	0	1.713.816	0	5.836.025
V72151	Voorziening Huishoudelijk afval	1.962.143	0,0%	0	40.000	1.025.097	977.046
V8105	Voorziening Ruimte voor ruimte gelden	0	0,0%	0	50.000	0	50.000
V96053	Voorziening Aflossing hypothecaire geldleningen Lloyd	96.534	0,0%	0	3.069	99.604	0
Totaal Voorzieningen		**25.263.617**		**0**	**16.360.182**	**11.188.706**	**30.435.093**
Totaal reserves en voorzieningen		**75.626.809**		**0**	**53.557.703**	**23.621.778**	**105.562.734**
Overige voorzieningen							
Voorzieningen diverse grondexploitaties		55.670.461	2,0%	1.113.409	2.590.085	28.223.647	30.036.899

4.6 TOELICHTING OP RESERVES EN VOORZIENINGEN

RESERVES

In totaal is de stand van de reserves per 31 december 2023 €75.127.641. Hieronder wordt per reserve een toelichting gegeven.

Toelichting reserves

R98000 Algemene Reserve (stand per 31-12-2023: €72.333.456)
De algemene reserve dient als buffer om tegenvallers op te vangen. Daarnaast wordt de omvang van de algemene reserve afgezet tegen de omvang van de risico's (zie paragraaf 3.5 Weerstandsvermogen en risico's). Onderstaand vindt u een overzicht van de mutaties op de algemene reserve in het afgelopen jaar. Hierbij is tevens aangegeven welke claims nog zijn meegenomen. De omvang van de algemene reserve valt met ongeveer €9 miljoen hoger uit dan de, in het najaar van 2023, aangegeven €63 miljoen bij de Begroting 2024. Dit verschil wordt verklaard door de hogere vermeerderingen van het Grondbedrijf en de lagere verminderingen met betrekking tot de ISD en de opvang van Oekraïense vluchtelingen.

R91300 Herwaarderingsreserve GBE Aqua (stand per 31-12-2023: €935.609)
Het van ZEH (voormalig PZEM) ontvangen dividend is conform de afspraken doorgestort naar GBE Aqua B.V.. Hiermee worden de afgesloten geldleningen gedeeltelijk afgelost waardoor de aandelen van GBE Aqua B.V. in waarde stijgen. Deze waardestijging is in de herwaarderingsreserve GBE Aqua opgenomen.

R21017/R21018/R21019 Reserve kapitaallasten OBR (stand per 31-12-2023: €1.858.576)
Dit betreft reserves voor openbare ruimte. Deze reserves worden structureel ingezet ter dekking van de kapitaallasten voortvloeiend uit investeringen in de jaren 2017, 2018 en 2019.

Blokkeringen Algemene Reserve

- Stedelijke vernieuwing: €5.979.122
- Grondbedrijf: €2.800.000
- Totaal blokkeringen: €8.779.122

VOORZIENINGEN

Voorziening voor verplichtingen, verliezen en risico's

V00150 Voorziening pensioen gemeentebestuur – Stand per 31/12/2023 €3.426.333
Vanwege de gestegen rekenrente van 2,46% bij het 2e concernbericht 2023 naar 3,16% bij de jaarstukken 2023, valt er een bedrag vrij uit deze voorziening Een toename in de rekenrente zorgt ervoor dat de pensioenuitkomsten op de pensioendatum hoger zijn. Hierdoor kan een deel van het totale bedrag in de voorziening vrijvallen.

V00151 Voorziening Voormalig personeel – Stand per 31/12/2023 €529.298
Op basis van de gemaakte afspraken met personeelsleden over hun vertrek en de kosten die hieraan in de komende jaren zijn verbonden is deze voorziening gevormd. De kosten worden gedekt uit deze voorziening.

V00152 Voorziening Verlofsparen - Stand per 31/12/2023 €364.060
De in 2021 afgesloten CAO biedt de mogelijkheid aan personeelsleden om verlof onder voorwaarden te sparen. De financiele gevolgen worden gedekt uit deze voorziening.

V00153 Voorziening Wachtgeld wethouders – Stand per 31/12/2023 €226.033
De hoogte van de voorziening is bepaald aan de hand van de laatste berekeningen inzake het wachtgeld waarop voormalige bestuurders recht hebben.

V10050 Voorziening Uittredingskosten GR ICT WBW – Stand per 31/12/2023 €0
In 2023 zijn de gesprekken met WBW volledig afgerond. Het per 1 januari 2023 resterende bedrag is vrijgevallen.

V83050 Voorziening Complex verspreide gebieden - Stand per 31/12/2023 €1.367.402
Saldo is gevormd door bijdragen van afgesloten exploitaties voor nog uit te geven bedragen inzake fysieke afwerking.

Onderhoudsegalisatievoorzieningen

V21050 Voorziening Onderhoud wegen en OV – Stand per 31/12/2023 €5.496.993
De jaarlijkse dotaties en onttrekkingen zijn voor de eerste twee jaar gebaseerd op actuele areaalgegevens, actuele marktprijzen en de inspectieresultaten. Tweejaarlijks wordt hiervoor opdracht gegeven aan een extern bureau. Voor de volgende jaren wordt gebruikt gemaakt van de normen uit

de CROW-publicatie 323. In het IBOR-plan 2023-2027 ligt de beleidsmatige basis voor de uit te voeren werkzaamheden. De werkelijke kosten 2023 worden als onttrekking verantwoord. Uitvoering van werkzaamheden vinden veelal plaats na uitvoering van de technische inspecties, op basis waarvan een projectvoorstel wordt uitgewerkt tot herstel van deze wegen. Indien de werkzaamheden worden uitgesteld worden deze in de volgende jaren ingelopen.

V21250 Voorziening Onderhoud CVT – Stand per 31/12/2023 €1.012.841
De jaarlijkse dotaties en onttrekkingen zijn voor de eerstkomende twee jaar gebaseerd op actuele areaalgegevens, actuele marktprijzen en de inspectieresultaten. Vierjaarlijks wordt hiervoor opdracht gegeven aan een extern bureau. Voor de volgende jaren wordt gebruikt gemaakt van de normen uit de CROW-publicatie 323. In het IBOR-plan 2023-2027 ligt de beleidsmatige basis voor de uit te voeren werkzaamheden. In de jaarrekening vindt de dotatie plaats conform de begroting. De werkelijke kosten 2023 worden als vermindering verantwoord. Uitvoering van werkzaamheden vinden veelal plaats na uitvoering van de technische inspecties, op basis waarvan een projectvoorstel wordt uitgewerkt tot herstel van deze kunstwerken. Indien werkzaamheden in enig jaar worden uitgesteld worden deze in de volgende jaren ingelopen

V24050 Voorziening Theodorushaven – Stand per 31/12/2023 €224.695
De jaarlijkse dotaties en verminderingen voor de komende jaren zijn gebaseerd op het meerjaren-onderhoudsplan voor de haven (MJOP). De werkelijke kosten 2023 worden als vermindering verantwoord. Indien werkzaamheden zijn uitgesteld worden deze in de volgende jaren ingelopen op basis hiervan blijven de dotaties gelijk aan de begrote bedragen.

V57050 Voorziening Openbaar Groen – Stand per 31/12/2023 €0
De uitvoering van de werkzaamheden in het kader van het beheer openbaar groen is gewijzigd waardoor het aanhouden van een voorziening niet langer is toegestaan. Het volledige saldo is ultimo 2023 vrijgevallen.

V96054 Voorziening Egalisatie beheerplan gebouw – Stand per 31/12/2023 €4.018.577
De post "Voorziening Groot Onderhoud Gebouwen" omvat het reserveren van middelen voor het uitvoeren van noodzakelijk groot onderhoud aan gemeentelijke gebouwen gedurende de komende jaren. Dit groot onderhoud kan variëren van structurele reparaties tot vernieuwing van installaties en systemen. In de jaarrekening wordt deze post gedefinieerd als een voorziening die wordt opgenomen op basis van een realistische inschatting van de te verwachten onderhoudskosten.

De berekening van deze voorziening houdt rekening met factoren zoals de huidige staat van de gebouwen, de geschatte levensduur van de verschillende onderdelen, en de verwachte kosten van materialen en arbeid. Het doel is om een realistisch beeld te geven van de financiële verplichtingen die voortkomen uit het noodzakelijke groot onderhoud, zodat de gemeente in staat is om deze kosten evenredig te verdelen over de betreffende periodes.

Voorzieningen voor door derden beklemde middelen

V62051 Voorziening Maatschappelijke opvang – Stand per 31/12/2023 €2.325.682
De voorziening maatschappelijke opvang betreft regionale middelen ter financiering van maatschappelijke opvang (MO), verslavingsbeleid (VB) en openbare geestelijke gezondheidszorg (OGGZ). De gemeente Bergen op Zoom ontvangt de decentralisatie uitkering MO, VB & OGGZ als centrumgemeente en dient deze regionaal in te zetten. Deze voorziening is bedoeld om eventuele schommelingen in de decentralisatie uitkering op te vangen. Daarnaast worden hieruit eenmalige regionale initiatieven op het gebied van MO, VB & OGGZ gefinancierd. In 2023 is de omvang van de voorziening toegenomen met €1.214.977.

V63350 Voorziening Beschermd Wonen – Stand per 31/12/2023 €4.580.108
De voorziening beschermd wonen betreft de regionale middelen ter financiering van beschermd wonen. Deze middelen ontvangt Bergen op Zoom als centrumgemeente voor de regio West-Brabant. De middelen mogen daarom niet aan andere doeleinden worden besteed. Indien de door het Rijk beschikbaar gestelde middelen te hoog blijken te zijn zal overleg plaatsvinden.

V72151 Voorziening Huishoudelijk afval – Stand per 31/12/2023 €977.046
Betreft een egalisatievoorziening om verschillen in de exploitatie op te vangen. Het exploitatieresultaat 2023 is ten laste van de voorziening gebracht. Ook is de afboeking van de grond van de milieustraat ten laste van deze voorziening gebracht. Het resultaat van de deelneming Saver N.V. is ten gunste van de voorziening verwerkt.

V72250 Voorziening Onderhoud Riolering – Stand per 31/12/2023 €5.836.025
Het betreft een egalisatievoorziening om verschillen in de exploitatie op te vangen. Het resultaat van de exploitatie 2023 is ten gunste van de voorziening geboekt. In 2024 zal een onderzoek plaatsvinden naar de mogelijkheid de huidige systematiek van investeren en afschrijven om te zetten naar een zogenaamde spaarvariant. De voorziening kan (gedeeltelijk) worden ingezet ter demping van de eventuele effecten op de tarieven.

V81050 Voorziening Ruimte voor ruimte gelden – Stand per 31/12/2023 €50.000
Met de provincie Noord Brabant heeft de Gemeente Bergen op Zoom in 2021 een overeenkomst gesloten over de ontwikkeling van ruimte voor ruimte kavels. Op grond van deze overeenkomst komt de gemeente Bergen op Zoom in aanmerking voor een bijdrage per ruimte voor ruimte-titel die door respectievelijk van de Ontwikkelingsmaatschappij Ruimte voor Ruimte na in werking treden van deze overeenkomst in de gemeente Bergen op Zoom is ingezet respectievelijk gekocht en met de provincie is afgerekend. De totaal te ontvangen RvR bijdrage is toegevoegd aan het gemeentelijk groenfonds (voorziening ruimte voor ruimte gelden), te besteden aan kwaliteitsverbetering in het buitengebied en de gemeentelijke groen en waterstructuur.

V96053 Voorziening Afl. Hypothecaire geld. Delta Lloyd – Stand per 31/12/2023 €0
In 2023 zijn de af te lossen hypotheken volledig afgewikkeld. De voorziening kan hiermee vervallen.

Overige Voorzieningen

Voorziening Diverse Grondexploitaties – Stand per 31/12/2023 €30.036.899
Ten behoeve van het dekkingstekort op diverse grondexploitaties zijn deze voorzieningen gevormd. Een nadere toelichting is opgenomen in het verslag bouwgrondexploitaties.

4.7 OVERHEIDSSUBSIDIES

Nog te ontvangen bijdragen		Stand 1-1 2023	Bestedingen	Ontvangsten	Stand 31-12-2023
Nog te ontvangen bijdragen overige overheden	T097 Landschap van Allure Waterlinie	2.419.544	-2.419.544	0	0
	T109 Streekorganisatie projecten	173.611	0	0	173.611
	T116 IRS Broedplaats	94.917	70.972	0	165.889
	T143 Duurzame havenvisie Binnenhavens	0	22.040	0	22.040
	T157 Tijdelijke impulsregel klimaatadaptatie	0	47.026	0	47.026
Totaal nog te ontvangen bijdragen overige overheden		**2.688.072**	**-2.279.506**	**0**	**408.566**
Nog te ontvangen bijdragen van het Rijk	T101 Bijdrage NGE	181.833	0	0	181.833
	T115 SPUK	0	388.064	0	388.064
	T121 Hulp gedupeerden toeslagenproblematiek	1.441	209.667	1.441	209.667
	T122 Tozo uitkering	-1	1	0	0
	T136 Kwijtschelding schulden SZW toeslagen	58.832	0	0	58.832
	T139 Spuk Kwijtschelding gem. belasting	33.925	0	0	33.925
	T144 Onderwijshuisvesting ontheemden Oekraine	4.923.076	8.417.318	13.254.201	86.193
Totaal nog te ontvangen bijdragen van het Rijk		**5.199.106**	**9.015.050**	**13.255.642**	**958.514**
Totaal nog te ontvangen bijdragen		**7.887.178**	**6.735.544**	**13.255.642**	**1.367.080**

Vooruitontvangen bijdragen		Stand 1-1-2023	Bestedingen	Ontvangsten	Stand 31-12-2023
Vooruitontvangen bijdragen overige overheden	T007 RMC/LMC gelden	-493.665	684.451	512.347	-321.561
	T106 Regionalisering onderwijs	-39.189	1.638	0	-37.552
	T110 Grensoverschrijdende arbeidsbemiddeling	-40.375	40.375	0	0
	T112 Klimaatadaptiedialoog	-14.500	0	0	-14.500
	T113 Stimuleringsregeling Biobased Economy	-439.290	240.942	0	-198.348
	T114 F58 Snelfietsroute	-1.400.104	1.800.104	400.000	0
	T120 Grensinformatiepunt (GIP)	-149.987	126.206	29.758	-53.539
	T127 Verkeersregime binnenstad BoZ	-125.000	0	0	-125.000
	T133 Herinrichten Halsterseweg Noord	-508.415	508.415	0	0
	T138 Ondersteuning CTB	-208.993	208.993	0	0
	T143 Duurzame havenvisie Binnenhavens	-22.040	0	-22.040	0
	T147 Delta Agrifood maatschappelijk vastgoed	0	0	60.000	-60.000
	T148 Woningbouwversnelling	0	21.250	250.000	-228.750
	T158 Integraal Zorg Akkoord (IZA)	0	438.192	574.507	-136.315
Totaal vooruitontvangen bijdragen overige overheden		**-3.441.557**	**4.070.566**	**1.804.573**	**-1.175.564**

Vooruitontvangen bijdragen		Stand 1-1-2023	Bestedingen	Ontvangsten	Stand 31-12-2023
Vooruitontvangen bijdragen van het Rijk	T008 OAB gelden	-40.371	2.919.263	3.343.439	-464.547
	T114 F58 Snelfietsroute	-399.850	399.850	0	0
	T115 SPUK	-1.037.853	1.152.511	764.446	-649.788
	T119 RRE Subsidie	-57.291	0	0	-57.291
	T122 Tozo uitkering	-129.040	129.040	0	0
	T124 Ventilatie Scholen SUVIS 2021-2022	-515.604	405.230	0	-110.374
	T126 NPO gelden 2022-2023	-194.311	378.035	422.022	-238.298
	T130 Impuls huisvesting grote gezinnen	-32.500	32.500	0	0
	T131 Tussenvoorziening statushouders	-300.000	0	185.000	-485.000
	T132 Stimulering verkeersmaatregelen	-221.710	221.710	0	0
	T134 Sportakkoord en leefstijlinterventies	-74.883	116.252	54.636	-13.266
	T135 Lokale preventieakkoorden of -aanpakken	-16.089	33.745	40.000	-22.344
	T137 Tijdelijke onderst.toezicht-handhaving	-142.259	142.259	0	0
	T140 Wet inburgering	-90.523	351.584	650.045	-338.984
	T141 Stim.verkeersveiligheidsmaatr.2022-2023	-279.965	0	0	-279.965
	T142 Onderwijsroute SPUK	-57.951	64.551	61.307	-54.707
	T144 Onderwijshuisvesting ontheemden Oekraine	-495.000	556.090	495.000	-433.910
	T145 Spuk vbt geluidsanering	0	0	121.650	-121.650
	T146 Startbouwimpuls	0	0	400.000	-400.000
	T149 Lokale aanpak isolatie	0	0	1.561.292	-1.561.292
	T150 Aanpak energiearmoede	-1.145.936	125.111	579.729	-1.600.554
	T151 CDOKE gelden Klimaat en energiebeleid	0	118.655	1.246.115	-1.127.460
	T152 SPUK Meerk.Energie Openbare Zwembaden	0	57.616	758.451	-700.835
	T153 Brede Spuk Gala Sport bewegen en cultuur	0	285.808	376.147	-90.339
	T154 Brede Spuk Gala terugdr.gezondheidskl.	0	472.035	779.612	-307.577
	T155 Brede Spuk Gala ondersteunende onderdeln	0	38.329	47.912	-9.582
	T156 Spuk Bibliotheekvoorzieningen	0	0	219.658	-219.658
	Taaa Regeling informatiepunten digitale overheid	0	67.540	67.540	0
Totaal vooruitontvangen bijdragen van het Rijk		**-5.231.136**	**8.067.716**	**12.174.002**	**-9.287.422**
Totaal vooruitontvangen bijdragen		**-8.672.693**	**12.138.282**	**13.978.575**	**-10.462.986**

4.8 INCIDENTELE BATEN EN LASTEN

Artikel 19, lid c (begroting) en artikel 28, lid c (rekening) van het BBV schrijft voor dat een overzicht van incidentele baten en lasten opgenomen moet worden in zowel de begroting als de jaarrekening. Het doel is om door eliminatie van de incidentele effecten een goed beeld te houden van de structurele baten en lasten. De provincies hebben gezamenlijk een handreiking "verduidelijking structurele en incidentele baten en lasten" opgesteld hoe het structureel begrotingssaldo gepresenteerd kan worden. Deze handreiking hebben wij overgenomen voor het bepalen van de incidentele baten en lasten.

In onderstaande tabellen worden overzichten gegeven van het effect van de incidentele baten en incidentele lasten op het jaarrekeningresultaat 2023. Hierin wordt een onderscheid gemaakt tussen incidentele baten en lasten en incidentele vermeerderingen aan en verminderingen van de reserves. Tezamen gaat het om een voordelig effect van €2,4 miljoen.

INCIDENTELE BATEN EN LASTEN

Tabel 24: Overzicht van de incidentele baten

Programma	Omschrijving incidentele baten	Bedrag (x€1.000)	
P01	**Incidentele baten vanwege belastingonderzoek jaren 2016-2018** Het gaat hier om de afwikkeling van de controle van de belastingdienst over de jaren 2016 tot en met 2018. We hebben alsnog belasting moeten betalen, maar ook betaalde belasting terugontvangen. De incidentele baten zijn €725.000.	725	V
P01	**Dividenduitkeringen** We hebben dividend uitgekeerd gekregen van de BNG, PZEM, Saver en Enexis. In totaal gaat het om incidentele baten van €767.000.	767	V
P04, P10	**Baten van de grondexploitaties** Op basis van het verloop van de grondexploitaties worden winstnames bij het afsluiten van een exploitatie gestort in de algemene reserve. Verliezen worden ten laste gebracht van de hiertoe gevormde verliesvoorzieningen. Het saldo van de reguliere baten en lasten vormt de voorraadmutatie op de balans. Conform de handreiking van de Provincies is hier sprake van incidentele posten. De incidentele baten van de grondexploitaties zijn €13,5 miljoen.	13.509	V
P05	**Baten voor het Nationaal Programma Onderwijs** Het gaat hier om een specifieke regeling Nationaal programma onderwijs (NPO) voor de schooljaren 2021-2022 en 2022-2023. We ontvangen incidenteel gelden van het Rijk. Hier staan lasten tegenover. Verantwoording over de regeling verloop via de Sisa en overschotten moeten worden terugbetaald aan het Rijk.	422	V
P07	**Opvang van Oekraïense vluchtelingen** Voor deze opvang maken we kosten in opdracht van het Rijk en het COA. Het Rijk vergoedt alle kosten. We hebben een normbedrag ontvangen per bed. In 2023 hebben we hierdoor in totaal ruim €8,4 miljoen incidenteel ontvangen. Hier staan incidentele lasten tegenover.	8.419	V
P07	**Gezond in de stad** Wij ontvangen een subsidie voor Gezond in de Stad (GIDS). In 2023 hebben we €40.000 ontvangen.	40	V
P08	**Incidentele baten vanwege corona** De leningen uit de Tozo-regeling moeten worden terugbetaald. We hebben daarom incidentele gelden ontvangen. In 2023 gaat het om €137.000.	137	V
P10	**Ontvangen leges voor omgevingsvergunningen** Net als in 2021 zijn er in 2023 meer omgevingsvergunningen aangevraagd dan verwacht. Gedurende het jaar hebben we het budget verhoogd, maar de uiteindelijke leges uit vergunningen zijn hoger door fors meer aanvragen. In totaal zijn er in 2023 €0,9 miljoen aan leges ontvangen.	939	V
P10	**De verkoop van woonwagenstandplaatsen** We hebben in 2023 woonwagenstandplaatsen verkocht. Dit levert ons een incidentele baat op van in totaal €138.000. Hier staan incidentele lasten tegenover.	138	V
	Totaal	**25.096**	**V**

Tabel 25: Overzicht van de incidentele lasten

Programma	Omschrijving incidentele baten	Bedrag (x€1.000)	
P01	**Belastingonderzoek jaren 2016-2018** Het gaat hier om de afwikkeling van de controle van de belastingdienst over de jaren 2016 tot en met 2018. We hebben alsnog belasting moeten betalen, maar ook betaalde belasting terugontvangen. De incidentele lasten zijn €2.082.000.	-2.082	N
P01	**Ontwikkelbudget** Gedurende 2023 is er een ontwikkelbudget beschikbaar gesteld als onderdeel om de personele bezuinigingen te realiseren en de kwaliteit te verbeteren. Vanuit dit budget zijn er voor €230.000 kosten gemaakt. Hier staat een vermindering van de algemene reserve tegenover.	-230	N
P01	**Implementatiekosten financieel pakket** Voor de implementatie van het nieuwe financieel pakket hebben we in 2023 €222.000 incidentele kosten gemaakt.	-222	N
P01	**Procesoptimalisatie** Voor procesoptimalisatie hebben we in 2023 €52.000 incidentele lasten gemaakt. Hier staat een vermindering van de algemene reserve tegenover.	-52	N
P01	**Verkiezingen tweede kamer** Doordat er vervroegd verkiezingen voor de Tweede Kamer hebben plaatsgevonden in 2023 hebben we incidenteel kosten gemaakt. In totaal hebben we €90.000 uitgegeven.	-90	N
P01	**Pijlervisies** In 2023 zijn we bezig geweest met pijlervisies. Hiervoor hebben we in totaal €258.000 uitgegeven.	-258	N
P01	**Eindafrekening Regio West-Brabant 2022** De afrekening van de Regio West-Brabant (RWB) over het jaar 2022 heeft geleid tot een terugbetaling van €136.000 in 2023.	136	V
P01	**Eindafrekening BWB 2022** De afrekening van de Belastingsamenwerking West-Brabant (BWB) over het jaar 2022 heeft geleid tot een nabetaling van €126.000.	-126	N
P01	**Verstedelijkingsagenda West-Brabant West** In 2023 is een budget opgenomen voor de Regionale Investerings Agenda Stedelijke Regio West-Brabant West. Er is in 2023 €244.000 uitgegeven.	-244	N
P02	**Eindafrekening Veiligheidsregio 2022** De afrekening van de Veiligheidsregio over het jaar 2022 heeft geleid tot een terugbetaling van €624.000 in 2023.	624	V
P04, P10	**Lasten van de grondexploitaties** Op basis van het verloop van de grondexploitaties worden winstnames bij het afsluiten van een exploitatie gestort in de algemene reserve. Verliezen worden ten laste gebracht van de hiertoe gevormde verliesvoorzieningen. Het saldo van de reguliere baten en lasten vormt de voorraadmutatie op de balans. Conform de handreiking van de Provincies is hier sprake van incidentele posten. De incidentele lasten van de grondexploitaties zijn €11,2 miljoen voordeel.	11.160	V
P04, P10	**Grondexploitaties voorraadmutatie** Op basis van het verloop van de grondexploitaties worden winstnames bij het afsluiten van een exploitatie gestort in de algemene reserve. Verliezen worden ten laste gebracht van de hiertoe gevormde verliesvoorzieningen. Het saldo van de reguliere baten en lasten vormt de voorraadmutatie op de balans. Conform de handreiking van de Provincies is hier sprake van incidentele posten. De voorraadmutatie is €20,9 miljoen.	-20.891	N
P05	**NPO gelden lasten** Het gaat hier om een specifieke regeling Nationaal programma onderwijs (NPO) voor de schooljaren 2021-2022 en 2022-2023. Het gaat hier om de incidentele lasten van €378.000. Hier staan incidentele gelden van het Rijk tegenover. Verantwoording over de regeling verloopt via de Sisa en overschotten moeten worden terugbetaald aan het Rijk.	-378	N
P06	Businesscase Sport Voor de uitvoering van de businesscase sport hebben we incidenteel €48.000 lasten gemaakt in 2023.	-48	N

Programma	Omschrijving incidentele baten	Bedrag (x€1.000)	
P06	**Coronacompensatie cultuur (Noodfonds stimuleringsregeling creatieve makers)** In december 2021 zijn corona compensatiemiddelen beschikbaar gesteld. Hiervan is in 2023 €662.000 uitgegeven. Hier staat een vermindering van de algemene reserve tegenover.	-662	N
P07	**Eindafrekening dienstverleningsovereenkomst Jeugdhulp West-Brabant 2022** De afrekening van de dienstverleningsovereenkomst Jeugdhulp West-Brabant over het jaar 2022 heeft geleid tot een terugbetaling van €67.000 in 2023.	67	V
P07	**Gezond in de stad** Wij ontvangen een subsidie voor Gezond in de Stad (GIDS). In 2023 hebben we voor €64.000 incidentele lasten gemaakt.	-64	N
P07	**Opvang Oekraïense vluchtelingen** Voor deze opvang hebben we kosten gemaakt voor het in orde maken en behouden van de locaties. Het gaat hier om de incidentele kosten van in totaal €2,7 miljoen. Hier staan ontvangen gelden van het Rijk tegenover.	-2.702	N
P07	**Meerkosten beschermd wonen en jeugdwet 2021 en 2022** Vanwege de coronamaatregelen die hebben gegolden in 2021 en 2022, hebben we €124.000 incidenteel uitgegeven in 2023. Het gaat hier om meerkosten over de jaren 2021 en 2022.	-124	N
P08	**Doorbraakfonds energiekosten** In 2023 zijn vergoedingen betaald en uitvoeringskosten gemaakt voor het doorbraakfonds energiekosten. Er is in 2023 €81.000 uitgegeven.	-81	N
P08	**Uitgaven voor de Eenmalige energietoeslag** Vanwege de stijgende energieprijzen is de Eenmalige energietoeslag (EET) 2022 in het leven geroepen. We hebben in totaal voor €5,3 miljoen toeslagen uitgekeerd in 2023. We ontvangen van het Rijk een vergoeding voor deze lasten via de Algemene Uitkering.	-5.264	N
P09	**Eindafrekening Omgevingsdienst Midden- en West-Brabant 2022** De afrekening van de Omgevingsdienst Midden- en West-Brabant (OMWB) over het jaar 2022 heeft geleid tot een terugbetaling van €92.000 in 2023.	92	V
P10	**Uitvoeringskosten voor verkoop van woonwagenstandplaatsen** Voor het realiseren van de verkoop van woonwagenstandplaatsen worden kosten gemaakt. Het gaat hier om incidentele lasten van €177.000. Hier tegenover staan incidentele baten van de verkoop.	-177	N
P10	**Visie buitengebied** Voor het opstellen van de visie voor het buitengebied hebben we in 2023 €17.000 uitgegeven.	-17	N
P10	**Implementatiekosten voor de omgevingswet** Voor de implementatie van de omgevingswet hebben we in 2023 €42.000 incidentele lasten gemaakt.	-42	N
	Totaal	**-21.675**	**N**

Tabel 26: Overzicht van de incidentele verminderingen van de reserves

Programma	Omschrijving incidentele verminderingen van reserves	Bedrag (x€1.000)	
P01	**Ontwikkelbudget** Ten behoeve van de uitgaven voor het ontwikkelbudget in 2023 is er €230.000 onttrokken aan de algemene reserve.	230	V
P01	**Frictiekostenbudget** Ten behoeve van de uitgaven voor het frictiekostenbudget in 2023 is er €425.000 onttrokken aan de algemene reserve.	425	V
P01, P02, P06	**Overhevelingen 2e concernbericht 2022 (RVB22-0060)** Bij de vaststelling van het 2e Concernbericht 2022 is besloten om gelden van 2022 over te hevelen naar 2023. In totaal is hiervoor in 2023 €404.000 onttrokken aan de algemene reserve. (In 2022 waren deze gestort in de algemene reserve)	404	V
P03	**Resultaatbestemming van de Jaarstukken 2022: Storting voorziening wegen (RVB23-0025)** Bij de vaststelling van de Jaarstukken 2022 is besloten om via resultaatbestemming €9.369.000 te storten in de voorziening voor groot onderhoud van wegen. In 2023 is €4,7 miljoen onttrokken aan de algemene reserve voor de Vermeerdering aan deze voorziening.	4.654	V
P04, P06, P08	**Resultaatbestemming van de Jaarstukken 2022 (RVB23-0035)** Bij de vaststelling van de Jaarstukken 2022 is besloten om via resultaatbestemming budgetten over te hevelen naar 2023. In 2023 is €3,2 miljoen onttrokken aan de algemene reserve. Het grootste onderdeel hiervan is €2,3 miljoen voor de energietoeslag.	3.219	V
P04, P10	**Grondexploitaties** Op basis van het verloop van de grondexploitaties worden winstnames bij het afsluiten van een exploitatie gestort in de algemene reserve. Verliezen worden ten laste gebracht van de hiertoe gevormde verliesvoorzieningen. Het saldo van de reguliere baten en lasten vormt de voorraadmutatie op de balans. Conform de handreiking van de Provincies is hier sprake van incidentele posten. De incidentele vermindering van de algemene reserve is €2,1 miljoen.	2.090	V
P06	**(Corona) Noodfonds stimuleringsregeling creatieve makers** Ten behoeve van de uitgaven voor de coronacompensatie cultuur, oftewel het noodfonds stimuleringsregeling creatieve makers is er €662.000 onttrokken aan de algemene reserve in 2023.	662	V
P09	**Warmtetransitie** Ten behoeve van de uitgaven voor de warmtetransitie in 2023 is er €25.000 onttrokken aan de algemene reserve.	25	V
	Totaal	**11.055**	**V**

Tabel 27: Overzicht van de incidentele vermeerderingen aan de reserves

Programma	Omschrijving incidentele vermeerderingen aan reserves	Bedrag (x€1.000)	
P01	**Kapitaalstorting GBE Aqua** In 2023 is een kapitaalstorting gedaan in de herwaarderingsreserve GBE Aqua B.V. van €489.000.	-489	N
P01, P04-P10	**Overhevelingen 2e Concernbericht 2023 (RVB23-0067**) Bij de vaststelling van het 2e Concernbericht 2023 is besloten om gelden van 2023 over te hevelen naar 2024. In totaal is hiervoor in 2023 €2,7 miljoen gestort in de algemene reserve. (In 2024 worden deze weer onttrokken ten behoeve van het doel)	-2.689	N
P04, P10	**Grondexploitaties** Op basis van het verloop van de grondexploitaties worden winstnames bij het afsluiten van een exploitatie gestort in de algemene reserve. Verliezen worden ten laste gebracht van de hiertoe gevormde verliesvoorzieningen. Het saldo van de reguliere baten en lasten vormt de voorraadmutatie op de balans. Conform de handreiking van de Provincies is hier sprake van incidentele posten. De incidentele Vermeerdering aan de algemene reserve is €5,7 miljoen.	-5.670	N
P07	**Vrijval van ontvangsten voor opvang van Oekraïense vluchtelingen (amendement bij RVB23-0067)** Bij de vaststelling van het 2e concernbericht 2023 is een amendement aangenomen om €3 miljoen van de gelden die we hadden ontvangen van het Rijk voor de opvang van Oekraïense vluchtelingen te laten vrijvallen en te storten in de algemene reserve. In 2023 is daarom €3,0 miljoen gestort in de algemene reserve.	-3.000	N
P09	**Project Grote Oogst** We hebben in 2023 €230.000 gestort in de algemene reserve doordat de ontvangen bijdrage van €250.000 van de provincie Noord-Brabant voor het project Grote Oogst niet volledig is uitgegeven. Het restant is in de reserve voor duurzaamheid gestort.	-230	N
	Totaal	**-12.077**	**N**

4.9 RECHTMATIGHEIDSVERANTWOORDING

Verantwoordelijkheid college van burgemeester en wethouders

De baten en lasten alsmede de balansmutaties moeten getrouw in de jaarrekening worden opgenomen. Uit het getrouw opnemen van de baten en lasten alsmede de balansmutaties, blijken een drietal rechtmatigheidscriteria niet expliciet. Dit betreffen het begrotings-, voorwaarden-, en misbruik- en oneigenlijk gebruik criterium. In deze rechtmatigheidsverantwoording licht het college van burgemeester en wethouders toe in hoeverre bij de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties het begrotings-, voorwaarden-, en misbruik- en oneigenlijk gebruik criteriumzijn nageleefd. Dit houdt in dat de verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties in overeenstemming zijn met door de raad vastgestelde kaders zoals de begroting en gemeentelijke verordeningen en met bepalingen in de relevante wet- en regelgeving. Bij de waarderingsgrondslagen in de jaarrekening is het door de raad op 14 december 2023 vastgestelde normenkader van de relevante wet- en regelgeving verder toegelicht.

Deze verantwoording hanteert een grensbedrag omdat alleen de van belang zijnde aspecten in de verantwoording hoeven te worden betrokken. Deze grens is door de raad bepaald en bedraagt 1% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan de reserves en is daarmee vastgesteld op € 3.095.297. De grondslag voor deze verantwoording is de Kadernota Rechtmatigheid 2023 van de Commissie BBV van november 2023.

Bevinding

Het college is van mening dat de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties rechtmatig tot stand zijn gekomen binnen de daarvoor gestelde grens.

De geconstateerde afwijkingen betreffen:

- Programma 1: Verzuim- en vergrijpboete Belastingdienst ter hoogte van € 6.382 (niet x € 1.000) – afgerond naar miljoenen leidt dit tot 0 in onderstaande tabel.

Begrotingscriterium	
1A. Overschrijding lasten programma's (of indien van toepassing een ander door de gemeenteraad vastgesteld autorisatieniveau)	€ 1,5 mln
1B. Overschrijding investeringsbudgetten (kredieten)	€ 0,0 mln
2. Ongeautoriseerde reservemutaties	€ 0,0 mln
3. Overschrijding van baten en/of onderschrijding van lasten en baten die niet tijdig tot een begrotingswijziging hebben geleid of te laat aan de raad zijn gemeld	€ 0,0 mln
Totaal	**€ 0,0 mln**
4. Totaal van de begrotingsonrechtmatigheden (van onderdeel 1 en 2) dat past binnen het vooraf vastgestelde beleid en daarmee vooraf als acceptabel is geduid vermelden en verwijzen naar dit vooraf vastgestelde beleid.	€ 1,5 mln
5. Resterend saldo aan begrotingsonrechtmatigheden	€ 0,0 mln
Voorwaardencriterium	
Geen bevindingen	€ 0,0 mln
M&O criterium	
Geen bevindingen	€ 0,0 mln
Totaal van onrechtmatigheden	**€ 0,0 mln**

In paragraaf 3.10 Bedrijfsvoering is op basis van de Kadernota rechtmatigheid van de commissie BBV en op basis van de afspraken met de raad aanvullende informatie opgenomen over de financiële rechtmatigheid. In deze paragraaf heeft het college ook beschreven welke actie hij onderneemt om vermelde afwijkingen in de toekomst te voorkomen.

Fraudevorderingen

Ten aanzien van het M&O criterium is de in routing gebrachte nota M&O beleid van onze organisatie leidend bij het voorkomen en opsporen van misbruik en oneigenlijk gebruik. Omdat alleen bij misbruik sprake is van een onrechtmatigheid zijn eventuele gevallen van misbruik (mits cumulatief met andere fouten of onduidelijkheden boven de verantwoordingsgrens) opgenomen in de rechtmatigheidsverantwoording. In naleving van het M&O beleid blijkt uit onze gegevens dat fraudesignalen zijn opgepakt en hersteld. Alle besluiten met betrekking tot uitkeringsfraude in 2023 zijn meegenomen en dit heeft geleidt tot de volgende correcties; Fraudevordering oorspronkelijk saldo: € 457.023 en huidige saldo: € 449.106. Gelet op het lage saldo wordt enkel op verzoek van de gemeente verder gespecificeerd.

Er hebben zich geen andere zaken voorgedaan die de financiële rechtmatigheid raken.

4.10 SISA

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2023 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 12-02-2024

Verstrekker	Uitkeringscode	Specifieke uitkering Juridische grondslag Ontvanger	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator
JenV	**A16**	**Bekostigingsregeling opvang ontheemden Oekraïne**	Vul in totaal cumulatief te ontvangen normbedrag per gerealiseerde gemeentelijke plek per dag (GOO) (jaar T)	Vul in verschil bij hogere werkelijke bestedingen ten opzichte van de uitkomst van A16/01 (jaar T) - uitzonderingsbepaling (GOO)	Vul in vrijwillige teruggave bij lagere werkelijke bestedingen ten opzichte van de uitkomst onder A16/01 (jaar T) – uitzonderingsbepaling (GOO)	Besteding (jaar T) tbv de transitie - uitgezonderd uitvoeringkosten	Besteding (jaar T) uitvoeringskosten tbv de transitie	Besteding (jaar T) uitgekeerde verstrekkingen (POO)
		Gemeenten	*Aard controle R Indicator: A16/01*	*Aard controle R Indicator: A16/02*	*Aard controle n.v.t. Indicator: A16/03*	*Aard controle R Indicator: A16/04*	*Aard controle R Indicator: A16/05*	*Aard controle R Indicator: A16/06*
			€ 8.307.968	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 69.660
			Totaal bedrag vorderingen (/ onrechtmatig uitgekeerde) verstrekkingen (jaar T) POO	Vul in totaal te ontvangen normbedrag uitvoeringskosten per geregistreerde persoon waaraan in een maand een verstrekking is gedaan (POO) (jaar T)	Berekening totale besteding (jaar T) ren01/02/04/05/06/	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)		
			Aard controle R Indicator: A16/07	*Aard controle R Indicator: A16/08*	*Aard controle n.v.t. Indicator: A16/09*	*Aard controle n.v.t. Indicator: A16/10*		
			€ 0	€ 39.690	€ 8.417.318	€ 13.340.394		
JenV	**A18B**	**Bekostiging eerste opvang ontheemden Oekraïne door Veiligheidsregio's (SiSa tussen medeoverheden)**	Naam veiligheidsregio	Naam kostensoort	Besteding per kostensoort (jaar T)			
		SiSa tussen overheden	*Aard controle n.v.t. Indicator: A18B/01*	*Aard controle n.v.t. Indicator: A18B/02*	*Aard controle R Indicator: A18B/03*			
		1	050497 Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant	Meerkosten coördinerende gemeente	€ 18.530			
			Eindverantwoording (Ja/Nee)	Eventuele toelichting als bij de vorige indicator "nee" is ingevuld				
			Aard controle n.v.t. Indicator: A18B/04	*Aard controle n.v.t. Indicator: A18B/05*				
			Ja	I.v.m. onduidelijkheid sisa regeling vorig jaar nul opgenomen nu alsnog kosten 2022 opgenomen				
FIN	**B2**	**Regeling specifieke uitkering gemeentelijke hulp gedupeerden toeslagenproblematiek**	Aantal (potentieel) gedupeerden die in aanmerking komt voor ondersteuning (jaar T)	Cumulatief aantal (potentieel) gedupeerden die in aanmerking komt voor ondersteuning (t/m jaar T)	Aantal uitgewerkte plannen van aanpak in (jaar T)	Cumulatief aantal uitgewerkte plannen van aanpak (t/m jaar T)	Normbedragen voor a, b, d en f (ja/nee) (vanaf 2021) Nee: reeks 1 / Ja: reeks 2	Normbedragen voor e (ja/nee) (vanaf 2021) Nee: reeks 1/ Ja: reeks 2
		Gemeenten	*Aard controle R Indicator: B2/01*	*Aard controle n.v.t. Indicator: B2/02*	*Aard controle D2 Indicator: B2/03*	*Aard controle n.v.t. Indicator: B2/04*	*Aard controle n.v.t. Indicator: B2/05*	*Aard controle n.v.t. Indicator: B2/06*
			9	168	14	63	Ja	Nee
			Wijziging keuze per (2023/2024)	Eindverantwoording (Ja/Nee)	**Reeks 1**	**Reeks 1**		
					Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel a, b, d en f (artikel 3)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdelen a, b, d en f (artikel 3)		
					Keuze werkelijke kosten	**Keuze werkelijke kosten**		
			Aard controle n.v.t. Indicator: B2/07	*Aard controle n.v.t. Indicator: B2/08*	*Aard controle R Indicator: B2/09*	*Aard controle n.v.t. Indicator: B2/10*		
			2023	Nee				
			Reeks 1	**Reeks 1**	**Reeks 1**	**Reeks 1**	**Reeks 1**	**Reeks 1**
			Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel c (artikel 3)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdeel c (artikel 3)	Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e (artikel 3)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e (artikel 3)	Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e met betrekking tot de kindregeling (artikel 3)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e met betrekking tot de kindregeling (artikel 3)

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2023 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 12-02-2024

			Werkelijke kosten	**Werkelijke kosten**	**Keuze werkelijke kosten**	**Keuze werkelijke kosten**	**Werkelijke kosten**	**Werkelijke kosten**
			Aard controle R Indicator: B2/11	*Aard controle R Indicator: B2/12*	*Aard controle R Indicator: B2/13*	*Aard controle R Indicator: B2/14*	*Aard controle R Indicator: B2/15*	*Aard controle R Indicator: B2/16*
			Reeks 2	**Reeks 2**	**Reeks 2**	**Reeks 2**	**Reeks 2**	**Reeks**
			Normbedrag onderdeel a x aantal (potentieel) gedupeerden (jaar T) (artikel 3)	Normbedrag onderdeel a x aantal (potentieel) gedupeerde cumulatief (t/m jaar T) (artikel 3)	Normbedrag onderdeel b x aantal plannen van aanpak (jaar T) (artikel 3)	Normbedrag onderdeel b x aantal plannen van aanpak cumulatief (t/m jaar T) (artikel 3)	Normbedrag onderdeel d x aantal PvA's (jaar T) (artikel 3)	Normbedrag onderdeel d x aantal nazorgtrajecten en/of PvA's cumulatief (t/m jaar T) (artikel 3)
			Keuze normbedragen	**Keuze normbedragen**	**Keuze normbedragen**	**Keuze normbedragen**	**Keuze normbedragen**	**Keuze normbedragen**
			Aard controle R Indicator: B2/17	*Aard controle R Indicator: B2/18*	*Aard controle R Indicator: B2/19*	*Aard controle R Indicator: B2/20*	*Aard controle R Indicator: B2/21*	*Aard controle R Indicator: B2/22*
			€ 3.420	€ 63.840	€ 48.552	€ 218.484	€ 25.130	€ 129.699
			Reeks 2	**Reeks 2**	**Reeks 2**	**Reeks 2**	**Totaal**	
			"Normbedrag onderdeel e (afhankelijk van aantal (potentieel) gedupeerden), indien nog niet eerder opgegeven (jaar T) (artikel 3) "	Normbedrag onderdeel e (afhankelijk van aantal (potentieel) gedupeerden), indien nog niet eerder opgegeven (t/m jaar T) (artikel 3)	Normbedrag onderdeel f x aantal driegesprekken (jaar T) (artikel 3)	Normbedrag onderdeel f x aantal driegesprekken cumulatief (t/m jaar T) (artikel 3)	Totale verantwoording (jaar T) voor de SPUK B2 regeling	
			Keuze normbedragen	**Keuze normbedragen**	**Keuze normbedragen**	**Keuze normbedragen**		
			Aard controle R Indicator: B2/23	Aard controle R Indicator: B2/24	Aard controle R Indicator: B2/25	Aard controle R Indicator: B2/26	Aard controle n.v.t. Indicator: B2/27	
			€ 120.000	€ 120.000	€ 0	€ 0	€ 209.667	
BZK	**C32**	**Regeling specifieke uitkering ventilatie in scholen**	Beschikkingsnummer /naam	Besteding (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Start bouwactiviteiten uiterlijk 31 december 2023 (Ja/Nee)	Toelichting (verplicht als bij start bouwactiviteiten (indicator 04) 'Nee' is ingevuld)	Eindverantwoording (Ja/Nee)
		Gemeenten	*Aard controle n.v.t. Indicator: C32/01*	*Aard controle R Indicator: C32/02*	*Aard controle n.v.t. Indicator: C32/03*	*Aard controle D2 Indicator: C32/04*	*Aard controle n.v.t. Indicator: C32/05*	*Aard controle n.v.t. Indicator: C32/06*
		1	SUVIS21-00802188 / El Feth	€ 746.340	€ 746.340	Ja	Er is nog geen aanvang gemaakt. Door vertraging van nieuwbouw, die nu inmiddels wel is opgeleverd, heeft de renovatie van de bestaande bouw vertaging opgelopen	Nee
		2	SUVIS21-00900829 / School Oost	€ 0	€ 33.120	Ja	Vertaging opgelopen in bouwproces	Nee
		3	SUVIS21-00901238 / Rode Schouw	€ 0	€ 321.700	Ja	afgerond	Ja
		4	SUVIS21-00902118 / De Aanloop	€ 0	€ 308.499	Ja	afgerond	Ja
		5	SUVIS21-00902124 / Montessori	€ 0	€ 89.169	Ja	vertraging opgelopen	Nee
		6	SUVIS21-01700662 / 't Rijks	€ 0	€ 0	Nee	uitstel aangevraagd	Nee
		7	SUVIS21-00802394 / De Noordster	€ 0	€ 603.155	Ja	bouwactiviteiten gestart in 2021, tijdelijk ngestopt, gaan verder in 2024	Nee
		8	SUVIS21-00901637 / De Krabbenkooi	€ 0	€ 493.777	Ja	activiteiten zijn afgerond	Nee
		9	SU-VIS21-2-02701116 Toermalijn	€ 826.868	€ 826.868	Ja	activiteiten zijn afgerond	Nee
			Kopie Beschikkingsnummer/Naam	Zijn de begrotingsposten waarvoor een uitkering is aangevraagd uitgevoerd? (Ja/Nee/N.v.t.)	Toelichting (verplicht als bij indicator 08 nee is ingevuld)			
			Aard controle n.v.t. Indicator: C32/07	*Aard controle D2 Indicator: C32/08*	*Aard controle n.v.t. Indicator: C32/09*			
		1	SUVIS21-00802188 / El Feth	Ja				
		2	SUVIS21-00900829 / School Oost	Ja				
		3	SUVIS21-00901238 / Rode Schouw	Ja				
		4	SUVIS21-00902118 / De Aanloop	Ja				

			5	SUVIS21-00902124 / Montessori	Ja				
			6	SUVIS21-01700662 / 't Rijks	N.v.t.				
			7	SUVIS21-00802394 / De Noordster	Ja				
			8	SUVIS21-00901637 / De Krabbenkooi	Ja				
			9	SU-VIS21-2-02701116 Toermalijn	Ja				
BZK	**C55**	**Aanpak energiearmoede**	Het aantal huishoudens in huurwoningen aan wie energiebesparende voorzieningen zijn verstrekt die kunnen leiden tot vermindering van energiegebruik/de energierekening	Besteding (jaar T) van de onder indicator 01 gemoeide kosten	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) van de onder indicator 01 gemoeide kosten	Het aantal huishoudens in koopwoningen aan wie energiebesparende voorzieningen zijn verstrekt die kunnen leiden tot vermindering van energiegebruik/de energierekening	Besteding (jaar T) van de onder indicator 04 gemoeide kosten	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) van de onder indicator 04 gemoeide kosten	
			Aard controle n.v.t. Indicator: C55/01	*Aard controle R Indicator: C55/02*	*Aard controle n.v.t. Indicator: C55/03*	*Aard controle n.v.t. Indicator: C55/04*	*Aard controle R Indicator: C55/05*	*Aard controle n.v.t. Indicator: C55/06*	
			254	€ 125.111	€ 160.517	0	€ 0	€ 4.637	
			Het aantal huishoudens dat ondersteuning –bijvoorbeeld via advies aan huis- heeft gekregen in de vorm van advies over vermindering van het energiegebruik voor zijn specifieke woningen waar de bewoner direct zijn/ haar energieverbruik mee heeft kunnen verminderen.	Besteding (jaar T) van de onder indicator 07 gemoeide kosten	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) van de onder indicator 07 gemoeide kosten				
			Aard controle n.v.t. Indicator: C55/07	*Aard controle R Indicator: C55/08*	*Aard controle n.v.t. Indicator: C55/09*				
			0	€ 0	€ 0				
			Het aantal kleine gasbesparende maatregelen (w.o. radiatorfolie en tochtstrips)	Het aantal kleine elektriciteitsbesparende maatregelen (w.o. LED-lampen)	Het aantal grote(re) gasbesparende maatregelen (w.o. dakisolatie, vloerisolatie, spouwmuurisolatie etc.)	Het aantal grote(re) elektriciteitsbesparende maatregelen (w.o. vervangen koelkasten, wasmachines etc.)	Het aantal gegeven adviezen met directe verlaging energieverbruik/energierekening tot gevolg.	Het aantal overige energierekening verlagende maatregelen	
			Aard controle n.v.t. Indicator: C55/10	*Aard controle n.v.t. Indicator: C55/11*	*Aard controle n.v.t. Indicator: C55/12*	*Aard controle n.v.t. Indicator: C55/13*	*Aard controle n.v.t. Indicator: C55/14*	*Aard controle n.v.t. Indicator: C55/15*	
			774	3.456	0	0	0	0	
BZK	**C56**	**Regeling huisvesting aandachtsgroepen**	Beschikkingsnummer	Projectnaam	Besteding (jaar T) per project	Cumulatieve bestedingen (t/m jaar T) - per project Inclusief uitvoering door derde vanaf SiSa 2022	Aantal woonruimten en verblijfsruimten waarvan de werkzaamheden zijn gestart in (jaar T)	Aantal volledig gerealiseerde woonruimten en verblijfsruimten (t/m jaar T)	
			Aard controle n.v.t. Indicator: C56/01	*Aard controle n.v.t Indicator: C56/02*	*Aard controle R Indicator: C56/03*	*Aard controle R Indicator: C56/04*	*Aard controle n.v.t. Indicator: C56/05*	*Aard controle n.v.t. Indicator: C56/06*	
			1 RHA2021-02375516	tussenvoorziening statushouders & overige spoedzoekers	€ 0	€ 0	0	0	
			Kopie Projectnaam	Opbrengsten jaar T	Cumulatieve opbrengsten (t/m jaar T)	Opgevoerde kostenactiviteiten zoals opgenomen in de aanvraag zijn onveranderd (t/m jaar T) (Ja/Nee)	De uitvoering loopt volgens de planning (ja/nee)	Zelfstandige uitvoering (ja/nee)	
			Aard controle n.v.t. Indicator: C56/07	*Aard controle R Indicator: C56/08*	*Aard controle R Indicator: C56/09*	*Aard controle R Indicator: C56/10*	*Aard controle n.v.t. Indicator: C56/11*	*Aard controle n.v.t. Indicator: C56/12*	
			1 tussenvoorziening statushouders & overige spoedzoekers	€ 0	€ 0	Ja	Nee	Ja	
			Eindverantwoording (Ja/Nee)	Zijn binnen twee jaar na de datum van toekenning van de uitkering onomkeerbare stappen gezet?					
			Aard controle n.v.t. Indicator: C56/13	*Aard controle n.v.t. Indicator: C56/14*					
			Ja	Nee					

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2023 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 12-02-2024

BZK	**C62**	**Specifieke uitkering aan gemeenten voor de bekostiging van de kwijtschelding van gemeentelijke belastingen van gedupeerden door de toeslagenaffaire**		Gederfde opbrengsten (jaar T) die voortvloeien uit het kwijtschelden van gemeentelijke belastingen	Eindverantwoording (Ja/Nee)						
				Aard controle R Indicator: C62/01	*Aard controle n.v.t. Indicator: C62/02*						
				€ 7.527	Nee						
BZK	**C92**	**Regeling specifieke uitkering Informatiepunten Digitale Overheid**		Besteding (jaar T)	Bedrag doorgeschoven naar t+1	Aantal informatiepunten dat de gemeente financiert	Aantal vragen dat in het afgelopen jaar bij de Informatiepunten in de gemeente behandeld is	Aantal gebruikte leermiddelen			
				Aard controle R Indicator: C92/01	*Aard controle R Indicator: C92/02*	*Aard controle n.v.t. Indicator: C92/03*	*Aard controle n.v.t. Indicator: C92/04*	*Aard controle n.v.t. Indicator: C92/05*			
				€ 67.540	€ 0	2	471	25			
BZK	**C94**	**Regeling houdende regels verstrekking specifieke uitkering aan gemeenten verduurzaming [...] van eigenaars, woonverenigingen en wooncoöperaties**		Beschikkingsnummer	Besteding (jaar T)	Het aantal slecht geïsoleerde woningen [...] , eventueel in samenhang met energiezuinige ventilatiemaatregelen zijn genomen [...]	Het aantal slecht geïsoleerde woningen [...] ,eventueel in samenhang [...] met een WOZ-waarde boven het gemeentelijk gemiddelde (peildatum 2022) of een WOZ-waarde van € 429.300	Het aantal woningen waarbij een hogere bijdrage dan € 4.000 is toegekend, het aantal woningen dat daarvan niet voldoet aan de betreffende uitzonderingsgevallen [...] en	Het totaalbedrag van de overschrijding boven de € 4.000 van die laatstbedoelde woningen		
				Aard controle n.v.t. Indicator: C94/01	*Aard controle R Indicator: C94/02*	*Aard controle n.v.t. Indicator: C94/03*	*Aard controle R Indicator: C94/04*	*Aard controle R Indicator: C94/05*	*Aard controle R Indicator: C94/06*		
			1	LAI23-03612244	€ 0	0	0	0	€ 0		
				Bedrag dat vanuit de specifieke uitkering besteed is aan gerichte ondersteuning en/of het bedrag waarvoor derden met de benodigde expertise zijn ingeschakeld als bedoeld in artikel 2, derde lid, onderdeel a, van de regeling	Besteding van middelen ten behoeve van uitvoering als bedoeld in artikel 2, derde lid, onderdeel b	Bedrag dat vanuit de specifieke uitkering besteed is aan die energiebesparende isolatiemaatregelen, eventueel in samenhang met energiezuinige ventilatiemaatregelen.	Eindverantwoording (ja/nee)				
				Aard controle R Indicator: C94/07	*Aard controle R Indicator: C94/08*	*Aard controle R Indicator: C94/09*	*Aard controle n.v.t. Indicator: C94/10*				
			1	€ 0	€ 0	€ 0	Nee				
BZK	**C97**	**Regeling huisvesting grote gezinnen vergunninghouders 2023**		Beschikkingsnummer	Besteding per project (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Cumulatieve besteding per project (t/m jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	"Project is volgens aanvraag, artikel 2, lid 1 uitgevoerd (Ja/Nee) Indicator 05 verplicht als hier 'Nee' wordt ingevuld"	Eventuele toelichting op niet volgens aanvraag uitgevoerde projecten Verplicht als bij indicator 04 'Nee' is ingevuld	Plaatsingeenheidsnummer van het grote gezin dat in het object is gehuisvest		
				Aard controle n.v.t. Indicator: C97/01	*Aard controle R Indicator: C97/02*	*Aard controle n.v.t Indicator: C97/03*	*Aard controle D1 Indicator: C97/04*	*Aard controle n.v.t. Indicator: C97/05*	*Aard controle D2 Indicator: C97/06*		
			1	HGGV23-03611598 (hof van Valkenburg nr 34 50K)	€ 0	€ 0	Nee	Uitvoering werkzaamheden gestart gereed januari 2024	200375354		
			2	HGGV23-03611608 (hof van Valkenburg nr 33 50K)	€ 0	€ 0	Nee	Uitvoering werkzaamheden gestart gereed januari 2024	200397388		
			3	HGGV23-03611676 (hof van Valkenburg nr 32 35K)	€ 0	€ 0	Nee	Uitvoering werkzaamheden gestart gereed januari 2024	200416305		
			4	HGGV23-03529863 (hof van Valkenburg nr 35 50K)	€ 0	€ 0	Nee	Uitvoering werkzaamheden gestart gereed januari 2024	200375160		
				Kopie beschikkingsnummer	Eindverantwoording (Ja/Nee)						
				Aard controle n.v.t. Indicator: C97/07	*Aard controle n.v.t. Indicator: C97/08*						
			1	HGGV23-03611598 (hof van Valkenburg nr 34 50K)	Nee						
			2	HGGV23-03611608 (hof van Valkenburg nr 33 50K)	Nee						
			3	HGGV23-03611676 (hof van Valkenburg nr 32 35K)	Nee						
			4	HGGV23-03529863 (hof van Valkenburg nr 35 50K)	Nee						

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2023 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 12-02-2024

BZK	**C105**	**Regeling specifieke uitkering startbouwimpuls**	Projectnummer	Aantal woningen waarvan de bouw is gestart cumulatief (t/m jaar T)	Afgesproken datum van start bouw gehaald? (Ja/Nee) - bij Nee is indicator 10 verplicht	Aantal woningen dat is gerealiseerd cumulatief (t/m jaar T)	Afgesproken datum van oplevering gehaald? (Ja/Nee) - bij Nee is indicator 10 verplicht	"Besteding (jaar T) "
			Aard controle n.v.t. Indicator: C105/01	*Aard controle n.v.t. Indicator: C105/02*	*Aard controle D1 Indicator: C105/03*	*Aard controle n.v.t. Indicator: C105/04*	*Aard controle D1 Indicator: C105/05*	*Aard controle R Indicator: C105/06*
			1 Vijverberg Zuid fase 5.3. kenmerk 2023-0000096136	0	Ja	0	Nee	€ 0
			Kopie projectnummer	"Cumulatieve besteding (t/m jaar T) "	Prijscategorieën woningen komen overeen met projectaanvraag (Ja/Nee) - bij Nee is indicator 10 verplicht	Toelichting afwijking(en) van datum start bouw, datum van oplevering en/ of prijscategorieën woningen	Aantal betaalbare woningen waarvan de bouw gestart is cumulatief (t/m jaar T)	Afgesproken aandeel van betaalbare woningen gehaald? (Ja/Nee)
			Aard controle n.v.t. Indicator: C105/07	*Aard controle n.v.t. Indicator: C105/08*	*Aard controle n.v.t. Indicator: C105/09*	*Aard controle n.v.t. Indicator: C105/10*	*Aard controle n.v.t. Indicator: C105/11*	*Aard controle D1 Indicator: C105/12*
			1 Vijverberg Zuid fase 5.3. kenmerk 2023-0000096136	€ 0	Nee	Bouw start Q1 1 2024	0	Ja
			Kopie projectnummer	Eindverantwoording (Ja/Nee)				
			Aard controle n.v.t. Indicator: C105/13	*Aard controle n.v.t. Indicator: C105/14*				
			1 Vijverberg Zuid fase 5.3. kenmerk 2023-0000096136	Nee				
BZK	**C210B**	**Meerjarige regeling specifieke uitkering flexibele inzet woningbouw**	Hieronder per regel één provincie(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die provincie invullen	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) aan flexibele ondersteuning capaciteit en expertise	Cumulatieve cofinanciering (t/m jaar T)	Aantal projecten dat in (jaar T) is geholpen met middelen	Cumulatief aantal (t/m jaar T) woningen dat in deze projecten wordt gerealiseerd	Eindverantwoording (Ja/Nee)
		Sisa tussen medeoverheden	*Aard controle n.v.t. Indicator: C210B/01*	*Aard controle R Indicator: C210B/02*	*Aard controle R Indicator: C210B/03*	*Aard controle n.v.t. Indicator: C210B/04*	*Aard controle n.v.t. Indicator: C210B/05*	*Aard controle n.v.t. Indicator: C210B/06*
			1 030010 Provincie Noord-Brabant	€ 21.250	€ 0	0	0	Nee
OCW	**D8**	**Onderwijsachterstandenbeleid 2023-2026 (OAB)**	Besteding (jaar T) aan voorzieningen voor voorschoolse educatie die voldoen aan de wettelijke kwaliteitseisen (conform artikel 159, eerste lid WPO)	Besteding (jaar T) aan overige activiteiten (naast VVE) voor leerlingen met een grote achterstand in de Nederlandse taal (conform artikel 158 WPO)	Besteding (jaar T) aan afspraken over voor- en vroegschoolse educatie met bevoegde gezagsorganen van scholen, houders van kindcentra en peuterspeelzalen (conform artikel 160 WPO)	Correctie besteding (jaar T-1)	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1)	
		Gemeenten	*Aard controle R Indicator: D8/01*	*Aard controle R Indicator: D8/02*	*Aard controle R Indicator: D8/03*	*Aard controle R Indicator: D8/04*	*Aard controle R Indicator: D8/05*	
			€ 2.249.580	€ 624.506	€ 122.009	€ 0	€ 117.203	
			Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid		
				Bedrag		**Bedrag**		
			Aard controle n.v.t. Indicator: D8/06	*Aard controle R Indicator: D8/07*	*Aard controle n.v.t. Indicator: D8/08*	*Aard controle R Indicator: D8/09*		
			1					
OCW	**D14**	**Regeling specifieke uitkering inhalen COVID-19 gerelateerde onderwijsvertragingen**	Besteding (jaar T) maatregelen artikel 3, lid 2, a t/m e samen opgeteld	Besteding (jaar T) voor tijdelijke extra huur van bestaande huisvesting indien deze extra huisvesting nodig is voor de uitvoering van maatregelen die scholen of gemeenten in het kader van het Nationaal Programma Onderwijs nemen	Besteding (jaar T) voor ambtelijke capaciteit van de gemeente of inkoop van expertise voor de uitvoering van het Nationaal Programma Onderwijs	Correctie besteding (jaar T-1)	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1)	
			Aard controle R Indicator: D14/01	*Aard controle R Indicator: D14/02*	*Aard controle R Indicator: D14/03*	*Aard controle R Indicator: D14/04*	*Aard controle R Indicator: D14/05*	
			€ 378.035	€ 0	€ 0	€ 0	€ 194.311	

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2023 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 12-02-2024

				Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordings-informatie voor die gemeente invullen	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering gemeenten t.b.v. het Nationaal Programma Onderwijs	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordings-informatie voor die gemeente invullen	Van andere gemeenten (in jaar T) overgeboek-te middelen (baten) uit de specifieke uitkering gemeenten t.b.v. het Nationaal Programma Onderwijs		
				Aard controle n.v.t. Indicator: D14/06	*Aard controle R Indicator: D14/07*	*Aard controle n.v.t. Indicator: D14/08*	*Aard controle R Indicator: D14/09*		
			1						
OCW	**D19**	**Tijdelijke onderwijshuis-vesting ontheemden**		Besteding ten laste van Rijksmiddelen (jaar T)	Cumulatieve beste-ding ten laste van Rijksmiddelen(t/m jaar T)	Eindverantwoording (Ja/Nee)			
				Aard controle R Indicator: D19/01	*Aard controle n.v.t. Indicator: D19/02*	*Aard controle n.v.t. Indicator: D19/03*			
				€ 556.090	€ 556.090	Ja			
OCW	**D23**	**Regeling eenmalige specifieke uitkering en subsidies lokale biblio-theekvoorzieningen**		Beschikkingsnum-mer/referentie-nummer	Aard van de activiteit besteding (jaar T)	Besteding (jaar T)	Indien van toepassing: bedrag dat wordt meegenomen van 2023 naar 2024.	Aard van de activiteit Cumulatieve beste-ding (t/m jaar T)	Cumulatieve beste-ding (t/m jaar T)
				Aard controle n.v.t Indicator: D23/01	*Aard controle n.v.t Indicator: D23/02*	*Aard controle R Indicator: D23/03*	*Aard controle n.v.t Indicator: D23/04*	*Aard controle n.v.t. Indicator: D23/05*	*Aard controle n.v.t Indicator: D23/06*
			1	SB230206	b) De verruiming van bemande openings-tijden	€ 5.000	€ 163.960	b) De verruiming van bemande openings-tijden	€ 5.000
			2	SB230204	c) De dooront-wikkeling van een bestaande beperkte bibliotheekvoorzieng	€ 3.000	€ 55.698	c) De dooront-wikkeling van een bestaande beperkte bibliotheekvoorzieng	€ 3.000
				Eindverantwoording (Ja/Nee)					
				Aard controle n.v.t. Indicator: D23/07					
			1	Nee					
			2	Nee					
IenW	**E20**	**Regeling stimulering verkeersmaatregelen 2020-2021**		Besteding (jaar T)	Cumulatieve beste-ding (t/m jaar T)	Cumulatieve cofinancie-ring (t/m jaar T)	Project afgerond (alle maatregelen) in (jaar T) (Ja/Nee)		
				Aard controle R Indicator: E20/01	Aard controle n.v.t. Indicator: E20/02	Aard controle R Indicator: E20/03	Aard controle n.v.t. Indicator: E20/04		
				€ 1.870.368	€ 2.611.306	€ 2.026.135	Nee		
				Naam/nummer per maatregel	Per maatregel, maat-regel afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee)	De hoeveelheid opge-leverde verkeersveilig-heids-maatregelen per type maatregel (stuks, meters)	Eventuele toelichting, mits noodzakelijk		
				Aard controle n.v.t. Indicator: E20/05	*Aard controle n.v.t. Indicator: E20/06*	*Aard controle n.v.t. Indicator: E20/07*	*Aard controle n.v.t. Indicator: E20/08*		
			1	207 Aanleg van een vrijliggend fiets-/ bromfietspad op een 50 km/uur weg of een 80 km/uur weg | aantal in meters	Ja	2.436	Betreft reconstructie Halsterseweg Noord		
			2	210 Aanleg van een uitritconstructie van zijstraat GOW naar 30 km/uur-zone | aantal in st	Ja	7	Betreft reconstructie Halsterseweg Noord		
			3	207 Aanleg van een vrijliggend fiets-/ bromfietspad op een 50 km/uur weg of een 80 km/uur weg | aantal in meters	Nee	2.895	Betreft reconstructie Ruytershoveweg (snelfietsroute)		
			4	202 Het aanbrengen van attentieverho-gende markeringen | aantal in meters	Nee	1	Betreft reconstructie Ruytershoveweg (snelfietsroute)		
			5	201 Aanbrengen van kant- en asmarkering op fietspaden | aantal in meters	Nee	0	Betreft reconstructie Ruytershoveweg (snelfietsroute)		

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2023 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 12-02-2024

IenW	**E44B**	**Tijdelijke impulsregeling klimaatadaptatie 2021–2027 (SiSa tussen medeoverheden)**		Hieronder per regel één CBS(code) uit (jaar T) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die medeoverheid invullen	Beschikkingsnummer	Besteding (jaar T) ten laste van de verstrekker	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van de verstrekker	Besteding ten laste van cofinanciering (jaar T)	Besteding cofinanciering cumulatief (t/m jaar T)
				Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/01	*Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/02*	*Aard controle R Indicator: E44B/03*	*Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/04*	*Aard controle R Indicator: E44B/05*	*Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/06*
			1	060851 Gemeente Steenbergen	3188356/5000006078	€ 18.086	€ 61.258	€ 36.172	€ 0
			2	060851 Gemeente Steenbergen	3188356/5000006078	€ 24.233	€ 79.820	€ 48.465	€ 0
				Kopie CBS(code)	Kopie beschikkingsnummer	Eindverantwoording (Ja/Nee)			
				Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/07	Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/08	Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/09			
			1	060851 Gemeente Steenbergen	3188356/5000006078	Ja			
			2	060851 Gemeente Steenbergen	3188356/5000006078	Ja			
				Kopie CBS(code)	Kopie beschikkingsnummer	Naam/nummer maatregel	Maatregel afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) - per maatregel		
				Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/10	*Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/11*	*Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/12*	*Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/13*		
			1	060851 Gemeente Steenbergen	3188356/5000006078	1.3.1	Ja		
			2	060851 Gemeente Steenbergen	3188356/5000006078	1.7	Ja		
IenW	**E84**	**Regeling stimulering verkeersveiligheidsmaatregelen 2022-2023** Provincies en Gemeenten		Besteding (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Cumulatieve eigen bijdrage en externe financiering (t/m jaar T)	Project afgerond (alle maatregelen) in (jaar T) (Ja/Nee)		
				Aard controle R Indicator: E84/01	*Aard controle n.v.t. Indicator: E84/02*	*Aard controle R Indicator: E84/03*	*Aard controle n.v.t. Indicator: E84/04*		
				€ 0	€ 0	€ 0	Nee		
				Naam/nummer per maatregel	Per maatregel, maatregel afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee)	De hoeveelheid opgeleverde verkeersveiligheids-maatregelen per type maatregel (stuks, meters)	Eventuele toelichting, mits noodzakelijk		
				Aard controle n.v.t. Indicator: E84/05	*Aard controle n.v.t. Indicator: E84/06*	*Aard controle n.v.t. Indicator: E84/07*	*Aard controle n.v.t. Indicator: E84/08*		
			1	317 Vervangen verharding fietspad|-aantal in Meters	Nee	0	Erasmuslaan		
			2	321 Aanleg van een vrijliggend fietspad of vrijliggend fiets-/bromfietspad (op 50-, 60- en 80 km/h wegen)|aantal in Meters	Nee	0	Plasticslaan		
			3	317 Vervangen verharding fietspad|-aantal in Meters	Nee	0	Plasticslaan		
			4	317 Vervangen verharding fietspad|-aantal in Meters	Nee	0	Kastanjelaan		
			5	317 Vervangen verharding fietspad|-aantal in Meters	Nee	0	Meidoornlaan		
			6	330 Aanleg van een kruispuntplateau ETW-ETW 30km/h|aantal in Stuks	Nee	0	Meidoornlaan		
			7	331 Drempel|aantal in Stuks	Nee	0	Meidoornlaan		
EZK	**F28**	**Tijdelijke regeling capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid**		Besteding apparaatskosten (jaar T) : salarissen en sociale lasten voor ambtelijk personeel	Besteding apparaatskosten (jaar T): kosten voor ingeleend personeel	Besteding apparaatskosten (jaar T): overige goederen en diensten	Cumulatieve bestedingen (t/m jaar T) apparaatskosten	Besteding (jaar T) overige kosten gerelateerd aan apparaatskosten	Cumulatieve bestedingen (t/m jaar T) overige kosten gerelateerd aan apparaatskosten
				Aard controle R Indicator: F28/01	*Aard controle R Indicator: F28/02*	*Aard controle R Indicator: F28/03*	*Aard controle n.v.t. Indicator: F28/04*	*Aard controle R Indicator: F28/05*	*Aard controle n.v.t. Indicator: F28/06*
				€ 29.649	€ 87.567	€ 0	€ 117.217	€ 900	€ 900
				Eindverantwoording (Ja/Nee)					
				Aard controle n.v.t. Indicator: F28/07					
				Nee					

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2023 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 12-02-2024								
SZW	**G2**	**Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet_gemeentedeel 2023** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr	Besteding (jaar T) algemene bijstand	Baten (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) **IOAW**	Baten (jaar T) **IOAW** (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) **IOAZ**	Baten (jaar T) **IOAZ** (exclusief Rijk)
			Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente
			I.1 Participatiewet **(PW)**	I.1 Participatiewet **(PW)**	I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers **(IOAW)**	I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers **(IOAW)**	I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen **(IOAZ)**	I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen **(IOAZ)**
			Aard controle R *Indicator: G2/01*	*Aard controle R* *Indicator: G2/02*	*Aard controle R* *Indicator: G2/03*	*Aard controle R* *Indicator: G2/04*	*Aard controle R* *Indicator: G2/05*	*Aard controle R* *Indicator: G2/06*
			€ 27.770.262	€ 637.781	€ 1.466.480	€ 2.809	€ 111.004	€ 0
			Besteding (jaar T) **Bbz 2004** levensonderhoud	Baten (jaar T) **Bbz 2004** levensonderhoud (exclusief Rijk)	Baten (jaar T) **WWIK** (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet	Baten (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet (exclusief Rijk)	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden gebundelde uitkering Participatiewet in (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire
			Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente
			I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud) **(Bbz 2004)**	I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud) **(Bbz 2004)**	I.6 Wet werk en inkomen kunstenaars **(WWIK)**	I.7 Participatiewet **(PW)**	I.7 Participatiewet **(PW)**	Participatiewet **(PW)**
			Aard controle R *Indicator: G2/07*	*Aard controle R* *Indicator: G2/08*	*Aard controle R* *Indicator: G2/09*	*Aard controle R* *Indicator: G2/10*	*Aard controle R* *Indicator: G2/11*	*Aard controle R* *Indicator: G2/12*
			€ 104.195	€ 3.770	€ 0	€ 913.953	€ 2.663	€ 8.005
			Mutaties (dotaties en vrijval) voorziening dubieuze debiteuren als gevolg van kwijt te schelden schulden gebundelde uitkering Participatiewet (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)				
			Gemeente Participatiewet **(PW)**					
			Aard controle D2 *Indicator: G2/13*	*Aard controle n.v.t.* *Indicator: G2/14*				
			€ 0	Ja				
SZW	**G3**	**Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (uitsluitend kapitaalverstrekking)_gemeentedeel 2023** **Besluit bijstandverlening zelfstandigen (Bbz) 2004** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr.	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking	Baten (jaar T) vanwege vanaf 1 januari 2020 verstrekt kapitaal (exclusief Rijk)	Baten vanwege vóór 1 januari 2020 verstrekt kapitaal (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) Bob	Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk)	"Besteding (jaar T) onderzoekskosten artikel 52, eerste lid, onderdeel b, Bbz 2004 (Bob)"
			Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente
			Aard controle R *Indicator: G3/01*	*Aard controle R* *Indicator: G3/02*	*Aard controle R* *Indicator: G3/03*	*Aard controle R* *Indicator: G3/04*	*Aard controle R* *Indicator: G3/05*	*Aard controle R* *Indicator: G3/06*
			€ 11.900	€ 4.510	€ 83.992	€ 0	€ 0	€ 0
			BBZ vóór 2020 – levensonderhoud (exclusief BOB)	BBZ vóór 2020 – kapitaalverstrekking (exclusief BOB)	BBZ vóór 2020 – levensonderhoud en kapitaalverstrekkingen (BOB)	BBZ vanaf 2020 – kapitaalverstrekking	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)	
			Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud BBZ in (jaar T) (exclusief BOB) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen kapitaalverstrekkingen BBZ in (jaar T) (exclusief BOB) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud BBZ en achterstallige betalingen kapitaalverstrekkingen BOB in (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen kapitaalverstrekkingen BBZ in (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire		
			Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente		
			Aard controle R *Indicator: G3/07*	*Aard controle R* *Indicator: G3/08*	*Aard controle R* *Indicator: G3/09*	*Aard controle R* *Indicator: G3/10*	*Aard controle n.v.t.* *Indicator: G3/11*	
			€ 0	€ 1.247	€ 0	€ 0	Ja	

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2023 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 12-02-2024

SZW	**G4**	**Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (Tozo)_gemeentedeel 2023** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over Tozo (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr		Welke regeling betreft het?	Besteding (jaar T) levensonderhoud	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking	Baten (jaar T) levensonderhoud	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (aflossing)	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (overig)
					Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente
				Aard controle n.v.t. *Indicator: G4/01*	*Aard controle R* *Indicator: G4/02*	*Aard controle R* *Indicator: G4/03*	*Aard controle R* *Indicator: G4/04*	*Aard controle R* *Indicator: G4/05*	*Aard controle R* *Indicator: G4/06*
			1	Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)	€ 0	€ 0	€ 4.960	€ 43.467	€ 3.161
			2	Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)	€ 0	€ 0	€ 10.739	€ 25.084	€ 1.765
			3	Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)	€ 0	€ 0	€ 7.320	€ 27.272	€ 1.366
			4	Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)	€ 0	€ 0	€ 1.417	€ 8.606	€ 307
			5	Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)	€ 0	€ 0	€ 1.087	€ 0	€ 0
			6	Totaal	€ 0	€ 0	€ 25.523	€ 104.429	€ 6.599

	Kopie regeling	Aantal besluiten levensonderhoud (jaar T)	Aantal besluiten kapitaalverstrekking (jaar T)	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)
		Gemeente	Gemeente	Gemeente
	Aard controle n.v.t. *Indicator: G4/07*	*Aard controle R* *Indicator: G4/08*	*Aard controle R* *Indicator: G4/09*	*Aard controle n.v.t.* *Indicator: G4/10*
1	Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)	0	0	Ja
2	Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)	0	0	Ja
3	Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)	0	0	Ja
4	Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)	0	0	Ja
5	Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)	0	0	Ja
6	Totaal	0	0	N.v.t.

	Kopie regeling	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht)	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht), aflossing	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht), overig	Uitvoeringskosten (jaar T) uitvoering Tozo buitenland (gemeente Maastricht)
	Aard controle n.v.t. *Indicator: G4/11*	*Aard controle R* *Indicator: G4/12*	*Aard controle R* *Indicator: G4/13*	*Aard controle R* *Indicator: G4/14*	*Aard controle R* *Indicator: G4/15*
1	Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)				
2	Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)				
3	Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)				
4	Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)				
5	Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)				
6	Totaal	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0

	Kopie regeling	Levensonderhoud - Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud Tozo in jaar T i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire	Levensonderhoud-Mutaties (dotaties en vrijval) voorziening dubieuze debiteuren (jaar T) als gevolg van kwijt te schelden schulden levensonderhoud Tozo i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire	Kapitaalverstrekkingen - Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen op kapitaalverstrekkingen Tozo in jaar T i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire	
		Gemeente	Gemeente	Gemeente	
	Aard controle n.v.t. *Indicator: G4/16*	*Aard controle R* *Indicator: G4/17*	*Aard controle D2* *Indicator: G4/18*	*Aard controle R* *Indicator: G4/19*	
1	Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)	€ 0	€ 0	€ 0	

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2023 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 12-02-2024								
		2	Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)	€ 0	€ 0	€ 0		
		3	Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)	€ 0	€ 0	€ 0		
		4	Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)	€ 0	€ 0	€ 0		
		5	Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)	€ 0	€ 0	€ 0		
		6	Totaal	0	0	0		
SZW	**G10**	**Wet inburgering 2021_ gemeentedeel 2023** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over Wet inburgering 2021 (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr	Besteding (jaar T)	Baten (jaar T) (exclusief Rijk)	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)			
			Gemeente	Gemeente	Gemeente			
			Aard controle R Indicator: G10/01	*Aard controle R Indicator: G10/02*	*Aard controle n.v.t. Indicator: G10/03*			
			€ 351.584	€ 0	Ja			
SZW	**G12**	**Kwijtschelden publieke schulden SZW-domein hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire_gemeentedeel 2023** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden Bijzondere bijstand in (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden Wet Inburgering van 13 september 2012 in (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)			
			Gemeente	Gemeente	Gemeente			
			Aard controle R Indicator: G12/01	*Aard controle R Indicator: G12/02*	*Aard controle n.v.t. Indicator: G12/03*			
			€ 0	€ 0	Ja			
SZW	**G13**	**Onderwijsroute_ deel gemeente 2023** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel (jaar T),ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr	Bestedingen onderwijsroute (jaar T)	Baten onderwijsroute (jaar T) (exclusief Rijk)	Bestedingen overige voorzieningen (jaar T)	Baten overige voorzieningen (jaar T) (exclusief Rijk)	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)	
			Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente		
			Aard controle R Indicator: G13/01	*Aard controle R Indicator: G13/02*	*Aard controle R Indicator: G13/03*	*Aard controle R Indicator: G13/04*	*Aard controle n.v.t. Indicator: G13/05*	
			€ 6.600	€ 0	€ 0	€ 0	Ja	
VWS	**H4**	**Regeling specifieke uitkering stimulering sport** Gemeenten	Ontvangen Rijksbijdrage (jaar T)	Totale werkelijke berekende subsidie				
			Aard controle R Indicator: H4/01	*Aard controle n.v.t. Indicator: H4/02*				
			€ 764.446	€ 1.152.511				
			Activiteiten	Totale werkelijke berekende subsidie per project (jaar T)	Werkelijke besteding voor de activiteiten inclusief btw x 17,5% (jaar T) **Onroerende zaken**	Werkelijke besteding voor de activiteiten inclusief btw x 17,5% (jaar T) **roerende zaken**	Werkelijke besteding voor de activiteiten inclusief btw x 17,5% (jaar T) **overige kosten**	Toelichting - Verplicht als het een activiteit betreft welke NIET in de toekenning meegenomen is
			Aard controle n.v.t. Indicator: H4/03	*Aard controle R Indicator: H4/04*	*Aard controle R Indicator: H4/05*	*Aard controle R Indicator: H4/06*	*Aard controle R Indicator: H4/07*	*Aard controle n.v.t. Indicator: H4/08*
		1	Aanbrengen automatische beregeningsinstallaties sportparken	€ 10.500	€ 10.500	€ 0	€ 0	
		2	Led verlichting buitensport	€ 24.208	€ 24.208	€ 0	€ 0	
		3	Inventaris	€ 5.701	€ 0	€ 5.701	€ 0	
		4	Exploitatie	€ 629.585	€ 0	€ 629.585	€ 0	
		5	Groot onderhoud	€ 355.313	€ 0	€ 355.313	€ 0	
		6	Mengpercentage	€ 127.204	€ 0	€ 0	€ 127.204	

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2023 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 12-02-2024

VWS	**H8**	**Regeling Sportakkoord 2020-2022**	Beschikkingsnummer	Totaal bedrag volgens beschikking	Besteding aanstellen sportformateur (jaar T)	"Besteding uitvoering sportakkoord (jaar T) "	Cumulatieve besteding aanstellen sportformateur (t/m jaar T)	"Cumulatieve besteding uitvoering sportakkoord (t/m jaar T) "
					Gerealiseerd	Gerealiseerd	Gerealiseerd	Gerealiseerd
			Aard controle n.v.t. Indicator: H8/01	*Aard controle n.v.t. Indicator: H8/02*	*Aard controle R Indicator: H8/03*	*Aard controle R Indicator: H8/04*	*Aard controle n.v.t. Indicator: H8/05*	*Aard controle n.v.t. Indicator: H8/06*
		1	1042583	€ 75.433	€ 0	€ 74.165	€ 0	€ 74.715

Kopie beschikkingsnummer	Eindverantwoording (Ja/Nee)	
Aard controle n.v.t. Indicator: H8/07	Aard controle n.v.t. Indicator: H8/08	
1 1042583	Ja	

VWS	**H12**	**Regeling specifieke uitkering lokale preventieakkoorden of preventieaanpakken**	Besteding (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Is voldaan aan de uitvoering van het lokale preventieakkoord of aanpak? (Ja/Nee)	Eindverantwoording? (Ja/Nee)
			Aard controle R Indicator: H12/01	*Aard controle R Indicator: H12/02*	*Aard controle n.v.t. Indicator: H12/03*	*Aard controle n.v.t. Indicator: H12/04*
			€ 33.745	€ 73.740	Ja	Nee

VWS H30	**H30**	**Specifieke uitkering versterking voor sport en bewegen, gezondheidsbevordering, cultuurparticipatie en de sociale basis 2023-2026**	Naam onderdeel	Totaalbedrag (jaar T) toegekend per onderdeel	Besteding (jaar T) per onderdeel	Welk bedrag per onderdeel neemt u mee van 2023 naar 2024?	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) per onderdeel	Voldaan aan afspraken in akkoorden (Ja/ Nee/ n.v.t.)?
			Aard controle n.v.t. Indicator: H30/01	*Aard controle n.v.t. Indicator: H30/02*	*Aard controle R Indicator: H30/03*	*Aard controle n.v.t. Indicator: H30/04*	*Aard controle n.v.t. Indicator: H30/05*	*Aard controle n.v.t. Indicator: H30/06*
		1	Lokaal Sportakkoord	€ 54.636	€ 42.087	€ 10.927	€ 42.087	Ja
		2	Brede regeling combinatiefuncties	€ 376.147	€ 285.808	€ 75.228	€ 285.808	Ja
		3	Terugdringen Gezondheidsachterstanden	€ 84.055	€ 25.918	€ 16.811	€ 25.918	Ja
		4	Kansrijke Start	€ 64.041	€ 22.333	€ 10.835	€ 22.333	Ja
		5	Mentale Gezondheid	€ 29.419	€ 21.130	€ 5.884	€ 21.130	Ja
		6	Aanpak overgewicht en obesitas	€ 73.548	€ 61.162	€ 14.710	€ 61.162	Ja
		7	Valpreventie	€ 216.442	€ 69.687	€ 43.288	€ 69.687	Ja
		8	Leefomgeving	€ 42.028	€ 41.561	€ 8.406	€ 41.561	Ja
		9	OKO & Vroegsignalering alcoholproblematiek	€ 10.507	€ 3.750	€ 2.101	€ 3.750	Ja
		10	Versterken sociale basis	€ 153.401	€ 164.052	€ 30.680	€ 164.052	Ja
		11	Mantelzorg	€ 42.028	€ 13.418	€ 8.406	€ 13.418	Ja
		12	Eén tegen eenzaamheid	€ 42.028	€ 25.702	€ 8.406	€ 25.702	Ja
		13	Welzijn op recept	€ 23.115	€ 23.323	€ 4.623	€ 23.323	Ja
		14	Versterking kennis- en adviesfunctie GGD	€ 10.507	€ 10.507	€ 2.101	€ 10.507	Ja
		15	Coördinatiekosten regionale aanpak	€ 37.405	€ 27.822	€ 7.481	€ 27.822	Ja

Kopie naam onderdeel	Meegewerkt aan de monitoring (Ja/Nee/ n.v.t.)?	
Aard controle n.v.t. Indicator: H30/07	Aard controle n.v.t. Indicator: H30/08	
1 Lokaal Sportakkoord	Ja	
2 Brede regeling combinatiefuncties	Ja	
3 Terugdringen Gezondheidsachterstanden	Ja	
4 Kansrijke Start	Ja	
5 Mentale Gezondheid	Ja	
6 Aanpak overgewicht en obesitas	Ja	
7 Valpreventie	Ja	
8 Leefomgeving	Ja	
9 OKO & Vroegsignalering alcoholproblematiek	Ja	

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2023 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 12-02-2024								
		10	Versterken sociale basis	Ja				
		11	Mantelzorg	Ja				
		12	Eén tegen eenzaamheid	Ja				
		13	Welzijn op recept	Ja				
		14	Versterking kennis- en adviesfunctie GGD	Ja				
		15	Coördinatiekosten regionale aanpak	Ja				
			Eindverantwoording (Ja/Nee)					
			Aard controle n.v.t. Indicator: H30/09					
			Nee					
VWS	**H32**	**Regeling specifieke uitkering Meerkosten Energie Openbare Zwembaden**	Beschikkingsnummer / kenmerk	Totaal ontvangen Rijksbijdrage (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van Rijksmiddelen			
				Automatisch berekend	Automatisch berekend			
			Aard controle n.v.t. Indicator: H32/01	Aard controle n.v.t. Indicator: H32/02	Aard controle n.v.t. Indicator: H32/03			
			MEOZ23184	€ 758.452	€ 57.616			
			Naam zwembad	Totale verlening per zwembad (jaar T)	Cumulatieve besteding per zwembad (t/m jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Verduurzamingsplan aanwezig (Ja/Nee)	Toelichting	
			Aard controle n.v.t. Indicator: H32/04	*Aard controle n.v.t. Indicator: H32/05*	*Aard controle R Indicator: H32/06*	*Aard controle D1 Indicator: H32/07*	*Aard controle n.v.t. Indicator: H32/08*	
		1	Zwembad De Schelp	€ 698.864	€ 48.347	Ja	Dit zijn enkel de energiekosten van 2022, wij hebben nog geen gerealiseerde energiekosten van 2023 ontvangen dus ook nog niet doorbetaald.	
		2	Zwembad De Melanen	€ 59.588	€ 9.269	Ja	Dit zijn enkel de energiekosten van 2022, wij hebben nog geen gerealiseerde energiekosten van 2023 ontvangen dus ook nog niet doorbetaald.	
VWS	**H35B**	**Specifieke uitkering IZA-doelen 2023-2026 (SiSa tussen medeoverheden)**	Hieronder per regel één code selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die medeoverheid invullen	Besteding (jaar T)				
			Aard controle n.v.t. Indicator: H35B/01	*Aard controle R Indicator: H35B/02*				
			060758 Gemeente Breda	€ 438.192				

4.11 GEWAARBORGDE GELDLENINGEN

Staat van gewaarborgde geldleningen					
Oorspronkelijk bedrag van de geldlening	Naam van de geldnemer	Restantbedrag van de door de gemeente gewaarborgde geldleningen per 01-01-2023	Bedrag van de in de loop van het dienstjaar te waarborgen/ gewaarborgde geldleningen	Totaalbedrag van de gewone en buitengewone aflossing	Restantbedrag van de door de gemeente gewaarborgde geldleningen per 31-12-2023
126.000	Petangeske	68.040	0	5.040	63.000
6.000.000	Scholengemeenschap 't Rijks	5.600.000	0	200.000	5.400.000
	Totaal	**5.668.040**	**0**	**205.040**	**5.463.000**

Staat van gewaarborgde geldleningen voor het verkrijgen en het verbeteren van eigen woningen				
Naam van de geldnemer	Restantbedrag van de door de gemeente gewaarborgde geldleningen per 01-01-2023	Bedrag van de in de loop van het dienstjaar te waarborgen/ gewaarborgde geldleningen	Totaalbedrag van de gewone en buitengewone aflossing	Restantbedrag van de door de gemeente gewaarborgde geldleningen per 31-12-2023
Gegarandeerde geldleningen particulieren Halsteren	341.492	0	75.000	266.492
Garantieverstrekking t.b.v. Nationaal Restauratiefonds	155.860	0	14.962	140.898
Totaal	**497.352**	**0**	**89.962**	**407.390**

Achtervangfunctie bij Waarborgfonds Sociale Woningbouw

Het totaal aan achtervang via het Waarborgfonds Sociale Woningbouw bedraagt eind 2023: €456.098.000. Deze heeft betrekking op door Stadlander afgesloten financieringen waarbij de achtervang gedeeld wordt met het Rijk en de andere gemeenten.

Achtervangfunctie bij Waarborgfonds Sport (SWS)

Het totaal aan achtervang via Stichting Waarborgfonds Sportociale Woningbouw bedraagt: €104.664.

4.12 WET NORMERING TOPINKOMENS

Op 1 januari 2013 is de Wet Normering Topinkomens (WNT) in werking getreden. De WNT is van toepassing op de gemeente Bergen op Zoom. In de WNT is een algemeen bezoldigingsmaximum bepaald voor topfunctionarissen in de (semi)publieke sector dat ongeveer gelijk is aan het ministersalaris. Het toepasselijke bezoldigingsmaximum voor Bergen op Zoom is in 2023 €223.000. Dit is gebaseerd op het algemeen maximum.

Door de wetgever is voor een gemeente als topfunctionaris aangewezen de gemeentesecretaris en griffier. In dit hoofdstuk zijn hieronder de gegevens van 2022 en 2023 weergegeven.

Gegevens 2023 (bedragen x €1)	Dhr. Mr. Drs. Ing. M. van Vliet	Mevr. Drs. E.P.M. van der Meer
Functiegegevens[5]	Gemeentesecretaris/ Algemeen Directeur	Griffier
Aanvang[6] en einde functievervulling in 2023	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)[7]	1,0	1,0
Dienstbetrekking?[8]	ja	ja
Bezoldiging[9]		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	141.148	107.133
Beloningen betaalbaar op termijn	21.821	17.132
Subtotaal	162.968	124.265
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum[10]	223.000	223.000
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag[11]	N.v.t.	N.v.t.
Bezoldiging	**162.968**	**124.265**
Het bedrag van de overschrijding en de reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan[12]	N.v.t.	N.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling[13]	N.v.t.	N.v.t.

Gegevens 2022 (bedragen x €1)	Dhr. Mr. Drs. Ing. M. van Vliet	Mevr. Drs. E.P.M. van der Meer
Functiegegevens[5]	Gemeentesecretaris/ Algemeen Directeur	Griffier
Aanvang[6] en einde functievervulling in 2022	1/1 - 31/12	1/1 – 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)[7]	1,0	1,0
Dienstbetrekking?[8]	ja	ja
Bezoldiging[9]		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	129.512	102.884
Beloningen betaalbaar op termijn	21.582	17.839
Subtotaal (1)	**151.094**	**120.722**
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum[10]	216.000	216.000
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag[11]	N.v.t.	N.v.t.
Voormalig topfunctionaris (ogv WNT voor maximaal 4 jaar indien in dienst)		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	N.v.t.	N.v.t.
Beloningen betaalbaar op termijn	N.v.t.	N.v.t.
Subtotaal (2)	N.v.t.	N.v.t.
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum[10]	N.v.t.	N.v.t.
Bezoldiging (subtotaal 1 en 2)	**151.094**	**120.722**
Het bedrag van de overschrijding en de reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan[12]	N.v.t.	N.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling[13]	N.v.t.	N.v.t.

5 SPECIFICATIE PER TAAKVELD

5.1 LASTEN PER TAAKVELD

Lasten (bedragen in €1.000)						
Nr.	Taakveld (conform BBV)	Rekening 2022	Begroting 2023 voor wijziging	Begroting 2023 na wijziging	Realisatie 2023	Verschil 2023
01.01	0.1 Bestuur	3.671	3.206	3.612	3.670	-59
01.02	0.2 Burgerzaken	2.170	2.361	3.199	2.954	246
01.03	0.10 Mutaties reserves	0	0	0	0	0
01.04	0.4 Overhead	25.677	27.859	27.181	26.168	1.012
01.05	0.5 Treasury	1.191	1.241	1.214	1.205	9
01.06	0.61 OZB woningen	1.042	1.004	932	887	45
01.07	0.62 OZB niet-woningen	183	177	165	178	-13
01.08	0.64 Belastingen overig	0	0	0	1	-1
01.09	0.7 Algemene uitkeringen en overige uitkeringen gemeentefonds	0	0	0	0	0
01.10	0.8 Overige baten en lasten	186	1.174	316	2.082	-1.766
01.11	0.11 Resultaat van de rekening van baten en lasten	0	0	0	0	0
01.12	0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	2.631	2.680	2.814	2.830	-17
	Totaal lasten	**36.751**	**39.701**	**39.432**	**39.975**	**-544**

Lasten (bedragen in €1.000)						
Nr.	Taakveld (conform BBV)	Rekening 2022	Begroting 2023 voor wijziging	Begroting 2023 na wijziging	Realisatie 2023	Verschil 2023
02.01	1.1 Crisisbeheersing en brandweer	4.709	5.094	4.771	4.765	6
02.02	1.2 Openbare orde en veiligheid	1.618	1.844	1.887	1.536	351
	Totaal lasten	**6.327**	**6.938**	**6.658**	**6.301**	**357**

Lasten (bedragen in €1.000)						
Nr.	Taakveld (conform BBV)	Rekening 2022	Begroting 2023 voor wijziging	Begroting 2023 na wijziging	Realisatie 2023	Verschil 2023
03.01	2.1 Verkeer en vervoer (wegen)	10.613	12.820	19.468	19.075	393
03.02	2.5 Openbaar vervoer	158	195	203	168	35
03.03	5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	5.464	6.068	7.070	6.195	875
	Totaal lasten	**16.234**	**19.083**	**26.741**	**25.439**	**1.303**

Lasten (bedragen in €1.000)						
Nr.	Taakveld (conform BBV)	Rekening 2022	Begroting 2023 voor wijziging	Begroting 2023 na wijziging	Realisatie 2023	Verschil 2023
04.01	2.4 Economische havens en waterwegen	1.840	1.808	2.234	2.197	37
04.02	3.1 Economische ontwikkeling	1.461	2.232	2.139	2.004	135
04.03	3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	-121	3.055	3.975	1.878	2.096
04.04	3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	285	306	325	331	-6
04.05	3.4 Economische promotie	810	831	880	834	45
	Totaal lasten	**4.275**	**8.233**	**9.553**	**7.244**	**2.309**

Lasten (bedragen in €1.000)						
Nr.	Taakveld (conform BBV)	Rekening 2022	Begroting 2023 voor wijziging	Begroting 2023 na wijziging	Realisatie 2023	Verschil 2023
05.01	4.1 Openbaar basisonderwijs	437	443	403	533	-130
05.02	4.2 Onderwijshuisvesting	5.473	5.628	6.615	6.359	256
05.03	4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	6.272	5.642	6.291	5.931	360
	Totaal lasten	**12.183**	**11.713**	**13.309**	**12.824**	**485**

Lasten (bedragen in €1.000)						
Nr.	Taakveld (conform BBV)	Rekening 2022	Begroting 2023 voor wijziging	Begroting 2023 na wijziging	Realisatie 2023	Verschil 2023
06.01	5.1 Sportbeleid en activering	2.962	2.405	1.276	988	288
06.02	5.2 Sportaccommodaties	4.700	4.359	8.294	7.902	392
06.03	5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	8.031	7.618	7.150	6.787	363
06.04	5.4 Musea	3.291	3.023	3.509	4.053	-544
06.05	5.5 Cultureel erfgoed	814	1.178	1.351	1.146	204
06.06	5.6 Media	1.251	1.276	1.419	1.320	99
	Totaal lasten	**21.049**	**19.858**	**22.998**	**22.196**	**802**

Lasten (bedragen in €1.000)						
Nr.	Taakveld (conform BBV)	Rekening 2022	Begroting 2023 voor wijziging	Begroting 2023 na wijziging	Realisatie 2023	Verschil 2023
07.01	6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	10.221	6.629	13.930	11.138	2.792
07.02	6.2 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	25.778	25.216	26.559	28.723	-2.164
07.03	6.6 Maatwerkvoorziening (WMO)	3.679	3.458	3.458	3.743	-284
07.04	6.71 Huishoudelijke hulp (WMO)	9.810	10.187	10.955	10.839	116
07.05	6.72 Begeleiding (WMO)	10.521	10.747	10.747	11.792	-1.045
07.06	6.81 Beschermd wonen (WMO)	13.641	15.222	11.778	11.095	683
07.07	6.82 Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	4.594	3.980	4.489	3.686	804
07.08	7.1 Volksgezondheid	2.776	2.924	4.007	3.437	570
	Totaal lasten	**81.019**	**78.363**	**85.924**	**84.452**	**1.472**

Lasten (bedragen in €1.000)						
Nr.	Taakveld (conform BBV)	Rekening 2022	Begroting 2023 voor wijziging	Begroting 2023 na wijziging	Realisatie 2023	Verschil 2023
08.01	6.3 Inkomensregelingen	43.369	39.550	45.710	47.130	-1.420
08.02	6.4 WSW en beschut werk	11.495	11.629	12.172	12.171	1
08.03	6.5 Arbeidsparticipatie	3.659	5.220	4.967	4.657	310
	Totaal lasten	**58.523**	**56.399**	**62.849**	**63.958**	**-1.109**

Lasten (bedragen in €1.000)						
Nr.	Taakveld (conform BBV)	Rekening 2022	Begroting 2023 voor wijziging	Begroting 2023 na wijziging	Realisatie 2023	Verschil 2023
09.01	7.2 Riolering	10.075	10.436	10.436	11.470	-1.034
09.02	7.3 Afval	8.139	8.206	8.206	7.792	414
09.03	7.4 Milieubeheer	2.596	3.655	2.908	2.420	488
09.04	7.5 Begraafplaatsen en crematoria	58	72	72	91	-19
	Totaal l asten	**20.867**	**22.369**	**21.623**	**21.774**	**-151**

Lasten (bedragen in €1.000)						
Nr.	Taakveld (conform BBV)	Rekening 2022	Begroting 2023 voor wijziging	Begroting 2023 na wijziging	Realisatie 2023	Verschil 2023
10.01	0.63 Parkeerbelasting	0	0	0	0	0
10.02	2.2 Parkeren	2.959	3.164	3.400	3.366	33
10.03	8.3 Wonen en bouwen	3.432	4.689	5.117	4.604	513
10.04	8.1 Ruimtelijke ordening	1.495	1.248	1.510	1.445	65
10.05	8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	28.963	-9.591	22.162	1.162	20.999
	Totaal lasten	**36.849**	**-490**	**32.188**	**10.578**	**21.610**

5.2 BATEN PER TAAKVELD

Baten (bedragen in €1.000)						
Nr.	Taakveld (conform BBV)	Rekening 2022	Begroting 2023 voor wijziging	Begroting 2023 na wijziging	Realisatie 2023	Verschil 2023
01.01	0.1 Bestuur	1.601	0	265	553	288
01.02	0.2 Burgerzaken	1.148	1.299	1.263	1.147	-116
01.03	0.10 Mutaties reserves	0	0	0	0	0
01.04	0.4 Overhead	2.906	2.752	2.715	3.013	298
01.05	0.5 Treasury	3.227	2.532	3.057	3.705	648
01.06	0.61 OZB woningen	7.577	8.198	8.598	8.433	-166
01.07	0.62 OZB niet-woningen	8.511	9.026	8.866	9.116	250
01.08	0.64 Belastingen overig	149	192	342	295	-47
01.09	0.7 Algemene uitkeringen en overige uitkeringen gemeentefonds	172.176	166.863	170.709	174.751	4.042
01.10	0.8 Overige baten en lasten	89	0	0	725	725
01.11	0.11 Resultaat van de rekening van baten en lasten	0	-3.000	-3.121	0	3.121
01.12	0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	1.057	1.416	1.098	1.126	28
	Totaal baten	**198.441**	**189.277**	**193.793**	**202.863**	**9.071**

Baten (bedragen in €1.000)						
Nr.	Taakveld (conform BBV)	Rekening 2022	Begroting 2023 voor wijziging	Begroting 2023 na wijziging	Realisatie 2023	Verschil 2023
02.01	1.1 Crisisbeheersing en brandweer	36	28	28	45	17
02.02	1.2 Openbare orde en veiligheid	353	200	200	144	-56
	Totaal baten	**389**	**228**	**228**	**189**	**-39**

Baten (bedragen in €1.000)						
Nr.	Taakveld (conform BBV)	Rekening 2022	Begroting 2023 voor wijziging	Begroting 2023 na wijziging	Realisatie 2023	Verschil 2023
03.01	2.1 Verkeer en vervoer (wegen)	756	457	757	1.122	364
03.02	2.5 Openbaar vervoer	0	0	0	0	0
03.03	5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	224	116	116	588	472
	Totaal baten	**980**	**573**	**873**	**1.710**	**837**

Baten (bedragen in €1.000)						
Nr.	Taakveld (conform BBV)	Rekening 2022	Begroting 2023 voor wijziging	Begroting 2023 na wijziging	Realisatie 2023	Verschil 2023
04.01	2.4 Economische havens en waterwegen	431	489	433	472	39
04.02	3.1 Economische ontwikkeling	161	641	641	642	1
04.03	3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	7.239	2.986	3.883	2.576	-1.307
04.04	3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	91	111	120	112	-8
04.05	3.4 Economische promotie	597	701	701	620	-81
	Totaal baten	**8.520**	**4.929**	**5.778**	**4.422**	**-1.356**

Baten (bedragen in €1.000)						
Nr.	Taakveld (conform BBV)	Rekening 2022	Begroting 2023 voor wijziging	Begroting 2023 na wijziging	Realisatie 2023	Verschil 2023
05.01	4.1 Openbaar basisonderwijs	0	0	0	0	0
05.02	4.2 Onderwijshuisvesting	195	99	1.089	556	-533
05.03	4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	5.259	4.068	4.327	3.942	-385
	Totaal baten	**5.454**	**4.167**	**5.417**	**4.498**	**-919**

Baten (bedragen in €1.000)						
Nr.	Taakveld (conform BBV)	Rekening 2022	Begroting 2023 voor wijziging	Begroting 2023 na wijziging	Realisatie 2023	Verschil 2023
06.01	5.1 Sportbeleid en activering	107	2	433	405	-28
06.02	5.2 Sportaccommodaties	2.875	2.100	3.357	3.125	-231
06.03	5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	1.876	2.323	1.408	1.609	201
06.04	5.4 Musea	411	489	524	708	184
06.05	5.5 Cultureel erfgoed	150	137	141	150	9
06.06	5.6 Media	148	146	303	228	-75
	Totaal baten	**5.566**	**5.197**	**6.165**	**6.224**	**59**

Baten (bedragen in €1.000)						
Nr.	Taakveld (conform BBV)	Rekening 2022	Begroting 2023 voor wijziging	Begroting 2023 na wijziging	Realisatie 2023	Verschil 2023
07.01	6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	7.022	532	10.145	9.968	-176
07.02	6.2 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	87	0	120	408	288
07.03	6.6 Maatwerkvoorziening (WMO)	1.012	782	1.052	919	-134
07.04	6.71 Huishoudelijke hulp (WMO)	0	0	0	0	0
07.05	6.72 Begeleiding (WMO)	0	0	0	0	0
07.06	6.81 Beschermd wonen (WMO)	19	270	0	10	10
07.07	6.82 Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	514	514	514	0	-514
07.08	7.1 Volksgezondheid	50	6	874	992	118
	Totaal baten	**8.704**	**2.105**	**12.705**	**12.297**	**-408**

Baten (bedragen in €1.000)						
Nr.	Taakveld (conform BBV)	Rekening 2022	Begroting 2023 voor wijziging	Begroting 2023 na wijziging	Realisatie 2023	Verschil 2023
08.01	6.3 Inkomensregelingen	29.861	29.588	32.585	33.381	795
08.02	6.4 WSW en beschut werk	0	0	0	0	0
08.03	6.5 Arbeidsparticipatie	0	0	0	40	40
	Totaal baten	**29.861**	**29.588**	**32.585**	**33.421**	**836**

Baten (bedragen in €1.000)						
Nr.	Taakveld (conform BBV)	Rekening 2022	Begroting 2023 voor wijziging	Begroting 2023 na wijziging	Realisatie 2023	Verschil 2023
09.01	7.2 Riolering	13.291	13.858	13.858	14.170	312
09.02	7.3 Afval	10.186	10.192	10.192	10.198	6
09.03	7.4 Milieubeheer	393	1.141	434	578	145
09.04	7.5 Begraafplaatsen en crematoria	51	33	33	21	-13
	Totaal baten	**23.921**	**25.225**	**24.517**	**24.967**	**450**

Baten (bedragen in €1.000)						
Nr.	Taakveld (conform BBV)	Rekening 2022	Begroting 2023 voor wijziging	Begroting 2023 na wijziging	Realisatie 2023	Verschil 2023
10.01	0.63 Parkeerbelasting	4.238	4.966	5.536	5.771	236
10.02	2.2 Parkeren	35	37	39	37	-2
10.03	8.3 Wonen en bouwen	4.193	1.259	1.359	1.384	25
10.04	8.1 Ruimtelijke ordening	85	81	81	175	94
10.05	8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	32.971	-5.924	23.723	4.243	-19.480
	Totaal baten	**41.524**	**419**	**30.738**	**11.610**	**-19.128**

6 AFKORTINGENLIJST

ABBO	Algemeen Bijzonder Basis Onderwijs
APV	Algemene Plaatselijke Verordening
BBV	Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten
BBZ	Bijstand voor zelfstandigen
BC	Businesscase
BENEGO	Belgisch-Nederlands grensoverleg
Bibob	Bevordering integriteitsbeoordelingen door het openbaar bestuur
BIO	Baseline informatiebeveiliging overheid
Boa	Buitengewoon opsporingsambtenaar
BRIM	Besluit rijkssubsidiëring instandhouding monumenten
BRP	Basisregistratie personen
BUIG	Gebundelde uitkering
BW	Beschermd wonen
CAK	Centraal Administratie Kantoor
CIZ	Centrum Indicatiestelling Zorg
CKB	Centrum voor de Kunsten
CNO	Crisisnoodopvang
DDC	Doordecentralisatie overeenkomst
DT	Directieteam
EET	Eénmalige energietoeslag
(B)ENG	(Bijna) energie neutrale gebouwen
EU	Europese Unie
Fte	Fulltime-equivalent
GALA	Gezond en actief leven akkoord
GCC	Green Chemistry Campus
GGD	Gemeentelijke gezondheidsdienst
GGZ WNB	Geestelijke gezondheidszorg Westelijk Noord-Brabant
GI	Gecertificeerde Instelling
GKA	Gelijke Kansen Alliantie
GR	Gemeenschappelijke regeling
GRP	Gemeentelijk rioleringsplan
IBOR	Integraal Beheer Openbare Ruimte
IHP	Integraal Huisvestingsplan
IKC	Integraal Kind Centrum
IOAW	Wetinkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers
IOAZ	Wetinkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen
ISD	Intergemeentelijke Sociale Dienst
ISV	Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing
JOGG	Jongeren op Gezond Gewicht
KTO	Klanttevredenheidsonderzoek
KVO	Keurmerk veilig ondernemen
LCB	Logistics Community Brabant
LEA	Lokale Educatieve Agenda
LPS	Lowys Porquinstichting
MAS	Methodiek Aanpak Schoolverzuim
MBC	Maatschappelijke businesscase
MCA Brabant	Multimodaal coördinatie- en adviescentrum Brabant
MJOP	Meerjarenonderhoudsprogramma
MKB	Midden- en kleinbedrijf

MVI	Maatschappelijk verantwoord inkopen
NEET	Not in Education, Employment or Training
NPO	Nationaal Programma Onderwijs
NTF	Nationaal toekomstbeeld fiets
OM	Openbaar Ministerie
OOGO	Op overeenstemming gericht overleg
OV	Openbaar vervoer
OZB	Onroerendezaakbelasting
PO	Primair onderwijs
POH	Praktijk Ondersteuner Huisarts
RBL	Regionaal Bureau Leren West-Brabant
RDW	Rijksdienst voor het Wegverkeer
REA	Regionale Educatieve Agenda
RIA	Regionale Investeringsagenda
RVS	Regionale verstedelijkingsstrategie
RWB	Regio West-Brabant
SDG's	Sustainable development goals
SDW	Stichting Dag- en Woonvoorzieningen
SRWBW	Stedelijke Regio West-Brabant West
TONK	Tijdelijke Ondersteuning Noodzakelijke Kosten
TOZO	Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandige ondernemers
TWB	Thuiszorg West-Brabant
USD	Uitvoeringsdienst Sociaal Domein
VNG	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
VE	Voorschoolse educatie
VHT	Veiligheid, Handhaving en Toezicht
VIV	Vrouwen integratie vandaag
VO	Voortgezet Onderwijs
VPT	Veilige Publieke Taak
VTE	Vrijetijdseconomie
VTH	Vergunningen, Toezicht en Handhaving
Wabo	Wet algemene bepalingen omgevingsrecht
WMO	Wet maatschappelijke ondersteuning
WOO	Wet Open Overheid
ZVH	Zorg- en Veiligheidshuis